

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

REZOLŪCIJAS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

438. plenārā sesija 2007. gada 26. un 27. septembrī

2008/C 10/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Rezolūcija par tematu "Dabas katastrofas"	1
--------------	---	---

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

438. plenārā sesija 2007. gada 26. un 27. septembrī

2008/C 10/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata par spriedumu izpildes efektivitātes uzlabošanu Eiropas Savienībā: banku kontu arests" COM(2006) 618 galīgā redakcija	2
2008/C 10/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Reglamentējošās vides vienkāršošanas mehānikas nozarē"	8
2008/C 10/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam Konkurētspējīgas autobūves nozares tiesiskais regulējums 21. gadsimtam Komisijas nostāja attiecībā uz augsta līmeņa darba grupas CARS 21 nobeiguma ziņojumu Ieguldījums ES stratēģijā izaugsmei un nodarbinātībai" COM(2007) 22 galīgā redakcija	15
2008/C 10/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par lauksaimniecības vai mežkopības riteņtraktoru apgāšanās aizsargkonstrukcijām" COM(2007) 310 galīgā redakcija — 2007/0107 (COD)	21

2008/C 10/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par lauksaimniecības vai mežsaimniecības riteņtraktoru sakabes ierīci un atpakaļgaitu" (kodificētā versija) COM(2007) 319 galīgā redakcija — 2007/0117 (COD)	21
2008/C 10/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju obligātajām izgatavotāja plāksnēm un marķējumu, kā arī to novietojumu un piestiprināšanas metodi" COM(2007) 344 galīgā redakcija — 2007/0119 (COD)	22
2008/C 10/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums — Energoefektivitātes rīcības plāns. Potenciāla izmantošana" COM(2006) 545 galīgā redakcija	22
2008/C 10/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par lidostu nodevām" COM(2006) 820 galīgā redakcija 2007/0013 (COD)	35
2008/C 10/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam: Ilgtspējīga enerģijas ražošana no fosilā kurināmā ar mērķi pēc 2020. gada ogļu izmantošanā panākt nullei tuvu emisijas līmeni" COM(2006) 843 galīgā redakcija	39
2008/C 10/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopējiem noteikumiem attiecībā uz piekļuvi autobusu pārvadājumu pakalpojumu tirgum (pārstrādāts)" COM(2007) 264 galīgā redakcija — 2007/0097 (COD)	44
2008/C 10/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par vides krimināltiesisko aizsardzību" COM(2007) 51 galīgā redakcija — 2007/0022 (COD)	47
2008/C 10/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko nosaka Kopienas procedūras farmakoloģiski aktīvo vielu atlieku daudzumu noteikšanai dzīvnieku izcelsmes produktos un atceļ Regulu (EEK) Nr. 2377/90" COM(2007) 194 galīgā redakcija — 2007/0064 (COD)	51
2008/C 10/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes Regulai par Kopienas sistēmas izveidi datu vākšanai, pārvaldīšanai un izmantošanai zivsaimniecības nozarē un par atbalstu zinātnisko ieteikumu gatavošanai saistībā ar kopējo zivsaimniecības politiku" COM(2007)196 galīgā redakcija — 2007/0070 (CNS)	53
2008/C 10/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 96/22/EK par noteiktu hormonālas vai tireostatiskas iedarbības vielu un beta-agonistu lietošanas aizliegumu lopkopībā" COM(2007) 292 galīgā redakcija — 2007/0102 (COD)	57
2008/C 10/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1924/2006 par uzturvērtības un veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem" COM(2007) 368 galīgā redakcija — 2007/0128 (COD)	58
2008/C 10/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Globālās tirdzniecības integrācija un ārpalpojumi: jauno problēmu pārvaldība"	59
2008/C 10/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pacienta tiesības"	67
2008/C 10/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ilgtspējīga darba ražīguma veicināšana Eiropā"	72

2008/C 10/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Saskaņoti rādītāji invaliditātes jomā kā Eiropas politiku uzraudzības instruments"	80
2008/C 10/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai — Par efektīvāku P&A nodokļu atvieglojumu piemērošanu" COM(2006) 728 galīgā redakcija	83
2008/C 10/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinums par tematu "ES ekonomika: pārskats par 2006. gadu. Euro zonas stiprināšana: galvenās politikas prioritātes" COM(2006) 714 galīgā redakcija — SEC(2006) 1490	88
2008/C 10/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Finanšu tirgus tendenču ekonomiskās un sociālās sekas"	96
2008/C 10/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES rūpniecības stratēģijai labvēlīga ekonomikas politika"	106
2008/C 10/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu — "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai — Dalībvalstu tiešo nodokļu sistēmu koordinēšana iekšējā tirgū" — "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai — Nodokļu režīms attiecībā uz zaudējumiem pārrobežu situācijās" — "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai — Aplikšana ar nodokļiem izceļojot un nepieciešamība koordinēt dalībvalstu nodokļu politiku" COM(2006) 823 galīgā redakcija un par tematu — COM(2006) 824 galīgā redakcija — {SEK(2006) 1690}, un par tematu — COM(2006) 825 galīgā redakcija	113

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

REZOLŪCIJAS

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

438. PLENĀRĀ SESIJA 2007. GADA 26. UN 27. SEPTEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Rezolūcija par tematu “Dabas katastrofas”

(2008/C 10/01)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja Biroja sēdē 2007. gada 25. septembrī pieņēma lēmumu darīt zināmu savu satraukumu par spēcīgajiem ugunsgrēkiem, kas augstā plosījās Grieķijā, kā arī paust solidaritāti ar ugunsgrēkos cietušajiem un pilsonisko sabiedrību.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 26. un 27. septembra plenārajā sesijā (2007. gada 26. septembra sēdē) pieņēma šo rezolūciju ar 192 balsīm par, 0 — pret un 1 atturoties.

Sakarā ar dažādām dabas katastrofām, kas skāra vairākas dalībvalstis, Komiteja apsprieda nepieciešamību pašreizējam Eiropas civilās aizsardzības mehānismam piešķirt pietiekamus līdzekļus, lai nodrošinātu saskaņotus palīdzības pasākumus dabas katastrofās Eiropā un ārpus tās.

Ņemot vērā notikušo, Komiteja vēlas atkārtoti apstiprināt atzinumā CESE 1491/2005 (NAT/283) pieņemto nostāju, un jo īpaši mudina Komisiju nodrošināt Kopienas Civilās aizsardzības mehānisma efektīvu darbību, veicot šādus konkrētus pasākumus.

1. Pieprasīt visām dalībvalstīm ievērot Kopienas civilās aizsardzības standartus, izmantojot atbilstošu juridisku līdzekli.
2. Kopienas mehānismam nodrošināt šādus līdzekļus:

- satelītsakaru sistēmu,
 - specializētas palīdzības vienības,
 - līdzekļus ES pieejamo vienību un aprīkojuma atpazīšanai,
 - reģionālās operatīvās bāzes un pilnīgu to savstarpējo koordināciju,
 - vienību atbilstošu tehnisko apmācību.
3. Pieņemt Eiropas mēroga tiesību aktus par civiltiesisko un kriminālatbildību, lai varētu uzsākt kriminālvajāšanu un sodīt tos, kas izraisa šādas katastrofas.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

438. PLENĀRĀ SESIJA 2007. GADA 26. UN 27. SEPTEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par spriedumu izpildes efektivitātes uzlabošanu Eiropas Savienībā: banku kontu arests”

COM(2006) 618 galīgā redakcija

(2008/C 10/02)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Komisija 2006. gada 24. oktobrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2007. gada 18. jūlijā. Ziņotājs — *Pegado Liz* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē), ar 131 balsīm par, 1 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Ar šo Zaļo grāmatu un kā turpinājumu virknei iniciatīvu, kuru mērķis ir Eiropas tiesiskās telpas izveide, Komisija uzsāk apspriedes par Kopienas likumdošanas instrumenta līdzekļa izveides iespējām, lai uzlabotu naudas prasījumu izpildi, nodrošinot, ka naudas summas parādnieka kontos jebkurā dalībvalstī tiesvedības uzsākšanas brīdī ir iesaldētas.

1.2 Pamatojoties uz Zaļo grāmatu, kas jāskata, vienlaikus iepazīstoties un analizējot tai klāt pievienoto darba dokumentu ⁽¹⁾, kura izstrādes pamatā ir pieprasīts pētījums, Komisija paredz ierosināt fakultatīvu regulējumu, ar ko nosaka tiesisko sistēmu attiecībā uz Eiropas aresta rīkojumu par bankas kontu preventīvu arestu neatkarīgi no parāda veida vai iesaistīto pušu statusa. Zināma konceptuāla neatbilstība tomēr ir mērķa definīcijā un pasākuma subjektīvajā darbības jomā, un Komisijas dokumenta tulkojumi atsevišķās valodu versijās nav īpaši precīzi.

1.3 Nav veikts arī šāda pasākuma ietekmes novērtējums, un tā pamatā esošais likumdošanas salīdzinošais pētījums attiecas tikai uz 15 no ES 27 dalībvalstīm. Komiteja atbalsta Komisijas ieceri, tomēr, ņemot vērā minētos apstākļus, uzskata, ka šāda pasākuma nepieciešamība nav pietiekami pamatota subsidiaritātes un proporcionālītātes aspektā; līdzvērtīgu rezultātu, iespējams, varētu panākt, vienkārši grozot Briseles I Regulas divus noteikumus.

⁽¹⁾ SEC(2006) 1341.

1.4 Tāpat Komiteja nerod loģisku pamatojumu iniciatīvas darbības jomas ierobežošanai attiecībā uz bankas kontos noguldīto naudas summu preventīvu arestu. Komiteja iesaka iniciatīvas darbības jomu attiecināt arī uz parādnieka citiem kustamiem aktīviem un, ar nepieciešamajām izmaiņām, uz arestu pēc izpildes rīkojuma izdošanas. Komiteja arī uzskata, ka būtiski svarīgi ir vienlaikus ar minēto pasākumu īstenot iniciatīvu par bankas kontu pārredzamību, pienākumu sniegt informāciju, kā arī nepieciešamo konfidencialitāti un datu aizsardzības noteikumiem.

1.5 Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka šāda pasākuma ieviešanas absolūtas nepieciešamības gadījumā piemērotākais instruments ir fakultatīvs regulējums par parādnieka bankas kontu dalībvalstīs, kas nav kreditora dzīves vai viņa uzņēmuma atrašanās vieta, iesaldēšanu.

1.6 Šajā sakarā un nolūkā pilnībā izpildīt Komisijas prasību par atzinuma izstrādāšanu Komiteja izvirza sīki izstrādātu tehnisku un juridisku ieteikumu kopumu, lai atbilstoši savam viedoklim definētu vispiemērotāko sistēmu minētajai iniciatīvai, jo īpaši attiecībā uz tiesu piekritību, nosacījumiem, saskaņā ar kuriem var tikt izdots rīkojums, arestējamo naudas summu limitiem, izņēmumiem, garantijām par parādnieka un trešās personas, kam ir kopīgs konts ar vienādu atbildību vai konti ar proporcionālu atbildību, aizsardzību, apelācijām un termiņiem, tiesu izdevumu sistēmu, banku, kurās atrodas attiecīgie konti, saistībām un pienākumiem, kā arī valstu vai starptautisko privāto tiesību normām, kuras arī var tikt piemērotas.

2. Zaļās grāmatas kopsavilkums

2.1 Ar Zaļo grāmatu Komisija uzsāk ieinteresēto pušu apspriedes par to, kā uzlabot naudas prasījumu izpildi. Komisija kā iespējamu risinājumu ierosina izveidot Eiropas sistēmu bankas kontu arestam.

2.2 Komisija sāk ar to civilprocesa izpildes problēmu apzināšanu Eiropas tiesiskajā telpā, kuras izriet no valstu tiesību normu sadrumstalotības minētajā jomā, un atzīst, ka Regula (EK) 44/2001 (Brisele I) ⁽⁷⁾ "nenodrošina tāda aizsardzības līdzekļa kā *ex parte* saņemta bankas konta aresta rīkojuma atzīšanu un izpildi dalībvalstī, kurā šis rīkojums nav izdots".

2.3 Komisija uzskata, ka minētās nepilnības varētu izraisīt konkurences traucējumus starp uzņēmumiem atkarībā no tiesu sistēmas efektivitātes dalībvalstī, kurā attiecīgais uzņēmums darbojas. Tādējādi tās varētu traucēt iekšējā tirgus vienmērīgai darbībai, kur naudas prasījumu izpildē nepieciešama saskaņotība gan efektivitātes, gan ātruma ziņā.

2.4 Komisija izvirza priekšlikumu izveidot "Eiropas rīkojumu par bankas kontu arestu, kas garantētu kreditoram maksājamās naudas summas vai kreditora pieprasītās naudas summas saglabāšanu kontā, neļaujot izņemt vai pārskaitīt vienā vai vairākos tā parādnieka kontos esošo līdzekļu atlikumu Eiropas Savienības teritorijā" un šajā sakarā sniedz iespējamā tiesiskā regulējuma, kura dažādie aspekti aplūkoti 23 jautājumos, sīku analīzi.

3. Iniciatīvas saturs

3.1 Minētā iniciatīva atbilstoši iekļaujas Komisijas pasākumos, kas noteikti ar tālejošu mērķi radīt Eiropas

⁽⁷⁾ Padomes 2000. gada 22. decembra Regula (EK) Nr. 44/2001 par piekritību un spriedumu atzīšanu un izpildīšanu civillietās un komercietās (Brisele I) (OV L 12, 16.1.2001.). EESK atzinumu par šo tematu sagatavoja Malosse kgs (CES 233/2000, 2000. gada 1. marts, OV C 117, 26.4.2000.).

tiesisko telpu, kura nodrošina juridisku atbalstu iekšējā tirgus izveidei ⁽³⁾, jo īpaši pārveidojot Briseles Konvenciju par Kopienas Regulu ⁽⁴⁾ un Regulu, ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu ⁽⁵⁾.

3.2 Zināma patiesība ir Komisijas praktiskajos komentāros par problēmām saistībā ar spriedumu izpildi dažādās Eiropas valstīs un atšķirībām šādu spriedumu regulējošajos tiesību aktos, kas izriet no ES līmenī nesaskaņota izpildes procesa, kā sekas precīzi atzīmējusi Komisija ⁽⁶⁾. Jāatzīmē, ka pēc 12 jauno dalībvalstu nesenās uzņemšanas ES minētās sekas ir tikai pastiprinājušās. Tomēr Komisija Zaļajā grāmatā, īstenojot savu iniciatīvu, nav ņēmusi vērā izšķirīgu aspektu, proti, saistībā ar subsidiaritātes un proporcionālītātes principu.

3.3 Tas nenozīmē, ka tādu pašu vai līdzīgas ietekmes rezultātu nevarētu panākt, grozot Briseles I Regulas vienu vai divus noteikumus (īpaši 31. un 47. pantu) ⁽⁷⁾, paplašinot regulas piemērošanas jomu un vienlaicīgi saglabājot pašreizējo sistēmu. Tam būtu skaidras priekšrocības no vienkāršošanas viedokļa.

⁽³⁾ Dažas no iniciatīvām:

- Komisijas paziņojums "Rīcības plāns par tiesas pieejamību patērētājiem un patērētāju strīdu izšķiršana iekšējā tirgū", 2006. gada 14. februāris (COM(96)13 galīgā redakcija);
- Komisijas paziņojums par spriedumu saņemšanas un izpildes efektivitātes palielināšanu Eiropas Savienībā (COM(97) 609 galīgā redakcija, OV C 33, 31.1.1998.);
- Zaļā grāmata par tiesas pieejamību patērētājiem un patērētāju strīdu izšķiršanu vienotā tirgū (COM(93) 576 galīgā redakcija);
- Zaļā grāmata par alternatīvām strīdu izšķiršanas metodēm civiltiesībās un komerciesībās (COM(2002) 196 galīgā red., 19.4.2002.);
- Komisijas 1995. gada 12. maija ieteikums par tirdzniecības darījumu maksājumu termiņiem un attiecīgais Komisijas paziņojums (OV L 127, 10.6.1995. un attiecīgi OV C 144, 10.6.1995.);
- 1998. gada 19. maija Direktīva 98/27/EK par patērētāju interešu aizsardzības izpildrakstiem (OV L 166, 11.6.1998.);
- 2000. gada 29. jūnija Direktīva 2000/35/EK par kavētu maksājumu novēršanu tirdzniecības darījumos (OV L 200, 8.8.2000.);
- Padomes 2000. gada 22. decembra Regula (EK) Nr. 44/2001 par piekritību un spriedumu atzīšanu un izpildīšanu civillietās un komercietās (Brisele I) (OV L 12, 16.1. 2001.); EESK atzinumu par šo tematu sagatavoja *Malosse* kgs (CES 233/2000, 2000. gada 1. marts, OV C 117, 26.4.2000.);
- 2004. gada 21. aprīļa Regula (EK) Nr. 805/2004, ar ko izveido Eiropas izpildu rakstu neapstrīdētiem prasījumiem (OV L 143, 30.4.2004.); EESK atzinumu par šo tematu sagatavoja *Ravoet* kgs (CESE 1348/2002, 2002. gada 11. decembris, OV C 85, 8.4.2003.);
- Padomes 2001. gada 28. maija Regula (EK) 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesu iestādēm pierādījumu iegūšanā civillietās un krimināllietās; (OV L 174, 27.6.2001.); EESK atzinumu par šo tematu sagatavoja *Hernández Bataller* kgs (CESE 228/2001, 2001. gada 28. februāris (OV C 139, 11.5.2001.);
- Pasākumu programma nolēmumu savstarpējas atzīšanas principa piemērošanai civillietās un komercietās (OV C 12, 15.1.2001.);
- Padomes 2000. gada 29. maija Regula (EK) Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (OV L 160, 30.6.2000.); EESK atzinumu par šo tematu sagatavoja *Ravoet* kgs (CESE 79/2001, 2001. gada 26. janvāris, OV C 75, 15.3.2000.);
- Padomes 2000. gada 29. maija Regula (EK) Nr. 1347/2000 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par abu laulāto vecāku atbildību par bērniem; EESK atzinumu par šo tematu sagatavoja *Braghin* kgs (CES 940/1999, 1999. gada 20. oktobris, OV C 368, 20.12.1999.);
- Padomes 2000. gada 29. maija Regula (EK) Nr. 1348/2000 par tiesas un ārpus tiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu Eiropas savienības dalībvalstīs; idem. EESK atzinumu par šo tematu sagatavoja *Hernández Bataller* kgs (CES 947/1999, 1999. gada 21. oktobris (OV C 368, 20.12.1999.);
- Padomes 2001. gada 28. maija lēmums, ar ko izveido Eiropas Tiesiskās sadarbības tīklu civillietās un komercietās (OV L 174, 27.6.2001.); EESK atzinumu par šo tematu sagatavoja *Retureau* kgs (CESE 227/2001, 2001. gada 28. februāris, OV C 139, 11.5.2001.);
- 2006. gada 12. decembra Regula (EK) Nr. 1896/2006 (OV L 399, 30.12.2006.), ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru; EESK atzinumu par regulas projektu (COM(2004) 173 galīgā redakcija, 19.3.2004.) sagatavoja *Pegado Liz* kgs (CESE 133/2005, 22.2.2005., (OV C 221, 8.9.2005.);
- Priekšlikums Regulai, ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām (COM(2005) 87 galīgā redakcija, 15.3.2005.); EESK atzinumu par šo tematu sagatavoja *Pegado Liz* kgs (CESE 243/2006, 14.2.2006.).

⁽⁴⁾ Regula (EK) Nr. 44/2001, 22.12.2000. EESK atzinuma ziņotājs — *Malosse* kgs (OV C 117, 6.4.2000.).

⁽⁵⁾ Regula (EK) Nr. 805/2004, 21.4.2004., kā pamatā ir priekšlikums COM (2002) 159 galīgā redakcija, 27.8.2002. EESK atzinums CESE 1348/2002, 2002. gada 11. decembris, ziņotājs: *Ravoet* kgs (OV C 85, 8.4.2003.).

⁽⁶⁾ Īpaši Komisijas paziņojumā par spriedumu saņemšanas un izpildes efektivitātes palielināšanu Eiropas Savienībā (OV C 33, 31.1.1998.).

⁽⁷⁾ Šie abi panti ir ļoti plaši, tādēļ būtu jāpieņem interpretācija, kas aizgūta no tiesu prakses, konkrēti, *Denilauer* lietas (Spriedums C-125/79, 21.5.1980., 1553. lpp) attiecībā uz 31. pantu. Tādi jautājumi kā termiņi, oficiālās atzīšanas procedūras mehānismi, tiesvedības nosacījumi (*fumus boni iuris* un *periculum in mora* apliecināšanas nepieciešamība) aizstāvības līdzekļi/garantijas un arestējamo summu apmērs varētu būt atrunāti augstāk minētajos abos pantos, tādējādi paplašinot pasākuma darbības jomu un nodrošinot Komisijas mērķu izpildi.

3.4 Komisija vēl nav veikusi provizorisku ietekmes novērtējumu, kurā būtu ņemtas vērā ne tikai 15 dalībvalstis, kuru situācija tika analizēta pētījumā un kalpo par pamatu apspriežamajai Zaļajai grāmatai ⁽⁸⁾, bet gan visas pašreizējās dalībvalstis. Novērtējums jāpapildina ar to pasākumu izvērtējumu, kas paredzēti parādnieku aktīvu pārredzamības un nepieciešamās piekļuves informācijai par viņu banku kontiem nodrošināšanai (pienācīgi ievērojot bankas noslēpumu), jo tikai pēc visu minēto faktoru ņemšanas vērā iespējams veikt precīzu novērtējumu attiecībā uz iniciatīvas a) lietderību, b) darbības jomu un c) motīviem.

4. Vispārējās piezīmes

4.1 Komiteja savas piezīmes iedala divās kategorijās:

- a) vispārējās piezīmes par pamatjautājumiem saistībā ar pasākuma raksturu un piemērošanas jomu, un
- b) īpašas piezīmes par procesuāliem jautājumiem.

4.2 Ievada piezīme: termini un jēdzieni

4.2.1 Tā kā saistībā ar Zaļo grāmatu visdrīzāk būs jānosaka juridisks instruments (iespējams, kā Kopienas regula), jēdzienu noteikšanā lietotajiem terminiem, kas paredzēti īstenojamā procesuālā pasākuma rakstura noteikšanai, ir jābūt ļoti konkrētiem, tehniski un juridiski precīziem katrā no Kopienas valodām.

4.2.2 Šobrīd vismaz piecās valodu versijās ⁽⁹⁾ Komisijas lietotie termini pasākuma noteikšanai nav viennozīmīgi un savstarpēji atbilstīgi. Tas varētu radīt tehniskas vai juridiskas neskaidrības attiecībā uz noteikumu tiesisko raksturu. Komisijai tādēļ būtu aktīvi jāuzrauga, lai tiktu ievērota tulkojumu precizitāte ar mērķi novērst neskaidrības, kas izriet no nepareizi izmantotās terminoloģijas ⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Lai pilnībā izprastu Zaļās grāmatas saturu, jāņem vērā ne tikai Komisijas darba dokuments (SEC(2006) 1341), 24.10.2006., bet arī Heidelbergas Universitātes salīdzinošo un starptautisko privāto tiesību Prof. Dr. Burkhard Hess pētījums tā 18.2.2004. atjaunotajā versijā; kas pieejams http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm.

⁽⁹⁾ Tās, kuras ziņotājs pārzina vislabāk. Diemžēl viņš nepārvalda pārējās 15 valodas.

⁽¹⁰⁾ Angļu valodas termins "attachment" pat tā tehniski juridiskā nozīmē ir neskaidrs, tikpat labi tas var tikt attiecināts uz portugāļu valodā lietoto "penhora" vai "arresto". Pat angļu valodā, ņemot vērā pasākuma tiesisko raksturu labāk būtu lietot terminu "arrestment" vai "freezing order", lai to skaidri nodalītu no "garnishment". Vienīgi itāļu tulkojumā "sequestro conservativo" skaidri ataino pasākuma aizsardzības un ierobežojošo raksturu; Franču valodas termins "saisie" ar papildu skaidrojumu "piešķir tiesa saīsinātajā procedūrā", ir prasībām atbilstošs; Spāņu valodas "embargo" šķiet nepiemērots pasākuma mērķa raksturošanai. **Jebkurā gadījumā portugāļu valodas vārds "penhora" ir absolūti nepareizs un tā vietā jālieto "arresto".**

4.2.3 No izvirzīto nosacījumu (nepieciešamība apliecināt "fumus boni iuris" un "periculum in mora") un mērķa (banku kontos noguldīto summu iesaldēšana vai bloķēšana līdz galīgajam spriedumam un izpilde civiltiesās monetāro aktīvu, proti, kas ir civiltiesiska vai komerciāla rakstura, bet ar tiesvedību nesaistīti, atgūšanai) analīzes šķiet pamatoti secināt, ka šis ir **aizsardzības rīkojums preventīva aresta formā.**

4.3 Pasākuma darbības joma ⁽¹¹⁾

4.3.1 Komiteja izsaka šaubas arī par aizsardzības pasākuma darbības jomas attiecināšanu tikai uz "banku kontiem".

4.3.2 Monetāro aktīvu arests, kam nepieciešamības dēļ jābūt universālam, būtu jāpiemēro visiem parādnieka aktīviem līdz arestējamās summas apmēram. Ierosināto aizsardzības līdzekli varētu attiecināt uz citiem iespējamam arestam pakļautiem parādnieka aktīviem, tostarp parāda vērtspapīriem, akcijām, obligācijām un citiem līdzekļiem, uz ko viņam ir tiesības, un prasībām pret trešām personām, un ne tikai noguldīto naudu konkrētā bankas kontā vai kontos, kuri atrodas citās finanšu iestādēs. Nav pamata uzskatīt, ka pasākuma darbības jomu ir pārāk sarežģīti attiecināt vismaz uz kustamo īpašumu, ko nav nepieciešams reģistrēt, un arī uz parādnieka naudas prasījumiem (tostarp akcijām, obligācijām, nomas un citiem ienākumiem, trešo personu parādiem u.c.), t.i., ar bankas kontu tieši saistīto kustamo īpašumu.

4.3.3 Turklāt nav nekādu argumentu, lai attiecinātu Kopienas instrumenta darbības jomu tikai uz banku kontu preventīvu arestu; to ar nepieciešamajām izmaiņām būtu lietderīgi attiecināt arī uz šo aktīvu arestu pēc izpildes rīkojuma izdošanas, ņemot vērā, ka (līdz ar šādu pasākumu noteikšanu) var rasties līdzīgas grūtības saistībā ar arestu un mantas pazušanu.

4.3.4 Komisijai tādējādi būtu rūpīgi jāizsver un jāpamato pasākuma lietderība un izmaksas, kas attiecas tikai uz parādnieka bankas kontos esošās naudas preventīvu arestu.

4.4 Aresta rīkojuma pieteikuma iesniegšanas laiks

4.4.1 Kā minēts iepriekš, aizsardzības rīkojuma pieteikuma iesniegšanas laiks automātiski izriet no tā būtības. Saskaņā ar labāko tiesisko praksi vajadzētu būt iespējai vērsties ar pieteikumu par aizsardzības rīkojumu jebkurā ar to saistītā tiesvedības procesa brīdī, īpaši pirms galvenās prasības izskatīšanas sākuma kā sagatavojošu un preventīvu procedūru, jo tieši minētajā brīdī tam ir vislielākā praktiskā nozīme.

⁽¹¹⁾ Komiteja uzskata, ka tas jāattiecina uz civiltiesiskiem vai komerciāliem parādiem.

4.4.2 Jāņem vērā režīma acīmredzamās īpatnības atkarībā no tā, vai aizsardzības līdzeklis tiek nodrošināts pirms galvenās prasības celšanas vai lēmuma par prasības apmierināšanu saņemšanas, pirms izpildes procesa vai tā laikā, vai pirmajā instancē izdots rīkojums nav pārsūdzēts augstākstāvošā tiesā un, visbeidzot, vai izpildāmajai tiesībai nav rīkojuma formas (kredītvēstule, vekselis, čeks vai cits obligātu izpildi nosakošs dokuments).

4.5 Tiesu piekritība

4.5.1 Iepriekš minētais zināmā mērā atrisina arī jautājumu par tiesu piekritību aizsardzības rīkojuma izskatīšanā un izdošanā. Piekritīgā tiesa, acīmredzot, ir tā, kura atbild par galvenās lietas izskatīšanu no brīža, kad jau ir ierosināta attiecīgā prasība/izpildes darbība.

4.5.2 Piekritīgai vajadzētu būt **arī** tās valsts tiesai, kurā atrodas attiecīgie banku konti, bet tikai gadījumā, ja rīkojums tiek pieprasīts **pirms** prasības/izpildes darbības ierosināšanas. Tomēr šajā gadījumā jānodrošina, ka, tiklīdz tiek ierosināta galvenā prasība/izpildes darbība, atbildība par aizsardzības rīkojumu pāriet tai tiesai, kuras piekritībā ir galvenā lieta. Pat tad, ja lieta nonāk citas valsts jurisdikcijā, minētās valsts tiesai tas būtu jāpieņem, nepieprasot atzīšanas procedūru ⁽¹²⁾.

4.6 Nosacījumi rīkojuma izdošanai

4.6.1 Noteikti jānodrošina, lai tiktu izpildīti **nosacījumi**, kurus Komisija pamatoti norāda Zaļās grāmatas 3.2. punktā — “*fumus boni iuris*” un “*periculum in mora*”. Tomēr, ja tiesas rīkojums vai cita veida izpildes nodrošinājuma tiesība jau ir piešķirta, būs jāpierāda vienīgi “*periculum in mora*” jeb aresta rīkojuma izdošanas steidzamība.

4.6.2 Vēl viens nosacījums rīkojuma izdošanai varētu būt pierādījums par to, ka kreditors ir pielicis pienācīgas pūles, lai atgūtu parādu, vienojoties ar parādnieku un nevēršoties tiesās.

4.6.3 Lai rīkojums būtu efektīvs, ir būtiski, lai nebūtu jāpieņem parādnieka **iepriekšējas uzklausišanas** prasība. Tomēr to varētu risināt vienlaicīgi ar **tiesneša noteiktu galvojuma nodrošinājumu** pietiekamā apmērā, lai segtu jebkādus zaudējumus vai kaitējumu, ja pasākums galvenās procedūras vai pārsūdzības (ja tai nav atliekošas iedarbības) laikā tiek atcelts, ar nosacījumu, ka pasākums ir noteikts pirms galīgā rīkojuma stāšanās spēkā vai saņemšanas.

4.7 Garantējamā summa un izņēmumi

4.7.1 Ar rīkojumu nodrošināmā summa nedrīkst pārsniegt summu, kas tiek prasīta un nav atmaksāta, kā arī automātiski

piemērojamos procentus (līgumiskos vai likumiskos) līdz izpildes rīkojuma pieprasīšanas brīdim.

4.7.2 Attiecībā uz prasības nodrošinājumu, kam neizbēgami ir provizorisks raksturs, un ņemot vērā banku kontos esošu summu iesaldēšanas nopietnību, Komiteja neuzskata, ka būtu pamatoti iekļaut jebkādas citas summas, īpaši — nākotnē veicamos procentu maksājumus, juristu honorārus, banku izmaksas, tiesas izdevumus u.c.

4.7.3 Komiteja atzīst, ka šāda veida sistēmas ieviešana varētu radīt papildu izmaksas bankām. Tā tomēr neuzskata, ka būtu pamatoti minētās izmaksas iekļaut iesaldējamajās summās, kuras atrodas parādnieka bankas kontā. Noteikumi attiecībā uz banku izmaksām un to piedziņu no kreditoriem, izmantojot šādu procedūru, būtu jāatstāj valstu likumdošanas ziņā. Minētās izmaksas vajadzētu pieskaitīt tiesas izdevumiem, ko nosaka procesa beigās.

4.7.4 Ar Kopienas instrumentu būtu jāparedz arī rādītāji, ar ko nosaka izņēmumus izpildes darbībām, lai parādnieks (ja parādnieks ir fiziska persona, nevis uzņēmums) varētu nodrošināt savas un savas ģimenes pamatvajadzības, kuras varētu apdraudēt izpildes rīkojuma piemērošana.

4.7.5 Pēc aizsardzības rīkojuma izdošanas bankai būtu jāinformē tiesa par attiecīgajiem ierobežojumiem saistībā ar tiesas rīkojuma izpildi atkarībā no parādnieka konta veida (tekošais konts, krājkonts, hipotekārais konts u.c.), tajā iemaksāto ienākumu vai peļņas rakstura (darba alga, honorāri, izpeļņa, pensijas un pabalsti, sociālās apdrošināšanas iemaksas u.c.), ar kontu saistīto izdevumu rakstura (hipotekārie maksājumi, kredīts par automašīnas iegādi, patēriņa kredīts, ģimenes uzturēšana u.c.) saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā atrodas attiecīgais bankas konts, un ciktāl bankas rīcībā ir šāda informācija.

4.8 Trešo personu konti

4.8.1 Līdzīgā kārtā jāatzīst, ka nav pamata paplašināt aizsardzības rīkojuma darbības jomu attiecībā uz banku kontiem, kas noformēti uz trešo personu vārda. Gadījumos, kad nav iespējams precīzi noteikt, kāda bankas kontā esošās naudas daļa pieder parādniekam, būtu jāpieņem, ka katram turētājam pieder vienāda daļa.

4.8.2 Nav pieņemama arī aresta piemērošana vairākiem kontiem, lai piedzītu vienu un to pašu summu, kaut gan nav vienkārša risinājuma tajos gadījumos, kad konti atrodas dažādās valstīs: ir iespējama vērsšanās jebkurā tiesā, kuras piekritībā ir attiecīgā rīkojuma izdošana un kurai var nebūt zināms, ka tas pats rīkojums jau ir izdots citur. Šī problēma turpināsies, kamēr ar visām tiesvedības darbībām centralizēti nenodarbosies tā tiesa, kuras piekritībā ir galvenās lietas izskatīšana.

⁽¹²⁾ Skat. Eiropas Kopienų Tiesas nolēmumu lietā *Van Uden Maritime B.V.*, 17.11.1998. — Lieta Nr. C-391/95 (Eiropas Tiesas ziņojumi 1998. g., I-07091 lpp.).

4.8.3 Saistībā ar minēto iniciatīvu būtu ieteicams noteikt aresta rīkojuma pieprasītājiem un bankām, uz kurām attiektos aizsardzības rīkojums, skaidrus **pienākumus sniegt informāciju**, kā arī pienākumu bankām un tiesām dažādās dalībvalstīs sadarboties, vienlaicīgi stingri ievērojot konfidencialitātes, datu aizsardzības un bankas noslēpuma aizsardzības principus, kā pamatoti norādīts pētījumā, uz kuru ir balstīta Zaļā grāmata.

4.8.4 Piemēram, būtu jānosaka, ka arestētās summas tiek samazinātas *ex-post* un noteikta īsa laika perioda robežās, tiklīdz ir saņemta informācija no dažādajām bankām gadījumā, ja ir iesaistīta vairāk nekā viena banka.

4.9 Parādnieka aizsardzības garantijas

4.9.1 Īpaši svarīgi ir tas, lai parādniekam būtu garantēta aizsardzība, nodrošinot viņam/viņai **iespēju saprātīga termiņa laikā apstrīdēt izpildes rīkojumu**, kura ilgumam, pēc Komitejas domām, vajadzētu būt vismaz 20 kalendārās dienas, lai pierādītu:

- a) pilnīgu vai daļēju parāda neesamību;
 - b) "*periculum in mora*" neesamību;
 - c) to, ka arestētās summas apmērs ir nepareizs;
 - d) to, ka attiecīgā pasākuma piemērošana apdraud parādnieka un viņa ģimenes pamatvajadzību nodrošināšanu (ja parādnieks ir fiziska persona).
- 4.9.2 Šajā nolūkā būtu jānosaka, ka piekritīgā tiesa informē parādnieku, tiklīdz ir konstatēts, ka attiecīgajā kontā esošās summas ir pietiekamas, lai iesaldētu prasītā parāda summu. Attiecīgajai bankai jāsniedz parādniekam tā pati informācija, tiklīdz konts ir iesaldēts, saskaņā ar tiesas noteiktajiem nosacījumiem.

4.9.3 Kopienas instrumentam būtu jānosaka arī **aizsardzības līdzekļi un apstrīdēšanas/pārsūdzības motivācija**, saskaņojot tos Kopienas līmenī, lai nodrošinātu vienādu pieeju jebkurā kompetentajā jurisdikcijā un aizsardzības līdzekļu identiskumu. Svarīgs jautājums būs pārsūdzības rakstura noteikšana (vai tai ir apturoša iedarbība vai nav) un vai lieta ir piekritīga attiecīgajai tiesai, ja tiesa, kas izdod rīkojumu, un tiesa, kura izskata galveno lietu, pieder dažādu valstu jurisdikcijām.

4.9.4 Svarīga nozīme ir arī tam, lai tiktu noteikts galvenās prasības vai aresta rīkojuma oficiālās atzīšanas pieteikuma iesniegšanas **termiņš**, kas sākas ar dienu, kad kreditoram ir paziņots par rīkojuma izpildi. Komiteja uzskata, ka 60 kalendāro dienu termiņš būtu pamatots neatkarīgi no nolēmuma par aizsardzības rīkojuma izdošanu.

4.10 Kopienas instruments un tā būtība

4.10.1 Komisijas Zaļajā grāmatā trūkst skaidrības par to, kādu juridisku instrumentu tā paredz izmantot, lai īstenotu minēto iniciatīvu. Ņemot vērā vēlamos mērķus un nepieciešamību nodrošināt procedūru identiskumu visās dalībvalstīs, EESK uzskata, ka šāds instruments būtu jāizstrādā **regulas** veidā tāpat kā līdzīgi instrumenti saistībā ar Eiropas tiesisko telpu.

4.10.2 Atšķirīgs, bet cieši saistīts jautājums ir minētā instrumenta darbības joma. Ja pasākums tiek uzskatīts par nepieciešamu, Komisija varētu tāpat kā attiecībā uz citiem identiskiem instrumentiem piemērot attiecīgo procedūru tikai pārrobežu tiesvedības lietām un padarīt to **fakultatīvu** ("28. režīms"), ļaujot kreditoriem izvēlēties starp saskaņotu Kopienas instrumentu un iespēju piemērot attiecīgās starptautisko privāttiesību normas.

4.11 Izmaksas

EESK ierosina, lai noteikumi par izmaksām tiktu saskaņoti ar Regulas (EK) Nr. 805/2004 7. panta noteikumiem, vajadzības gadījumā ieviešot attiecīgās izmaiņas ⁽¹³⁾.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Attiecībā uz tīri formālo pusi Komiteja piekrīt, ka aresta rīkojuma oficiālās atzīšanas procedūra aizsardzības rīkojumu izdošanai būtu atceļama neatkarīgi no lietas piekritības.

5.2 Komiteja uzskata arī, ka noteikumos par to, ka tiesa informē banku un parādnieku, nebūtu jāiekļauj nevajadzīgas formalitātes, ar nosacījumu, ka tie nodrošina dokumenta autentiskumu un parādnieka identifikāciju. Šim nolūkam būtu piemērotas normas, kas jau ir ietvertas Regulā (EK) Nr. 1348/2000 ⁽¹⁴⁾. Iesaldējamo kontu identifikācijai vajadzētu būt maksimāli precīzai, lai nebūtu jāpiemēro vispārējais aresta rīkojums.

5.3 Komiteja uzskata arī, ka tiesas izdots rīkojums bankai būtu jāpilda saskaņā ar tiesas norādītajiem nosacījumiem, vienlaicīgi garantējot jau notiekošu likumīgu operāciju norisi, piemēram, attiecībā uz iepriekš nodibinātām saistībām, kas garantētas ar kredītvēstulēm, vekseliem vai čekiem, kā arī saistības attiecībā pret tādiem privilēģētiem kreditoriem kā valsts, sociālās nodrošināšanas iestādes vai darbinieki. Jebkurā gadījumā bankai vajadzētu būt atbildīgai par konta atlikumu aresta rīkojuma saņemšanas dienā un nodrošināt, lai konts tiktu automātiski iesaldēts uzreiz pēc aresta rīkojuma saņemšanas, pat ar elektronisku līdzekļu starpniecību, ja tas notiek ārpus darba laika. Bankai būtu piemērojama atbildība par jebkādu nolaidību saistībā ar naudas summu pazušanu pēc aresta rīkojuma saņemšanas.

⁽¹³⁾ 7. pants nosaka: "Ja spriedums ietver izpildāmu lēmumu par to izdevumu summu, kas saistīti ar tiesvedību, ieskaitot procentus, tas jāapstiprina par Eiropas izpildes rīkojumu arī attiecībā uz šiem izdevumiem, ja vien debitors tiesas procesa gaitā saskaņā ar izcelsmes valsts likumiem nav īpaši cēlis iebildumus pret savu pienākumu segt šādas izmaksas".

⁽¹⁴⁾ 2000. gada 29. maija Regula (EK) Nr. 1348/2000, OV L 160, 30.6.2000.

5.4 Komiteja piekrīt, ka būtu jānosaka prasība bankām nekavējoties informēt tiesu ar elektronisku vai citu saziņas līdzekļu starpniecību par to, kā tās ir izpildījušas tiesas rīkojumu.

5.5 Kopienas tiesību aktos nav jānosaka savstarpēji konkurējošu kreditoru prasījumu attiecībā uz vienu un to pašu bankas kontu apmierināšanas kārtība. Komiteja atbalsta valstu tiesību aktu piemērošanu.

5.6 Komiteja uzskata, ka rīkojuma praktiskā izpilde būtu jānosaka ar tās valsts normatīvajiem aktiem, kuras jurisdikcijā

konkrētā lieta atrodas, saskaņā ar attiecīgajiem strīdu izšķiršanas vispārējiem noteikumiem.

5.7 Visbeidzot, Komiteja vēlas īpaši vērst Komisijas uzmanību uz nepieciešamību paredzēt mehānismu ar ierosinātās sistēmas darbību saistīto dokumentu tulkošanai līdzīgi normām attiecībā uz mehānismu, kas paredzēts 2006. gada 12. decembra Regulas (EK) Nr. 1896/2006 21. panta 2. punkta b) apakšpunktā.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Reglamentējošās vides vienkāršošanas mehānikas nozarē”

(2008/C 10/03)

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieki Margot WALLSTRÖM kdze un Günter VERHEUGEN kgs 2007. gada 8. janvārī lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu “Reglamentējošās vides vienkāršošanas mehānikas nozarē”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2007. gada 18. jūlijā. Ziņotājs — IOZIA kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. septembrī, ar 138 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu:

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas mašīnbūves rūpniecība ir vadošā rūpniecība, un tā pārstāv Eiropas ekonomikas stratēģiskās intereses. Vairāk nekā 130 000 uzņēmumu 2006. gadā radīja apgrozījumu vairāku simtu miljardu *euro* apjomā, eksportējot trešdaļu no savas produkcijas. Mašīnbūves un elektromehānisko iekārtu rūpniecībā ir nodarbināti vairāk nekā 4 miljoni Eiropas Savienības darba ņēmēju, kuriem ir nozīmīga pievienotā vērtība un augsts zināšanu līmenis.

1.2 Mašīnbūve un elektromehānisko iekārtu rūpniecība lielākā mērā nekā citas nozares var dot ieguldījumu Lisabonas programmas mērķu īstenošanā, pateicoties pastāvīgai apmācībai, pieredzes un paraugprakses apmaiņai, konkurētspējas uzturēšanai visaugstākajā līmenī, spējai iekļūt pasaules tirgos.

1.3 Komiteja atbalsta Komisijas iniciatīvas, kuru mērķis ir pastiprināt nozares konkurētspēju, uzlabot tiesisko pamatprincipu kopumu, pateicoties labākam un efektīvākam regulējumam un ņemot vērā faktu, ka nozari veido desmitiem tūkstošu mazu

un vidēju uzņēmumu. Tiesību aktu labāka izstrāde, vismaz šajā nozarē, nenozīmē tiesību aktu trūkumu, bet gan stabilu un skaidru pamatu un viegli piemērojamus noteikumus, kā arī iespējami zemākus administratīvus izdevumus.

1.4 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu uzticēt tai delikāto uzdevumu, cenšoties panākt maksimālo iespējamo konsensu, noteikt jomas, kurās spēkā esošie Kopienas tiesību akti ir jāvienkāršo atbilstoši tām darbībām, ko likumdošanas struktūras veic tiesību aktu uzlabošanai un vienkāršošanai.

1.5 Komiteja ņem vērā, ka pašlaik tiek izstrādātas dažādas likumdošanas iniciatīvas, kas skar aplūkojamo nozari un ka jāsaņem dažādas ekonomiskās, sociālās un vides intereses. Iekšējā tirgus izveidošana nedrīkst apdraudēt citus Lisabonas programmas mērķu sakarā ļoti nozīmīgus aspektus, piemēram, darba ņēmēju veselību un drošību, patērētāju aizsardzība un vides aizsardzība. Komiteja uzskata, ka ir vajadzīga stratēģija, kas ļautu integrēt un koordinēt dažādas iniciatīvas.

1.6 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumus, kas iekļauti 2007. gada 17. februāra paziņojumā un kuru mērķis ir mainīt jauno pieeju un stiprināt dalībvalstu darbības nozīmi tirgus uzraudzībā, jo tās minētam nolūkam ne vienmēr piešķir pietiekamus līdzekļus. Komiteja vēlas to Komisijas struktūrvienību stiprināšanu, kurām uzticēta koordinācija, uzraudzība, dažos gadījumos arī akreditācijas noteikumu pārvaldības, atļauju izsniegšanas iestāžu darbības un to sertifikācijas kvalitātes kontrole. Jāatbalsta “komunikācijas platformas” izveidošana starp tirgus dalībniekiem un dalībvalstīm, kurām ir jārikojas atbilstoši direktīvai un saskaņā ar to un Kopienas politikas jomu mērķiem, pakāpeniski īstenojot tirgus uzraudzības sistēmu un modeļu konvergenci.

1.7 Komiteja aicina standartizācijas darbības ietvaros visiem ieinteresētajiem dalībniekiem dot iespēja iepriekš piedalīties standartu noteikšanā, vairāk atbalstot gan līdzdalību tehniskajās komitejās, īpaši vietējā līmenī, gan palielinot ietekmes novērtējuma nozīmi, pārmērīgi neizmantojot telemātisko konsultēšanos, kas, kaut arī noderīgs instruments, tomēr nevar būt vienīgais konsultēšanās līdzeklis, sevišķi šajā jomā.

1.8 Attiecībā uz “saskaņotu” standartizāciju Komiteja uzskata, ka tai jāklūst pieejamai bez maksas vai par simbolisku samaksu, sevišķi maziem un vidējiem uzņēmumiem, un vērš uzmanību uz atšķirīgu attieksmi pret uzņēmumiem valstīs, kuru valodās ir izdoti standarti (angļu, franču un dažreiz vācu valodā), un pret pārējiem uzņēmumiem, kuriem jāuzņemas dažkārt ievērojami tulkšanas izdevumi.

1.9 Komiteja uzsver, ka ir jānovērš visi nepamatotie administratīvie izdevumi, ievērojami samazinot slogu, kas gulstas uz ražošanas sistēmu.

1.10 Komiteja aicina Komisiju nopietni ņemt vērā prasību veicināt standartizācijas stabilitāti, uzklusot arī tirgus dalībnieku un galveno ieinteresēto personu ierosinājumus. Attiecībā uz tiesisko pamatprincipu kopumu un juridisko pamatu Komiteja iesaka Komisijai pirms tiesību akta izstrādes izvērtēt, vai izvirzītos mērķus nevar sasniegt ar citiem līdzekļiem, piemēram, ar pašregulējumu vai kopregulējumu, ciktāl tiek garantēta maksimāla pārredzamība un visu ieinteresēto pušu līdzdalība, un vienmēr vadīties no normatīvā akta temata un tā satura, izvēloties attiecīgos Līguma pantus par tā juridisko pamatu.

1.11 Komiteja aicina novērst tehniskos šķēršļus iekšējā tirgus īstenošanā. Nepamatoti valstu un vietējie normatīvie akti rada reālu un nepārvaramu šķērslī brīvai preču aprītei.

1.12 Komiteja iesaka pirms turpmāku tiesību aktu pieņemšanas iepriekš veikt atbilstošu, detalizētu ietekmes novērtējumu, ņemot vērā proporcionalitātes pakāpi, kā arī pēc tam veikt stingru uzraudzību, lai izvairītos no zaudējumiem, kas varētu izrādīties postoši nozares uzņēmumu nākotnei.

1.13 Liela nozīme būs Eiropas nozaru sociālajam dialogam, lai noteiktu visas kopīgās iniciatīvas nozares nodarbinātības un konkurētspējas attīstības atbalstam, ievērojot obligātos darba ņēmēju, iedzīvotāju un vides drošības principus. Uzņēmuma sociālās atbildības prakse var atvieglot šo uzņēmumu un ieinteresēto personu pastāvīgo dialogu, lai novērstu neatbilstošu izmantošanu, uzlabotu izpratni un veicinātu tālākizglītību, izveidotu labas attiecības ar attiecīgo reģionu un galapatērētājiem.

2. Komisijas pieprasījuma saturs

2.1 Eiropas Komisija pēc priekšsēdētāja vietnieku WALLSTRÖM kdes un VERHEUGEN kga iniciatīvas lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpēti atzinumu ar mērķi analizēt vienā no rūpniecības nozarēm, tas ir, mehānikas nozarē piemērojamo reglamentējošo noteikumu vispārējo saskaņību, lai noteiktu vienkāršošanas iespējas. Analīzei jāaptver ne tikai īpašie nozares tiesību akti, bet arī reglamentējošo noteikumu kopums, kas attiecas uz mašīnbūves apakšnozari.

2.2 Ņemot vērā ieinteresēto pušu iesaistīšanos vienkāršošanas procesā, sevišķi, ja runa ir par to noteikumu noteikšanu, kuru īstenošana saistīta ar īpašām problēmām, Komisija atzīst, ka Komiteja, pateicoties tās ievērojamajai un plašajai pieredzei un daudzveidīgajam sastāvam, ir ideāli piemērota Eiropas ekonomikas dalībnieku, darba ņēmēju un pilsoniskās sabiedrības viedokļu atspoguļošanai un sintēzei.

2.3 Ņemot vērā Komitejas gūto pieredzi, izstrādājot daudzus atzinumus par tiesību aktu labāku izstrādi un vienkāršošanu⁽¹⁾, kā arī Eiropas Komisijas un EESK sadarbības protokola 8. pantu, Komisija ir nolēmusi uzticēt Komitejai šo nozīmīgo uzdevumu. Gadījumā, ja Komitejas darbam būs labi rezultāti, Komisija pieļauj iespēju atkārtot šādu pieprasījumu attiecībā uz vairākām citām svarīgām jomām, kas ir Komisijas un pašas Komitejas darba kārtībā par labāku tiesību aktu izstrādi.

2.4 Komisija vēlāk paskaidroja savu viedokli, precizējot, ka tiesību aktu labāka izstrāde nenozīmē to apjoma samazināšanu un ka, gluži pretēji, ir jāsauglabā vismaz tāds pats darba ņēmēju, patērētāju un vides aizsardzības līmenis, lai nodrošinātu tādu normatīvo sistēmu, kas ļauj uzlabot konkurētspēju.

⁽¹⁾ OV C 24, 31.1.2006., ziņotājs — Retureau kgs, un OV C 309, 16.12.2006., ziņotājs — Cassidy kgs.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Pirmām kārtām jāsaņem, Komiteja ir ļoti ieinteresēta veikt uzdevumu rast līdzsvaru starp dažādām iesaistītajām interesēm, lai pēc tam iesniegtu pastāvošo reglamentējošo noteikumu un tiesisko aktu uzlabošanas un vienkāršošanas priekšlikumu. Komitejas lielākā priekšrocība ir tās spēja ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu, meklējot maksimālo iespējamo konsensu starp pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, kas pārstāv atšķirīgas intereses. Nepārprotama uzticība Kopienas principiem un vērtībām, tās atzinumu kvalitāte, līdzsvars un novatorisms padara Komiteju par nozīmīgu un spēcīgu Kopienas iestāžu partneri. Izaicinājums un stimulants, ko šis Komisijas pieprasījums izvirza visām Komitejas struktūrvienībām, kurām pozitīvi jāizmanto minētā izdevība, var veicināt tikšanās, diskusiju un dialoga nozīmi, kas ar Līgumiem piešķirta organizētai pilsoniskajai sabiedrībai.

3.2 Komitejai piedāvātā iespēja iepriekš norādīt darbību jomas, kurās jāuzlabo reglamentējošie noteikumi, ir jauna pieeja ES iestāžu sadarbības metodei. Skaidrs, ka katra ieinteresētā puse jau ir paziņojusi Komisijai savas prasības un vēlmes. Ražotāji, lietotāji, darba ņēmēji, patērētāji, standartizācijas iestādes un publiskās iestādes jau ir norādījušas, kā tās vēlētos "uzlabot" esošos reglamentējošos noteikumus. Tomēr līdz šim izmantotās apspriešanās metodes nav ļāvušas izstrādāt detalizētu dažādu prasību pārskatu, radot ieinteresētajām personām iespaidu, ka tās netiek pietiekami uzklautas.

3.3 Komiteja var izstrādāt šādu vienotu pārskatu, gan pateicoties savai daudzveidīgajai un kvalificētajai pieredzei, gan ņemot vērā tās ievērojamo sakaru tīklu, ar kura palīdzību tās locekļi var uzzināt par nozīmīgu pieredzi dažādās jomās. Par šo tematu Komiteja jau ir daļēji paudusi savu viedokli pašiniciatīvas atzinumā "Rūpniecības pārmaiņas mašīnbūves nozarē" ⁽²⁾.

3.4 Komiteja konstatē, ka pašlaik norisinās vai ir pieteiktas dažādas iniciatīvas saistībā ar Kopienas noteikumiem rūpnieciskās ražošanas jomā un, jo sevišķi, mašīnbūves apakšnozarē. Šajās iniciatīvās tiek aplūkotas sarežģītas un atšķirīgas problēmas. Tādēļ šķiet lietderīgi kopīgi apspriest minētās problēmas, lai varētu ņemt vērā dažādās, ar Kopienas regulējumu aizsargātās intereses: brīvu preču apriti, darba ņēmēju veselību un drošību, patērētāju aizsardzību, vides aizsardzību, kā arī Lisabonas stratēģijas mērķus ekonomikas un sociālajā jomā. Minētais regulējums ir balstīts uz dažādiem likumdošanas instrumentiem, un šāda veida pētījums līdz šim vēl nav veikts. Komiteja uzskata, ka ir īstais brīdis vienoti un sistemātiski izskatīt jautājumu kopumā.

⁽²⁾ OVC 267, 27.10.2005., (ziņotājs — VAN IERSEL kgs).

3.5 Rūpniecisko iekārtu ražošanas un tirdzniecības jomā Kopienas tiesību akti tika izstrādāti pakāpeniski. Kopumā tas ļāva panākt tiesību aktu saskaņošanas līmeni, kas ir ievērojami vienkāršojis uzņēmumu darbības normatīvo vidi, tomēr jāuzsver, ka šis process vēl nav pabeigts.

3.6 Kopienas noteikumus, kas pieņemti, sākot ar 80. gadu otro pusi, aplūkojamajā nozarē var iedalīt divās lielās grupās: pirmā attiecas uz tirgu, otra — uz darba vietām. Efektīvai šo noteikumu piemērošanai ir nepieciešams liels skaits dažādu dalībnieku — standartizācijas un atļauju izsniegšanas iestāžu, projektētāju un ražotāju, importētāju un atbildīgo par tirdzniecību, montētāju un uzstādītāju, publisko uzraudzības un sankciju iestāžu (tajā skaitā muitu un tiesu varas iestāžu), uzņēmēju, darba ņēmēju, arodbiedrību utt. — līdzdarbība. Patērētāju tiesību aizsardzības organizācijas ir izrādījušas īpašu ieinteresētību par konkrētu un aktīvu iesaistīšanos, kas līdz šim uzskatīta par nepietiekamu. Būtiska ir visu minēto dalībnieku sadarbība, kā arī publisko iestāžu sadarbība valsts un ES līmenī.

3.7 Minēto noteikumu piemērošana nerada lielas grūtības, tomēr, kaut arī kopumā novērtējums ir pozitīvs, nedrīkst aizmirst vairākas konkrētas problēmas.

4. Uzlabota, bet joprojām nepietiekama drošība

4.1 Katru gadu nelaimes gadījumi darba vietā ES ir cēlonis 6 000 līdz 8 000 cilvēku nāvei (no kuriem 40 % ir jaunāki par 35 gadiem) un simtu tūkstošu cilvēku invaliditātei. Daļu no šiem nelaimes gadījumiem izraisa darbarīki, bet dažos gadījumos tas notiek individuālo aizsardzības materiālu efektivitātes trūkuma vai neatbilstošas apmācības dēļ. Aptuveni ceturtdaļa ES darba ņēmēju ir atzinuši, ka viņiem jāizmanto individuālie aizsardzības materiāli, lai aizsargātu savu drošību un veselību. Galvenie fizikālie riska faktori darba vietā ir saistīti, pirmkārt, ar darbarīkiem (troksnis, vibrācija, jonizētais un nejonizētais starojums) vai pakļautību ķīmisku vielu iedarbībai, un, otrkārt, ergonomiskiem aspektiem, kam ir būtiska nozīme veselības aizsardzībā darba vietā un darba drošības jomā. Dažos gadījumos darbarīkiem var būt liela nozīme, kad notiek pakļaušana ķīmisku vielu iedarbībai, bet citos — izšķiroša var būt individuālo aizsardzības materiālu efektivitāte.

4.2 Īpaša uzmanība jāvelta produktiem, kas paredzēti plašam patēriņam nekonkrētā patērētāju grupā, kas noteikti nav informēti par iespējamo risku saistībā ar iegādātajām vai īrētajām iekārtām. Diemžēl daudzi nelaimes gadījumi, kas netiek iekļauti statistikas datos, notiek, patērētājiem neatbilstoši izmantojot iekārtu.

5. Dažkārt sarežģīta dažādu dalībnieku sadarbība

5.1 Jāatzīmē, ka vienota tirgus dalībnieku sadarbība ir pakļauta reālām grūtībām un tā ne labprāt tiek īstenota pilnībā pārredzamā veidā. Privātā sektora dalībniekiem tā saistās ar vēlmi pasargāt sevi no konkurences vai iespējamajām sankcijām, bet publiskā sektora dalībniekiem to izraisa birokrātiskais inertums, kas dažreiz ir ļoti noturīgs. Piemēram, pastāv acīmredzama nepieciešamība pastiprināt ražojošo un izmantojošo uzņēmumu sadarbību vai palielināt pārredzamību attiecībā uz veidu, kā standartizācijas, uzraudzības un atļauju izsniegšanas iestādes un konsultanti, kas nodrošina uzņēmējiem tehnisko palīdzību, izprot “jaunās pieejas” direktīvu galvenās prasības.

5.2 Minētā problēma bija Komisijas uzmanības centrā tās nesenajā “jaunās pieejas” pārskatīšanas iniciatīvā, kas tika pieteikta 2007. gada 14. februārī ar nosaukumu “Jaunā pasākumu pakete preču brīvai aprītei iekšējā tirgū”. Tas sastāv no priekšlikuma regulai, “ar ko nosaka akreditācijas un tirgus uzraudzības prasības attiecībā uz ražojumu tirdzniecību” [COM(2007) 37 galīgā redakcija ⁽³⁾] un no priekšlikuma lēmumam “Par ražojumu tirdzniecības vienotu sistēmu” [COM(2007) 53 galīgā redakcija ⁽⁴⁾]. Paketes mērķis ir “nostiprināt tirgus uzraudzības struktūras nolūkā izslēgt nedrošu preci, izņemot to no visa Kopienas tirgus, un cīnīties pret viltojumiem. Preču izmēģinājumos iesaistītās pārbaudes, sertifikācijas un inspekcijas iestādes būs pakļautas stingrākām akreditācijas kontrolēm, lai nodrošinātu kopīgu reglamentējošo noteikumu līmeni gan uzņēmumiem, gan uzraudzības iestādēm.” (Pašlaik ES darbojas aptuveni 1 800 atļauju izsniegšanas iestāžu, tas ir, laboratorijas, inspekcijas un sertifikācijas centri vai privāti uzņēmumi, kuru darbību akreditē valsts pārvalde). Jāatzīmē neparasts fakts, ka starp šīm “neatkarīgajām” iestādēm darbojas tiešas ražojošo uzņēmumu apvienību filiāles, kas var radīt reālu interešu konfliktu. Vienā no dalībvalstīm, piemēram, tikai liftu ražošanas nozarē tika akreditētas vairāk nekā 80 atļauju izsniegšanas iestādes.

5.2.1 Divdesmit divus gadus pēc Padomes 1985. gada 7. maija rezolūcijas pieņemšanas, kas ievieš jaunās pieejas principus, Komisija ierosina aktualizēt un nostiprināt tirgus uzraudzību, padarot arvien uzticamāku CE zīmi. Komiteja uzskata, ka jaunās pieejas metode, kas skar 25 direktīvas, no kurām 21 paredz zīmes piešķiršanas specifikācijas, bet 4 tās neparedz, ir devusi labus rezultātus, veicinot iekšējā tirgus attīstību, bet vienlaikus tā uzskata, ka ierosinātā pārskatīšana ir lietderīga. Jāpaplašina gan dalībvalstu, gan Komisijas pilnvaras un atbildība, un Komisijai būs jāpalielina darbinieku skaits, lai īstenotu nepār-

trauktu tirgus uzraudzības, atļauju izsniegšanas iestāžu akreditācijas procesa un dažos gadījumos arī šo iestāžu darbības uzraudzību. Komisijas pētījumā lielākā daļa nozaru organizāciju atzinīgi izteicās par šādu valsts un attiecīgi Eiropas iestāžu stiprināšanu.

5.3 Komiteja atzinīgi vērtē minēto iniciatīvu, kas ļauj ierobežot patvaļu un atšķirības novērtēšanā, kuras traucē iekšējā tirgus attīstību, turklāt radot nelabvēlīgu situāciju konkurētspējas jomā tiem dalībniekiem, kas ievēro reglamentējošos noteikumus. Konkurences kroplošana, kuru izraisa pavirša uzraudzība, ir liela problēma, kas parāda jaunās pieejas piemērošanas robežas. Turklāt ir svarīgi, lai reglamentējošie noteikumi, sevišķi mazajiem un vidējiem uzņēmumiem būtu vienkārši un skaidri, kā arī tiktu nostiprināta tirgus uzraudzības iestāžu sadarbība gan ES un EEZ teritorijā, gan starptautiskā līmenī. Jāatbalsta “komunikācijas platformas” izveide starp ekonomikas dalībniekiem un dalībvalstīm, kurām ir jārikojas atbilstoši direktīvai un saskaņā ar to un Kopienas politiku jomu mērķiem, pakāpeniski īstenojot tirgus uzraudzības sistēmu un modeļu konvergenci. Šajā darbībā ir svarīgi iesaistīt muitas iestādes.

5.4 ES līmenī būtu lietderīga lielāka visu iesaistīto ģenerāldirektorātu (piemēram, Uzņēmējdarbības (ENTR), Vides (ENV), Nodarbinātības (EMPL), Veselības un patērētāju aizsardzības (SANCO)) sadarbība, lai izveidotu esošo direktīvu izmantošanas pamatnostādnes kuras gan neaizvietotu standartus, bet varētu būt noderīgs instruments, kas ļautu ietaupīt nozīmīgas summas, kas citādi tiktu tērētas par nevajadzīgām konsultācijām.

5.5 Sezonas produkcijas, piemēram, dārza mašīnu, gadījumā ir jāparedz paātrinātas procedūras, lai nezaudētu tirgus iespējas. Šajā nolūkā Komisija ierosina izveidot “starpniecības iestādi”, kurā varētu griezties īpašu un pamatotu prasību gadījumā, tomēr garantējot visu, jo īpaši ar drošību saistīto reglamentējošo noteikumu stingru piemērošanu.

6. Ne vienmēr pamatotas administratīvās saistības

6.1 Vēl viena Komisijas pasludināta prioritāte attiecas uz tādi nevajadzīgi administratīvo saistību samazināšanu, kas negatīvi ietekmē konkurētspēju. Komiteja ar interesi seko Komisijas centieniem šajā jomā, kas ir kļuvuši konkrēti, 2007. gada 24. janvārī pieņemot rīcības programmu, lai līdz 2012. gadam par ceturto daļu samazinātu uzņēmumu administratīvās saistības.

⁽³⁾ Atzinums INT/352, ko pašlaik izstrādā (ziņotājs — PEZZINI kgs).

⁽⁴⁾ Atzinums INT/353, *idem* 3.

6.2 Komisija varētu palīdzēt praktiski risināt dažas direktīvu piemērošanas problēmas, piemēram, centrāli apkopojot savos dienestos visus paziņojumus, kurus pašlaik paredzēts nosūtīt atsevišķām dalībvalstīm un kas sagādā lielas grūtības, noskaidrojot pareizu adresi. Tas attiecas uz Direktīvu 2000/14/EK par trokšņu emisijām, kas paredz deklarācijas par atbilstību nosūtīšanu vienai dalībvalstij un Komisijai, vai uz Direktīvu 97/68/EK par emisiju no pašpiedziņas iekārtu motoriem, saskaņā ar kuru uzņēmumiem, izmantojot "elastīguma" sistēmu, vajadzētu informēt katras dalībvalsts atbildīgās iestādes par saņemto atzīšanu un ziņot ik pēc sešiem mēnešiem.

6.3 Uzņēmumi saskaras ar daudzām grūtībām, piemērojot praksē direktīvas par darba ņēmēju aizsardzību pret fizikāliem faktoriem. Īpašas problēmas, sevišķi MVU gadījumā, rada Direktīva 2002/44/EK par vibrācijām vai Direktīva 2006/25/EK par riskiem, ko izraisa mākslīgais optiskais starojums. Minētās problēmas varētu parādīties nākamās direktīvas par mākslīgo optisko starojumu piemērošanā. Nepieciešamas praktiskas piemērošanas norādes, pretējā gadījumā minētās direktīvas nerasnīgs mērķus. Protams, ja izrādītos neiespējami tās konkrēti piemērot, būs jāapsver un nekavējoties jāsaņem nepieciešamie grozījumi, lai ļautu uzņēmumiem pildīt ar likumu noteiktās saistības.

6.4 Rūpnieciskās, sevišķi iekārtu ražošanas jomā ir svarīgi ņemt vērā dažādas prasības, kad tiek skarts administratīvo saistību jautājums. Dažādu dalībnieku darbību pārskatāmība ir būtisks elements gan lietotāju fiziskajai drošībai, gan tirgū izveidojušos līgumsaistību juridiskajai drošībai. Tādēļ ir jārod līdzsvaroti risinājumi, lai saglabātu pārredzamību un pārskatāmību, nevajadzīgi nepalielinot administratīvās izmaksas.

7. Standartizācijas nozīme

7.1 Tehniskajai standartizācijai ir svarīga nozīme Kopienas noteikumu darbībā, un tā piešķir konkrētu veidolu tiesību aktos noteiktajām drošības pamatprasībām. Ja tiek ievēroti standarti, var domāt, ka ir nodrošināta atbilstība direktīvām. Akreditētu atļauju izsniegšanas iestāžu veikta sertifikācija, ja tā ir nepieciešama, ir iespējama tikai, ja ir izveidots tiesiskais pamats.

7.2 Kopumā Eiropas standartizācijas iestādes, pamatojoties uz Komisijas pilnvarojumiem, ir veikušas ļoti lietderīgu darbu. Jebkurā gadījumā ieinteresētajām pusēm vajadzētu vairāk piedalīties standartu izstrādāšanā, kas atvieglo turpmāko salīdzināšanu. Tomēr šobrīd standartu izstrāde joprojām faktiski ir ierobežota dalībnieku loka pārziņā. Lielākajai daļai standartus piemērojošo uzņēmumu nav ne līdzekļu, ne resursu, lai regulāri veiktu šo darbību. Darba ņēmēju un patērētāju līdzdalība ir vēl nenozīmīgāka. Šādā situācijā ir grūti ņemt vērā gūtās pieredzes nozīmi. Daži no standartiem nespēj atrisināt visu uz vietas

konstatēto problēmu kopumu. EESK cer uz lielāku visu ieinteresēto dalībnieku līdzdalību tehniskajās komitejās, īpaši vietējā līmenī, šajā nozarē, kurā faktiska lēmējvara ir nelielam personu skaitam. Komiteja ar bažām konstatē, ka standartizācijas augošās izmaksas var kavēt konkurētspēju, kā arī mazināt drošību, piemēram, gadījumos, kad iekārtu izmantošana notiek nepiemērotā veidā un neatbilstoši standartiem. Daži Austrumeiropas MVU ir gatavi riskēt vai tendēti uz "interesantu" paņēmieni izmantošanu.

7.3 Komiteja atzinīgi vērtē 2007. gada 15. martā ES standartizācijas rīcības plānā izvirzītās iniciatīvas; saskaņā ar minēto plānu katra dalībvalsts ir aicināta ziņot par īstenošanas gaitu un veiktajiem pasākumiem, lai atbalstītu visu ieinteresēto pušu līdzdalību Eiropas un starptautiskajā standartizācijas procesā. No savas puses Komisijai vajadzētu apkopot izteiktos ierosinājumus un iekļaut tos minētajā plānā. MVU iesaistīšanās standartizācijas procedūrās ir būtiska gan ES, gan valstu līmenī, un to ieguldījumam turpmākajos standartizācijas procesos jābūt efektīvam un konkrētam.

7.4 Dažos gadījumos uzņēmējiem var būt grūtāk ievērot visas saistības, kas izriet no tiesību aktiem par veselību un drošību. Riska novērtējums no brīža, kad tiek uzsākta iekārtas ekspluatācija, rada savstarpēju mijiedarbību starp tās ražotāju un uzņēmumu, kas to izmanto. Var rasties problēmas, ja standartos nav paredzēts sniegt atbilstīgu informāciju par iespējamajiem riskiem, kas uzņēmumam jāņem vērā. Ja uzņēmēji nav pareizi informēti par iespējamajiem riskiem saistībā ar iekārtu, ko viņi pērk, viņiem būs grūtības ievērot riska novērtēšanas saistības, kas izriet no Pamatdirektīvas 89/391/EEK un no tās 19 īpašajām atvasinātajām direktīvām par darba ņēmēju aktīvu un pasīvu aizsardzību.

7.5 Standartu ieviešana var būt problemātiska maziem un vidējiem uzņēmumiem sakarā ar to pieņemšanas augstajām izmaksām; ja standartizācija ir iemesls sertifikācijas procedūrai, administratīvās izmaksas parasti ir daudz augstākas nekā tās, kas izriet tieši no tiesību aktiem.

7.6 Riska analīze, ko veic Eiropas Standartizācijas komitejas (CEN) speciālisti, ir ārkārtīgi svarīga uzņēmējiem, kuriem tā jāpapildina ar īpašu tās faktiskās darba vides analīzi, kurā iekārta tiks izmantota. Šo saskaņoto standartu izmaksas ir augstas, īpaši MVU. Komiteja iesaka izskatīt priekšlikumu, saskaņā ar kuru "saskaņoti" standarti, kas izriet no EK Eiropas Standartizācijas komitejai sniegtā pilnvarojuma, būtu pieejami iekārtu izmantotājiem bez maksas vai par simbolisku samaksu, lai dotu viņiem iespēju pildīt savas juridiskās saistības. Turklāt bezmaksas izplatīšana internetā jau sekmīgi veikta telekomunikāciju nozarē, dažus ETSI (Eiropas Telekomunikāciju standartu institūta) standartus ieviejojot tieši tīmeklī.

8. Veicināt regulējuma stabilitāti

8.1 Komiteja uzsver, ka ne vienmēr un ne jebkurā gadījumā vajag grozīt direktīvas, kuru īstenošana ir bijusi un joprojām ir sekmīga. Protams, darbs un secinājumi, kas tika izdarīti, uzlabojot vispārēju Pamatdirektīvu 98/37/EK par tiesību aktu tuvināšanu "mašīnu" nozarē, bija ārkārtīgi sarežģīti, tomēr beigās tika panākts optimāls dažādu interešu līdzsvars. Dažos citos gadījumos, iespējams, būtu labāk izvairīties no tā sauktajiem "uzlabojumiem", piemēram, tādiem kā Zemsprieguma direktīvas 73/23/EK grozījumi, vai, kā 2004. gada 5. novembra vēstulē atzīmēja mašīnbūves nozares ražotāju apvienība, Komisijas nepiemērotais priekšlikums apvienot Direktīvu 87/404/EK un Direktīvu 97/23/EK par spiediena iekārtām.

8.2 Tirgus situācija liecina, ka ir vajadzīga skaidra un stabila normatīvā sistēma, lai netraucēti varētu plānot investīcijas un pielāgoties viennozīmīgiem noteikumiem, kas netiek pārāk bieži grozīti. Pretējā gadījumā pastāv reāls risks, ka "vienkāršošana" varētu radīt lielākas administratīvās izmaksas un izraisīt izmaksu palielināšanos sakarā ar sarežģītāku atbilstības novērtējuma procedūru.

8.3 Attiecībā uz iespēju piemērot Līguma 95. pantu Komiteja izprot ražotāju vajadzības, tomēr uzsver, ka direktīvu pamatā esošajam juridisko pamatprincipu kopumam ir jāatbilst Līgumu pamatprincipiem, īpaši attiecībā uz dažādu standartu juridisko pamatu. Acīmredzams, ka tiesību akta mērķis un saturs ir primāri un veido objektīvus kritērijus dažādu standartu piemērošanai. Par to dažādos spriedumos nesen ir izteikusies arī Eiropas Kopienų Tiesa, tomēr izslēdzot iespēju piemērot jauktu juridisko pamatu, kurā atsauces uz noteikumiem ir pretrunīgas vai tik daudzslāņainas, ka ierobežo Eiropas Parlamenta tiesības. Ne vienmēr un visur var īstenot uzņēmumu centienus ražojumu projektu gadījumā (ja galvenais mērķis ir cits) atsaukties uz Līguma 95. panta 3. punktu, ar ko, kā zināms, ierobežo dalībvalstu pilnvaras, pastiprinot Kopienas noteikumus, kā noteikts, piemēram, 137. vai 175. pantā⁽⁵⁾. Uzņēmumi norāda uz papildu izmaksām (kuras sedz galapatērētājs), kas rodas, veicot nepieciešamās izmaiņas mašīnu un iekārtu projektos un ražošanā, pamatojoties uz katras atsevišķas dalībvalsts prasībām. Būtu jāparedz savstarpēji papildinoši juridiskie modeļi, kas nepārklājas, bet līdz minimumam ierobežo dalībvalstu iespējas izdot atsevišķus un atšķirīgus noteikumus, kuriem jābalstās uz pamatotības un proporcionalitātes principiem.

8.4 Nesen pieņemtā REACH direktīva ir nozīmīgs pagrieziena punkts darba ņēmēju aizsardzībā. Komiteja ir atzinīgi novērtējusi pieņemtos tehniskos risinājumus un ar vienkāršošanas iespēju saistīto elastīgumu, tomēr ar zināmām bažām norāda, ka mazajiem un vidējiem uzņēmumiem varētu rasties

zināmas grūtības, īpaši gadījumos, ja importa kontrole nav tik stingra, kā to nosaka minētās pamatdirektīvas piemērošana. Šajā sakarā Komiteja aicina Komisiju rūpīgi kontrolēt dalībvalstu tirgus uzraudzības procedūras, jo līdz šim tās aplūkojamajā nozarē ne vienmēr ir darbojušās efektīvi, kas saistīts arī ar nepietiekama apjoma līdzekļu piešķiršanu uzraudzības iestādēm. Šajā sakarā atkarībā no noteiktu ražošanas jomu prioritātes attiecīgās dalībvalstīs varētu paredzēt uzraudzības iestāžu uzdevumu sadali, piemēram, atbilstoši ražošanas jomai (vārsti un savienotājelementi, preču pacelšanas un pārvietošanas iekārtas, sūkņi un kompresori, ražojošās rūpniecības iekārtas utt.).

8.5 Kaut arī mašīnbūves rūpniecība ir devusi fundamentālu ieguldījumu Eiropas ekonomikā kopumā, rodas iespaids, ka dalībvalstīs ļoti maz iegulda tām uzticēto uzdevumu veikšanā. Komisija varētu pieprasīt informāciju šajā jomā, lai to salīdzinātu ar praksē sasniegtajiem rezultātiem. Kontroles kvalitātes un kvantitātes noteikšana bieži tiek uzticēta individuālai spējai un gribai, tomēr daudz kas ir atkarīgs no pieejamajiem resursiem.

9. Atcelt tehniskos šķēršļus vienotā tirgus pilnvērtīgai attīstībai

9.1 Valstu tiesu akti joprojām satur virkni tehnisku šķēršļu, kas rada uzņēmumiem lielas problēmas. Viena no skartajām nozarēm, piemēram, ir pašpiedziņas iekārtas, kas nav autotransports, kad tām ir jāpārvietojas pa koplietošanas ceļiem. Atšķirīgs dažādu dalībvalstu regulējums, kad dažas dalībvalstis piemēro stingrākus standartus nekā citas, nosaka uzņēmumu nepieciešamību iegādāties dažādas mašīnas. Arī terminoloģijā trūkst konsekvences, piemēram, jēdzienu "uzņēmumi" un "sabiedrības" lietojumā. Pārskatīšanas pienākumi, kas paredzēti dažās dalībvalstīs, nozīmē papildu izmaksas, kas bieži dubultojas katrai valstij, kura paredz īpašas struktūrvienības veiktu attīstības, pārbaudes vai transporta inspekciju. Komiteja aicina īpaši attiecībā uz drošības pasākumiem nekavējoši saskaņot tiesību aktus. Attiecībā uz traktoriem, piemēram, papildus esošajiem noteikumiem par atskata spoģiem un ātruma ierobežojumiem, ir jānosaka priekšējo un aizmugurējo lukturu tehniskā specifikācija, bet īpaši — bremzēšanas ceļš. Šobrīd pa Eiropas ceļiem pārvietojas arī pirms 40 gadiem ražoti traktori. Pakāpeniska atļauto transportlīdzekļu parka atjaunināšana garantētu daudz augstāku aktīvo un pasīvo drošības līmeni.

9.2 Lai noregulētu pašpiedziņas iekārtu izmantošanu uz koplietošanas ceļiem, Komiteja jo īpaši iesaka:

— pieņemt priekšlikumu, lai saskaņotu esošos valstu tiesību aktus attiecībā uz pašpiedziņas iekārtu izmantošanu uz koplietošanas ceļiem;

⁽⁵⁾ C-94/03. Tiesas spriedums lietā "Eiropas Komisija pret Eiropas Savienības Padomi — juridiskā pamata izvēle".

- izmantot jaunās pieejas metodes;
- paredzēt minimālos standartus, kuru izpilde pieļauj atbilstību noteikumiem;
- iekļaut piemērotus atbilstības novērtējuma noteikumus, ieviešot dažām sistēmām (stūres, bremzes) stingrāku atbilstības novērtējumu.

10. Turpmākie tiesību akti: līdzdalība un ietekmes novērtējums

10.1 Komiteja aicina nodrošināt, lai ar efektīva dialoga starpniecību notiktu ciešāka regulējošo iestāžu un ieinteresēto pušu sadarbība attiecībā uz turpmāko reglamentēšanas politiku. Ņemot vērā ieinteresēto pušu mijiedarbības nepieciešamību, konsultācijas nevajadzētu veikt galvenokārt ar elektronisko saziņas līdzekļu starpniecību. Pēc Komitejas domām, dažās specifiskās jomās pastāvīgas un biežas konsultācijas novērstu problēmas, tādējādi nodrošinot tiesību aktu augstāku kvalitāti un standartu efektivitāti.

10.2 Komiteja uzskata, ka ir svarīgi izstrādāt dažādu iespēju ietekmes novērtējuma metodi, kas būtu kopīga visām ES iestādēm — Parlamentam, Padomei un Komisijai, un būtu izmantojama kvalitātes kontroles sistēmā.

10.3 Komisijai vienmēr vajadzētu izvērtēt, vai sasniedzamajiem mērķiem patiešām ir vajadzīgs tiesiskais regulējums, vai arī pietiek ar pašregulējumu un kopregulējumu. Komiteja uzskata, ka no dažādām iespējām jāizvēlas viena, kas vislielākajā mērā ļauj nodrošināt to pašu mērķu sasniegšanu par zemākām izmaksām un ar mazāku administratīvo slogu, kā arī vislielāko pārredzamību un ieinteresēto pušu līdzdalību.

10.4 Galvenā nozīme ir nozaru sociālajam dialogam starp iesaistītajām pusēm. Kopīgās intereses var īstenot, pamatojoties uz iniciatīvām par īpašu apmācības pasākumu izstrādi, sevišķi attiecībā uz drošību darba vietā, kā arī tālākizglītības pasākumiem, kas ne tikai ļauj uzlabot prasmes, bet arī zināšanas dažādos vadības un organizatoriskajos jautājumos saistībā ar iekārtu labāku un drošāku izmantošanu. Uzņēmumu sociālā atbildība, kuru īsteno ar paplašināta dialoga palīdzību, ietverot pilsoniskās sabiedrības un vietējo pašvaldību pārstāvjus, var labvēlīgi ietekmēt drošas un produktīvas uzņēmumu kultūras attīstību, īpaši mazajos un vidējos uzņēmumos, kuros riska vadība ir ievērojami grūtāka.

10.5 Komiteja uzskata, ka ir lietderīgi uzsākt pārdomas, kas ļautu visām ieinteresētajām pusēm veikt Kopienas regulējuma rezultātu un robežas novērtējumu. Šāds novērtējums ļautu rīkoties saskaņoti, lai dažādas notiekošās iniciatīvas nenovestu pie daļējiem vai pretrunīgiem risinājumiem. Komisijas lēmums apspriest ar ieinteresētajiem dalībniekiem jauno direktīvu par mašīnbūvi ir vērts pareizā virzienā, jo ir lietderīgi paplašināt šāda veida iniciatīvas. Komiteja sevišķi uzsver saikni starp dažādām iniciatīvām, piemēram, tām, kas saistītas ar rīcības programmām nevajadzīgu administratīvo saistību samazināšanai un jauno pieeju (2007. gada 14. februārī, pamatojoties uz publisku apspriedi par iekšējā tirgus nākotni, Komisija pieņēma priekšlikumu regulai un Padomes un Eiropas Parlamenta lēmumam par jaunās pieejas pārskatīšanu). Komiteja ir pārliecināta, ka piemērots minēto iniciatīvu sakārtojums un laba to koordinācija spēj reāli uzlabot esošo regulējumu un tā piemērošanu 27 dalībvalstīs.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam Konkurētspējīgas autobūves nozares tiesiskais regulējums 21. gadsimtam Komisijas nostāja attiecībā uz augsta līmeņa darba grupas CARS 21 nobeiguma ziņojumu Ieguldījums ES stratēģijā izaugsmei un nodarbinātībai”

COM(2007) 22 galīgā redakcija

(2008/C 10/04)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 7. februārī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 18. jūlijā. Ziņotājs — DAVOUST kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē), ar 144 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un galvenie ieteikumi

1.1 EESK pauž gandarījumu par to, ka Komisija vēlas “uzlabot regulējumu” un “veicināt konsekventu mijiedarbību starp dažādām politikas jomām, nodrošināt prognozējamību un censties aizstāvēt sabiedrības intereses (piemēram, vides aizsardzības un satiksmes drošības jomā), vienlaikus mēģinot mazināt nozarei radīto regulējuma noteikumu slogu”. Tā arī ir gandarīta par izteikto vēlmi izstrādāt visaptverošu pieeju un iekļaut gan ražošanas attīstības un konkurētspējas dažādās dimensijas, gan dažādās iesaistītās puses.

1.2 Darba grupas CARS 21, kas izveidota saskaņā ar labāka tiesiskā regulējuma iniciatīvu, darbības pamatā ir vēlme nodrošināt gan personu, kas ir atbildīgas par sabiedriskās politikas jomām, gan dažādo pušu, kuras ir iesaistītas ražošanā un kam vajadzīgs EESK atbalsts, darbības koordināciju. Komisijas atzinums, kurā apskatīts jau paveiktais darbs regulējuma jomā un noteikti turpmākie īstenojamie pasākumi, liecina par darba grupas darbības nozīmīgumu un arī sastaptajām grūtībām.

1.3 Galvenais darba grupas CARS 21 sniegtā ziņojuma rezultāts ir tas, ka visām iesaistītajām pusēm tiek sniegta skaidra informācija par Eiropas politikas pamatnostādnēm autobūves nozarē. Visās galvenajās jomās ir uzlabota ES politiku prognozējamība, kā arī samazināts regulējuma slogs, ko izjūt nozare.

1.4 Tiešs darba grupas darbības rezultāts ir ierosinājums 38 Kopienas direktīvas aizstāt ar ANO/EEK (Apvienoto Nāciju organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas) noteikumiem, tādējādi samazinot administratīvo slogu. Tāpat paveiktais darbs vides aizsardzības un satiksmes drošības jomā ļauj parādīt, ka ir jāīsteno integrēta pieeja, lai vides aizsardzības noteikumi kļūtu visām iesaistītajām pusēm likumīgāki un uzņēmējiem prognozējamāki. Šāda pieeja ir kā vienošanās, pamatojoties uz kuru, katra iesaistītā puse var darboties.

1.5 Jāuzsver arī grūtības minēto pasākumu īstenošanai. Tās ir šādas:

(i) cenšoties sasniegt vienošanos, galīgā lēmuma pieņemšana notiek vēlu;

(ii) analīzes un priekšlikumu saturs ir ļoti atkarīgs no izraudzītajām iesaistītajām pusēm;

(iii) izvēloties integrēto pieeju, var analizēt izvirzītos jautājumus, tādējādi samazinot atbildību.

1.6 Komisijas paziņojumā iekļautais saraksts ar paredzētajiem 39 pasākumiem vai saistībām ir ļoti garš, un katrs no tiem šķiet pamatots. Liekas, ka vissarežģītākā būs visu 39 punktu integrēšana, kas rada vēl risināmu problēmu saistībā ar saskaņošanu un īstenošanas grafiku noteikšanu. Piemēram, integrēta pieeja ir pieņemta attiecībā uz jautājumiem par ekoloģiskajiem raksturlielumiem un drošību, bet abi minētie jautājumi paši par sevi netiek risināti integrētā veidā. Izvirzot jautājumu par produktu cenu, kas atbilst paredzēto saistību kopumam, kā tas ir augsta līmeņa darba grupas ziņojumā, šāda integrācija būtu neapšaubāmi bijusi, bet tas izraisītu arī nepieciešamību izdarīt izvēli. Minētā augsta līmeņa darba grupa bija arī papildinājusi savus secinājumus ar visiem attiecīgo politiku veidotājiem paredzētu ceļvedi. Minētajā dokumentā bija labi atspoguļota integrētā pieeja, attiecībā uz ko Komisija bija izteikusi cerību, ka CARS 21 to popularizēs. EESK var tikai izteikt nožēlu par to, ka Komisijas paziņojumā, kaut vai grozījuma veidā, nav ierosināts šāds ceļvedis.

1.7 Augsta līmeņa darba grupa, veicot analīzi, lielā mērā balstījās uz autobūves nozares ražotāju viedokli. Tāpēc liela daļa no izvirzītajiem risināmajiem jautājumiem ir saistīti ar produktiem un tehnoloģijām. EESK uzsver, ka, ja vairāk tiktu ņemtas vērā automobiļu lietotāju intereses, rezultāts būtu bijis savādāks. Tāpēc turpmāk, veicot izvērtējumus un atkārtotus izvērtējumus, būtu jāpārskata attiecīgais iesaistīto pušu saraksts.

1.8 Piemērojot integrētu vai vispārēju pieeju, var rasties situācija, kad katra no iesaistītajām pusēm vēlas, lai atbildību par pielāgošanu uzņemtos kāds cits. Tā, piemēram, satiksmes drošības vai vides aizsardzības jomā ražotāji uzskatīs, ka atbildīgo par infrastruktūrām vai patērētāju rīcība ir tāda, kas neļauj pilnībā izvērst visus centienus, jo īpaši attiecībā uz tehnoloģiju, par kuriem viņi ir vienojušies.

1.9 Visi minētie faktori liecina, ka Komisijas paziņojums nav visaptverošs attiecībā uz politiku autobūves nozarē un risināmajām problēmām. EESK atbalsta darbību šādā virzienā — turpināt sabiedrības debates par autobūves nozares politiku, iekļaujot visus sociālos partnerus un visas ieinteresētās puses, lai attiecīgā brīdī izdarītu atbilstošu izvēli, nevis aprobežoties ar noteiktu sarakstu, kurā iekļauti iespējamie attīstības virzieni, lai ļautu ekspertiem un ražotājiem savstarpēji vienoties par kādu no tiem.

1.10 Komisija noslēdz paziņojumu, paužot uzskatu, ka “ir vienreizēja iespēja attīstīt īpašu politikas veidošanas kultūru attiecībā uz rūpniecības politiku. Komisija uzskata, ka, izstrādājot priekšlikumus tiesību aktiem, jābalstās uz tādiem elementiem kā likumdošanas kvalitāte, vienkāršošana, ietekmes novērtējumi, apspriešanās ar ieinteresētajām pusēm, īstenošanas laiks un instrumentu izvēle”.

EESK atbalsta minēto viedokli un ar šo atzinumu vēlas Komisijai palīdzēt to īstenot.

Šajā sakarā EESK iesaka

- dot ražotājiem laiku pilnībā izstrādāt tehnoloģijas, kas vajadzīgas, lai apmierinātu stingrākas prasības, un kuras neizraisa produktu ievērojamu padārdzināšanos un neaizkavē autoparka atjaunošanu,
- attiecībā uz vides jautājumiem neaprobežoties vienīgi ar CO₂ problēmu un nepievērst uzmanību tikai tehnoloģiskiem risinājumiem, lai izstrādātu holistisku pieeju, kurā ņemta vērā automašīnu un autotransporta nozīme Eiropas sabiedrībā;
- organizēt forumu “Pārstrukturēšana”, 2009. gadā sagatavot pārskatu un ietekmes novērtējumus, uz kuriem tas balstīsies, ņemot vērā CARS 21 atbalstīto integrēto pieeju un tādējādi nodrošinot tai lielāku leģitimitāti gan augšupēji (izraugoties ieinteresēto pušu sarakstu), gan lejupēji (iekļaujot dažādu darba grupu sniegtos ieteikumus);
- tiešāk un vēl agrākā posmā piesaistīt EESK, tā kā Komitejas darbības raksturs un sastāvs nosaka tās īpašo uzdevumu tieši šādā veidā iesaistīt Eiropas sabiedrības dažādās grupas politikās, ko Komisija īsteno minēto grupu interesēs.

2. Komisijas priekšlikums

2.1 Komisijas izveidotās darba grupas CARS 21 originalitāte un paraugraksturs

2.1.1 Komisija, īstenojot politiku, kuras mērķis ir uzlabot likumdošanas kvalitāti, kā arī atbildēt uz vispārējiem pasaules konkurētspējas izaicinājumiem, 2004. gadā uzaicināja augsta līmeņa darba grupu CARS 21, vienkopus sapulcinot galvenās iesaistītās puses (dalībvalstis, nozares un NVO pārstāvjus, kā arī Eiropas Parlamenta deputātus), nolūkā izstrādāt ieteikumus attiecībā uz īstenojamo politiku.

2.1.2 Augsta līmeņa darba grupai noteiktais uzdevums bija šāds: tās pienākums bija sniegt īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa ieteikumus attiecībā uz politiku un tiesību aktiem, kas saistīti ar Eiropas autobūves nozari, lai uzlabotu tās vispārējo konkurētspēju, saglabātu darbavietas, vienlaikus turpinot pilnveidot automobiļu rādītājus satiksmes drošības un vides aizsardzības jomā un nodrošinot, lai tie nav tik dārgi, ka ģimenes nevarētu tos iegādāties.

2.1.3 Komisija, iekļaujot Lisabonas programmā rūpniecības politikas pasākumus, vēlējas, lai automobīlis kļūst par tās modernizācijas paraugu. Lai nodrošinātu ražošanas ilgtspējīgu attīstību, kas jāatbalsta ekonomiski, kā arī rūpējoties par vides aizsardzību un izjūtot sociālo atbildību par to, Komisija vēlas, lai pirms tās veiktajiem pasākumiem notiktu plašs apspriešanas process ar iesaistītajām pusēm, lai, pamatojoties uz to, varētu izprast pašreizējo un turpmāko situāciju, kā arī vienoties par turpmāko rīcību. Izveidotajā augsta līmeņa darba grupā kā iesaistītās puses bija pārstāvēti automobiļu ražotāji, degvielas ražotāji, aprīkojuma ražotāji, automobiļu izplatītāji un labotāji, automobiļu lietotāji, valsts varas iestādes un trīs galvenie iesaistītie ĢD (vides aizsardzības, transporta un enerģētikas, uzņēmumu un rūpniecības ĢD). Uzņēmumu un rūpniecības ĢD koordinēja darbu 2005. gadā. Atklāta uzklauššana notika 2005. gada aprīlī. Darba grupa 2005. gada decembrī pieņēma ziņojumu. Ziņojumā iekļauto secinājumu plaša sabiedriska apspriešana tika uzsākta 2006. gadā. Komisijas paziņojums ir izstrādāts, pamatojoties gan uz darba grupas CARS 21 ziņojumu, gan uz 2006. gadā saņemtajiem 34 pasākumu priekšlikumiem.

2.1.4 Grupa CARS 21 ziņojumā atsaucas uz ļoti pozitīvi vērtējamajiem Komisijas centieniem izvairīties no daudziem regulējuma priekšlikumiem, kas nav savstarpēji saskaņoti un tādēļ nav arī savietojami.

2.1.5 Lai to sasniegtu, darba grupa, kā tas vairākkārt minēts ziņojumā, aizstāv visaptverošu pieeju, saskaņā ar ko cenšas paredzēt, kādā veidā dažādās dimensijās ietekmēs cita citu. Augsta līmeņa darba grupa vēlas tādā veidā izveidot saprotamāku un paredzamāku regulējumu, kā arī izvairīties no tā, ka dažādi Komisijas ĢD pieņem pasākumus, kas nav labi apsvērti un kuru savietojamību nevar kontrolēt.

2.1.6 Darba grupa nobeiguma ziņojumā ir iekļāvuši sarakstu ar 18 ieteikumiem, kas apkopoti 7 nodaļās: tiesiskā regulējuma uzlabošana, vides aizsardzība, satiksmes drošība, tirdzniecība, pētniecība un izstrāde, nodokļu sistēma un nodokļu atvieglojumi, intelektuālais īpašums. Tāpat noslēgumā tiek izklāstīts “ceļvedis” tiem, kuri izstrādā sabiedrisko politiku un tiesisko regulējumu, kas turpmākajos desmit gados ietekmēs autobūves nozari. Pilnībā atbilstoši Komisijas noteiktajiem mērķiem minētā “ceļveža” nolūks ir piešķirt ES politikai autobūves nozarē konsekvenci un prognozējamību, kas vajadzīga privātajiem investoriem, lai nodrošinātu nozares konkurētspēju; iezīmējot likumdošanas virzienu dažos turpmākajos gados, “ceļvedis” paredzēts tieši šādas prognozējamības nodrošināšanai.

2.1.7 Paziņojums ir Komisijas atbilde uz CARS 21 iesniegto ziņojumu. Tajā ir iekļauts gan Komisijas veiktais ieteikumu izvērtējums, gan reakcija, ko darba grupas CARS 21 ziņojums izraisīja 2006. gadā organizētās apspriešanas laikā. Komisija paziņojumā norāda autobūves nozares turpmākās politikas virzienus. Galvenie darbības virzieni ir šādi.

— **Administratīvo izdevumu samazināšana:** Komisija ierosinās aizstāt 38 Kopienas direktīvas ar ANO/EEK ⁽¹⁾ starptautiskajiem noteikumiem, piemēram, attiecībā uz riepām, drošības stiklu, miglas lukturiem un drošības jostām. Tādējādi rūpniecība varēs balstīties uz vienu, visā pasaulē spēkā esošu tiesību aktu. Kopienas 25 direktīvās un EEK/ANO noteikumos tiks noteiktas arī automātiskās un virtuālās pārbaudes, lai samazinātu atbilstības nodrošināšanas izmaksas un saīsinātu un palētinātu attiecīgās procedūras.

— **CO₂ emisiju samazināšana:** Komisijas stratēģija balstās uz integrētu pieeju, kas ietver ne tikai dzinēju tehnoloģijas, bet arī tehnoloģiskus uzlabojumus (piemēram, obligāto prasību noteikšana gaisa kondicionēšanas sistēmām, maksimālās riepu rītes pretestības robežvērtības noteikšana un ātrumpārslēgšanas indikatoru izmantošana), kā arī plašāku biodegvielas izmantošanu. Paziņojumā ir uzsvērti dalībvalstu papildu centieni, piemēram, attiecībā uz ceļu satiksmes pārvaldību, autovadītāju izturēšanās uzlabošanu un infrastruktūru, kā arī CO₂ emisiju turpmāku samazināšanu.

— **Ceļu satiksmes drošība:** Komisija uzskata, ka efektīvas ceļu satiksmes drošības stratēģijas pamatā jābūt mijiedarbībai starp uzlabojumiem transportlīdzekļu tehnoloģijas jomā, ceļu infrastruktūru, transportlīdzekļu vadītāju izturēšanos un sodu ieviešanu. Kopumā ir ierosināti 11 jauni pasākumi, piemēram, obligāti uzstādīt elektroniskās stabilitātes programmu, drošības jostas atgādinājuma sistēmu, kā arī iedegt jaunu transportlīdzekļu dienas gaismas lukturus.

— **Tirdzniecības politika:** Komisija ierosina izvērtēt iespēju noslēgt divpusējus tirdzniecības nolīgumus (jo īpaši Āzijā)

nolūkā uzlabot piekļuvi tirgiem, kā arī uzsvēr nepieciešamību pasaules līmenī īstenot intelektuālā īpašuma tiesības.

— **Pētniecība un izstrāde:** svarīgākās prioritātes ir tīra degviela no atjaunojamiem avotiem, “tīri” transportlīdzekļi, ceļi un viedie transportlīdzekļi. Ar apmēram 20 miljardiem *euro* (aptuveni 5 % no nozares apgrozījuma), kas ir ieguldīti pētniecībā un produktu izstrādē, autobūves nozare absolūtā izteiksmē ir Eiropā lielākais investors pētniecības un izstrādes jomā.

3. Komitejas apsvērumi

Šajā atzinumā vispirms tiek aplūkotas 5 galvenās jomas un Komisijas izstrādātie priekšlikumi katrā no tām, pēc tam uzmanība tiek pievērsta metodei, kā arī jaunās pieejas priekšrocībām un trūkumiem, risinot autobūves nozares politikas un citu nozaru politikas jautājumus.

3.1 Iekšējais tirgus, tiesiskā regulējuma vienkāršošana un internacionalizācija

3.1.1 EESK atbalsta priekšlikumu, lai pamatdirektīvu par mehānisko transportlīdzekļu apstiprināšanu attiecinātu uz visām transportlīdzekļu kategorijām. Komiteja uzsvēr, ka minētie noteikumi īpaši svarīgi būs attiecībā uz rezerves daļu marķējumu.

3.1.2 EESK atbalsta pausto vēlmi tiesisko regulējumu vides aizsardzības jomā vienkāršot un internacionalizēt, bet vienlaikus tā uzskata, ka saskaņošana nevar būt pāri visam stāvoša absolūta prioritāte.

3.1.3 Šajā sakarā EESK, piekrītot Komisijai, ka prioritāte būtu piešķirama daudzpusējām saistībām, pilnībā atbalsta Komisiju arī tad, kad tā paziņo, ka “tā apzinās vajadzību saglabāt iespēju ES izdot tiesību aktus neatkarīgi no ANO/EEK noteikumu sistēmas, ja tas vajadzīgs, lai sasniegtu ES mērķus veselības un vides aizsardzības jomā vai citus stratēģiskus mērķus”. Ņemot vērā, ka šādi noteikumi starptautiskās tirdzniecības un tirgus piekļuves jomā iespējami var izraisīt sarežģījumus, šāda atruna ir jā saglabā tādā veidā, lai nodrošinātu, ka Eiropas ražotājiem ir līdzekļi, lai reaģētu uz noteikumiem, kas varētu traucēt to konkurētspēju un kurus varētu pieņemt citos pasaules reģionos.

3.2 Ilgtspējīgs, videi nekaitīgs autotransports

3.2.1 EESK atzinīgi vērtē jau pieņemto pasākumu, kas paredzēti lai autotransports kļūtu ilgtspējīgs arī vides aspektā, kvalitatīti. Ņemot vērā to, ka Komisija apņemas rūpīgi “analizēt, kāda ietekme būs turpmākajam darbības regulējumam nodarbinātības un satiksmes drošības jomā”, EESK vēlas norādīt Komisijai, ka ražotājiem ir vajadzīgs laiks, lai ieviestu tehnoloģijas, kas atbilst stingrākām prasībām, bet neizraisa produktu cenas ievērojamu

⁽¹⁾ Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisija.

pieaugumu un, visbeidzot, nepalēnina autoparka atjaunošanu. Šis jautājums tika plaši izvērst darba grupas CARS 21 ziņojumā, turpretī Komisijas paziņojumā tam pievērsta neliela uzmanība.

3.2.2 EESK ir gandarīta par Komisijas vēlmi turpmāk lielāku uzmanību pievērst transportlīdzekļu faktiskajām emisijām (8. punkts) un pauž nožēlu par to, ka Komisija neizmanto minēto noteikumu attiecībā uz transportlīdzekļu kontroli, apkopi un labošanu.

3.2.3 EESK uzsver, ka saskaņā ar Komisijas aizstāvēto integroto pieeju uzsvērs tiek likts uz piesārņojošiem izmešiem un jo īpaši uz CO₂ emisijām, ko radīs turpmākajos gados Eiropā pārdotie jaunie transportlīdzekļi. Komisija faktiski izrāda interesi tikai par tādiem tehnoloģiskiem (biodegviela, ūdeņradis, viedie transportlīdzekļi un transporta sistēmas) vai ekonomiska rakstura risinājumiem (autotransporta nozares iespējama iekļaušana), ko tā vēlas veicināt. EESK pauž nožēlu par to, ka Komisija pietiekami neizmanto iespējas, ko sniedz holistiska pieeja, lielāku uzmanību pievēršot automobiļa un autotransporta nozīmei Eiropas sabiedrībā.

3.2.4 EESK uzsver, ka darba grupas CARS 21 ziņojumā ir izteiktas bažas par autoparku lēno atjaunošanu, un tas ir atspoguļots kā svarīgs elements. Ziņojumā ir uzsvērta arī satiksmes sastrēgumu nozīme. EESK vēlas, lai ekoloģiski nekaitīgāku automobiļu izmantošanas veicināšanas iespējas un citas problēmas, piemēram, automobiļu pieejamības iespējas turpmāk izskatītu tāpat kā tehnoloģiskos risinājumus.

3.2.5 Šajā sakarā un saskaņā ar darba grupas CARS 21 ziņojumā teikto EESK uzsver, cik svarīgi ir nodokļu atvieglojumi, lai veicinātu pieprasījumu pēc drošākiem transportlīdzekļiem. Komisijai jāpieliek pūles, lai izstrādātu tādus saskaņotus nodokļu stimulus, kas ir tehniski neitrāli un pēc iespējas saskaņoti nolūkā sekmēt atsevišķu transportlīdzekļu un degvielu izmantošanu, piemēram, atkarībā no CO₂ izmešu apjoma, kas palīdzētu samazināt transportlīdzekļu izmesto CO₂ daudzumu, tieši ietekmējot patērētājus un pieprasījumu.

3.3 Drošības palielināšana uz Eiropas ceļiem

3.3.1 EESK atbalsta vispārēju pieeju satiksmes drošības jautājumiem, ko īsteno Komisija un kura ir balstīta uz "mijiedarbību starp uzlabojumiem transportlīdzekļu tehnoloģijas jomā, ceļu infrastruktūru, transportlīdzekļu vadītāju izturēšanos un noteikumu piemērošanu".

3.3.2 Arī šeit atkārtoti tiek uzdoti tie paši jautājumi, kas attiecībā uz vides aizsardzības jomu. Darba grupas CARS 21 ziņojumā kā viens no galvenajiem termiņiem tika izmantots termins

"patērētājam pieejama cena", kas ļāva parādīt, ka dažkārt galīgais lēmums būtu jāpieņem, neievērojot transportlīdzekļa rādītājus vides aizsardzības un satiksmes drošības jomā. Paziņojumā minētais termins nav izmantots.

3.3.3 Attiecībā uz ceļu satiksmes drošību Komisijas paziņojumā ⁽²⁾ ir iekļauti šādi priekšlikumi:

- visos jaunajos M1 transportlīdzekļos obligāti uzstādīt bērnu sēdekļu stiprinājumu sistēmas Isofix;
- braucot obligāti iedegt dienas gaismas lukturus (2006. gada 1. augustā tika uzsākta minētā jautājuma sabiedriska apspriešana);
- tiklīdz būs izstrādāta testēšanas metode, obligāti uzstādīt elektroniskās stabilitātes programmu: vispirms kravas transportlīdzekļiem un tad — vieglajām automašīnām un [citiem] vieglajiem transportlīdzekļiem;
- visos jaunajos transportlīdzekļos obligāti uzstādīt drošības jostas atgādinājuma sistēmu;
- grozīt gājēju aizsardzības direktīvas II posma prasības, lai pilnveidotu Direktīvas 2003/102/EK noteikumus ⁽³⁾.

3.3.4 Lai nodrošinātu, ka minētie priekšlikumi izraisa jauno transportlīdzekļu cenu saprātīgu pieaugumu, EESK atbalsta pieeju, kurā uzmanība vairāk vērsta uz transportlīdzekļu cenu un kā tā ietekmē autoparka atjaunošanas tempu un tādējādi arī satiksmes drošību. Komiteja vērš uzmanību uz to, ka direktīvas par gājēju aizsardzību projekta otrais posms ir aizkavējies un tādēļ saīsinās termiņš, kas nepieciešams ražotājiem, lai to īstenotu; tas arī apgrūtina veicamo pasākumu plānošanu. EESK turklāt uzsver, ka steidzami jāprecizē direktīvas piemērošanas kalendārais grafiks un termiņš, kurā ražotājiem jāizpilda prasības. Komiteja mudina Komisiju ņemt vērā, ka satiksmes drošībā ietilpst arī prasība, lai patērētāji rūpētos par autoparku arī tad, ja tā sastāvā ir veci transportlīdzekļi. Komiteja uzskata, ka paredzētie pasākumi klasificējami saskaņā ar katra pasākuma izmaksu/ieguvumu koeficientu tādā veidā, ka lietotāja izmaksas salīdzina ar pasākuma iespējamo ietekmi uz nelaimes gadījumu skaitu un ceļu lietotāju varbūtējo traumu vai nāves gadījumu skaitu. Šajā sakarā EESK mudina Komisiju neaprobežoties tikai ar jau ieviestajām tehnoloģijām, bet noteiktāk integrēt visus līdzekļus, ar kuriem iespējams ietekmēt ceļu lietotāju rīcību (izglītību, preventīvus pasākumus, ceļa zīmes utt.). Tādēļ EESK vēlētos uzsvērt to, ka turpmāk īpaša uzmanība jāpievērš demogrāfisko norišu un gados vecu vai ļoti vecu autovadītāju skaita pieauguma ietekmei uz minētajiem jautājumiem.

⁽²⁾ COM(2007) 22 galīgā redakcija, 15. lpp.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un padomes Direktīva 2003/102/EK (2003. gada 17. novembris) par gājēju un citu ievainojamu satiksmes dalībnieku aizsardzību pirms sadursmes ar transportlīdzekli un sadursmes gadījumā un par Padomes Direktīvas 70/156/EEK grozījumiem (OV L 321, 6.12.2003., 15. lpp.); EESK atzinums: OV C 234, 30.9.2003., 10. lpp.

3.3.5 Šajā sakarā un saskaņā ar darba grupas CARS 21 ziņojumā teikto EESK uzsver, cik svarīgi ir nodokļu atvieglojumi, lai veicinātu pieprasījumu pēc drošākiem transportlīdzekļiem. Jāstiprina pieprasījums pēc drošākiem un "tīrākiem" transportlīdzekļiem.

3.4 Tirdzniecība un ārvalstu tirgi

EESK atbalsta Komisijas pieeju starptautiskās tirdzniecības jautājumiem un jo īpaši uzmanību, ko tā pievērš divpusējiem starptautiskiem nolīgumiem, ar kuriem nesaistīti tirdzniecības šķēršļi un intelektuālā īpašuma tiesību jautājumam, kurš jo īpaši aktuāls ir Āzijā. Izvēloties valstis, ar kurām paredzēts noslēgt brīvās tirdzniecības līgumus, vajadzētu vairāk ņemt vērā saimnieciskos kritērijus, jo īpaši potenciālā tirgus lielumu un tā piedāvātās iespējas, savstarpēju tirdzniecības šķēršļu atcelšanu u. c. EESK vērs Komisijas uzmanību uz to, ka jautājums par rezerves daļu tirgu ir jāiekļauj tiešākā veidā, lai saskaņotu dažādu Eiropas valstu noteikumus un lai izstrādātu stratēģiju attiecībā pret Ķīnu, Indiju un Krieviju.

3.5 Pētniecība un izstrāde

EESK pilnībā atbalsta Komisijas ieguldījumu pētniecības un izstrādes jomā, kā arī tās uzskatu, ka visus trīs ilgtspējīgas attīstības pilārus varēs savienot tikai tad, ja saglabā un padziļina privātā un publiskā sektora pasākumus pētniecības jomā. Līdzīgi kā 3.4. punktā EESK tomēr pievērš uzmanību tam, ka minētajā jomā jāiesaista visa autotransporta nozare, ieskaitot arī turpmākos posmus pēc ražošanas. Jau ļoti agrīnā stadijā jāizvirza jautājumi par tehnoloģiju attīstības izmaksām, ražojumu izdevīgu remontu, par apmācību, kas vajadzīga, lai remontētāji un infrastruktūras varētu pielāgoties, un Komisijai tādēļ ir jāstiprina stingra politika. Komisijai atbilstīga septītās pamatprogrammas daļa jāvirza uz citām darbībām, jo īpaši paredzot tādu integrētu pieeju ceļu drošībai, kas ietver arī infrastruktūras, piemēram, elektroniskās saziņas un citas sistēmas.

3.6 Nodokļu sistēma un nodokļu atvieglojumi

EESK atbalsta Komisiju, kas "mudina Eiropas Parlamentu un Padomi pēc iespējas drīzāk pieņemt ierosināto direktīvu⁽⁴⁾". Pēc tam, kad Parlaments būs pieņēmis minēto direktīvu, ar ko veicina nodokļu sistēmu saskaņošanu, ir jāpārlicina Padome, cik svarīgi saskaņot noteikumus, kuri šobrīd Eiropas Savienībā izraisa izkropļojumus transportlīdzekļu un automobiļu pakalpojumu tirgū.

⁽⁴⁾ Priekšlikums Padomes direktīvai par nodokļiem, ar kuriem apliek vieglos automobiļus (COM(2005) 261 galīgā redakcija; EESK atzinums: OV C 195, 18.8.2006., 80. lpp.

3.7 Rezerves daļu tirgus

EESK izsaka nožēlu, ka Komisijas dokumentā minēto jautājumu nozīme netika pietiekami apsvērta; vienlaikus tā piekrīt tam, ka Komisija atbalsta direktīvu 1400/2002⁽⁵⁾ un nodrošinās tās vienveidīgu piemērošanu visā Eiropas Savienībā. EESK piekrīt Komisijas nodomam atbalstīt noteikumus, ar ko nodrošina brīvu piekļuvi tehniskajai informācijai. Šajā sakarā EESK uzsver, ka jāpievērš īpaša uzmanība to noteikumu īstenošanai, kas saistīti ar OASIS formāta pieņemšanu.

3.8 Darba grupa CARS 21 ziņojums un Komisijas darbība

3.8.1 EESK pauž gandarījumu par to, ka Komisija vēlas "uzlabot regulējumu" un "veicināt dažādu darbības jomu konsekvētu mijiedarbību, nodrošināt prognozējamību un censties aizstāvēt sabiedrības intereses (piemēram, vides aizsardzība un drošība), vienlaikus mēģinot mazināt rūpniecībai radīto regulējošo noteikumu slogu". Komiteja atzinīgi vērtē izteikto vēlmi izstrādāt visaptverošu pieeju un iekļaut gan ražošanas attīstības un konkurētspējas dažādās dimensijas, gan dažādās iesaistītās puses.

3.8.2 Attiecībā uz ziņojuma pirmajās lappusēs izklāstītajiem sociālajiem un ražošanas aspektiem EESK, tāpat kā Komisija, vēlas tos savstarpēji saistīt, jo nodarbinātība ir cieši saistīta gan ar Eiropas rūpniecības konkurētspēju kopumā, gan ar dažādo atsevišķo ražotņu konkurētspēju. No šāda viedokļa EESK pilnībā piekrīt ierosinātajai Eiropas autobūves nozares stāvokļa analīzei.

3.8.3 Komiteja pauž gandarījumu par to, ka Komisija uzskata, ka "Eiropas tirgum paredzētu automašīnu montāža, iespējams, tiks veikta galvenokārt Eiropā"; tāpat tā piekrīt Komisijai, ka tas nebūt nenozīmē nodarbinātības stabilitāti.

3.8.4 EESK mudina Komisiju vadīt sociālo partneru dialogu, lai varētu paredzēt un pārvaldīt darbavieta un uzņēmumu pārvietošanu ES un ārpus tās teritorijas, kā norādīts CARS 21 ziņojumā. Tāpat EESK vēlētos, ka Komisija ņem vērā, kā norises minētajā nozarē ietekmē otrā līmeņa un tālāko līmeņa apakšuzņēmējus, kuru stāvoklis pašreizējo tendenču rezultātā ir īpaši nedrošs.

3.8.5 EESK pilnībā atbalsta arī paziņojumā paredzētos atbalsta pasākumus un ideju organizēt pārstrukturēšanas forumu par autobūves nozari, lai "risinātu problēmas un labāk paredzētu un pielāgotos pārmaiņām". EESK mudina Komisiju izmantot šo iespēju, lai nodrošinātu, ka autobūves nozare kopumā un jo īpaši ražošanai sekojošajos posmos iesaistītie dalībnieki piedalās šādā darbā un iesaistās minētajos atbalsta pasākumos. Šādas

⁽⁵⁾ Komisijas Regula Nr. 1400/2002 (EK) (2002. gada 31. jūlijs) par Līguma 81. panta 3. punkta piemērošanu vertikālu vienošanos un saskaņotu darbību kategorijām mehānisko transportlīdzekļu nozarē (OV L 203, 1.8.2002., 30. lpp.).

ierosmes atbilst kopīgo nozares sarunu un pārdomu virzieniem, kas ir vajadzīgi visām iesaistītajām pusēm. EESK uzsver, ka tai ir izšķiroša nozīme minētajā darbā un diskusijās, jo īpaši, lai nodrošinātu visu sociālo partneru un ieinteresēto pušu izteiktāku pārstāvību.

3.8.6 Piemēram, MVU vai ļoti mazos uzņēmumos ir vairāk vajadzīga apmācība un tā ir sliktāk nodrošināta; šiem nozares posmiem būtu vajadzīgs ieguldījums no Struktūrfondiem un citiem pārstrukturēšanas atbalsta instrumentiem.

3.8.7 Komisija noslēdz paziņojumu, paužot šādu viedokli:

“Pastāv vienreizēja iespēja attīstīt īpašu politikas veidošanas kultūru attiecībā uz rūpniecības politiku. Komisija uzskata, ka, izstrādājot priekšlikumus tiesību aktiem, jābalstās uz tādiem elementiem kā likumdošanas kvalitāte, vienkāršošana, ietekmes novērtējumi, apspriešanās ar ieinteresētajām pusēm, īstenošanas laiks un instrumentu izvēle”.

3.8.8 EESK atbalsta minēto viedokli un ar šo atzinumu vēlas Komisijai palīdzēt to īstenot. Tāpēc tā vērš Komisijas uzmanību uz to, ka izstrādātā pieeja dažkārt ir nepilnīga. Konkrētāk, tas attiecas uz patērētājiem un turpmāko posmu dalībniekiem — lai arī CARS 21 ziņojumā un Komisijas izdarītajos secinājumos viņi

nav aizmirsti, tomēr debatēs viņiem netiek veltīta pietiekami liela uzmanība. EESK uzskata, ka autobūves nozares vispārējo jautājumu, vides aizsardzības un satiksmes drošības jautājumu izskatīšana nav pietiekami visaptveroša un ka autobūves nozares atspoguļojums ir pārāk vērsts uz produkciju un tehnoloģijām, bet nepietiekami ir iekļauts jautājums par autoparku un automašīnu izmantošanu.

3.8.9 EESK uzskata, ka 2009. gadā veiktajā izvērtējumā ir jāņem vērā šis atzinums, kā arī nozares turpmāko posmu dalībnieku un lietotāju viedoklis ir jāiekļauj labāk, nekā tas tika darīts šajā Komisijas paziņojumā. Šādā nolūkā ir jāturpina atklāta “apspriešanās ar iesaistītajām pusēm”, tā labāk jāorganizē, lai ap automobili izveidotajā sistēmā nebūtu vienīgi ražotāju viedoklis un lai ietekmes analīzēs varētu parādīties jauninājumi. Turklāt vajadzētu uzlabot ietekmes novērtējumu kvalitāti. Ietekmes novērtējumiem jābūt objektīviem un neitrāliem un tiem jāiekļaujas vispārējā darbībā, pamatojoties uz faktiskiem un pārbaudītiem datiem. Nav saprātīgi, ja kāds Komisijas dienests, kam uzdots sagatavot politisku atzinumu par kādu konkrētu jautājumu, pats veic ietekmes analīzi par to. EESK atbalsta ierosinājumu izveidot ietekmes analīzes komiteju un aicina Komisiju pulcēt visas tās ieinteresētās puses, kas līdz šim nav iesaistītas autobūves nozares regulējuma izstrādē.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par lauksaimniecības vai mežkopības riteņtraktoru apgāšanās aizsargkonstrukcijām”

COM(2007) 310 galīgā redakcija — 2007/0107 (COD)

(2008/C 10/05)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2007. gada 2. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Tā kā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir pilnībā apmierināta ar priekšlikuma saturu un tai nav nekādu piezīmju, tā 438. plenārajā sesijā (26. septembra sēdē) 2007. gada 26. un 27. septembrī ar 172 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par lauksaimniecības vai mežsaimniecības riteņtraktoru sakabes ierīci un atpakaļgaitu” (kodificētā versija)

COM(2007) 319 galīgā redakcija — 2007/0117 (COD)

(2008/C 10/06)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2007. gada 2. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Tā kā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir pilnībā apmierināta ar priekšlikuma saturu un tai nav nekādu piezīmju, tā 438. plenārajā sesijā 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembrī sēdē) ar 163 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju obligātajām izgatavotāja plāksnēm un marķējumu, kā arī to novietojumu un piestiprināšanas metodi”

COM(2007) 344 galīgā redakcija — 2007/0119 (COD)

(2008/C 10/07)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2007. gada 13. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Tā kā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir pilnībā apmierināta ar priekšlikuma saturu un tai nav nekādu piezīmju, tā 438. plenārajā sesijā 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē) ar 165 balsīm par un 8 atturoties pieņēma labvēlīgu atzinumu par ierosināto priekšlikumu.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums — Energoefektivitātes rīcības plāns. Potenciāla izmantošana”

COM(2006) 545 galīgā redakcija

(2008/C 10/08)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2006. gada 19. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto paziņojumu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģijas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2007. gada 5. septembrī. Ziņotājs — IOZIA kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (27. septembra sēdē), ar 145 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi vērtē un atbalsta Eiropas Komisijas ierosinātos mērķus un pasākumus. Energoefektivitāte ir pirmā un vissvarīgākā darbības joma, lai īstenotu Eiropas enerģētikas plānā (EEP) paredzētos mērķus: siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu, kas palīdzēs arī cīnīties pret planētas sasilšanu, ārējas atkarības samazināšanu, Eiropas sistēmas konkurētspējas aizsardzību, uzturot enerģijas pieejamību par samērīgām cenām.

1.2 Ņemot vērā neseno Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes (ICCP) ziņojumu, Komiteja uzskata, ka ir jāveic visi iespējamie pasākumi, lai samazinātu enerģijas patēriņu, un tā kā tehniski ir iespējams sasniegt ietaupījumus, kas pārsniedz 20 %,

uzskata šādu mērķi par reālu. Lai varētu sasniegt minēto mērķi, tas jāpapildina ar valstu rīcības plāniem, kas būtu atšķirīgi atkarībā no finansiāliem un tehnoloģiskiem priekšnosacījumiem, lai tādējādi nodrošinātu mērķu taisnīgu pārdali starp dalībvalstīm atbilstoši katras potenciālam. Būtu lietderīgi izvirzīt arī starpposma mērķus, piemēram, līdz 2012. un 2016. gadam, lai vajadzības gadījumā, ja tiek konstatētas ievērojamas novirzes, pastiprinātu attiecīgos pasākumus.

1.3 Komiteja uzskata, ka ir lietderīgi ierosināt Komisijai uzsākt īpašas debates par “dzīves veidiem” un par tā saucamo “dzīves kvalitāti”. Komiteja jautā Komisijai, vai tā uzskata par reāli iespējamu nodrošināt arī turpmāk, nākamajām paaudzēm

tādu pašu dzīves veidu — ar augošu patēriņu un tikpat pieaugošām emisijām. Apziņa, ka tas nav iespējams, nozīmē cīņu, kurā var uzvarēt tikai ar izlēmīgu, drosmīgu un tūlītēju rīcību. Problēma ir arī izpratnes radīšanā, ka enerģijas ietaupījumiem, kaut arī tie saistīti ar iedzīvotāju pirkspējas tūlītēju palielināšanos, bumeranga efekta veidā nav jākalpo turpmākā patēriņa finansēšanai.

1.4 Komiteja ierosina pievienot papildu prioritāru pasākumu — siltumapgādes un dzesēšanas reģionālo tīklu izveidi, kas ļautu izvairīties no zaudējumiem 33 % apmērā, kuri rodas, pārveidojot primāro enerģiju.

1.5 Komiteja iesaka noteikt prioritārus pasākumus, kas veicina jaunu profesiju rašanos un attīstību, kuras saistītas ar energoefektivitātes nozari, jaunu, integrētu enerģijas pakalpojumu izplatību, pētniecības un izstrādes izmantošanu, cieto sadzīves atkritumu pārstrādes un apglabāšanas attīstību, kas sniedz arī daudzas nodarbinātības iespējas, un uzņēmumu sociālās atbildības darbību palielināšanu. Ārkārtīgi svarīgi ir veicināt tālākizglītību un akadēmiskās studijas enerģētikas nozarē.

1.6 Rīcības plānā paredzēto 75 iniciatīvu īstenošana, ierosināto instrumentu kopuma efektivitātes pārraudzība un novērtēšana nosaka nepieciešamību nostiprināt Komisijas struktūrvienības, kurām vajadzēs pārraudzīt minēto pasākumu attīstību. Komiteja iesaka veikt vajadzību rūpīgu analīzi un finanšu un cilvēkresursu pielāgojumu.

1.7 Komiteja uzskata, ka energoefektivitātes jomā ES ir jāpastiprina tās spēja panākt vienotu nostāju starptautiskajās attiecībās. Šajā sakarā tā iesaka Komisijai izvērtēt, vai nav nepieciešams grozīt līgumus, lai būtu iespējama efektīvāka kopīga ārējā pārstāvība, saglabājot dalībvalstu autonomiju lemt par dažādu enerģijas veidu izmantošanu, kas vislabāk atbilst to vajadzībām.

1.8 Attiecībā uz nodokļu politiku, kas saistīta ar investīciju atbalstīšanu rīcības plāna mērķu īstenošanai, Komiteja iesaka ņemt vērā sabiedrības visneaizsargātākās grupas — bezdarbniekus, pensionārus un strādniekus. Minētās grupas jāaizsargā gan “enerģijas nodevu”, gan nodokļu atvieglojumu noteikšanas gadījumā.

1.9 Komiteja izsaka nožēlu par nepietiekamo koordināciju starp transporta un enerģētikas politikas jomām, kas tāpat kā vides un rūpniecības politika pievēršas tehniskām un rūpnieciskām vajadzībām un problēmām, kuras neizbēgami viena otru papildina. Tā pauž pamatotas bažas, ka minētās koordinācijas trūkuma dēļ Komisijas dokuments zaudēs lielu daļu no tā iespējamās efektivitātes.

1.10 Mājokļi ir prioritārās darbības joma. Iespējamie ietaupījumi būs ļoti lieli, ja tiks nepārprotami risināti daži pamatjautājumi, kā, piemēram, krass nodokļu sloga samazinājums energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumiem, administratīvā sloga atcelšana (licences, atļaujas), darbinieku kvalifikācijas paaugstināšana un apmācība, vienlaikus izmantojot publisko finansējumu. Mājokļiem, kam piešķirts energotaupības sertifikāts, būtu jāpiemēro labvēlīga nodokļu politika vai, ja īpašniekam nav ar nodokli apliekama ienākuma, viņš saņemtu prēmiju elektrības iegādei. Ja gada patēriņš nepārsniedz noteiktu līmeni, būtu jānosaka pazemināti tarifi. Būvniecības nozarē un visiem, kas tajā nodarbināti, ir vajadzīga apmācība par iespējamajiem pasākumiem, lai ēkās pārliecinoši uzlabotu energoefektivitātes līmeni, kā arī vajadzīgi jauni stimuli šī mērķa sasniegšanai.

1.11 Komiteja uzskata, ka nepieciešamo investīciju finansēšanu vajadzētu sadalīt starp valsts un privāto sektoru. Ņemot vērā dažus pozitīvus piemērus, kas jau darbojas dalībvalstīs, varētu dibināt īpašus fondus, kuros veidotu neliela peļņas daļa, ko guvuši nozarē darbojošies uzņēmumi, vienlaikus izvairoties paaugstināt galapatēriņam piemērojamos tarifus vai samazināt nozīmīgās investīcijas, kas nepieciešamas ražošanā.

1.12 Komiteja uzskata, ka šajā lielajā uzdevumā ir nepieciešama pilsoniskās sabiedrības, uzņēmēju, arodbiedrību un vides aizsardzības organizāciju iesaistīšanās. Tikai pieņemot vienotu plašas sabiedrības nostāju, paplašinot sabiedrības informētību un zināšanas, ir iespējams sasniegt ievērojamus rezultātus, ņemot vērā, ka galalietotāji ir galvenie enerģijas patērētāji. Mājokļi, privātie transporta līdzekļi, profesionālā darbība tieši skar iedzīvotājus. Izglītošana par “atbildīgu enerģijas izmantošanu” ir būtiska, sākot no pašiem pirmajiem skolas gadiem. Visai sabiedrībai jāiesaistās šajā darbā, kas ir un kuram jāklūst visu apziņā par jaunās civilizācijas simbolu. Katram Eiropas iedzīvotājam jājūtas iesaistītam šajā cīņā par enerģijas taupību, kas ļautu arī nākamajām paaudzēm paaugstināt dabas bagātības, kuras šodien nopietni apdraud piesārņojums un ar to saistītās klimata pārmaiņas.

1.13 Komiteja uzsver pozitīvos rezultātus, kas īstenoti māsasaimniecības elektropreču rūpniecībā, pateicoties enerģijas marķējuma prasībai. Ietaupījumi līdz 70 % attiecībā uz ledusskapjiem līdz 60 % attiecībā uz velas mašīnām parāda minētās metodes efektivitāti. Komiteja lūdz, lai ekodizaina prasības tiktu attiecinātas arī uz publiskajām ēkām, dzīvojamām mājām, sabiedrisko un privāto transportu, proti, uz jomām, kurās ir augsts enerģijas patēriņa līmenis (vairāk par 70 % no kopējā patēriņa).

1.14 Komiteja iesaka pievērst lielu uzmanību efektivitātes trūkumam ražošanas, pārvades un sadales posmā. Vairāk nekā trešdaļa enerģijas tiek zaudēta, kas atbilst 480 miljoniem tonnu naftas ekvivalenta. Pateicoties augstsprieguma līdzstrāvas pārvadei, jaudas zaudējumi samazinās no vairāk nekā 10 % līdz 3 % uz katrēm 1 000 km. Turklāt līdzstrāvas pārvadei ir priekšrocības no elektromagnētiskās iedarbības uz iedzīvotājiem viedokļa, un tā novērš ārkārtīgi zemas frekvences (ELF) elektromagnētisko viļņu emisijas, kuras saistītas ar maiņstrāvas pārvadi.

1.15 Ņemot vērā izcilos sasniegumus saules siltuma enerģijas izmantošanas jomā, Komiteja lūdz Komisiju un Padomi veicināt un atbalstīt minētās tehnoloģijas izplatīšanu.

1.16 Komiteja atbalsta Komisijas mērķi pastiprināt koģenerācijas iekārtu attīstību, lai gan uzskata, ka vajag paātrināt vienotu noteikumu pieņemšanu attiecībā uz šādu iekārtu efektivitātes mērīšanu. Komiteja uzskata par lietderīgu investēt programmās, kas attīsta triģenerācijas iekārtas, kuras var darbināt arī ar biomasu. Decentralizētas ražošanas attīstības apstākļos būtu jāveicina mikroģenerācijas iekārtas (Direktīva Nr. 2004/8/EK: iekārta, kuras maksimālā jauda nepārsniedz 50 kWe), iekļaujot tās enerģijas taupības un vides aizsardzības sekmēšanas programmās un vieglāk nekā līdz šim iekļaujot valstu tīklos. Tomēr jāparedz atbalsts uzņēmumiem sakarā ar lielākiem izdevumiem, kas nepieciešami šādai sistēmai, lai izmainītu pašreizējos pārvades tīklus.

1.17 Gāzes un elektrības tirgi nav pilnībā liberalizēti. Jāpanāk tehniskā monopola pārvaldes uzņēmumu un uzņēmumu, kas darbojas brīvās konkurences apstākļos, juridiska nodalīšana.

1.18 Komiteja pauž interesi par elektronisko skaitītāju pieņemšanu, kas dod iespēju enerģijas sadalē izmantot televīzijas sistēmu, uzlabojot tīklu pārslodžu pārvaldi. Minētie skaitītāji ir atzīti par piemērotiem instrumentiem, kas atbilst Eiropas direktīvās par energoefektivitāti paredzētajām prasībām.

1.19 Transporta nozarē ir daudz paveikts, lai samazinātu enerģijas patēriņu un piesārņojošu vielu emisijas. Tomēr CO₂ emisiju pastāvīgs pieaugums, kas sevišķi saistīts ar privāto, bet arī ar jebkura cita veida transporta līdzekļu izplatību, prasa vēl lielāku piepūli (no 1990. līdz 2004. gadam autotransporta radītās emisijas ir pieaugušas par 26 %). Komisija pašlaik uzmanīgi izskata ietekmes novērtējumu saistībā ar likumā paredzēto

noteikumu izstrādi, lai sasniegtu mērķi — 120 g CO₂/km. Komiteja iesaka noteikt visus minētā mērķa sasniegšanai nepieciešamos pasākumus, vienlaikus nodrošinot to racionalitāti un iespējamību no tehniskā un ražošanas viedokļa.

1.20 Komiteja uzskata par lietderīgu uzsvērt, ka fosilā kurināmā plaša aizvietošana ar biodegvielu ietver risku radīt konkurenci starp kurināmā un pārtikas ražošanu saistībā ar auglīgas zemes sadali, kā arī risku, ka pārtikas cenas pieaugs un pielīdzināsies enerģētikas produktu cenām, kuras savukārt pielīdzināsies fosilā kurināmā cenām. Tas varētu nozīmēt konkurences radīšanu ⁽¹⁾ starp nabadzīgajiem, izsalkušajiem dienviņu zemju iedzīvotājiem un ziemeļu autovadītājiem.

1.21 Komiteja pauž pilnīgu atbalstu Komisijas ierosinātajiem stimuliem un finanšu un nodokļu stratēģijām. Tā īpaši atzinīgi vērtē EIB un ERAB iesaistīšanos, kā arī Eiropas banku sistēmas izpratnes veicināšanu nolūkā sniegt nepieciešamo finansiālo atbalstu valstu enerģētisko plānu īstenošanai. Komiteja vēlas, lai tiktu sasaukta īpaša Eiropas konference par energoefektivitātes finansēšanu nolūkā informēt ieinteresētās puses un veicināt Eiropas banku sistēmas līdzdalību lielā Eiropas ekonomikas modernizācijas projektā.

1.22 Komiteja atbalsta "Pilsētas mēru pakta" īstenošanu, bet uzskata, ka mērķis apvienot tikai 20 lielākās Eiropas pilsētas ir ļoti pieticīgs. Mērķim vajadzētu būt vērienīgākam un vietējām pieredzēm — vairāk izmantotām. Tāda Interneta portāla vai citu komunikācijas līdzekļu izveidošana, kas būtu paredzēti pieredzes apmaiņai starp ES lielajām, vidējām un mazām pilsētām, kurās dzīvo vairāk nekā 80 % Eiropas iedzīvotāju, varētu būt lielisks instruments, lai izveidotu saikni starp vietējām administrācijām, kuras atbild par pilsētas transporta politikas jomām, un iestādēm, kas ir atbildīgas par vietēja mēroga pasākumiem, kuriem ir tūlītēja ietekme uz sabiedrisko domu.

1.23 Komiteja izsaka nožēlu, ka rīcības plānā nav ņemta vērā svarīgā nozīme, kāda visos līmeņos var būt sociālajiem partneriem un sociālajam dialogam, lai izvērtētu, veicinātu un attīstītu energotaupības politiku. Komiteja cer, ka Komisija rīkosies, lai veicinātu vides ilgtspējības jautājumu iekļaušanu esošo sociālā dialoga struktūru visos līmeņos, jo īpaši nozaru dialoga līmenī un Eiropas Uzņēmumu padomēs. Turklāt arodbiedrību organizācijām var būt svarīga nozīme zināšanu un informācijas paplašināšanā gan Eiropas, gan valstu mērogā, sniedzot ieguldījumu paraugpraksžu izplatīšanā.

1.24 Svarīgi ir energotaupības tematu papildināt ar uzņēmumu, sevišķi starpvalstu, sociālās atbildības paraugpraksēm. Tas prasa pastiprinātu sociālo dialogu, lai risinātu ar energoefektivitāti saistīto jautājumu kopumu.

⁽¹⁾ L. Brown, www.earthpolicy.org un FAO (Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas) 2005. gada ziņojums.

1.25 Komisija jo īpaši uzsver energointensitātes uzlabošanas problēmas starptautisko aspektu. Komiteja atbalsta partnerības priekšlikumus un starptautiskā pamatnolīguma īstenošanu. Plānotās starptautiskās konferences par energoefektivitāti ietvaros Komiteja iesaka neuzskatīt par nenozīmīgu to valstu līdzdalības iespēju, kas iekļautas ĀKK, Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu (*Euromed*) un EKP programmās. Starptautiskā sadarbība ir nepieciešama, lai pozitīvi atrisinātu ilgtspējīgas attīstības problēmu. Jāpastiprina diplomātiskais darbs, lai paralēli konferencei, kas šogad tiks atklāta Bali, līdz 2009. gadam noslēgtu jaunu starptautisku post-Kioto nolīgumu.

2. Komisijas paziņojums

2.1 Komisija izstrādāja paziņojumu *“Energoefektivitātes rīcības plāns: potenciāla izmantošana”*, pamatojoties uz pilnvarojumu, ko saņēma no 2006. gada pavasara Eiropadomes, kura atbalstīja Zaļajā grāmatā *“Eiropas stratēģija ilgtspējīgai, konkurētspējīgai un drošai enerģijai”* ietvertos norādījumus.

2.2 Paziņojumā apkopoto priekšlikumu mērķis ir līdz 2020. gadam sasniegt par 20 % lielāku enerģijas ietaupījumu, salīdzinot ar paredzamo patēriņu, saglabājot nemainīgu dzīves kvalitāti un pieņemot noteiktu IKP pieauguma līmeni situācijā, kad netiek veikti jauni pasākumi. Ja plāns tiks īstenots, tad vajadzētu ietaupīt līdz pat 390 miljonu tonnu naftas ekvivalenta, samazinot CO₂ emisijas par 780 miljoniem tonnu gadā. No patēriņa kopapjoma aspekta ierosinātiem pasākumiem vajadzētu nodrošināt patēriņa samazinājumu par 1 % gadā ar vienlaicīgu IKP pieaugumu par 2,3 %, kas situācijā, kad netiek veikti jauni pasākumi, nozīmētu patēriņa pieaugumu par 0,5 % gadā. Nepieciešamās investīcijas kompensētu degvielas ietaupījumi aptuveni 100 miljardu *euro* apmērā gadā.

2.3 No debatēm, ko izraisīja Zaļā grāmata par energoefektivitāti *“Kā ar ierobežotiem resursiem sasniegt labāku rezultātu”*, izrietēja priekšlikumi, kas veido daudzveidīgu un detalizētu izskatāmā paziņojuma “komplektu”, kurš sastāv no 75 pasākumiem visās ar iespējamo ietaupījumu saistītajās jomās. Nozares, kurās veicami prioritāri pasākumi, ir celtniecības nozare un transporta nozare, kurās ir vislielākais naftas produktu patēriņš. Tikpat liela nozīme tomēr būtu jāpiešķir ietaupījumiem, ko var gūt enerģijas ražošanā, pārvadē un pārveidē, kā arī rūpniecībā.

2.4 Komisijas izstrādātajā plānā ir paredzēti gan tūlītēji pasākumi, gan arī citi pasākumi, kas veicami 6 gadu laikā posmā. Jau ir paredzams, ka, lai īstenotu mērķi sasniegt 20 % ietaupījumu līdz 2020. gadam, būs vajadzīgs papildu rīcības plāns.

2.5 Ietaupījuma potenciāla analīze rāda, ka iespējami interesanti rezultāti galalietojuma nozarēs: ražošanas rūpniecībā, sevišķi perifēro iekārtu (motoru, ventilatoru un apgaismes ierīču) ražošanā var sasniegt vismaz 25 % ietaupījumu. Transporta

nozarē var ietaupīt 26 %, attīstot transporta veidu kombinēšanu un pāreju uz citiem transporta veidiem, kas tika norādīti Transporta baltās grāmatas vidusposma pārskatā. Tālāk jāmin 27 % ietaupījumu dzīvojamā ēku nozarē, pateicoties, piemēram, sienu un jumtu izolācijai, uzlabotam apgaismojumam, mājsaimniecības elektroierīču augstākai energoefektivitātei. Komerציālo ēku nozarē ietaupījums varētu sasniegt 30 % apjomu, veicot enerģijas pārvaldības sistēmu vispārēju uzlabošanu.

2.6 Kopumā strukturālo pārmaiņu, iepriekšējās rīcībpolitikas un jauno tehnoloģiju ieviešanas rezultātā ir paredzami energointensitātes uzlabojumi līdz pat 1,8 % (470 miljoni tonnu naftas ekvivalenta) gadā. Tas nozīmē, ka kopējam energointensitātes samazinājumam, ieskaitot no jaunajiem ierosinātajiem pasākumiem paredzamos 20 % (1,5 % vai 390 miljoni tonnu naftas ekvivalenta gadā laikā posmā no 2005. līdz 2020. gadam), vajadzētu būt 3,3 % gadā. Ņemot vērā IKP paredzamo pieaugumu 2,3 % apmērā gadā, vispārējais enerģijas ietaupījums tādējādi būtu 1 % gadā.

2.7 Uzlabojumi, ko noteiks rīcības plānā, attieksies uz vides aizsardzību, fosilā kurināmā importa samazināšanos, mazinot mūsu atkarību no trešām valstīm, kā arī Eiropas rūpniecības rentabilitātes un konkurētspējas uzlabošanas, tai skaitā pateicoties tehnoloģiskām inovācijām, kuras veicinās izraisītie procesi, pozitīvi ietekmējot nodarbinātību.

2.8 Plānā ir iekļautas 10 steidzami prioritāri pasākumi. Komisija aicina dalībvalstis, vietējās un reģionālās varas iestādes un visas ieinteresētās puses veikt turpmākas darbības, lai sasniegtu vēl nozīmīgāku rezultātu. Paredzētajiem pasākumiem ir nozaru un horizontāls raksturs.

2.9 To vidū jāizceļ iespēja noteikt dinamiskas energoefektivitātes prasības produktiem un pakalpojumiem, veicināt pašreizējo un jaunu jaudu efektivitātes uzlabošanu enerģijas pārveidošanas nozarē, kā arī krasi samazināt zaudējumus pārvades un sadales posmā. Visbeidzot, transporta nozarē ir nepieciešams pieņemt visaptverošu pieeju, kas vērsta uz visiem ieinteresētajiem dalībniekiem.

2.10 Energotehnoloģiju stratēģiskais plāns, ko vajadzētu pieņemt 2007. gadā, sniegs jaunus ieguldījumus energoefektivitātes paaugstināšanā.

2.11 Vajadzēs veltīt daudz uzmanības “cenu signāliem”, kas veicina izpratnes veidošanos. Turklāt visos līmeņos jāsigatavo atbilstoši finanšu instrumenti, kā arī nodokļu politika un stimulešanas politika, kas vērsta uz ražotāju un patērētāju.

2.12 Energoefektivitātes problēmas ir jārisina globāli, tādēļ ir būtiska nozīme ir starptautiskiem līgumiem un partnerattiecībām.

2.13 Spēkā esošo direktīvu un regulu — nesenās direktīvas par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoapgādes pakalpojumiem, direktīvas par marķēšanu un 8 tās īstenošanas direktīvu, ēku energoefektivitātes direktīvas, ekodizaina direktīvas un *Energy Star* regulas — precīza piemērošana veicinās izvēršto mērķu īstenošanu.

2.14 Prioritārie pasākumi

2.14.1 Mājsaimniecības elektroierīču un iekārtu marķēšanas noteikumi un minimālie energoefektivitātes standarti. Pamatdirektīvas Nr. 92/75/EK aktualizēšana saskaņā ar jaunu un dinamisku standartu ieviešanu mājsaimniecības elektroierīcēm, īpašu uzmanību veltot enerģijas zudumiem nodrošes (*standby*) režīmā. Uzsāks ar 14 produktu grupām. Mērķis ir līdz 2010. gadam panākt, ka lielākā daļa produktu, kas patērē nozīmīgu enerģijas daudzumu, atbilstu minimāliem standartiem, kuri paredzēti Direktīvā par ekodizainu un iekļauti marķējuma novērtēšanas sistēmās.

2.14.2 Ēku energoefektivitātes prasības un ēkas ar ļoti mazu enerģijas patēriņu ("pasīvās ēkas"). Direktīvas par ēku energoefektivitāti piemērošanas jomas paplašināšana (pašlaik paredzēta platībām, kas lielākas par 1 000 m²) un jaunas direktīvas izstrādāšana 2009. gadā par ES minimālajiem standartiem jaunām un restaurētām ēkām (kWh/m²). Būvniecības nozarei līdzdarbojoties, tiks izstrādātas mērķtiecīgas stratēģijas ļoti maza enerģijas patēriņa ēkām.

2.14.3 Augstāka efektivitāte enerģijas ražošanā un sadalē. Enerģijas pārveidošanas sektorā tiek izmantota apmēram viena trešā daļa no visas primārās enerģijas ar pārveidošanas efektivitāti, kas pašlaik ir aptuveni 40 %. Ar jaunām ražošanas jaudām var sasniegt 60 %. Var ievērojami samazināt arī elektroenerģijas pārvades un sadales zudumus, kas bieži sasniedz aptuveni 10 %. Tiks noteikti minimāli efektivitātes standarti jaunām elektroenerģijas ražošanas iekārtām un siltumapgādes un dzesēšanas iekārtām, kuru jauda ir mazāka par 20 MW. Tālāku progresu nodrošinās Direktīvas Nr. 2004/8/EK par koģenerācijas veicināšanu īstenošana. Visbeidzot, tiks ieviesti minimālie standarti un noteikumi centralizētajai siltumapgādei.

2.14.4 Automobiļu degvielas ekonomijas paaugstināšana. Lai samazinātu CO₂ emisijas, Komisijai, ja tas būs nepieciešams, 2007. gadā jāierosina noteikumi, lai nodrošinātu, ka līdz 2012. gadam tiek sasniegts mērķis — 120 g CO₂/km. Saistībā ar CO₂ emisijām jo īpaši tiek izvērtēta nodokļu instrumentu izmantošana. Arī riepu ražošanas nozare būs ieinteresēta sniegt ar energoefektivitāti saistītu ieguldījumu (kas var sasniegt līdz pat 5 %), pateicoties noteikumiem rites pretestības jomā un pareizas piesūkņēšanas kontroles sistēmām. Komisija izstrādās Zaļo grāmatu par pilsētas transportu, lai veicinātu sabiedriskā transporta izmantošanu, un ierosinās citus pasākumus, lai radikālāk risinātu problēmu, sevišķi blīvas satiksmes vietās.

2.14.5 Atbilstoša finansējuma veicināšana energoefektivitātes investīcijām MVU un energopakalpojumu uzņēmumiem. Komisija aicinās banku nozari piedāvāt īpašus finansēšanas veidus enerģijas taupīšanas sekmēšanai. Lai veicinātu ekoinovāciju, ir jānodrošina, sevišķi MVU, piekļuve Kopienas finansējumam, kā, piemēram, Zaļo investīciju fondam, Konkurentspejas un jauninājumu pamatprogrammai.

2.14.6 Energoefektivitātes veicināšana jaunajās dalībvalstīs. Komisija lūgs, lai kohēzijas politikai paredzētie fondi pārsvarā tiktu novirzīti uz svarīgu energoefektivitātes projektu īstenošanu.

2.14.7 Nodokļu sistēmas saskaņota izmantošana. Nākamajā Zaļajā grāmatā par netiešajiem nodokļiem un pārskatītajā Enerģijas nodokļu direktīvā paredzēts iekļaut energoefektivitātes un vides aizsardzības apsvērumus. Tāpat tiks izvērtēta iespēja izmantot nodokļa kreditus, lai stimulētu uzņēmumus ražot, bet patērētājus izmantot energoefektīvas mājsaimniecības elektroierīces un iekārtas.

2.14.8 Izpratnes palielināšana par energoefektivitāti. Tiks veicināta kompetenču un apmācības attīstība, kā arī informēšanas kampaņas, kas domātas energopārvaldniekiem rūpniecības un sabiedrisko pakalpojumu nozarēs. Skolas saņems īpašus didaktiskos materiālus.

2.14.9 Energoefektivitāte pilsētu teritorijās. Komisija 2007. gadā izveidos "Pilsētas mēru paktu", kas apvienos Eiropas 20 vislielāko un energoefektivitātes ziņā vadošāko pilsētu mērus, lai veicinātu paraugpraksi apmaiņu.

2.14.10 Energoefektivitātes veicināšana pasaulē. Mērķis ir noslēgt pamat nolīgumu ar galvenajiem tirdzniecības partneriem un ar nozīmīgākajām starptautiskajām organizācijām par energoefektivitātes uzlabošanu galapatēriņa un pārveidošanas sektoros.

Secinājumi

Dokumenta noslēgumā Komisija paziņo par rīcības plāna termiņa vidusposma pārskatīšanu 2009. gadā un lūdz Padomes, Parlamenta un valstu, reģionālā un vietējā līmeņa politikas veidotāju spēcīgu atbalstu.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Ierosinātajā rīcības plānā Komisija vēlas saskaņoti aplūkot nepieciešamo iniciatīvu kopumu, lai sasniegtu vērienīgu mērķi, proti, līdz 2020. gadam īstenot 20 % enerģijas ietaupījuma, tādējādi samazinot CO₂ emisijas līdz 780 miljoniem tonnu naftas ekvivalenta gadā. Nemot vērā Klimata pārmaiņu starptautisko padomes (ICCP) neseno ziņojumu, Komiteja uzskata, ka būtu jāveic visi iespējamie pasākumi, lai samazinātu enerģijas patēriņu un, tā kā tehniski ir iespējams sasniegt ietaupījumus, kas pārsniedz 20 %, uzskata šādu mērķi par reālu. Lai varētu

sasniegt minēto mērķi, tas jāpapildina ar valstu rīcības plāniem, kas kopumā ļauj sasniegt vēlamu rezultātu, ņemot vērā atšķirīgos finansīalos un tehnoloģiskos apstākļus, lai nodrošinātu mērķu taisnīgu pārdali starp dalībvalstīm atkarībā no katras potenciāla.

3.2 Būtu lietderīgi arī izvirzīt starpmērķus, piemēram, līdz 2012. un 2016. gadam, lai vajadzības gadījumā, ja tiek konstatētas ievērojamas novirzes, pasākumus pastiprinātu. Savukārt pārskatīšana 2009. gadā šķiet pārāk tuva, lai varētu dot pamatotu novērtējumu. Komiteja arī iesaka paredzēt ilgtermiņa (2040.-2050. gads) mērķi, lai nepārtraukti turpinātu virzīties uz noteiktajiem mērķiem energotaupības jomā. Pēc dažiem gadiem miljardos *euro* rēķināmas investīcijas, lai ražotu enerģijas no fosilā kurināmā, būs novecojušas. Šādas iekārtas jāaizvieto iespējami efektīvāk un ātrāk. Runa būs par laikmeta pārbaudījumu, kas stāsies pretī pastāvošajām tendencēm, piemēram, stikla ēkām, kuru augstums var sasniegt pat 120 stāvus un kuras tiek apgaismotas dienu un nakti, vai transporta infrastruktūrai paredzēto teritoriju izmantošanai. Varas iestādēm iespējami ātrāk jāapzinās problēmas nozīmīgums, ko izvirza enerģijas avotu aizvietošana.

3.3 Komisija ierosina plānu, kam vajadzētu samazināt enerģijas patēriņu, vienlaikus saglabājot nemainīgu dzīves kvalitāti. Balstoties uz šo mērķi, līdz 2020. gadam tiek paredzēts energointensitātes samazinājums par 3,3 %, pieņemot, ka pastāvīgs IKP pieaugums ir 2,3 %. Tādējādi tiks īstenots reāls enerģijas patēriņa samazinājums par 1 % gadā, kas atbilst 14 % patēriņa kopapjomam laika posmā no 2005. līdz 2020. gadam. Komiteja uzskata, ka ir lietderīgi ierosināt Komisijai uzsākt īpašas debates par “dzīves veidiem” un par tā saucamo “dzīves kvalitāti”. Daži dzīves kvalitāti nosaka pēc mājāsaimniecības elektroierīču, mobilo telefonu, automobiļu skaita uz vienu cilvēku, savukārt citi, pamatojoties uz CO₂, cieta daļiņu un sīko putekļu emisijām, sastrēgumiem un braukšanas laikiem, kā arī uz sabiedrisko pakalpojumu kvalitāti. Runājot par energoefektivitāti un enerģijas taupību šaurā nozīmē, ir acīmredzams, ka arī vismazākā izmaiņa par labu ekoloģiskākam dzīves veidam paātrinās ierosināto mērķu sasniegšanu. Komiteja jautā Komisijai, vai tā uzskata par reāli iespējamu nodrošināt arī turpmāk, nākamajām paaudzēm tādu pašu dzīves veidu — ar augošu patēriņu un tikpat augošām emisijām. Problēma ir arī izpratnes radīšanā, ka enerģijas ietaupījumiem bumeranga efekta veidā nav jākalpo turpmākā patēriņa finansēšanai. Tādēļ ir laikus jāparedz ekonomikas sistēmas reorganizācija, veicinot atbilstošu infrastruktūru ieviešanu un ierosinot jaunajām paaudzēm atbilstošu vērtību sistēmu, piemēram (2):

- samazināt resursu un enerģijas izmantošanu,
- novērst gaisa, ūdens un augsnes piesārņojumu,
- samazināt atkritumus pašā pirmsākumā,
- samazināt risku iedzīvotājiem un videi.

(2) “4. faktors: kā iegūt divreiz vairāk, uz pusi samazinot resursu patēriņu.” (U. Weizsacker, A. Lovins un citi).

3.3.1 Atbildību par energoefektivitāti vajag izplatīt uz visiem līmeņiem, papildinot valstu plānus ar reģionālajiem un vietējiem plāniem. Reģionālajām varas iestādēm jābūt iesaistītām šajā lielajā uzdevumā. Plāna nozīme un svarīgums ir īsts pārbaudījums. Daži dzīves veida aspekti, ko saista ar 20. gadsimta progresu, tiks atmesti, bet estētiskais priekšstats ietvers sevī ētisko novērtējumu no energoefektivitātes pieņemamības viedokļa, kā tas jau notiek ar retu dzīvnieku kažokādām vai izstrādājumiem no zilonkaula. Tādējādi arī stikla debesskrāpis vai SUV (*Sport Utility Vehicles*) tipa automašīnas tiks uzskatītas par nepieņemamām. Šādai dziļai dominējošo vērtību sistēmas pārmaiņai ir nepieciešama arī privāto uzņēmumu sadarbība, kuriem vajadzētu izmantot izdevību, lai pasteidzinātu pievēršanos energoefektivitātes izmantošanai nolūkā gūt labumu pasaules mērogā, izmantojot šīs jaunās vērtības arī reklāmās tā vietā, lai sniegtu, kā tas bieži notiek, pretrunīgu informāciju, kas slavinā “sociālā statusa simbola” nozīmīgumu un varu.

3.4 Rīcības plānā ir noteiktas desmit prioritāras darbības, kas ietilpst četrās pasākumu jomās: enerģijas pārveide, pārvade un sadale; mājokļi un komerciālās un profesionālās darbības ēkas; transports; izmantošana rūpniecībā un lauksaimniecībā. Uz minētajām jomām ir attiecināmi 90 % patēriņa. Citas iniciatīvas tiks uzsāktas starptautisko nolīgumu jomā, lai veidotu partnerības standartu izstrādei, kā arī apmācības, informācijas un komunikācijas jomā, lai maksimāli attīstītu sinerģijas un maksimāli palielinātu visu ieinteresēto dalībnieku atbildību.

3.5 Komiteja iesaka pievienot papildu prioritāru darbību, lai ieviestu pasākumus nolūkā samazināt fosilā kurināmā izmantošanu siltumapgādē un dzesēšanā, un norāda, ka priekšlikumā nav apskatīta iespēja izveidot siltumapgādes un dzesēšanas reģionālos tīklus, kas ļautu izvairīties no 33 % zaudējuma primārās enerģijas pārveidošanas posmā. Šāds potenciāls varētu pat dubultoties, ja to saistītu ar atjaunojamās enerģijas vai atkritumu apglabāšanas sistēmu izmantošanu, ietaupot līdz 50,7 miljonu tonnu naftas ekvivalenta gadā. Komiteja ierosina, lai līdz ar minētajiem prioritārajiem pasākumiem tiktu uzsāktas konstruktīvas prioritāras iniciatīvas, sekmējot jaunu profesiju rašanos un attīstību, kas saistītas ar energoefektivitātes nozari, jaunu, integrētu energoapgādes pakalpojumu izplatību, jaunu preču, kas taupa enerģiju un rada mazāku piesārņojumu, popularizēšanu, pētniecības un izstrādes veicināšanu valstu un Eiropas līmenī, ievērojami palielinot atbilstošo finansējumu, kā arī izmantojot visus jau pieejamos tehnoloģiskos resursus. Tālākās darbības jomas varētu būt cieta sadzīves atkritumu pārstrādes un apglabāšanas attīstība, kas sniedz arī daudzas nodarbinātības iespējas, un uzņēmumu sociālās atbildības pasākumu vai brīvprātīgo vienošanos uzņēmumos veicināšana, aktīvi iesaistot darba ņēmējus un izmantojot EMAS (vides vadības un audita sistēma) procedūras.

3.6 Komisijas dokumentā ir paredzēti daudzi likumdošanas pasākumi, piem., jaunu direktīvu un regulu pieņemšana un esošo instrumentu pārskatīšana, lai padarītu stingrākas spēkā esošās normas (2007. gada 7. februāra paziņojums par pieļaujamo CO₂ emisiju robežu automobiļu rūpniecībā). Komiteja ņem vērā Komisijas priekšlikumus un Eiropadomes pagājušā gada marta sanāksmes lēmumus, bet uzskata par pienākumu uzsvērt, ka pēc 2004. gada maija un 2007. gada janvāra paplašināšanas jaunajās dalībvalstīs ir ieviests milzīgs skaits lietotu automobiļu, un šī plūsma turpinās un ir pat pastiprinājusies. Komiteja paredz, ka pilnīgai autoparka nomainībai minētajās dalībvalstīs būs vajadzīgi daudzi gadi, un neuzskata, ka to varētu paveikt, piemērojot reģistrētajiem transportlīdzekļiem saistošus noteikumus.

3.7 **Dokumentā** netiek izskatīta Kopienas atbildības jomu un pilnvaru pastiprināšanas lietderība, lai nodrošinātu mērķu sasniegšanu un dotu iespēju saglabāt vienprātīgu nostāju kontaktos ar starptautiskajiem partneriem. Komiteja pozitīvi vērtē Eiropadomes dokumentu un īpaši atzinīgi vērtē EEP (Eiropas enerģētikas plāna) pieņemšanu, kas enerģētikas politiku izvirza par vienu no ES nākotnes prioritātēm un nostiprina ES sadarbības un ārējo politiku. Spēkā esošo Līgumu juridiskie ierobežojumi, kas atstāj dalībvalstu pārziņā lēmumu pieņemšanu enerģētiskās politikas jomā, ir zināmā mēra novecojuši sakarā ar reālu pārstāvības pilnvaru nostiprināšanos kontaktos ar trešām valstīm, pat ja 174. panta 4. punkts nosaka dalītu kompetenci un īpašu lomu sadarbībā ar starptautiskajām organizācijām. Neapšaubāmi, jo labāka būs politikas jomu koordinācija, jo lielākas būs ES sarunu vešanas spējas. Komiteja cer, ka vajadzības gadījumā Eiropas Parlaments, Padome un Komisija ņems vērā iespēju piešķirt ES vienotai pārstāvim attiecībā uz ārējiem partneriem plašākas pilnvaras par tām, ko tā var īstenot pašlaik.

3.8 Papildus stratēģijai, kas balstās uz balto sertifikātu vispārēju piemērošanu, **Direktīva 2006/32/EK** par energoefektivitāti papildus atsaucas arī uz valstu rīcības plāniem, kuri Komisijas dienestiem jāizvērtē. Pats rīcības plāns paredz ievērojamu Komisijas darbības paplašināšanu gan likumdošanas un reglamentējošo noteikumu iniciatīvās, gan pārbaužu pienākumos. Komiteja uzskata, ka līdz šim iegūtā pieredze ir pozitīva, kaut arī ir bijuši daži trūkumi balto sertifikātu tirgus uzsākšanā, kuriem par iemeslu bija arī vienotu noteikumu trūkums dalībvalstīs. Lai veiktu pasākumus saistībā ar minētās direktīvas mērķu īstenošanu un, vispārīgāk ņemot, lai Komisijas darbs šajā jomā kļūtu efektīvāks, jāpalielina to Komisijas darbinieku skaits, kam tiks uzticēti minētie uzdevumi. Komisija lēš, ka tai būs vajadzīgi 20 posteņi. Komiteja iesaka uzsākt nepieciešamo resursu stingru izvērtēšanu un izsaka cerību, ka tie tiks nodrošināti.

3.9 Ierosināto pasākumu īstenošana radīs ietaupījumu un no tā izrietošo PVN ieņēmuma samazinājumu. Tas varētu ietekmēt

Kopienas budžetu, ko tomēr kompensēs jaunu, ar energoefektivitātes politiku saistītu pasākumu skaita pieaugums. Komiteja lūdz Komisiju izteikt šajā sakarā vērtējumu, jo uzskata, ka ietekmes analizē šāds scenārijs netika ņemts vērā. Komiteja uzskata, ka pašreizējie ES resursi ir pilnīgi nepietiekami, lai finansētu Kopienas programmu kopumu, kuram nepārtraukti tiek samazināti līdzekļi ārkārtīgi nozīmīgiem projektiem, tai skaitā enerģijas taupības nolūkiem. "Enerģētiskā nodokļa" iespējamo ieviešanu jāiekļauj nodokļu politikā, kas ņem vērā visneaizsargātākos sabiedrības slāņus, neradot negatīvu ietekmi uz pašreizējiem sociālās aizsardzības līmeņiem un piedāvātajiem publiskajiem pakalpojumiem.

3.10 Rīcības plāna īstenošanu ietekmē Baltajā grāmatā par transportu paredzēto mērķu sasniegšanas grūtības. Termiņa vidusposma pārskatā Komisija atzīst, ka līdz šim konstatētie šķēršļi un pretestības nav ļāvuši pilnībā izmantot dzelzceļa un jūras transporta attīstības potenciālu, kas veido ievērojamu enerģijas ietaupījumu. Minēta attīstība jāuzskata par absolūtu prioritāti, ņemot vērā laiku, kas vajadzīgs, lai izveidotu infrastruktūras un mainītu iedzīvotāju dzīves paradumus. Vairāk uzmanības jāpievērš darba ņēmēju pārvadāšanas uzlabošanai, kuri pašlaik ir nostādīti sliktā stāvoklī sakarā ar politiku, kas ir vairāk orientēta uz tūlītēju ekonomisko rezultātu, nevis uz sabiedriskā transporta vajadzību apmierināšanu, kā to pierāda prioritāšu piešķiršana investīcijām ātrgaitas nozarē. Pārvietošanās no mājas uz darbu uzlabošana ne vien samazina enerģijas patēriņu, bet arī ievērojami uzlabo cilvēku dzīves kvalitāti. Nepieciešamās publiskās investīcijas sabiedriskā transporta attīstīšanai nenovēršami sadūrās arī ar ekonomisko krīzi, kas ilga piecus gadus un skāra daudzu dalībvalstu budžetu. Neīstenotas nepieciešamās infrastruktūras, Kopienas finansējuma samazināšana stratēģiskajiem projektiem, piemēram, Eiropas transporta koridoriem (TEN) (no 20 uz 7,5 miljardiem euro) un lielāko Eiropas automobiļu rūpniecības pārstāvju stratēģijas padarīja plānu neīstenojamu. Komitejā pašlaik pieņem svarīgu atzinumu par transportu pilsētu teritorijās, kurā ir parādīta pakāpeniska sabiedriskā transporta sistēmu izmantošanas samazināšanās un ir ieteikti risinājumi, lai samazinātu privātā transporta satiksmi (?). Komiteja izsaka nožēlu par nepietiekamo koordināciju starp transporta un enerģētikas politikas jomām, kas tāpat kā vides un rūpniecības politika pievēršas tehniskām un rūpnieciskām vajadzībām un problēmām, kuras neizbēgami viena otru papildina. Tā pauž pamatotas bažas, ka šīs koordinācijas trūkuma dēļ Komisijas dokuments zaudēs lielu daļu no tā iespējamās efektivitātes.

3.11 Minētās problēmas ietekmē arī Komisijas likumdošanas darbību, paziņojumus un ieteikumus. Briselē ir vērojamas tādas pašas grūtības, kādas ir valstu līmenī, un stāvokli pasliktina tas, ka valstu politika būtu jākoordinē Eiropas līmenī (nevis otrādi!).

(?) Atzinums TEN/276 — Transports pilsētu un lielpilsētu teritorijās (ziņotājs: RIBBE kgs).

3.12 Eiropas enerģētikas politikai jābūt tādai, lai to varētu pieņemt visas sociālās grupas, neradot atšķirīgu attieksmi piekļuvē energoapgādes uzņēmumu sniegtajiem pakalpojumiem, efektīvāku mājāsaimniecības elektroierīču iegādē, dzīvokļu īrē. Šai politikai jāsekmē nodarbinātības pozitīvā bilance, ko mājokļu jomā neapšaubāmi var sasniegt tuvākajā nākotnē. Iniciatīvām, kas vērstas uz energoefektivitātes paaugstināšanu, piešķirto atvieglojumu mērķis būtu parādīt lietotājam to izdevīgumu, lai tādējādi izmaksu amortizācijas termiņi būtu samērā īsi un viegli nosakāmi.

3.13 Finansējumam nav jāapgrūrina vienīgi valsts budžets. Ņemot vērā enerģētikas un elektrības rūpniecības augstos ieņēmumus, izmantojot nelielu daļu no tiem, varētu izveidot fondu, ko jau izmēģina dažas dalībvalstis. Tomēr nedrīkst pieļaut, ka tas izraisītu gala patērētājiem piemērojamo cenu paaugstinājumu un uzņēmumu stratēģisko investīciju samazinājumu. Protams, jāņem vērā nozīmīgās investīcijas, kas ražošanas nozarei jāveic ar arvien lielākām izmaksām, lai apmierinātu pieprasījuma pieaugumu, savukārt citu fosilo resursu cenas ir saistītas ar naftas cenas svārstībām, bet pētniecības, kā arī sadales sektora izmaksas ir ievērojami zemākas. Tāpēc, nosakot iemaksas fondā, būtu jāņem vērā šīs ievērojamās pētniecības izmaksu atšķirības. Varētu paredzēt diferencēšanu starp dažādām dalībvalstīm sakarā ar atšķirīgiem spēkā esošiem tiesību aktiem attiecībā uz enerģētiskās rūpniecības pienākumiem investēt energoefektivitātes un cenu līmeņa kontroles pētniecībā. Tas varētu būt risinājums, kas ļauj mazajiem īpašniekiem bez finanšu resursiem palielināt mājokļu energoefektivitāti, radot nodarbinātību veicinošu mijiedarbību.

3.14 Nodokļu atvieglošanas pasākumu piemērošana jāizmanto ārkārtīgi piesardzīgi. Jāņem vērā visneaizsargātākā sabiedrības slāņi, kas, būdami atbrīvoti no nodokļu maksāšanas, būtu izslēgti no iespējamiem pasākumiem, kuru uzdevums ir sekmēt un veicināt efektīvu enerģētikas politiku, un jāparedz efektivitātes prēmijas tiem, kas zemo ienākumu dēļ nav pakļauti tiešiem nodokļu maksājumiem.

3.15 Komiteja uzskata, ka Eiropas, valstu un reģionālajā līmenī ir jāriko izpratni veicinošas kampaņas, piemēram, katru reizi apskatot kādu citu tematu (piemēram, vienu mēnesi Eiropā runātu par spuldzītēm, citu — apskatītu sabiedriskā transporta attīstību, vēl citu — pievērstos jautājumiem par videi nekaitīgu un efektīvu siltumapgādi un dzesēšanu u.tml.). Varētu uzsākt ideju un priekšlikumu kampaņas, lai tādējādi turpinātu izplatīt iedzīvotāju vidū izpratni par šo nepieciešamību. Vienīgi pateicoties dziļai, vispārpieņemtai izpratnei, būs iespējams īstenot konkrētus rezultātus. Demokrātiskas debates, visu dažādu interešu pārstāvju iesaistīšanās un valsts varas nozīme ir būtiskas, lai nodrošinātu efektīvu paredzēto pasākumu pārvaldību. Dalībvalstīm, kuru rīcībā ir vairāk tehnisko padomnieku energoefektivitātes jomā, vajadzētu dot ieguldījumu citu ES dalībvalstu padomnieku apmācībā, lai nodrošinātu rīcības plāna sekmīgai īstenošanai nepieciešamu zināšanu vienādu izplatīšanu. Dalībvalstīs jāsekmē tālākizglītība un akadēmiskās studijas enerģētikas

nozārē, veicinot starpreģionālo sadarbību. Komisija varētu veikt efektīvu koordināciju.

3.16 Vajadzētu pievērst maksimālu uzmanību mērķim sasniegt nepieciešamo līdzsvaru starp vajadzību panākt visus nepieciešamos uzlabojumus un ekonomikas un ražošanas sistēmas spēju piemēroties pārāk straujām pārmaiņām. Pastāv reāls risks, ka sakarā ar pārmērīgiem izdevumiem rūpniecības nozares, kas intensīvi izmanto enerģiju, tiks pārvietotas uz mazāk "prasīgiem" apgabaliem. Pārmaiņu ātrumam jābūt cieši saistītam ar pielāgošanās iespējām un izdevumu pārvaldību. Jāapsver pasākumi, kas ļauj slēgt ilgtermiņa līgumus, kuri nodrošina noturīgas un stabilas enerģijas cenas apmaiņā pret saistībām investēt jauninājumos vai tehnoloģijā, vai ražošanas, pārvades un sadales infrastruktūrās. Minētās investīcijas vajadzētu izvērtēt no energoefektivitātes aspekta. Brīvprātīgo nolīgumu izmantošana ir jāuztver pozitīvi, bet tai nepieciešama arī reāla un tūlītēja reģionālo iestāžu kontroles spēja, kā arī vēlme tos aizvietot ar saistošiem noteikumiem, ja tiek konstatēta šādu nolīgumu neefektivitāte.

3.17 Noteiktajos pasākumos vienmēr jāņem vērā stāvoklis tirgū, kas kļūst arvien vairāk globalizēts. Iespējama enerģijas cenu pieaugums varētu radīt milzīgas problēmas nozarēs, kas patērē daudz enerģijas, piemēram, alumīnija vai cementa nozarē. Vienmēr jāņem vērā Lisabonas mērķi un jānodrošina Eiropas sistēmas konkurētspēja, kam jāspēj piemēroties enerģijas cenām, kuras atbilst globālajai ekonomikas sistēmai. Turklāt Eiropa nedrīkst pieļaut pastāvīgos pārvietošanas draudus, ko dažas nozares vai daži uzņēmumi turpina izteikt. Uzņēmumus, kas tiek pārvietoti vienīgi tādēļ, lai palielinātu ienākumus, vajadzētu sodīt, jo papildus nenovēršamām — dažreiz dramatiskām — sociālajām problēmām, kuras tiek radītas un uzeltas sabiedrībai, minētā parādība izraisa iekšējā tirgus traucējumus, kropļojot konkurenci, proti, ielaižot tirgū preces, kas ražotas citās iecietīgākās valstīs, kurās nav noteikti attiecīgie ierobežojumi.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Sprotamu, ar tematu un metodoloģiju saistītu iemeslu dēļ EESK nav nodoma analizēt katru atsevišķu ierosināto pasākumu (aptuveni 75), bet uzskata, ka ir nepieciešams paust savu vērtējumu par nozīmīgākajiem pasākumiem un par svarīgākajiem priekšlikumiem, kas iekļauti paziņojumā un tā pielikumos. EESK notika uzklaušanās, un runātāji sniedza turpmākus derīgus norādījumus, kas veicināja zināšanu bagātināšanos, dodot ievērojamu ieguldījumu Komitejas pārdomās.

4.2 **Vispirms jāatzīmē,** ka līdz šim veiktie pasākumi dinamiskas energoefektivitātes jomā attiecībā uz enerģiju patērējošiem produktiem, ēkām un energopakalpojumiem, ir devuši labus rezultātus un ir radījuši interesi ražotājos un patērētājos, kuri ir gatavi paplašināt piedāvājumu un pieprasījumu pēc jaunām, arvien efektīvākām precēm. Iespēja gūt tūlītēju ietaupījumu un arvien izplatītāka izglītība un izpratne par vides jautājumiem ļauj uzskatīt, ka šo politiku var nekaņējoties īstenot un sasniegt

iecerētos rezultātus. Ekodizains ir guvis panākumus un popularitāti sabiedrībā, kas pievērš arvien lielāku uzmanību piedāvājuma saturam. Ražotāju vidū ir jāsekmē daļēji jau pastāvošā tendence uzsvērt energoefektivitāti un sniegt patērētājiem sīki izstrādātus norādījumus par produktu energoefektīvu izmantošanu. Turklāt ir jāņem vērā amerikāņu paraugs, kurā paredzēti īpaši stimuli uzņēmumiem, kas iesaistīti ekodizainā, iegūstot ļoti iepriecinošus rezultātus. Komiteja uzskata, ka atbalsts uzņēmumu sistēmai, piešķirot nodokļu kredītu uzņēmumiem, kas izstrādā un ražo produkciju ar augstu energoefektivitātes līmeni, dos pozitīvu rezultātu ar noteikumu, ka šo sistēmu papildinās efektīva un pārliecinoša tirgus un preču pārraudzība, līdzīgi kā tas paveikts mašīnbūves nozarē. Pārraudzības darbība jāsaprot kā garantija apzinīgiem ražotājiem, ka viņu veiktās investīcijas energoefektivitātes jomā nav bijušas veltīgas, un tā jāiesaka reģionālajām varas iestādēm, kurām minētās darbības īstenošana ir uzticēta.

4.2.1 Marķēšanas noteikumi ir lielisks instruments, kas jāveicina un jāpiemēro lielākam preču skaitam, iespējami ātrāk attiecinot tos arī uz automobiļu un būvniecības nozari. EESK atbalsta priekšlikumu un aicina Komisiju ieviest obligātos energoefektivitātes standartus noteiktajiem 14 produktiem, sevišķu uzmanību pievēršot īpašiem tirgus sektoriem, lai novērstu iespējamās konkurences traucējumus, kurus varētu izraisīt jaunie tiesību akti. Turklāt ir jānosaka pārējie galapatēriņa produkti, kam būtu piemērojami obligātie standarti. Komiteja pilnībā atbalsta prioritātes piešķiršanu patēriņa samazināšanai nodrošes (*stand-by*) vai miega (*sleep*) režīmā, piešķirot šim pasākumam lielu nozīmi, jo tas varētu veicināt patēriņa samazināšanos minētajos režīmos līdz 70 %, pakāpeniskai nomainot lietojamo aparātūru. Turklāt Komiteja uzskata, ka *Energy Star* nolīgumā būtu jāparedz obligāta reģistrācija arī ES (tāds jau ir ASV) konkursiem par valsts pasūtījuma piešķiršanu biroja iekārtu iepirkumiem, un sagaida, ka "Komisija pati šajā ziņā rādīs priekšzīmi" ⁽⁴⁾. Par šādu nolīgumu vajadzētu vest sarunas arī ar Austrumāzijas lielākajiem ražotājiem, kas ieņem ievērojamu daļu no plaša patēriņa elektropreču tirgus.

4.2.2 Mājsaimniecības elektroierīču jomā tādu ātru procedūru trūkums, kas ļautu kontrolēt marķējuma precizitāti un piemērot sankcijas pārkāpumu gadījumā, draud nostādīt ļoti neizdevīgā situācijā "apzinīgos" uzņēmumus, kuri investē energoefektivitātē, kā arī ir risks, ka tirgū tiks laisti standartiem neatbilstoši produkti. Vispirmām kārtām jāsekmē veco mājsaimniecības elektroierīču aizvietošana (tiek lēsts, ka Eiropā izmanto 200 miljonus ierīču, kas vecākas par 10 gadiem), kas ļautu panākt lielāku enerģijas ietaupījumu. Turklāt ir jāizvairās, lai novecojošās, enerģētiski neefektīvās mājsaimniecības elektroierīces nenonāktu lietotu preču tirgū jaunattīstības valstīs. Būtu arī

jānodrošina, ka iniciatīvas mājsaimniecības elektroierīču iegādes finansēšanai tiktu attiecinātas uz energoefektīviem produktiem.

4.2.2.1 Šajā sakarā jāuzsver, ka mājsaimniecības elektroierīču rūpniecība, atsakoties pielāgoties brīvprātīgā pašregulējuma kodeksam, vienlaikus atzīst nepieciešamību ieviest obligātus tirgus regulēšanas pasākumus. Sankciju trūkums attiecībā uz negodīgiem ražotājiem un importētājiem, kas klasificē A klasē produktus, kuri neatbilst noteiktiem energotaupības standartiem, atviegloja "viltus" energoefektīvu mājsaimniecības elektroierīču izplatīšanos tirgū. Trūkumi, ko atklāj Eiropas uzņēmumi, kuri pieprasa "noteikumus", liek šaubīties par brīvprātīgo nolīgumu efektivitāti.

4.2.3 Ievērojami energoietāupījumi ir iespējami būvniecības nozarē: jau pašlaik ir pieejami alternatīvi materiāli, būvēšanas metodes un apkures sistēmas, piemēram, kondensācijas apkures katli, kas palīdz ietaupīt kurināmo no 6 % līdz 11 %, atkārtoti izmantojot latentu siltumu, kurš parasti izgaist. Gaisa kondicionēšanas patēriņu varētu samazināt, ierīkojot ēkas ārpusē aizsargus no saules stariem, jo iekšējie aizsargi aizplūvuro gaismu, bet aiztur lielāko daļu termiskās enerģijas. Pirmām kārtām jāveicina t.s. saucamo "pasīvo ēku" (ēkas ar ļoti zemu enerģijas patēriņu) izplatība. Šajā kategorijā ietilpst ēkas, kuru pamatpatēriņš siltumapgādei un dzesēšanai nepārsniedz 15 kWh/m² gadā. Jānorāda arī kopīgais patēriņš (pietiekamais daudzums) un pamatpatēriņa limits, ieskaitot visu izmantojumu (apgaisojumu, mājsaimniecības elektroierīces, veļas žāvēšanu, ņemot vērā, ka, žāvējot 1 kg veļas, var patērēt 3-4 reizes vairāk enerģijas nekā mazgāšanai). Pieņemot, ka ar šādiem pasākumiem iespējams samazināt patēriņu vidēji no 180 kWh/m² gadā līdz 15 kWh/m² gadā, var iegūt ietaupījumu (energoefektivitāte + pietiekamais daudzums) līdz pat 90 %! (Kā piemērs jāmin ciemats PH Wiesbaden 1997 ar 22 ēkām, kur vidējais patēriņš ir 13,4 kWh/m² gadā, vai Kronsberg 1998 ar 32 pasīvajām ēkām, kur vidējais patēriņš ir 14,9 kWh/m² gadā.) Jāsekmē Eiropas tirgus atvēršana šāda veida produktiem, lai veicinātu plašu piekļuvi attiecīgajām tehnoloģijām par pieņemamām cenām.

4.2.4 Komiteja uzskata, ka ir lietderīgi atgādināt publisko investīciju nepieciešamību, lai nodrošinātu energoefektivitāti sociālajās un publiskajās ēkās, kuras jāpapildina ar atjaunojamās enerģijas avotiem, sevišķi jaunajās dalībvalstīs, kurās ir iespējams sasniegt ievērojamus rezultātus enerģijas taupīšanā. Paraleli projektiem saskaņot tiesību aktus un attīstīt apmācību specializētu tehniku sagatavošanai Komiteja lūdz šim nolūkam novirzīt daļu struktūrfondu un mudināt Eiropas finanšu iestādes veicināt investīcijas nekustamā īpašuma enerģētiskās modernizācijas jomā.

⁽⁴⁾ Biroja iekārtu energoefektivitātes marķēšana (zipotājs — VOLEs kgs).

4.2.4.1 Pasīvajām ēkām ir dažas konstrukcijas īpatnības (maksimāla sienu un grīdu izolācija, ventilācijas caurules, kas pievada svaigo gaisu, atrodas zem pašas mājas), kas padara sarežģītu un dārgu esošo māju pilnīgu pielāgošanu šādam standartam. Tas nozīmē, ka maksimāli pūliņi jāvelta pasīva standarta ieviešanai iespējami lielākā skaitā jauno ēku, sevišķi publisko. Attiecībā uz publiskajām ēkām minētajam standartam pakāpeniski jāklūst obligātam. Paralēli tam sakarā ar privāto ēku restaurācijas vai uzturēšanas darbiem, kurus varētu atbalstīt, pateicoties apgrozības fondiem ar ļoti zemām procentu likmēm, ir ārkārtīgi svarīgi panākt pasīvo ēku energoefektīvu risinājumu pieņemšanu ievērojamā daudzumā. Jāņem vērā, ka jau esošās ēkas veidos lielu daļu 2020. gadā izmantojamo ēku. Attiecībā uz īres ēkām ir jārisina problēma, kā panākt īpašnieku ekonomisko ieinteresētību veikt plašas investīcijas mājokļu enerģijas taupīšanā, no kuras tiešo labumu gūst īrnieki.

4.2.4.2 Ietekmes novērtējumā (dokuments SEC(2006) 1175) Komisija lēš, ka gadījumā, ja tiktu grozīta Direktīva Nr. 2002/91 EK par ēku energoefektivitāti, samazinot platības robežu (1 000 m²), uz kuru attiecas minimālie standarti, bet pastiprinot tos publiskām ēkām, kā arī plaši pielietojot balto sertifikātu sistēmu, varētu iegūt 140 miljonu tonnu naftas ekvivalenta ietaupījumu. EESK pauž bažas par šāda mērķa sasniegšanu īsā laika posmā ⁽⁵⁾. Komiteja uzskata, ka dalībvalstīm būtu jāpieņem vienoti instrumenti, lai izvērtētu regulējuma ietekmi (piemēram, termiskās izolācijas kvalitāti), un tām būtu obligāti jānosaka efektīvi kontroles pasākumi (skat. atšķirības, piemēram, starp Franciju, kurā ir maz kontroles pasākumu, un Flandriju, kurā tie ir ļoti stingri). Šajā sakarā Padomei un Parlamentam vajadzētu izvērtēt, vai ir tiesisks pamats pilnvarot Komisiju jaunas direktīvas vietā izstrādāt regulu, pēc 2009. gada vienkārši atceļot Direktīvu Nr. 2002/91.

4.2.4.3 Nesen publicētajā zinātniskajā darbā ⁽⁶⁾ ir norādīts, ka:

1. "Veicot kādas jau esošās ēkas enerģētisko pārkvalifikāciju, neatkarīgi no tā, vai tā ir dzīvojamā, tirdzniecības vai izglītības iestādes ēka, ne vienmēr ir iespējams sasniegt zema energopatēriņa un pasīvās ēkas mērķus;
2. Lai uzsāktu atjaunošanas darbus, ir nepieciešamas investīcijas, kas var būt slogs privātpersonai. Ja trūkst finanšu līdzekļu, tad pat iespējami visienesīgākā investīcija netiks ņemta vērā;

⁽⁵⁾ Izskatāmās direktīvas 15. panta 2. punktā tiek paredzēts triju gadu moratorijs pirms tās pilnīgas piemērošanas, ja dalībvalsts var pierādīt, ka tai trūkst kvalificētu un akreditētu ekspertu. Tas dod dalībvalstīm iespēju atlikt energoefektivitātes sertifikāciju, kā arī pārcelt apkures katlu un gaisa kondicionēšanas sistēmu inspekcijas. Tas nozīmē, ka Padomei būs grūti pirms 2009. gada no jauna pārskatīt šo lietu, un Komisija to pieņem zināšanai. Bet pirms paredzētie pasākumi varēs dot cerētos rezultātus un sāks reāli darboties, ir jāpaiet vairākiem gadiem, lai tiktu pieņemta jauna direktīva šajā jomā.

⁽⁶⁾ "Pasīvo ēku standarta enerģētiskās un makroekonomiskās ietekmes noteikšanas vērtēšanas modeļu salīdzinājums", *Giulio Scapin* kgs, Padujas universitāte (2005-2006), 30.5.2007., *Tesi on line.it*.

3. Lai sasniegtu pasīvo ēku enerģētisko vajadzību līmeņus, pateicoties labākai izolācijai, ir vajadzīgas īpašas tehniskās zināšanas, kuras ir iespējams apgūt. Šiem jēdzieniem nevajadzētu būt vienīgi projektēšanas posma daļai, bet tie jāizmanto arī un galvenokārt ekspluatācijas posmā;

4. Enerģijas izmantošanas veidi atbilst lietotāju primārajām vajadzībām, un tās nav elastīgas. Pat straujas enerģijas cenas izmaiņas īsā laikā neizraisa tikpat strauju attieksmes maiņu. Patēriņa ierobežošana vai alternatīvo enerģijas avotu meklēšana ir vēlāka pielāgošanās reakcija jaunajam līdzsvaram ilgtermiņa perspektīvā, kurā tomēr enerģētiskā pieprasījuma liknes elastība uzlabosies tikai nedaudz."

4.2.4.4 No iepriekš minētās analīzes izriet, ka pat ievērojams izolējošais biežums (lielāks par 16 cm) ļauj veikt ietaupījumus, kas vienmēr attaisno investīcijas pasīvās ēkas mērķa sasniegšanai, sevišķi, ja salīdzina ar tradicionālajām ēkām. No ekspluatācijas viedokļa raugoties, kopumā ēkas izolācija ir prioritāra, salīdzinot ar citiem pasākumiem. Savukārt pasākumu apkopojošā analīze ļaus optimizēt investīcijas tīro pašreizējo vērtību.

4.2.5 Attiecībā uz baltajiem sertifikātiem valstu, kas tos ievieš, pozitīvā — lai gan ierobežotā pieredze — saskaras ar dažām ES valstīm raksturīgo rūpnieciskās inovācijas atpalcību. Lai energoefektivitātes sertifikātu (EES) sistēma būtu efektīva, ir jānosaka tehniskām un ekonomiskām iespējām atbilstoši, īstenojami mērķi, jābūt plašam iespēju klāstam to sasniegšanai (nozāres, projekti, dalībnieki, izmaksas), jānodrošina tirgus darbība (pieprasījuma un piedāvājuma struktūra, papildu nosacījumi), jābūt skaidriem, pārredzamiem, vienkāršotiem un nediskriminējošiem noteikumiem (tirgus piekļuves noteikumi, tirgus noteikumi) un, visbeidzot, jāparedz atbilstošas sankcijas. Vai šie nosacījumi pastāv iespējamajā Eiropas EES tirgū? Iespējamā pieredzes izplatīšana tomēr jāīsteno ar zināmu piesardzību.

4.3 Pārveidošanas posmā zaudējumi atbilst visam enerģijas primārajam patēriņam, mājokļos un rūpniecībā kopā ņemot (33 % jeb 580 miljoni tonnu naftas ekvivalents). Tāpēc Komiteja uzskata, ka pārveidošanas nozarei jābūt prioritārai jomai. Zaudējumi pārvades posmā lielos attālumos ir svarīgs faktors. Modernās augstsprieguma līdzstrāvas pārvades līnijas, kurās zaudējums veido tikai aptuveni 3 % uz tīkla katriem 1 000 kilometriem, ir joma, kas sniedz attīstības iespējas. Papildus ievērojamam ietaupījumam šī tehnoloģija novērš elektromagnētisko

ietekmi, ko nosaka maiņstrāvas pārvade, piemēram, ārkārtīgi zemas frekvences (ELF) elektromagnētisko viļņu emisijas, kuras saistītas ar maiņstrāvas pārvadi. Pateicoties modernajām tehnoloģijām, šāda veida pārvade ir ekonomiski izdevīga lielos attālumos (to jau desmitiem gadu izmanto Zviedrijā, ASV, un tā attīstās visā pasaulē). Savukārt pārvadei nelielos attālumos, lai to varētu izmantot vietējā līmenī, jāņem vērā zemsprieguma maiņstrāvas pārvades staciju augstais izmaksu līmenis. Ar īpašu pētniecības projektu starpniecību vajadzētu veicināt minēto izmaksu samazināšanos (⁷).

4.3.1 Cita darbības joma ir atbalsts saules termodinamikas tehnoloģijas ieviešanai, ko varētu īstenot sadarbībā ar Vidusjūras reģiona (*Euromed*) partnervalstīm, kurās ir plaši tuksnešaini, saules nepārtraukti apspīdēti apgabali. Nesenajā ziņojumā, ko pasūtīja Vācijas Federatīvās Republikas Vides ministrija, ir uzsvērtas šīs tehnoloģijas, ko izstrādāja Itālijas Nobela prēmijas laureāts C. Rubbia kgs un kuru pašlaik izmēģina Granadā, stratēģiskā nozīme. Itāļu uzņēmējiesabiedrība ENEL sadarbībā ar ENEA (Jauno tehnoloģiju, enerģijas un vides institūts) nesen uzsāka projektu, kas pirmo reizi pasaulē ļauj piemērot gāzes un tvaika koģenerācijas cikla un saules termodinamikas iekārtas integrāciju. Izmantojot ENEA izstrādāto novatorisku un unikālu tehnoloģiju, projekta *Archimede* ietvaros no saules nepārtraukti tiek ražota strāva. Šis projekts var lepoties arī ar citām pasaulē unikālām iezīmēm. Tas izmanto piecus jaunus patentus, piemēram, šķidrumu kušanu, šķidrumus, kas, tiklīdz tos sasilda, izdala siltumu, no kura ražo enerģiju. Šķidrumus, ko izmantoja līdz šim, varēja sasildīt līdz 300 grādiem. Projektā *Archimede* izmantotie šķidrumi var sasniegt 550 grādus — tādu pašu temperatūru kā fosilais tvaiks, tādējādi ļaujot tos apvienot ar tradicionālajām spēkstacijām un dodot ieguldījumu enerģētiskās sistēmas stabilitātes nodrošināšanā.

4.3.2 Komiteja iesaka Eiropas iestādēm pilnībā iesaistīties šajā darbības virzienā, nosakot īpašus atbalsta pasākumus saules termodinamikas enerģijas attīstīšanai.

4.3.3 Siltuma un elektrības koģenerācija, gan izmantojot no elektrības ražošanas atlikušo siltumu apkurei, gan izmantojot atlikušo siltumu elektrības ražošanai (piemēram, rūpnieciskajās krāsnīs), ļautu sasniegt ievērojamu efektivitātes pieaugumu kurināmā izmantošanā — no aptuveni 35 % līdz 70 %. Vajadzētu ņemt vērā arī papildu izdevumus, kas rodas tīkla apsaimniekotājiem sakarā ar decentralizēto ražošanu un aktīvo sadali, un veicināt nepieciešamās investīcijas, rēķinoties arī ar dažādiem

(⁷) Jāņem arī vērā, ka daudzi darbojošies transformatori satur vielu, ko uzskata par vienu no cilvēkam viskaitīgākajām, proti, PCB (*polihlorbifenilu*), un ka šajā sakarā tiek rīkotas kampaņas to nomaīnai un attīrīšanai. Piemēram, tiek lēsts, ka Itālijā vien aptuveni 200 000 transformatoru no 600 000 valstī esošajiem izmanto PCB vai ir ar to piesārņoti. Runa ir par vielu, ko, pateicoties tās lieliskajām termoizolējošajām īpašībām, tika plaši izmantota, jo toreiz vēl nezināja par tās ārkārtīgi kaitīgajām ķīmiskajām un fizikālajām īpašībām ugunsgrēka gadījumā. Šī iemesla dēļ būtu lietderīgi paredzēt šo transformatoru nomaīnu.

dalībvalstīs pastāvošajiem apstākļiem. Komiteja atbalsta Komisijas vēlmi attīstīt augstas efektivitātes koģenerācijas iekārtas, bet norāda, ka aprēķināšanas metožu standartizācija tika atlikta līdz 2010. gadam un ka ne vienmēr ir iespējams pārbaudīt, vai izsniegtās izcelsmes garantijas atbilst minimālajām prasībām. Komitejai rodas jautājums, vai nav iespējams saīsināt aprēķināšanas metožu saskaņošanas termiņus. Tas ļautu attīstīt koģenerācijas iekārtu iekšējo tirgu, tādējādi pārvarot pašreizējo šķērslī, ko veido dažādu valstu atšķirīgie tiesību akti. Pašlaik katrai valstij ir tiesības pieņemt savas aprēķināšanas metodes, lai novērtētu iekārtu efektivitāti un iekļautu tās Kopienas sistēmā saskaņā ar direktīvas noteikumiem. Bet reāli tas nenotiek, un iekārtas uzrāda ļoti atšķirīgus rezultātus, ja tiek piemērotas dažādu valstu aprēķināšanas metodes. Saskaņošana ir efektīvs instruments arī cīņā pret krāpšanu. Vajadzētu nostiprināt ES iesaistīšanos, ņemot vērā, ka pirmās 2007. gada 21. februāra kontroles rezultāti neatbilst stratēģiskajiem mērķiem, kā to var secināt no dalībvalstu iesniegtajiem novērtēšanas dokumentiem par koģenerācijas attīstībā sasniegto progresu nolūkā palielināt šādā veidā ražotās elektrības kvotu.

4.3.4 Komiteja lūdz Komisijas un Padomes lielāku atbalstu triģenerācijas programmām, kas atlikušo siltumu izmanto arī dzesēšanai. Šo iekārtu efektivitātes koeficients, t.i., attiecība starp izejošo dzesēšanas enerģiju un ienākošo termisko enerģiju, ir sevišķi zīmīgs. Salīdzinot ar tradicionālajām iekārtām, kuru efektivitātes koeficients ir 2,0, šajās iekārtās sasniegtais efektivitātes koeficients ir 0,7 — 1,3, atkarībā no izmantotā siltuma (⁸). Reģeneratori, kas izmanto koksnes atkritumus, jau ir pārdošanā. Tie var izmantot augļu pārstrādes (kauliņus, mizas) un zemkopības atkritumus (olīvu atkritumus, kukurūzas vāļītes), kokzāģētavu un koka apstrādes atkritumus, apgrieztos koku zarus, koku mizu, kafijas pupiņu čaumalas, palmu atkritumus, rūpniecības atkritumus un iepakojumus. Ar 100 kg šo atkritumu var iegūt 70 kW līdzstrāvas jaudas (maksimāli 80 kW) un 130 kW siltuma un dzesēšanas. Viena tonna koksnes atkritumu, kas maksā 70 €, aizstāj 160 litrus gāzeļļas, kura maksā 175 €.

4.3.5 Komiteja norāda, ka ir lietderīgi uzsākt kampaņu un pasākumus nolūkā ierobežot materiālu izmantošanu ražojumu iesaiņošanai, kuram vajadzētu būt pārstrādājamam. To ražošanai un pēc tam iznīcināšanai izmantotais enerģijas patēriņš ir pārmērīgi liels, ņemot vērā, ka lielāko šo iesaiņojumu daļu nevar bioloģiski noārdīt, un tas ir nopietns piesārņojuma cēlonis.

(⁸) No Wikipedia: "Koģenerācijas sistēmu īpaša joma ir triģenerācija, kas, papildus elektroenerģijas ražošanai, ļauj izmantot no pārveidošanas atlikušo termisko enerģiju, lai citastarp ražotu dzesēšanas enerģiju jeb atdzesētu ūdeni klimatizācijai vai rūpnieciskajiem procesiem. Termiskās enerģijas pārveidošana dzesēšanas enerģijā ir iespējama, pateicoties absorbcijas dzesēšanas cikla izmantošanai, kura darbība balstās uz dzesējošā šķidruma stāvokļa pārveidošanu apvienojumā ar vielu, kas izmantota kā absorbents".

4.4 Tirgus darbība

4.4.1 Pašlaik enerģijas tirgus pilnībā neizmanto esošo efektivitātes potenciālu. Jānodrošina lielāka pārredzamība attiecībā uz spēkstaciju reālo efektivitāti un uz pārvades tīklu zaudējumiem. Gāzes un elektrības tirgi nav pilnībā liberalizēti. Dažos gadījumos pārredzamības trūkums attiecībā uz cenu veidošanos un uz pašu liberalizācijas procesu ir šķērslis reālai energoefektivitātes politikai. Šajā sakarā šķiet lietderīgi juridiski nodalīt uzņēmumus, kas pārvalda tehnisko monopolu, un uzņēmumus, kuri darbojas brīvas konkurences apstākļos, kā paredzēts direktīvās par elektrības un gāzes tirgu liberalizāciju (Direktīva Nr. 2003/54/EK un Nr. 2003/55/EK).

4.4.2 Nozares cenu politikai vajadzētu veicināt taupību un energoefektivitāti, jo īpaši attiecībā uz fosilo kurināmo, kā arī sekmēt atjaunojamo enerģiju. Īpaša uzmanība jāvelta visneaizsargātākajiem sabiedrības slāņiem saskaņā ar principu, ka viņiem nepieciešams nodrošināt piekļuvi enerģijai, kas nepieciešama pamatvajadzību apmierināšanai, bet uzturot ekonomisko ieinteresētību enerģijas taupīšanā. Piemēram, varētu būt lietderīgi garantēt sociālos tarifus maznodrošinātajiem, bet vienīgi līdz noteiktam patēriņa līmenim, vai arī ekonomiski atbalstīt ģimenes.

4.4.3 Lai veicinātu enerģijas taupīšanu, vērā ņemama pieredze ir elektronisko skaitītāju ieviešana, kas dod iespēju enerģijas sadalē izmantot televadības sistēmu, uzlabojot tīklu pārslodžu pārvaldi. ENEL, lielākais Itālijas elektrības uzņēmums, kas bez maksas izdalīja elektroniskos skaitītājus saviem 30 miljoniem klientu, uzskata, ka enerģijas lietošanas racionalizēšana, citastarp pateicoties mērķtiecīgas tarifu politikas pieņemšanai, ļauj labāk izmantot produkciju, sevišķi vismazākā noslogojuma stundās. "Elektroniskais skaitītājs palīdz veidot galalietotāja apziņu, veicinot racionālāku resursu izmantošanu." Tas tika atzīts par energoefektivitātes instrumentu saskaņā ar direktīvām par energopakalpojumiem un piegādes drošumu.

4.4.4 Decentralizētas ražošanas modelis (t.i., liels skaits dažādu, arī ļoti mazu ražotāju) rada virkni jaunu problēmu saistībā ar vidēja sprieguma un augstsprieguma tīklu izmantošanu, kuri paredzēti vienīgi vienvirziena izmantošanai. Nepieciešamas lielas investīcijas tīklu modernizēšanā, lai pielāgotos jaunajiem ražošanas noteikumiem. Decentralizētā ražošana nenoliedzami nodrošina mazākus zaudējumus pārvades posmā, bet nepieciešamās investīcijas ir ļoti lielas, turklāt vērojama stipra reģionu pretestība izvietot to teritorijā pat mazas spēkstacijas.

4.5 Transporta nozarē ir daudz paveikts, lai samazinātu patēriņu un piesārņošās emisijas. Tomēr, ņemot vērā, ka tā ir nozare, kurā ir vērojams vislielākais patēriņa pieaugums, un ka tā ir viens no galvenajiem siltumnīcefekta gāzu emisijas avotiem

(no 1990. līdz 2004. gadam autotransporta radītās emisijas ir pieaugušas par 26 %), ir pamatoti prasīt, lai tā veiktu vēl vairāk. Tas, ka transportā izmantojamā kurināmā (98 % veido fosilais kurināmais) jomā Eiropas rūpniecība ir atkarīga no trešo valstu importa, palielina šīs nozares pienākumu sniegt nepieciešamo ieguldījumu energoefektivitātes, emisiju samazināšanas un naftas produktu un gāzes importa samazināšanas veicināšanā.

4.5.1 Spēcīgs signāls tirgum ir pavisam nesens Komisijas lēmums tiesību aktos noteikt 120 g CO₂/km mērķa sasniegšanu, riepu marķēšanu atkarībā no rītes pretestības maksimālajiem ierobežojumiem, degvielas standartu grozījumus, kā arī benzīna maisījumu ar augstu etanola saturu, biodegvielu, degvielu ar zemu oglekļa saturu un gāzeļu ar ārkārtīgi zemu sēra saturu ieviešanu. Desmit gadu laika posmā no 2011. līdz 2020. gadam Eiropas piegādātajiem vajadzēs samazināt par 10 % siltumnīcefekta gāzu emisijas, ko rada degviela pārstrādes, transporta un izmantošanas posmā. Tas ļaus novērst 500 miljonus tonnu CO₂ emisiju. Šādu lēmumu pamato fakts, ka no 1995. līdz 2004. gadam emisijas kritās tikai par 12,4 % (no 186 g uz 163 g CO₂/km). Turklāt vienlaikus stipri pieauga automašīnu vidējā jauda, attiecībā uz kuru ir visgrūtāk samazināt kaitīgās emisijas. Šī pretruna ir par iemeslu nepieciešamībai palielināt nodokli luksusa automobiļiem, kas ir enerģētiski neefektīvi, kā tas noticis dažās dalībvalstīs. Komisija lēš, ka līdz 2020. gadam CO₂ emisijas tiks samazinātas vēl par 400 miljoniem tonnu.

Eiropas Automobiļu ražotāju asociācija (ACEA) lūdza pagarināt termiņu no 2012. gada līdz vismaz 2015. gadam, kā arī iesaistīt visus dalībniekus, kā to ieteica augsta līmeņa grupa Cars 21. Eiropas ražotāji uzskata, ka šie pasākumi, ja tos nepapildina ar modeļu nomaiņas ilgtermiņa plānošanu, radīs izdevumus, kas pārsniedz Eiropas uzņēmumu iespējas.

4.5.2 Komiteja uzskata par lietderīgu uzsvērt, ka fosilā kurināmā plaša aizvietošana ar biodegvielu ietver risku radīt konkurenci starp kurināmā un pārtikas ražošanu saistībā ar auglīgas zemes piešķiršanu, kā arī risku, ka pārtikas cenas pieaugs un pielīdzināsies enerģētikas produktu cenām, kuras savukārt pielīdzināsies fosilā kurināmā cenām. Tas varētu nozīmēt konkurences radīšanu starp nabadzīgajiem, izsalkušajiem dienvidu zemju iedzīvotājiem un ziemeļu automobiļu ražotājiem⁽⁹⁾. Objektīvi pastāv ētiska problēma saistībā ar to, ka Ziemeļu valstis izmantos kā degvielu lauksaimniecības resursus, kas varētu glābt miljoniem dzīvību mazattīstītajos dienvidos. Visu Aiovas štata kukurūzas produkciju varētu paredzēt etanola ražošanai. Ja iedomājamies, ka nolūkā piepildīt SUV (Sport Utility Vehicles) tipa automašīnas tvertni (25 galoni jeb 94,5 litri) tiek patērēta viena cilvēka gada pārtikas deva, ir vieglāk izprast problēmu un vajadzību rast tās risinājumu. Komiteja pašlaik strādā pie īpaša atzinuma par minēto jautājumu⁽¹⁰⁾.

⁽⁹⁾ L. Brown, www.earthpolicy.org un FAO (Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas) 2005. gada ziņojums.

⁽¹⁰⁾ TEN/286 Sasniegumi biodegvielu jomā (ziņotājs — Iozia kgs).

4.5.3 Komiteja atzīmē, ka Komisija, no vienas puses, veicina brīvprātīgos nolīgumus, bet no otras — nosaka obligātus pasākumus. Komisija pati atzīst, ka pašregulējumam ir būtiska nozīme, norādot, ka tas "ļauj ātrāk un lētāk sasniegt mērķus nekā juridiski noteiktas prasības" un ka "brīvprātīgiem nolīgumiem var būt zināmas priekšrocības salīdzinājumā ar tiesisko regulējumu. Tie var īstenot ātru progresu, pateicoties ātrai un lētai īstenošanai. Tie ļauj veikt elastīgu un saskaņotu pielāgošanu atbilstoši tehnoloģiskām iespējām un tirgus ievirzēm". Komiteja lūdz Komisijai uzmanīgi izvērtēt nepietiekamā progresa iemeslus, kas vērojams sakarā CO₂ emisiju ierobežošanu Eiropas automobiļu rūpniecībā, kura ir vadošā investore pētniecībā un izstrādē. Komiteja piekrīt Komisijas apgalvojumam, ka stingri tiesību akti ne vienmēr ļauj pilnībā attīstīties pētniecības potenciālam un īstenot iespējamo progresu attiecībā uz risinājumiem, kas jāpieņem.

4.5.4 Būvniecības nozarei ir izšķiroša nozīme energoefektivitātes īstenošanā, gan būvējot jaunas ēkas, gan pielāgojot jau esošās. Tomēr dažās valstīs šī nozare lēni pielāgojās jaunajām metodēm un izrādīja pretestību augstāku standartu ieviešanai. Jāveic lielāks darbs, lai pārliecinātu nozares visas ieinteresētās puses par augstāku standartu nepieciešamību un to ieviešanas iespējamību, kā arī, lai pārliecinātu minētās puses pastāvīgi atrasties augstāku energoefektivitātes standartu īstenošanas priekšgalā, nevis pretoties pārmaiņām. Projektētājiem, vadītājiem un visiem būvniecības nozares speciālistiem ir vajadzīga atbilstoša apmācība par iespējamajiem energoefektivitātes uzlabošanas pasākumiem, kā arī vajadzīgi jauni stimuli šī mērķa sasniegšanai.

4.6 Komiteja pauž pilnīgu atbalstu Komisijas ierosinātajiem stimuliem un finanšu un nodokļu stratēģijām. Tā īpaši atzinīgi vērtē EIB un ERAB iesaistīšanos, kā arī Eiropas banku sistēmas izpratnes veicināšanu nolūkā sniegt nepieciešamo finansiālo atbalstu valstu enerģētisko plānu īstenošanai. Šajā sakarā īpašu nozīmi iegūst vēl pastāvošo šķēršļu galīga likvidēšana, kas neļauj energoefektivitātes risinājumu uzņemumu (tā saukto energopakalpojumu uzņemumu jeb "ESCO") darbībai sasniegt juridisko drošību.

4.6.1 Komiteja vēlas, lai tiktu sasaukta īpaša Eiropas konference par energoefektivitātes finansēšanu nolūkā informēt ieinteresētās puses un veicināt Eiropas banku sistēmas līdzdalību lielā Eiropas ekonomikas modernizācijas projektā. Varētu iesaistīt bankas sava veida "tūkstosgades izaicinājumā", kura ietvaros tiktu prēmētas tās bankas, kuras pieņēmušas labākos risinājumus energoefektivitātes finansēšanai.

4.7 Komiteja uzskata, ka būtiska ir plašas sabiedrības izpratnes veicināšana, ko var īstenot valstu un vietējās varas iestādes, ražošanas uzņēmumi un energoapgādes uzņēmumi. Jāuzsver reģionālo varas iestāžu kā sabiedrības "neitrāla" informatora loma. Pozitīvie rezultāti, kas sasniegti, pateicoties ener-

ģijas taupīšanas iniciatīvām, jādara zināmi plašai sabiedrībai. Energoefektivitāte un vides aizsardzības īpašības ir jāizceļ reklāmās kā produktu vērtības patiesais elements, lai veicinātu sociālā statusa simbola jēdziena maiņu pozitīvā virzienā, jo pašlaik tas tiek pārāk bieži un nepārprotami saistīts ar produktiem, kuru izmantošana ir enerģētiski neefektīva. Komiteja atbalsta "Pilsētas mēru pakta" īstenošanu, bet uzskata, ka mērķis — apvienot tikai 20 lielākās Eiropas pilsētas, ir ļoti pieticīgs. Mērķim vajadzētu būt vērienīgākam un vietējām pieredzēm — vairāk izmantotām. Īpaša Interneta portāla atvēršana, kas būtu paredzēts pieredzes apmaiņai starp ES lielajām, vidējām un mazām pilsētām, kurās dzīvo vairāk nekā 80 % Eiropas iedzīvotāju, varētu būt lielisks instruments, lai izveidotu saikni starp vietējām administrācijām, kas atbildīgas par pilsētas transporta politikas jomām, un iestādēm, kas atbildīgas par pasākumiem vietējo iedzīvotāju labā, kuriem ir tūlītēja ietekme uz sabiedrisko domu. Sertifikāta "Pašvaldība ar augstu energoefektivitāti" (pirmais tituls tika piešķirts mazai Itālijas pašvaldībai *Varese Ligure*) piešķiršana neapšaubāmi ir svarīgs stimuls, lai vietējā līmenī pieņemtu energoefektivitāti uzlabojošas politikas jomas. Turklāt Komisija varētu uzsākt "energoefektivitātes sacensības" starp Eiropas skolām, apbalvojot tos, kas piedāvās taupību un kvalitāti apvienojošus risinājumus, iegūstot labākus rezultātus.

4.7.1 Komiteja nožēlo, ka rīcības plānā nav ņemta vērā svarīga nozīme, kāda visos līmeņos var būt sociālajiem partneriem un sociālajam dialogam, lai izvērtētu, veicinātu un attīstītu energotaupības politikas jomas. Komiteja cer, ka Komisija rīkosies, lai veicinātu vides ilgtspējības jautājumu iekļaušanu esošo sociālā dialoga struktūru visos līmeņos, sevišķi nozaru līmenī un Eiropas Uzņēmumu padomēs. Uz darba vietu vērsta pieeja, palielinot darba ņēmēju informētības, konsultācijas un līdzdalības kvalitāti, var būt par nozīmīgu enerģijas taupības avotu, ja vien ņem vērā ražošanas procesus un jaunās tehnoloģijas rūpniecībā, darba ņēmēju mobilitātes problēmas, atkritumu pārstrādi, teledarbu, minot tikai pašus svarīgākos piemērus. Tāpēc ir ārkārtīgi būtiski energoefektivitātes stratēģijās iesaistīt darba ņēmēju pārstāvjus. Sociālajiem partneriem vajadzētu izpētīt kolektīvo līgumu jautājumu, kas sadala starp darba ņēmējiem daļu no uzņēmuma veiktā ietaupījuma, balstoties uz īstas sadarbības un partnerības principiem. Turklāt arodbiedrību organizācijām var būt svarīga nozīme zināšanu un informētības jomā gan Eiropas, gan valstu mērogā, sniedzot ieguldījumu paraugpraksu izplatīšanā.

4.7.2 Svarīgi ir energotaupības tematu papildināt ar uzņēmumu, sevišķi starpvalstu, sociālās atbildības paraugpraksēm. Tas prasa pastiprinātu sociālo dialogu, lai risinātu ar energoefektivitāti saistīto jautājumu kopumu, kuri veicina Eiropas stratēģijas noteikšanu, ko raksturo mērenība ogļu patēriņā, ņemot vērā visas veselībai kaitīgās sekas, piemēram, sīkos putekļus, kas

jau rada ārkārtas situācijas daudzās Eiropas pilsētās. Paraugprakšu izplatīšana, piemēram, oglekļa neizmantošana printeros vai citas iniciatīvas veicina izpratnes veidošanos un pozitīvu attieksmi pret ilgtspējīgām politikas jomām.

4.8 Komisija jo īpaši uzsver energointensitātes uzlabošanas problēmas starptautisko aspektu. Komiteja atbalsta partnerības priekšlikumus un starptautiskā pamatnolīguma īstenošanu. Plānotās starptautiskās konferences par energoefektivitāti ietvaros Komiteja iesaka neuzskatīt par nenozīmīgu to valstu līdzdalības iespēju, kas iekļautas ĀKK, Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu (*Euromed*) un EKP programmās. Starptautiskā

sadarbība ir nepieciešama, lai pozitīvi atrisinātu ilgtspējīgas attīstības problēmu. Jāpastiprina diplomātiskais darbs, lai paralēli konferencei, kas šogad tiks atklāta Bali, līdz 2009. gadam noslēgtu jaunu starptautisku *post-Kioto* nolīgumu.

4.9 Eiropas rūpniecība, kas izstrādā nozīmīgas enerģijas taupīšanas tehnoloģijas, ar rūpnieciskās sadarbības starpniecību var ievērojami palīdzēt citām valstīm elektrības ražošanas kvalitātes, enerģijas patēriņa un ar to saistīto siltumnīcefekta gāzu emisiju uzlabošanā, dodot savu ieguldījumu vispārējā patēriņa samazināšanā.

Briselē, 2007. gada 27. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par lidostu nodevām”

COM(2006) 820 galīgā redakcija 2007/0013 (COD)

(2008/C 10/09)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 80. panta 2. punktu 2007. gada 1. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 5. septembrī. Ziņotājs — *McDonogh* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē), ar 143 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

noteiktos apstākļos, iespējams, vajadzīgs finansiāls atbalsts. Atbalsta maksājumi sabiedriskā transporta jomā ir diezgan plaši izplatīti.

1.1 Komisijai būtu jānosaka dažāda veida lidostu projektēšanas kritēriji, lai nodrošinātu, ka tās ir praktiskas, funkcionālas un to uzturēšana ir komerciāli izdevīga, sedzot izmaksas ar lidostu nodokļiem.

1.2 Valstij būtu jāsedz lidostu drošības izdevumi. Tas ir valsts drošības jautājums.

1.3 Būtu jāveicina reģionālo lidostu būvniecība un darbība. Tām ir ļoti svarīga nozīme reģionu tautsaimniecībā. Turklāt tās arī mazina galveno lidostu noslogotību un bieži vien sniedz noderīgu palīdzību meklēšanas un glābšanas operācijās.

1.4 Jāsaprot, ka lidostas ir iestādes, kuras sniedz sabiedriskos pamatpakalpojumus un ne vienmēr strādā ar peļņu un kurām

1.5 Komisijai jānosaka lidostas pakalpojumu sniedzēju darbības kritēriji (piemēram, pasažieru reģistrācijas dienestam, drošības pārbaudes dienestam) un pēc tam jāpārbauda, kā tiesiskā regulējuma izmaiņas ietekmē to darbības dinamiku, kā arī personāla skaitu un izmaksas, kas rodas pakalpojumu sniedzējiem, lai arī turpmāk ievērotu līgumus par pakalpojumu līmeni un jo īpaši — avioliņiju apkalpošanas laika kritērijus.

1.6 Komisijai jāatzīst, ka lidostu nodevām jābūt tik augstām, lai arī vismazākās lidostas, kurās pasažieru skaits, iespējams, nav pietiekams rentablai uzņēmējdarbībai, spētu panākt atbilstību spēkā esošajiem noteikumiem.

1.7 Prasībām atbilstošas lidostu darbības faktiskās izmaksas ne vienmēr iespējams segt, lidostu nodevas nosakot atkarībā no aviosabiedrību pieprasīto pakalpojumu līmeņa. Zemo izmaksu aviokompāniju prasības nodrošināt zemāku apkalpošanas līmeni un atbilstoši samazināt lidostas maksu ne vienmēr iespējams izpildīt, ņemot vērā izmaksas, kas rodas, lai panāktu atbilstību spēkā esošajiem noteikumiem. Tādēļ jāparedz, ka lidostām neatkarīgi no aviokompāniju pieprasītā pakalpojumu līmeņa ir tiesības noteikt tādas maksas, kas atspoguļo un ļauj atgūt lidostas izmaksas.

1.8 Lielas valsts subsīdijas lidostām var kropļot konkurenci.

1.9 Gaisa kravu apstrādei būtu jānodrošina piemērotas telpas.

1.10 Būtu jāievieš biometriskie drošības standarti, lai radītu iespēju ātri iziet drošības pārbaudes tiem cilvēkiem, kas bieži ceļo. Nepieciešamības gadījumā par to varētu noteikt maksu.

1.11 Minētajā jomā spēkā esošajos Eiropas Savienības tiesību aktos noteikts, ka lidostām jā rūpējas par to, lai iekārtas un pakalpojumi atbilstu cilvēku ar invaliditāti un nespēcīgu cilvēku īpašajām vajadzībām.

2. Ievads

2.1 Lidostu galvenais uzdevums un to saimnieciskās darbības mērķis ir nodrošināt pakalpojumus gaisa kuģiem no to nolaišanās līdz pacelšanās brīdim, kā arī pasažieru un kravu apkalpošanu, lai gaisa pārvadātāji varētu sniegt gaisa pārvadājumu pakalpojumus. Tādēļ lidostas piedāvā dažādu aprīkojumu un pakalpojumus, kuri ir saistīti ar gaisa kuģu darbību, pasažieru apkalpošanu un kravu apstrādi un kuru izmaksas tās pamatā sedz, nosakot lidostu nodevas.

2.2 Jāizveido vienota sistēma, lai regulētu lidostu nodevu pamatzīmes un nodevu noteikšanas kārtību, jo bez šāda regulējuma pastāv iespēja, ka netiek ievērotas pamatprasības attiecībās starp lidostu pārvaldes iestādēm un lidostu pakalpojumu sniedzējiem (piemēram, aviosabiedrībām, kravu apstrādes aģentiem un citiem pakalpojumu sniedzējiem).

2.3 Minētā direktīva jāattiecinā uz tām lidostām Kopienas teritorijā, kuras ir lielākas par minimālo izmēru. Minētā direktīva attiecas uz lidostām, kas apkalpo vairāk nekā vienu miljonu pasažieru gadā.

2.4 Lidostu nodevas nedrīkst būt diskriminējošas. Tas attiecas uz pakalpojumiem un pakalpojumu sniedzējiem.

2.5 Katrā dalībvalstī ir jāizveido neatkarīga regulatīvā iestāde, lai nodrošinātu tās lēmumu objektivitāti, kā arī minētās direktīvas pareizu un efektīvu piemērošanu. Lidostu lietotājiem ir būtiski regulāri un pārredzamā veidā saņemt informāciju no

lidostas pārvaldes iestādes par to, kā un uz kāda pamata tiek aprēķinātas lidostas nodevas.

2.6 Lidostām ir jāinformē lidostu pakalpojumu sniedzēji par lieliem infrastruktūras projektiem, jo tie būtiski ietekmē lidostas nodevu līmeni.

2.7 Sakarā ar tādu gaisa pārvadātāju ienākšanu tirgū, kas piedāvā gaisa pārvadājumus ar zemām izmaksām, lidostām, uz kurām lidojumus nodrošina šie pārvadātāji, jānodrošina iespēja piemērot tādas nodevas, kas atbilst infrastruktūrai un/vai sniegto pakalpojumu līmenim, jo gaisa pārvadātāju likumīgās interesēs ir pieprasīt no lidostas tāds pakalpojums, kas ir atbilstoši cenas un kvalitātes attiecībai. Tomēr šāda pazemināta līmeņa pakalpojumiem vai infrastruktūrai bez jebkādas diskriminācijas jābūt pieejamiem visiem pārvadātājiem, kas to vēlas izmantot.

2.8 Tā kā nodevu noteikšanas un iekasēšanas metodes drošības izmaksu segšanai Kopienā ir atšķirīgas, ir nepieciešams saskaņot pamatnoteikumus nodevu iekasēšanai par drošības izmaksām Kopienas lidostās, kurās drošības izmaksas ietvertas lidostu nodevās.

2.9 Lidostu pakalpojumu sniedzējiem par to samaksātajām nodevām ir tiesības saņemt pakalpojumus minimālā līmenī. Lai to nodrošinātu, pakalpojumu līmenim ir jābūt noteiktam līgumā, kuru regulāri noslēdz lidostas pārvaldes iestāde un asociācija (asociācijas), kas lidostā pārstāv lidostas pakalpojumu sniedzējus.

2.10 Dalībvalstis nespēs pietiekami efektīvi sasniegt paredzēto pasākumu mērķus, tādēļ, ņemot vērā plānotās rīcības apjomu un ietekmi, tos labāk varētu īstenot Kopienas līmenī.

2.11 Dalībvalstīm jānodrošina, ka lidostas pārvaldes iestāde apspriežas ar lidostas pakalpojumu sniedzējiem, pirms tiek pabeigta jaunu infrastruktūras projektu plānošana.

2.12 Lai panāktu netraucētu un efektīvu lidostas darbību, dalībvalstīm jānodrošina, ka lidostas pārvaldes iestāde un asociācija vai asociācijas, kas lidostā pārstāv pakalpojumu sniedzējus, rīko sarunas nolūkā noslēgt līgumu par termināli vai termināļos sniegto pakalpojumu kvalitāti. Šāds līgums ir jāslēdz ne retāk kā reizi divos gados un par to jāpaziņo katras dalībvalsts neatkarīgajai regulatīvajai iestādei.

2.13 Dalībvalstīm jāveic vajadzīgie pasākumi, lai lidostas pārvaldes iestādei ļautu dažādot konkrētu lidostas pakalpojumu, termināļu vai termināļu daļu kvalitāti un izmantošanas iespējas nolūkā sniegt īpaši pielāgotus pakalpojumus vai nodrošināt piekļuvi īpaši atvēlētam terminālim vai termināļa daļai. Pieļaujams noteikt atšķirīgu lidostu nodevu līmeni atbilstoši šādu pakalpojumu kvalitātei un apjomam.

2.14 Dalībvalstīm jāieceļ vai jāizveido neatkarīga institūcija — valsts neatkarīga regulatīvā iestāde, lai nodrošinātu to pasākumu pareizu īstenošanu, kas ieplānoti ar nolūku izpildīt minētās direktīvas prasības.

2.15 Dalībvalstīm jāgarantē neatkarīgās regulatīvās iestādes neatkarība, nodrošinot, ka tā ir juridiski nošķirta un funkcionāli neatkarīga no jebkuras lidostas pārvaldes iestādes un jebkura gaisa pārvadātāja.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Atzinīgi jāvērtē Komisijas nolūks paredzēt pamatnoteikumus un kritērijus lidostu darbībai un pārvaldei Kopienas teritorijā.

3.2 Ir svarīgi, lai lidostu noteiktās nodevas ir skaidras un pārskatāmas, jo daudzos gadījumos šo nozari pārvalda monopoluzņēmumi.

3.3 Lidaparātu stāvvietu sadalei terminālā ir jānotiek racionāli un bez jebkādas diskriminācijas, lai nodrošinātu vienlīdzīgus nosacījumus visām aviosabiedrībām. Minēto stāvvietu ilgstošas neizmantošanas gadījumā būtu jāparedz tiesību zaudēšana uz šīm stāvvietām.

3.4 Ja aviosabiedrības ilgstoši neievēro lidaparātiem noteiktās stāvvietas un regulāri tiek kavēti reisi, kas ar laiku var nopietni traucēt lidostas satiksmes plūsmu, pret tām būtu jāvērsas ar naudas sodiem vai līdzīgām sankcijām.

3.5 Galvenajās lidostās būtu jāatsakās no priekšgājēja tiesībām, un reizi divos gados minētie laika logi būtu jāpārdod vairāksolišanā.

3.6 Visām ES lidostām, kur iespējams, būtu jāizmanto vienāda metode, nosakot nodevas par gaisa kuģu nolaišanos, novietošanu utt. Nolaishanās nodevām vienmēr būtu jāatbilst svarīgākajiem laika logiem pieprasītākajos laikos, lai sekmētu lidostu aprīkojuma vienmērīgāku izmantošanu.

3.7 Lidostas būtu jānodrošina uzstādīt mūsdienīgākās navigācijas iekārtas, lai paātrinātu satiksmes plūsmu un palielinātu to jaudu. Jācenšas nodrošināt tādu skrejceļu jaudu, lai lidmašīnas varētu pacelties vai nolaisties katras trīsdesmit piecas sekundes. Paaugstināta efektivitāte minētajā jomā samazinās gaidīšanas laiku maksimālās slodzes periodos un līdz ar to pozitīvi ietekmēs emisijas.

3.8 Komisijai būtu jāuzrauga un jāpārbauda valstu aviāciju regulējošās iestādes, lai pārliecinātos, ka tās pilda savus pienākumus pietiekami stingri un objektīvi.

3.9 Ar jauniem drošības noteikumiem saistītās un citas izmaksas būtu jāsedz valstij, kā tas jau notiek citās transporta nozarēs, piemēram, dzelzceļā. Šīs izmaksas būtu cieši jāpārbauda,

jo mazām un vidējām lidostām sarežģītu iekārtu uzstādīšanas izdevumi var būt ievērojami. Iespējams, ka minēto iekārtu uzstādīšana nav ekonomiski izdevīga.

3.10 Regulējošajām iestādēm arī būtu jāparūpējas par to, lai lidostu mazumtirdzniecības veikalos noteiktās cenas pārlietu neatšķirtos no cenām tuvākās apkārtnes pilsētās.

3.11 Tā kā darbaspēka, būvniecības un infrastruktūras izmaksas dažādās valstīs ir atšķirīgas, būs grūti izveidot un pieņemt lēmumu par vienotu sistēmu, lai regulētu lidostu nodevu pamatiezīmes un nodevu noteikšanas kārtību. Arī valstu teritoriālās plānošanas politika un noteikumi ir atšķirīgi.

3.12 Ierosinātajos gadījumos direktīva būtu jāpiemēro tām vietējām lidostām Kopienas teritorijā, kuras ir lielākas par noteiktu minimālo izmēru, un būtu jāprecizē jēdziens "minimālie izmēri".

3.13 Lidostām būtu jānodrošina iespēja iekasēt tādas maksājumus, kas ir pietiekami, lai tās gūtu pienācīgu peļņu un varētu to ieguldīt infrastruktūrā un cita veida aprīkojumā.

3.14 Ja zemo cenu aviosabiedrība nevēlas maksāt lidostai nekādas nodevas, rodas grūtības segt lidostas atbilstības, drošības un citas izmaksas!

3.15 Lai nodrošinātu pilnvērtīgu un efektīvu lidostu darbu, būtu jānosaka, ka aviosabiedrībām jānoslēdz vienošanās ar lidostām par pakalpojumu līmeni, tādējādi garantējot lidostām noteiktu pakalpojumu līmeni.

3.16 Lidostām ir virkne potenciālo klientu, un tās ne vienmēr ir zemo izmaksu aviosabiedrības. Dažkārt klientu struktūrai ir būtiska nozīme, lai saglabātu ienākumus, kas var atšķirties atkarībā no tā, kādi pasažieri tiek pārvadāti. Ienākumu plūsma ir apdraudēta, ja mazākās lidostās lielāks ir zemo izmaksu pārvadātāju īpatsvars.

3.17 Precīzi jānosaka un jāstandartizē aprīkojums drošības pārbaudēm. Cilvēki zaudēs uzticību drošības sistēmai, ja attiecīgās ierīces nebūs standartizētas. Izejot drošības pārbaudi vairākās lidostās, iespējams, ka drošības signalizācija nostrādās tikai dažās no tām. Kāds uzņēmums realizē reģistrētu ceļotāju programmu aizvien lielākā skaitā Amerikas lidostu. Par gada maksu 99,95 ASV dolāru apmērā klienti saņem biometrisku identitātes karti, kas ļauj viņiem iziet pasu kontroli, negaidot rindā pirms drošības kontrolpunktiem. Tas ir piemērs, kā tehnoloģijas sasniegumi var palielināt pasažieru ērtības un samazināt gaidīšanas laiku rindās.

3.18 Būtu jānosaka lidostām pieguļošās un to tuvumā esošās zemes izmantošanas mērķi, lai, ievērojot to komerciālo vērtību, novērstu un nepieļautu spekulāciju ar zemi.

3.19 Kaut arī šķiet, ka drošības pasākumi lidostās ir stingri, joprojām notiek daudz sīku zādzību no pasažieru bagāžas. Šis problēma būtu steidzami jārisina.

3.20 Skaidri jādefinē “beznodokļu” (*tax free*) un “ar muitas nodokli neapliktas” (*duty free*) preces lidostu veikalos, un šāda informācija jāizvieto tā, lai būtu viegli pamanāma un lai klienti būtu informēti, kādas izmaksas var rasties.

3.21 Lai pasargātu ceļotājus, Komisijai būtu jāizveido tīmekļa vietne, kurā būtu pieejama precīza informācija par dažādu lidostu piemērotajām nodevām, piemēram, nosēšanās maksu un citām nodevām, kuras norāda biļetēs un iekasē no pasažieriem.

4. Lidostu iekārtojums

4.1 Lidostām jābūt lietotājiem draudzīgām, un tās būtu jāprojektē, apspriežoties ar lietotājiem — aviosabiedrībām un pasažieriem.

4.2 Komisijai būtu jānosaka daži kritēriji attiecībā uz minimālajām telpām bagāžas saņemšanas, drošības procedūru un pasu kontroles vajadzībām.

4.3 Lidostu iekārtojumam jānodrošina netraucēta pasažieru iekļūšana lidostā un izkļūšana no tās, kā arī tas, lai lidosta ir lietotājiem draudzīga.

4.4 Būtu lietderīgi nodrošināt mūsdienīgāku aprīkojumu tām avioliņijām, kuras tādu vēlmi ir paidušas un arī piekūrīt par to maksāt.

4.5 Īpaši svarīgi lidostās ir apzīmējumi, taču tieši apzīmējumi daudzās Eiropas lidostās ir mulsinoši. Kur iespējams, jānosaka vienoti apzīmējumu standarti.

4.6 Pasažieriem jānodrošina piemērotas uzgaidāmās zāles. Piekļuvei termināļiem jābūt pēc iespējas ērtākai lietotājiem, jo īpaši — pasažieriem ar invaliditāti un īpašām vajadzībām, kā arī pasažieriem ar maziem bērniem.

4.7 Lidostu termināļu projektēšanas principi balstās uz projektētā darbības laika pasažieru plūsmām, un tādēļ būtu jāizpēta tipiskas maksimumslodzes kritēriji tādiem kritiskiem pasažieru procesiem kā reģistrācija un drošības pārbaude, lai tos publicētu, un tie kalpotu par atskaites punktu visai nozarei.

4.8 Būtu jānosaka augstāki minimālie darbības kritēriji saskaņā ar attiecīgajiem standartiem. Būtu jāizvairās no situācijām, kad avioliņijas kā minimālos kritērijus lidostām izvirza tādas prasības, kas ir augstākas nekā attiecīgie standarti.

4.9 Lidostām jā rūpējas par to, lai iekārtas un pakalpojumi, par kuriem tās ir atbildīgas pašas vai kopīgi ar gaisa satiksmes uzņēmumiem, atbilstu cilvēku ar invaliditāti un nespēcīgu cilvēku īpašajām vajadzībām. Papildinot jau iepriekš pausto EESK viedokli (TEN/215 “Personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesības, ceļojot ar gaisa satiksmi”), Komiteja uzskata, ka lidostām jāizpilda minētās saistības, kas noteiktas Regulā (EK) Nr. 1107/2006 (jo īpaši tās 9. pantā un 1. pielikumā) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam: Ilgtspējīga enerģijas ražošana no fosilā kurināmā ar mērķi pēc 2020. gada ogļu izmantošanā panākt nullei tuvu emisijas līmeni”

COM(2006) 843 galīgā redakcija

(2008/C 10/10)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2006. gada 10. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta izstrādi atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2007. gada 5. septembrī. Ziņotājs — Zboril kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (27. septembra sēdē) ar 135 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi un secinājumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu un piekrīt tajā izklāstītajai analīzei un aprakstam. Efektīva reaģēšana uz vispārējo klimata pārmaiņu izraisītajiem riskiem, vienlaikus apmierinot augsto enerģijas patēriņa līmeni, ir nozīmīga starptautiska problēma.

1.2 Eiropas Savienībā CO₂ emisijas no spēkstacijām, kurās izmanto ogles, veido 24 % no CO₂ emisiju kopapjoma. Tādēļ šādas spēkstacijas ir vispiemērotākās, lai tajās ieviestu CCS tehnoloģijas, proti, izveidotu CO₂ emisiju uztveršanas un pastāvīgas uzglabāšanas sistēmas.

1.3 Visticamāk, ka ogles saglabāsies Eiropas enerģētikas struktūrā arī turpmākajos gadu desmitos. Īpašo iezīmju dēļ — tās ir pieejamas, ekonomiski izdevīgas un ir stabilizējošs elements enerģijas tirgū — ogles joprojām būs galvenais kurināmais, lai ekonomiski ražotu elektrību. Ogļu rezervju sadalījums pasaulē un ES nav vienlīdzīgs. Izmantojot uz ogļiem balstītas tehnoloģijas, ir iespējams ievērojami samazināt CO₂ emisijas⁽¹⁾. Šādā nolūkā īsā un vidējā termiņā ir jāizstrādā tirgus noteikumi un tiesisks regulējums, lai veicinātu ieguldījumus visjaunākajās tehnoloģijās, tādējādi paaugstinot ogļu elektrostaciju efektivitāti un samazinot konkrētas CO₂ emisijas.

1.4 Šobrīd nav drošu līdzekļu, kas neprasas augstas izmaksas, lai samazinātu vai likvidētu lielāko daļu CO₂ emisiju no spēkstacijām, kurās izmanto ogles. Tā ir tehnoloģija, kas vēl tikai attīstās. Perspektīvas, ka turpmākajos divdesmit gados šādas ogļu izmantošanas tehnoloģijas ar zemu emisijas līmeni attīstīsies un tiks veiksmīgi komercializētas, tomēr ir daudzslošas.

1.5 EESK apstiprina viedokli, ka emisiju ierobežošana ir tik svarīga problēma, ka ir jāattīsta visu potenciāli dzīvotspējīgo enerģijas avotu un tehnoloģiju praktiskais un komerciālais potenciāls. Pārejot uz ilgtspējīgu enerģiju, milzīga loma tiek

piešķirta ogļēm, citiem fosilajiem kurināmajiem, kodolenerģijai, kā arī atjaunojamām tehnoloģijām un enerģijas uzglabāšanai; katrs no minētajiem elementiem ir svarīgs noteiktā laikā un tiek izvērsti, ņemot vērā tehniskās un finansiālās iespējas.

1.6 EESK atzīst, ka ilgtermiņā pēc 2020. gada CO₂ uztveršanas un uzglabāšanas sistēma ļaus sasniegt zema līmeņa CO₂ emisijas no spēkstacijām, kurās izmanto ogles. Enerģijas ražošanas jaudas līdz 2020. gadam ir jāpalielina par 350 GW un līdz 2030. gadam — par 500 GW, un būs vajadzīgas 600-800 miljardu EUR lielas investīcijas. Lai to patiešām panāktu, jau pašlaik ir jāveic koordinēta pētniecība, tehnoloģiju izstrāde un demonstrējumi.

1.7 Pateicoties spēkstaciju pastāvīgam efektivitātes pieaugumam un zema emisijas līmeņa tehnoloģiju attīstībai, ogles palīdzēs ievērot prasības par klimata preventīvu aizsardzību. Lai cik daudzsloša arī nebūtu CCS tehnoloģija, tā nedrīkst radīt sekas, ka jau šobrīd, pamatojoties uz CCS tehnoloģiju plašu izplatību, enerģētikas politikas stratēģijas un mērķi tiek noteikti kā “saistošs pasākums”.

1.8 Sadarbojoties valstu regulatīvajām iestādēm, ir jāvienkāršo atļauju izsniegšanas kārtība un jāpanāk tās pakāpeniska saskaņošana, lai pēc iespējas samazinātu ilgo sagatavošanās laiku attiecībā uz būvniecības projektiem, vienlaikus ievērojot visstingrākos drošības standartus.

1.9 EESK pievērš uzmanību arī tam, ka, lai arī ogles ir vissvarīgākais kurināmā veids elektrības ražošanā un vajadzīgs elements tēraudā ražošanā un citos ražošanas procesos, arī, pārejot uz udeņraža saimniecisko izmantošanu, ogļēm būs svarīga nozīme, lai apmierinātu turpmākās vajadzības enerģētikas jomā. Ogļu šķidrināšana dod iespēju tās izmantot kā jēlnaftas aizstājēju; no ogļēm var ražot arī sintētisko gāzi.

⁽¹⁾ IPCC, 2005: IPCC Īpašais ziņojums par oglekļa dioksīda uztveršanu un glabāšanu, izstrādājusi Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes III darba grupa (redaktori: B. Metz, O. Davidson, H. C. de Coninck, M. Loos un L. A. Meyer). Cambridge University Press, Cambridge, Royaume-Uni et New-York, NY, ASV, 442 lpp.

1.10 Attiecībā uz vietējo brūnogļu un akmeņogļu ieguvi tomēr ir vajadzīga atbilstoša politikas un ekonomikas sistēma. Enerģijas ieguve un pārveidošana var ievērojami veicināt labklājību un nodarbinātību vietējā līmenī. Nemot vērā sociālo situāciju jaunajās dalībvalstīs — Eiropas Savienībā no 286 500 nodarbinātajiem 212 100 darba ņēmēju strādā ogļu ieguves nozarē — ir ļoti svarīgi saglabāt to enerģijas daļu, ko ražo no fosilā kurināmā (pārsvārā oglēm). Kalnrūpniecības uzņēmumiem visā ES ogļrūpniecības nozarē jāpievērš īpaša uzmanība kalnraču ļoti smago darba apstākļu, kvalifikācijas, darba drošības un darba vides būtiskai uzlabošanai.

1.11 EESK arī uzskata, ka Komisija šajā dokumentā un attiecībā uz termiņu noteikšanu ir optimistiska par termiņiem saistībā ar CCS un vajadzīgo pasākumu izpildes termiņiem. Komisijai pašlaik būtu jāpievērš uzmanība pasākumiem, lai sekmētu to, ka 2015. gadā darbojas 10-12 demonstrējuma (parauga) spēkstacijas, un lai attiecībā uz CCS izveidotu sistēmu, kurā tiek aplūkoti galvenie apdraudējumi, uz kuru var paļauties un kas vienlaikus nav pārāk ierobežojoša. Ļoti vēlams ir starposms, kurā ir augsta enerģijas ražošanas efektivitāte. Pārmērīga steiga un pārāk ierobežojoša normatīvā sistēma varētu negatīvi ietekmēt šo globāli svarīgo koncepciju.

1.12 EESK aicina arī uzsākt intensīvu pētniecību un izstrādi saistībā ar atjaunojamiem un alternatīviem enerģijas avotiem, kam būtu jāveicina dažādu enerģijas veidu droša izmantošana ES. Vienlaikus bez pārmērīgas kavēšanās būtu pilnībā jāizveido integrētais ES enerģijas tirgus.

2. Ievads

2.1 Komiteja fosilā kurināmā jautājumam jau ir pievērsusies citos atzinumos, pēdējo reizi izpētes atzinumā "ES enerģijas apgāde: optimālas dažādu enerģijas veidu izmantošanas stratēģija" (²), kurā teikts, ka ES būtu nopietni jāpievēršas ekoloģiski nekaitīgām ogļu izmantošanas tehnoloģijām ("tīro ogļu tehnoloģijām") — jāpaaugstina spēkstaciju efektivitāte, kā arī oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas tehnoloģiju komerciālais pielietojums. Politiskās izvēles ietekmē ir palielinājusies un joprojām palielinās gāzes izmantošana. Tagad kļūst skaidrs, ka minētās tendences pastiprināšanās rada problēmas. Gāze, tāpat kā nafta, ir vērtīga izejviela, kuras izmantošana rūpniecībā rada augstu pievienoto vērtību; tāpēc plašāka dabasgāzes izmantošana ogļu vietā ir apgrūtināta, savukārt kodolenerģijas plašāka izmantošana nav iespējama, jo tādējādi palielinātos emisiju daudzums.

2.2 Komisija šo projektu "Ilgtspējīga enerģijas ražošana no fosilā kurināmā" publicēja 2007. gada 10. janvārī saistībā ar enerģētikas un klimata paketi "Enerģētikas politika Eiropai".

(²) OVC 318, 23.12.2006, 185-194. lpp.

2.3 Paketes pārējās daļas attiecas vispirms uz priekšlikumu attiecībā uz mērķi saistībā ar klimata pārmaiņām samazināt rūpnieciski attīstīto valstu siltumnīcefekta gāzu emisijas par 30 % vai jebkurā gadījumā par 20 % ES teritorijā. Paketē ir apskatīti arī šādi jautājumi: iekšējais gāzes un elektroenerģijas tirgus, elektroenerģijas un gāzes tīklu darbība, kodolenerģētikas paraugprogrammā paredzētā kodolenerģijas turpmākā nozīme, atjaunojamās enerģijas izmantošanas veicināšanas plāns, īpaši biodegvielas pielietojums transporta nozarē, un turpmākais Eiropas energotehnoloģiju stratēģiskais plāns. Eiropadome 2007. gada 9. martā atbalstīja minētas paketes galvenos politikas virzienus.

2.4 Paziņojumā tiek sniegts vispārējs pārskats par pasākumiem, kas ir nepieciešami fosilā kurināmā, īpaši ogļu, izmantošanas turpināšanai, lai Eiropā un pasaulē nodrošinātu energoapgādes drošību un enerģijas veidu dažādošanu atbilstīgi ilgtspējīgas attīstības stratēģijai un klimata pārmaiņu politikas mērķiem. Paziņojumā ir ņemts vērā 2006. gadā paveiktais darbs un atzinumi, kas saņemti saistībā ar Eiropas klimata pārmaiņu otro programmu (ECCPII), Augsta līmeņa darba grupu par konkurētspēju, enerģiju un vidi (HLG), Septītās pētniecības pamatprogrammas (FP7) sagatavošanu un Nulles emisijas fosilā kurināmā spēkstaciju tehnoloģiju platformu.

3. Komisijas dokumenti

3.1 Komisijas dokumentā tiek pārskatīta fosilā kurināmā loma enerģijas ražošanā un noteikts, ka gan Eiropas Savienībā, gan daudzu citu valstu ekonomikā fosilais kurināmais ir svarīgs enerģētikas struktūras elements. Īpaša nozīme tam ir elektroenerģijas ražošanā — vairāk nekā 50 % elektroenerģijas ES pašlaik iegūst no fosilā kurināmā (galvenokārt no oglēm un dabas gāzes), bet dažās valstīs (Polijā, Grieķijā) fosilā kurināmā īpatsvars ir pat 80 %. Ogles ir galvenais ES energoapgādes drošības pamats, un tā tas būs arī turpmāk. Ogles ir fosilais kurināmais, kuram ir vislielākās un visplašāk izplatītās rezerves pasaulē; lēš, ka brūnogļu krājumu pietiks vēl aptuveni 130 gadiem un akmeņogļu krājumu — 200 gadiem.

3.2 Tomēr ogles var saglabāt savu būtisko nozīmi energoapgādes drošībā, kā arī ES un visas pasaules ekonomikā tikai tad, ja ogļu sadegšanas procesā ar tehnoloģiju palīdzību tiek krasi ierobežotas oglekļa emisijas. Ja šādas tehnoloģijas tiks izstrādātas pietiekami augstā līmenī, tās var sniegt risinājumus arī attiecībā uz citu fosilo kurināmo sadedzināšanas procesiem, tostarp enerģijas ražošanā, izmantojot gāzi. Tāpēc ES ir jāmeklē tehnoloģiski risinājumi ilgtspējīgam ogļu izmantojumam, lai ne tikai saglabātu ogles Eiropas enerģētikas struktūrā, bet arī lai nodrošinātu ogļu izmantojuma vispārēju pieaugumu, nenodarot neatgriezenisku kaitējumu pasaules klimatam.

3.3 Jau ir izstrādātas un enerģijas ražošanas sektorā pašlaik plaši tiek izmantotas "tīro ogļu tehnoloģijas", ar ko palīdzību spēkstacijās, kurās izmanto ogles, ievērojami samazina SO_2 , NO_x daļiņu un putekļu emisijas. "Tīro ogļu tehnoloģijas" ir ļāvušas nemītīgi paaugstināt energoefektivitāti, ogles pārvēršot elektroenerģijā. Minētie sasniegumi ir svarīgi soli turpmākajā virzībā uz jauniem tehnoloģiskiem risinājumiem (turpmāk tekstā — "ilgtspējīgas ogļu izmantošanas tehnoloģijas"), kas arī ietver CO_2 uztveršanas un uzglabāšanas koncepciju (CCS) enerģijas ražošanā no ogļēm.

3.4 Komisija uzskata, ka Eiropai ir labas izredzes turpmākajos 10 līdz 15 gados panākt ilgtspējīgas ogļu izmantošanas tehnoloģiju komerciālo dzīvotspēju. Lai to panāktu, gan ES, gan ārpus tās salīdzinoši ilgā laika posmā — praktiski no šā brīža līdz 2020. gadam vai pat ilgāk — būs vajadzīgas drosmīgas investīcijas ražošanā vairākās tehnoloģiju demonstrējumu ražotnēs un attiecīgas iniciatīvas politikas jomā.

3.5 Lai veicinātu šādu attīstību, Komisija būtiski palielinās finansējumu pētniecībai un tehnoloģiju attīstībai enerģētikas jomā, par vienu no prioritātēm laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam nosakot tādu tehnoloģiju demonstrējumus, kas ļauj ilgtspējīgi izmantot fosilo kurināmo. Eiropas energotehnoloģiju stratēģiskais plāns būs piemērots instruments, lai nodrošinātu šādu pētniecības un tehnoloģiju izstrādes, kā arī demonstrējumu centienu vispārēju koordinēšanu un lai ES un valstu līmenī panāktu maksimāli iespējamo sinerģiju. Komisija, pamatojoties uz pētniecības un izstrādes projektu sekmīgajiem rezultātiem, noteiks piemērotāko veidu, kā līdz 2015. gadam atbalstīt līdz pat 12 liela mēroga ilgtspējīgas fosilā kurināmā izmantošanas tehnoloģiju paraugiekārtu projektēšanu, izgatavošanu un ekspluatāciju komerciālajā elektroenerģijas ražošanā.

3.6 Komisija, pamatojoties uz nesen veiktajām un plānotajām investīcijām, izvērtēs, vai jaunajās fosilā kurināmā spēkstacijās, kas uzbūvētas vai kuras paredzēts būvēt Eiropas Savienībā, tiek izmantotas labākās pieejamās tehnoloģijas efektivitātes ziņā, kā arī to, vai jaunās ar ogļēm un gāzi darbināmas iekārtas, kas nav aprīkotas ar CCS, ir izveidotas tā, lai vēlāk varētu pievienot CCS tehnoloģijas (gatavas oglekļa uztveršanai). Pretējā gadījumā Komisija apsvērs iespēju ierosināt iespējami īsā laikā pēc pienācīga ietekmes novērtējuma veikšanas pieņemt juridiski saistošus dokumentus.

3.7 Komisija 2007. gadā izvērtēs ar CCS saistītos potenciālos riskus, kā arī noteiks prasības CCS licencēšanai un konstatēto risku un ietekmju atbilstīgai pārvaldībai. Kad būs izstrādāta atbilstīga pārvaldības struktūra, to varēs papildināt ar grozījumiem pašreizējos ES tiesību aktos vides jomā, lai likvidētu nepamatotus šķēršļus, kas kavē CCS tehnoloģiju izplatību. Komisija arī izvērtēs, vai ir jāgroza pašreizējie noteikumi (piemēram, Direktīva par ietekmes uz vidi novērtējumu vai Direktīva par integrētu piesārņojuma novēršanu un kontroli) vai jāierosina atsevišķi reglamentējoši noteikumi. Komisija izvērtēs, kuri reglamentējošo

noteikumu aspekti ir labāk jāizskata ES līmenī un kuri — valsts līmenī.

3.8 Komisija uzskata, ka ir vajadzīga skaidra un prognozējama ilgtermiņa sistēma, lai veicinātu vienmērīgu un ātru pāreju uz enerģijas ražošanu spēkstacijās, kurās izmanto ogles un kuras ir aprīkotas ar CCS. Tas ir vajadzīgs, lai energouzņēmumi varētu pieņemt lēmumus par nepieciešamajām investīcijām un pētījumiem, zinot, ka konkurenti arī to darīs. Pamatojoties uz pieejamo informāciju, Komisija uzskata, ka no 2020. gada visās jaunajās ogļu spēkstacijās ir jābūt ieviestām CO_2 uztveršanas un uzglabāšanas tehnoloģijām. Esošajās stacijās pakāpeniski jāīsteno tāda pati pieeja. Komisija izvērtēs, kāds ir optimālais grafiks fosilā kurināmā spēkstaciju modernizēšanai, pēc tam, kad būs pierādīta ilgtspējīgas ogļu izmantošanas tehnoloģiju komerciālā dzīvotspēja.

3.9 Izmaksu aplēse CO_2 uztveršanai enerģijas ražošanas procesā un turpmākai uzglabāšanai, ņemot vērā pašreizējo tehnoloģiju attīstības līmeni, sasniedz 70 EUR par vienu tonnu CO_2 , tādēļ minēto tehnoloģiju plaša izmantošana pagaidām ir nepieņemami dārga. Ņemot vērā pieejamos modeļus un pētījumus par vidēju un ilgtermiņa perspektīvu, var paredzēt, ka CCS izmaksas 2020. gadā būs aptuveni 20-30 EUR par tonnu CO_2 vai pat mazāk. Tas nozīmē, ka 2020. gadā izmaksas elektroenerģijas ražošanai no ogļēm, izmantojot CCS, būs tikai par 10 % augstākas vai pat vienādas ar pašreizējo līmeni.

3.10 Fosilā kurināmā ilgtspējīgas izmantošanas un CCS ieviešanas iespējamo negatīvo ietekmi uz vidi galvenokārt var radīt CO_2 uzglabāšanas sistēmu potenciālā noplūde. Noplūdēm var būt gan vietēja mēroga ietekme (uz vietējo biosfēru), gan globāla ietekme (uz klimatu). Starpvaldību ekspertu grupa klimata pārmaiņu jautājumos ziņojumā par minēto jautājumu, pamatojoties uz līdzšinējo pieredzi, tomēr secina, ka rūpīgi izraudzītās un pārvaldītās glabāšanas vietās saglabātā CO_2 daļa 100 gados pārsniegs 99 %. Riska samazināšanas galvenie faktori tādējādi ir uzglabāšanas vietu izraudzīšanās un pārvaldība. Komisija tiesību aktu ietekmes izvērtējumā identificēs potenciālos riskus un ierosinās atbilstošus drošības pasākumus.

3.11 Paredzams, ka ilgtspējīgas fosilā kurināmā izmantošanas tehnoloģijas un jo īpaši CCS sniegs nozīmīgus pozitīvus rezultātus. Tās dos iespēju par 90 % samazināt oglekļa emisijas no spēkstacijām, kurās izmanto fosilo kurināmo. Tā rezultātā 2030. gadā ES-27 dalībvalstu CO_2 emisiju kopapjoms tiks samazināts par 25-30 % salīdzinājumā ar 2000. gadu. Trešo valstu savlaicīga iesaistīšanās ilgtspējīgas ogļu izmantošanas tehnoloģiju un īpaši CCS izstrādē un ieviešanā ir būtiski svarīga ilgtspējīgai globālās ekonomikas attīstībai un klimata pārmaiņu risināšanai saskaņā ar modeli, kurā paredzēta ogļu resursu izmantošanas palielināšanās visā pasaulē. Ilgtspējīgas ogļu izmantošanas tehnoloģiju panākumi un jo īpaši CCS komercializācijas process plašā apjomā nodrošinās labākas piekļuves iespējas enerģijai pasaules nabadzīgākajos rajonos, kuros joprojām nav iespēju izmantot enerģiju.

4. Vispārējās piezīmes

4.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu un piekrīt tajā izklāstītajai analīzei un aprakstam. Efektīva reaģēšana uz vispārējo klimata pārmaiņu izraisītajiem riskiem, vienlaikus apmierinot attīstīto valstu augsto enerģijas patēriņa līmeni un jaunattīstības valstu strauji pieaugošo enerģijas patēriņu, ir nozīmīga starptautiska problēma.

4.2 Eiropas Savienībā CO₂ emisijas no spēkstacijām, kurās izmanto ogles, veido 24 % no CO₂ emisiju kopapjoma. Enerģijas ražošanas procesā radušos emisiju koncentrācija fosilā kurināmā spēkstacijās ir ļoti liela, ņemot vērā kurināmā augsto patēriņa līmeni lielās sadedzināšanas iekārtās, un tāpēc šādas spēkstacijas ir vispiemērotākās, lai tajās ieviestu CCS tehnoloģijas, proti, izveidotu CO₂ emisiju uztveršanas un pastāvīgas uzglabāšanas sistēmas. Šādas sistēmas sastāv no trim relatīvi neatkarīgiem posmiem:

- a. uztveršana un CO₂ atdalīšana no dūmvadu gāzes emisiju izdalīšanās vietā (visbiežāk aiz apkures katliem),
- b. CO₂ transportēšana uz tā pastāvīgās glabāšanas vietu (visbiežāk, pa cauruļvadu sistēmu),
- c. CO₂ galīgā un pastāvīgā uzglabāšana (pielāgotos ģeoloģiskos veidojumos vai jūrās, ievērojot uzglabāšanas visstingrākās drošības prasības).

4.3 Visticamāk, ka ogles saglabāsies Eiropas enerģētikas struktūrā arī turpmākajos gadu desmitos. Īpašo iezīmju dēļ — tās ir pieejamas, ekonomiski izdevīgas un ir stabilizējošs elements enerģijas tirgū — ogles joprojām ir galvenais kurināmais, lai ekonomiski ražotu elektrību. Ogļu rezervju sadalījums pasaulē un ES nav vienlīdzīgs. Kopumā par vecinošu faktoru jāatzīst tas, ka lielākās ogļu rezerves ir atklātas ekonomiski attīstītajās un politiski stabilās valstīs. Sakarā ar raktuvju ilgstošu izmantošanu ES attīstītajās valstīs pēdējos gados šīs rezerves ir gandrīz izsmeltas, un vairākas ES valstis ir nolēmušas pakāpeniski samazināt un pat pārtraukt ogļu iegūvi.

4.4 Tikai trešdaļa no Eiropas Savienības valstīm var izmantot vietējos ogļu krājumus, turpretī divas trešdaļas valstu ir galvenokārt atkarīgas no ievestajām akmeņogļēm. Eiropas Savienībā 2006. gadā tika iegūti 161,6 miljoni tonnu akmeņogļu, bet 235,5 miljoni tonnu akmeņogļu tika ievestas. Tajā pašā gadā tika patērēti 373,8 miljoni tonnu brūnogļu, kuras pilnībā tika iegūtas no vietējiem resursiem. Tāpēc ir jāizstrādā un plašā mērogā jāpieņem dzīvotspējīgi līdzekļi, lai ievērojami samazinātu tās īpašās CO₂ emisijas, ko izraisa enerģijas ražošana, izmantojot ogles.

4.5 Izmantojot uz ogļēm balstītas tehnoloģijas, ir iespējams ievērojami samazināt CO₂ emisijas⁽³⁾. Šādā nolūkā īsā un vidējā termiņā ir jāizstrādā tirgus noteikumi un tiesisks regulējums, lai veicinātu ieguldījumus visjaunākajās tehnoloģijās, tādējādi paaugstinot ogļu elektrostaciju efektivitāti un samazinot konkrētas CO₂ emisijas. Šobrīd ir vajadzīga arī Komisijas, dalībvalstu valdību un ražotāju kopīga darbība, lai pasaules mērogā veicinātu tādu tīro ogļu tehnoloģiju, piemēram, oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas tehnoloģiju, kas ilgtermiņā ļautu ogļu izmantošanas procesā panākt nullei tuvu CO₂ emisijas līmeni, koordinētu pētniecību, izstrādi un demonstrējumus.

4.6 Šobrīd nav drošu līdzekļu, kas neprasa augstas izmaksas, lai samazinātu vai likvidētu lielāko daļu CO₂ emisiju no spēkstacijām, kurās izmanto ogles. Tā ir tehnoloģija, kas vēl tikai attīstās. Perspektīvas, ka turpmākajos divdesmit gados šādas ogļu izmantošanas tehnoloģijas ar zemu emisijas līmeni attīstīsies un tiks veiksmīgi komercializētas, tomēr ir daudzsološas. Pareizams, ka CCS iekārtas, ņemot vērā to iekšējo enerģijas patēriņu, spēkstacijās samazinās to enerģijas ražošanas efektivitāti. Vispārējā efektivitāte ir dažāda, ņemot vērā izmantoto tehnoloģiju, piemēram, visvairāk ieteiktajai OXYFUEL tehnoloģijai ir vajadzīgi 10 % no saražotās enerģijas, bet citas tehnoloģijas darbojoties patērē pat vēl vairāk enerģijas. Tas nozīmē, ka, lai saražotu vienu elektrības MWh, vajadzēs vairāk kurināmā, un ir svarīgi palielināt spēkstaciju ražošanas efektivitāti. CCS turpmākas modernizēšanas rezultātā spēkstaciju ekspluatācijā palielināsies to faktiskais iekšējais enerģijas patēriņš.

4.7 Līdz aprakstītajam brīdim visekonomiskākais līdzeklis, lai ierobežotu CO₂ emisiju pieaugumu, ir esošo un jauno ogļu spēkstaciju efektivitātes paaugstināšana. Par plānošanu atbildīgajām personām būtu jāpārdomā, lai daudzās ogļu spēkstacijās, ko paredzēts celt tuvākajā laikā, tiktu aprīkotas ar vislabākajām tirdzniecībā pieejamajām tehnoloģiskajām iekārtām. Ja iespējams, būtu ļoti ieteicams, lai minētās spēkstacijas būtu veidotas tā, lai tās varētu bez lielām izmaksām pielāgot CCS tehnoloģijām, tiklīdz tās būs komerciāli pieejamas.

4.8 EESK apstiprina viedokli, ka emisiju ierobežošana ir tik svarīga problēma, ka ir jāattīsta visu potenciāli dzīvotspējīgo enerģijas avotu un tehnoloģiju praktiskais un komerciālais potenciāls. Pārejot uz ilgtspējīgu enerģiju, milzīga loma tiek piešķirta ogļēm, citiem fosilajiem kurināmajiem, kodolenerģijai, kā arī atjaunojamām tehnoloģijām un enerģijas uzglabāšanai; katrs no minētajiem elementiem ir svarīgs noteiktā laikā un tiek izvērtēts, ņemot vērā tehniskās un finansiālās iespējas.

4.9 Lai cik daudzsološa arī nebūtu CCS tehnoloģija, tā nedrīkst radīt sekas, ka jau šobrīd, pamatojoties uz CCS tehnoloģiju it kā plašu izplatību, enerģētikas politikas stratēģijas un mērķi tiek noteikti kā "saistošs pasākums".

⁽³⁾ IPCC, 2005: IPCC Īpašais ziņojums par oglekļa dioksīda uztveršanu un glabāšanu, izstrādājusi Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes III darba grupa (redaktori: B. Metz, O. Davidson, H. C. de Coninck, M. Loos un L. A. Meyer). Cambridge University Press, Cambridge, Royaume-Uni et New-York, NY, ASV, 442 lpp.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Oglēm ir ļoti nozīmīga loma Eiropas enerģijas ražošanā, bet 70 % no spēkstacijām, kurās izmanto ogles, ir vecākas par 20 gadiem. Ņemot vērā enerģijas patēriņa nelielo pieaugumu un to, ka pašreizējo spēkstaciju tehniskās un ekonomiskās darbības spējas ir gandrīz izsmeltas, jaunas enerģijas ražošanas jaudas līdz 2020. gadam ir jāpalielina par 350 GW un līdz 2030. gadam — par 500 GW. Eiropas Savienības tādu spēkstaciju izmaksu aprēķins, kurās izmanto ogles un kas ir aprīkotas ar CCS, balstās uz optimistisku izmaksu paredzējumu, ka jauna spēkstacija ar 300 MW lielu jaudu izmaksās 500 miljonus EUR (apmēram 1,7 miljoni EUR par katru uzstādītās jaudas MW). Lai modernizētu jaunu spēkstaciju, kas uzcelta laikposmā no šā brīža līdz 2020. gadam, ir vajadzīgi 0,5-0,7 miljoni EUR par katru uzstādītās jaudas MW, bet izmaksas par pašreizējo spēkstaciju modernizēšanu būs pat augstākas nekā 1 miljons EUR par katru uzstādītās jaudas MW. Ja līdz 2030. gadam 500 GW liela ražošanas jauda ir jāaprīko ar jaunākajām CCS tehnoloģijām, būs vajadzīgas 600-800 miljardi EUR lielas investīcijas.

5.2 EESK atzinīgi vērtē to, ka ilgtermiņā pēc 2020. gada CO₂ uztveršanas un uzglabāšanas sistēma varētu ļaut sasniegt zema līmeņa CO₂ emisijas no spēkstacijām, kurās izmanto ogles. Lai to patiešām panāktu, jau pašlaik ir jāveic koordinēta pētniecība, tehnoloģiju izstrāde un demonstrējumi.

5.2.1 Turpmākajos desmit gados ogļu sadedzināšanas efektivitātes pieaugums, pateicoties tam, ka ogļu spēkstacijās arvien plašāk tiek izmantotas jaunākās tehnoloģijas, var bez lielām izmaksām izraisīt CO₂ emisiju samazinājumu.

5.2.2 Minētās stratēģijas ir papildinošas: mūsdienīgu, efektīvu tehnoloģiju izmantošana īsā un vidēji garā termiņā elektrības ražošanā spēkstacijās, kurās izmanto ogles, var ilgākā termiņā samazināt oglekļa uztveršanas izmaksas, ja minētās spēkstacijas ir projektētas tā, lai tās varētu modernizēt, izmantojot rentablu oglekļa uztveršanas tehnoloģiju, tiklīdz tā būs pieejama komerciālai izmantošanai.

5.2.3 Septītajā pamatprogrammā ir paredzēts, ka enerģijas sistēmas pārveidošanai par mazākas vai nulles emisijas, drošu, konkurētspējīgu un ilgtspējīgu enerģijas sistēmu vajadzēs jaunas tehnoloģijas un jaunus materiālus, ar ko saistītais risks ir pārāk liels un paredzamā peļņa pārāk apšaubāma, lai privātās uzņēmējdarbības nodrošinātu visas pētniecībai, izstrādei, demonstrēšanai un izvietojšanai nepieciešamās investīcijas. CCS un tīro ogļu tehnoloģijām Septītajā pamatprogrammas enerģijas budžetā laika posmā no 2007. līdz 2013. gadam ir atvēlēti 2 350 miljoni euro.

5.2.4 Skaidri jādefinē spēkstacijas, kas ir gatava oglekļa uztveršanai, jēdziens. Lai to veiksmīgi īstenotu, lēmumu pieņē-

mējiem un ražošanai ir jādarbojas kopā; ja nav piemērotas un stabilas politikas sistēmas, komerciālais tirgus nedarbosies.

5.2.5 EESK uzskata, ka spēkstacijas ir obligāti jāmodernizē un jāpalielina to ražošanas jauda. Ņemot vērā prognozi, ka līdz 2030. gadam atkarība no importētās enerģijas pieaugs līdz 69 %, energoapgādes drošības nolūkā ir vajadzīga plaša dažādu enerģijas veidu sistēma. Ilgstoša ogļu izmantošana enerģijas ražošanā var ievērojami veicināt energoapgādes drošību ES.

5.2.6 Pateicoties spēkstaciju pastāvīgam efektivitātes pieaugumam un zema emisijas līmeņa tehnoloģiju attīstībai, ogles palīdzēs ievērot prasības par klimata preventīvu aizsardzību. Katrā dalībvalstī, nosakot emisiju tirdzniecības noteikumus, liela uzmanība būtu jāpievērš efektivitātes paaugstināšanai, lai samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas.

5.2.7 Valstu regulatīvajām iestādēm sadarbojoties, ir jāvienkāršo atļauju izsniegšanas kārtība un jāpanāk tās pakāpeniska saskaņošana, lai pēc iespējas samazinātu ilgo sagatavošanās laiku attiecībā uz būvniecības projektiem, vienlaikus ievērojot visstingrākos drošības standartus.

5.3 EESK pievērš uzmanību arī tam, ka, lai arī ogles ir vissvarīgākais kurināmā veids elektrības ražošanā un vajadzīgs elements tērauda ražošanā un citos ražošanas procesos, arī, pārejot uz ūdeņraža saimniecisko izmantošanu, ogļēm būs svarīga nozīme, lai apmierinātu turpmākās vajadzības enerģētikas jomā. Ogļu šķīdināšana dod iespēju tās izmantot kā jēlnaftas aizstājēju; no ogļēm var ražot arī sintētisko gāzi. Šādām tehnoloģijām un pasākumiem varētu būt arī liela nozīme, veidojot ilgtspējīgu dažādu enerģijas veidu sistēmu. Komisijas dokumentā netiek apskatīti minētie svarīgie aspekti, kas saistīti ar ogļu pašreizējo un turpmāko izmantošanu.

5.4 Pašreizējās spraigās debates par ogļu izmantošanas potenciālu nākamajās desmitgadēs ir atvērējušas jautājumus par ogļu ieguvu otrajā plānā. Attiecībā uz vietējo brūnoglū un akmeņoglū ieguvu tomēr ir vajadzīga atbilstoša politikas un ekonomikas sistēma. Enerģijas ieguve un pārveidošana var ievērojami veicināt labklājību un nodarbinātību vietējā līmenī. Ja tiek dedzinātas vietējās ogles, pievienotā vērtība, kas rodas ieguves, pārveidošanas un sadales procesā, paliek Eiropas Savienībā. Ja izmanto naftu vai gāzi, 75 % no cenas ir vajadzīgi, lai segtu importa izmaksas.

5.5 Ņemot vērā sociālo situāciju jaunajās dalībvalstīs — Eiropas Savienībā no 286 500 kopumā nodarbinātajiem ogļu ieguves nozarē jaunajās dalībvalstīs ir nodarbināti 212 100 darba ņēmēju — ir ļoti svarīgi saglabāt to enerģijas daļu, ko ražo no fosilā kurināmā (pārsvarā ogļēm). Pienācīga uzmanība jāpievērš kalnraču smagajiem darba apstākļiem visā ES.

5.6 Ogļu ieguves rajonu samazināšana saskaņā ar reģionālo plānošanu, kā arī pārāk stingrie noteikumi vides aizsardzības jomā agrāk ir bieži izraisījuši nevajadzīgus termiņu pārkāpumus un papildu slogu ogļu raktuvēm. Salīdzinot ar citām ražošanas nozarēm, ogļu ieguves nozarē ir īpašas problēmas, kas saistītas ar rezervju atrašanās vietu un izejvielu ieguves procesa mobilitāti. Šī īpašā situācija ir jāņem vērā, izstrādājot tiesisko regulējumu par vides aizsardzības jautājumiem, piemēram, tiesību aktus par atkritumiem, par augsnes un ūdens aizsardzību.

5.7 EESK arī uzskata, ka Komisija šajā dokumentā un attiecībā uz termiņu noteikšanu ir optimistiska par termiņiem saistībā ar CCS un vajadzīgo pasākumu izpildes termiņiem. Kaut arī principi ir zināmi, tehniskajam risinājumam vajadzīgs krietni ilgāks laiks, un nevar gaidīt uz elpu aizraujošiem panākumiem,

aizmirstot regulāru un intensīvu darbību, lai īstenotu minēto koncepciju. Komisijai pašlaik būtu jāpievērš uzmanība pasākumiem, lai sekmētu to, ka 2015. gadā darbojas 10 — 12 demonstrējuma (parauga) spēkstacijas, un lai attiecībā uz CCS izveidotu sistēmu, kurā tiek aplūkoti galvenie apdraudējumi, uz kuru var paļauties un kas vienlaikus nav pārāk ierobežojoša. Ļoti vēlams ir starpposms, kurā ir augsta enerģijas ražošanas efektivitāte. Pārmērīga steiga un pārāk ierobežojoša normatīvā sistēma varētu negatīvi ietekmēt šo svarīgo koncepciju.

5.8 EESK aicina arī uzsākt intensīvu pētniecību un izstrādi saistībā ar atjaunojamiem un alternatīviem enerģijas avotiem, kam būtu jāveicina dažādu enerģijas veidu droša izmantošana ES. Vienlaikus bez pārmērīgas kavēšanās būtu pilnībā jāizveido integrētais ES enerģijas tirgus.

Briselē, 2007. gada 27. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopējiem noteikumiem attiecībā uz piekļuvi autobusu pārvadājumu pakalpojumu tirgum (pārstrādāts)”

COM(2007) 264 galīgā redakcija — 2007/0097 (COD)

(2008/C 10/11)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. panta 1. punktu 2007. gada 16. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 5. septembrī. Ziņotājs — Allen kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē), ar 150 balsīm par, 1 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē ierosināto jauno regulu. Pēc ierosinātās regulas pieņemšanas tiks atcelta Regula Nr. 684/92 un Regula Nr. 12/98.

1.2 Pasažieru drošībai neapšaubāmi jābūt absolūtajai prioritātei arī autobusu pārvadājumu pakalpojumu tirgū. Visiem pārējiem jautājumiem jāpiešķir pakārtota nozīme.

1.3 Ņemot vērā, ka jaunā regula veicinās starptautisko autobusu pārvadājumu, kuru maršruti šķērso vairāku dalībvalstu teritorijas, stingrāku pārraudzību, tā vienlaikus sekmēs ceļu satiksmes drošību.

1.4 Komiteja atzinīgi vērtē šo priekšlikumu, jo tas iekļaujas programmā “Tiesību aktu labāka izstrāde” un atbilst saistībām vienkāršot un atjaunināt *acquis communautaire*.

1.5 EESK ieteikumi ir šādi.

1.5.1 Precīzāk jāizskaidro frāze “[pārvadātājs izdara] Kopienas autopārvadājumu tiesību aktu nopietnu pārkāpumu vai atkārtotus mazāk nozīmīgus pārkāpumus”. Kas ir mazāk nozīmīgi pārkāpumi? Cik daudz mazāk nozīmīgu pārkāpumu jāizdara, lai piemērotu administratīvu sodu?

1.5.2 Jāizveido arī saraksts, kurā iekļauti nopietnus pārkāpumus raksturojoši kritēriji;

1.5.3 Subsidiaritātes principu nedrīkst izmantot, lai diskriminētu ārvalstu pārvadātājus, un priekšlikumā šajā sakarā vajadzētu paredzēt efektīvākus aizsardzības pasākumus;

1.5.4 ES mēroga datu bāzes izveidei jābūt prioritāram mērķim, lai varētu pārbaudīt datus par pārvadājumu atļaujām un citu ar tām saistīto informāciju, kā arī atvieglotu informācijas apmaiņu;

1.5.5 Saskaņā ar 23. panta 3. punktu pārvadātājam jābūt pieejamai īpašai pārsūdzību iesniegšanas sistēmai, ja uzņēmēja dalībvalsts piemēro administratīvas sankcijas attiecībā uz kabotāžas pārvadājumiem. Tas nekavē uzsākt kriminālvajāšanu.

2. Ievads

2.1 Pasažieru starptautisko autopārvadājumu pakalpojumu iekšējo tirgu sākotnēji regulēja galvenokārt Direktīva 96/26/EK par atļauju autopārvadātājiem veikt profesionālo darbību, kā arī Regulas (EEK) Nr. 684/92 un (EK) Nr. 12/98 par atļauju veikt pasažieru pārvadājumus ar autobusu.

2.2 Ar minēto direktīvu tika ieviesti minimālie kvalitātes standarti, kas ir jāievēro, lai saņemtu atļauju uzsākt profesionālo darbību, savukārt ar abām regulām tika liberalizēti starptautiskie neregulārie pasažieru pārvadājumi, noteikta īpaša atļauju piešķiršanas kārtība attiecībā uz starptautiskajiem regulārajiem pasažieru pārvadājumiem un atļauts starptautiskos pārvadājumus apvienot ar kabotāžas pakalpojumu sniegšanu.

2.3 Minētie noteikumi tagad būtu jāaskaņo ar jauno tiesisko regulējumu, ko veido regula par pasažieru pārvadājumiem pa dzelzceļu un autoceļiem, kuru paredzēts drīzumā pieņemt Eiropas Parlamentā un Padomē. Turklāt iepriekš minētie noteikumi jāprecizē un dažos gadījumos jāvienkāršo, jo pieredze liecina, ka dažu noteikumu dēļ rodas nevajadzīgs administratīvais slogs.

2.4 Ja netiek noteikts izņēmuma režīms, pārvadātājiem, kas veic starptautiskos pasažieru pārvadājumus ar autobusu, ir jāsaņem pasažieru starptautisko autopārvadājumu atļauja, kuru izdevusi tās dalībvalsts kompetentā iestāde, kurā pārvadātājs reģistrēts.

2.5 Ar Regulu Nr. 684/92 ir nodrošināta piekļuve pasažieru starptautisko autopārvadājumu tirgum, savukārt Regulā Nr. 12/98 ir izklāstīti nosacījumi, saskaņā ar kuriem pārvadātāji nerezidenti dalībvalstī var veikt attiecīgās valsts pasažieru pārvadājumus ar autotransportu.

3. Priekšlikuma kopsavilkums

3.1 Priekšlikuma mērķis ir pārskatīt un konsolidēt Regulas Nr. 684/92 un Nr. 12/98 attiecībā uz piekļuvi autobusu pārvadājumu pakalpojumu tirgum. Ar minēto priekšlikumu tiek precizētas un dažos aspektos grozītas spēkā esošās tiesību

normas, lai uzlabotu vispārēju konsekvenci un samazinātu administratīvo slogu.

3.2 Minētajā regulā tiks izmantos šādas definīcijas

3.2.1 Regulārie pārvadājumi ir pakalpojumi, kas nodrošina pasažieru pārvadājumus noteiktos laika intervālos pa noteiktiem maršrutiem, pasažieriem iekāpjot un izkāpjot iepriekš noteiktās pieturvietās. Lai veiktu minētos pārvadājumus, ir vajadzīga atļauja, ko izdod dalībvalsts, kurā pārvadātājs un tā transportlīdzeklis (transportlīdzekļi) ir reģistrēti. Iepriekš minēto atļauju turētājam (turētājiem) ir tiesības veikt regulārus pārvadājumus visu to dalībvalstu teritorijās, kuras šķērso attiecīgo pārvadājumu maršruti.

3.2.2 Specializēti regulārie pārvadājumi ir pārvadājumi, kuros tiek pārvadāti tikai noteiktu kategoriju pasažieri. Specializēti regulārie pārvadājumi ietver:

- a) strādnieku pārvadāšanu no mājām uz darbu un atpakaļ;
- b) skolnieku un studentu pārvadāšanu no dzīvesvietas uz mācību iestādi un atpakaļ.

Specializētajiem regulārajiem pārvadājumiem atļauja (maršruta licence) nav vajadzīga, ja pārvadājumu organizētājs un pārvadātājs ir noslēguši līgumu.

3.2.3 Neregulārie pārvadājumi ir pārvadājumi, kas neatbilst regulāro pārvadājumu, tostarp specializēto regulāro pārvadājumu, definīcijai un kuru galvenā pazīme ir tādu pasažieru grupu pārvadājumi, kas izveidotas pēc pasūtītāja vai paša pārvadātāja iniciatīvas. Neregulārajiem pārvadājumiem atļauja (maršruta licence) nav vajadzīga.

3.2.4 Pašpārvadājumi ir pārvadājumi, ko uzņēmums veic savu darbinieku interesēs vai kurus veic bezpeļņas organizācija, lai pārvadātu savus darbiniekus saistībā ar attiecīgās organizācijas sabiedriskajiem pasākumiem, ar nosacījumu, ka

- a) attiecīgais uzņēmums vai organizācija pārvadājumus veic tikai kā palīgpakalpojumus;
- b) izmantotie transportlīdzekļi ir attiecīgā uzņēmuma vai organizācijas īpašums, vai arī tie ir ilgtermiņa nomas vai izpirkumnomas līguma priekšmets, un to vadītāji ir attiecīgā uzņēmuma vai organizācijas darbinieki.

Pašpārvadājumiem atļauja nav nepieciešama, bet tiem piemēro sertifikātu sistēmu; sertifikātus izsniedz tās dalībvalsts kompetentās iestādes, kurā transportlīdzeklis reģistrēts.

3.2.5 Kabotāža ir pasažieru iekšzemes autopārvadājumi, kurus pagaidu kārtā nodrošina ārvalstu pārvadātājs.

3.2.6 Kabotāžas pārvadājumi ir atļauti attiecībā uz šādiem pakalpojumiem:

- a) specializētie regulārie pārvadājumi, ja kabotāžas pārvadājumi atrunāti līgumā, kas noslēgts starp organizētāju un pārvadātāju;

- b) neregulārie pārvadājumi;
- c) regulārie pārvadājumi, ko kā regulārus starptautiskus pakalpojumus saskaņā ar šo regulu veic ārvalstu pārvadātājs uzņēmējā dalībvalstī, izņemot pārvadājumus pilsētu un piepilsētu teritorijās. Kabotāžas pārvadājumus veic tikai apvienojumā ar šādiem starptautiskiem pakalpojumiem.

Dalībvalstis piemēro ārvalstu pārvadātājiem savus likumus un noteikumus ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus tās izvirzījušas saviem valstspiederīgajiem.

4. Vispārējās piezīmes

4.1 Regulas 8. pantā ir vienkāršota atļaujas (maršruta licences) saņemšanas kārtība. Attiecībā uz piecu tirgum būs tikai viens pamatojums, kādēļ atļauju var nepiešķirt, proti, ja pakalpojums, par ko iesniegts pieteikums, būtiski ietekmētu tam pielīdzināma pakalpojuma pastāvēšanu, kuru nodrošina saskaņā ar sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistībām attiecīgajos tiešās satiksmes posmos. Šāda pieeja ir atbalstāma.

4.2 Ar tranzīta valstīm, kurās neuzņem vai neizsēdina pasažierus, neapspriedīsies, bet tās informēs, tiklīdz attiecīgais pakalpojums būs atļauts. Tas paaugstinās sistēmas efektivitāti.

4.3 Tā kā priekšlikums nav Kopienas ekskluzīvā kompetencē, piemēro subsidiaritātes principu. Aizsardzības pasākumi tomēr ir būtiski svarīgi, lai nodrošinātu ārvalstu pārvadātāju nediskrimināciju.

4.4 Jāprecizē 18. panta 2. punkts par transporta biļetēm.

4.5 Operatoram jānodrošina individuālas vai kolektīvas biļetes. Ja tad, kad pilnvarots kontrolieris veic pārbaudi, pasažieris(i) nevar uzrādīt derīgu biļeti(es) (un operators tās ir

iepriekš izdevis), attiecīgais operators nav vainojams. Ja biļetes ir izdotas, pasažieri ir atbildīgi par to uzrādīšanu pilnvarotam kontrolierim.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Kopumā šis priekšlikums atbilst Komisijas izvirzītajiem mērķiem.

5.2 Jāprecizē ar nopietniem un mazāk nozīmīgiem pārkāpumiem, kā arī iespējamajām administratīvajām sankcijām saistītie jautājumi. Jānosaka un Kopienas mērogā jānosaka dažādu kategoriju pārkāpumu raksturs un veidi.

5.3 Nopietnu vai atkārtotu mazāk nozīmīgu pārkāpumu gadījumā uzņēmēja dalībvalsts var lūgt dalībvalsti, kas izdevusi starptautisko pārvadājumu atļauju, piemērot atļaujas turētājam administratīvas sankcijas (piemēram, uz laiku vai pastāvīgi anulēt atļaujas daļas vai visas apliecinātās kopijas vai uz laiku vai pastāvīgi anulēt attiecīgo atļauju). Tas nekavē uzsākt kriminālvajāšanu uzņēmējā dalībvalstī.

5.4 Lai gan priekšlikumā ir norāde uz pārsūdzības sistēmu saistībā ar noteiktajiem sodiem vai atteiktām atļaujām, šādi pārsūdzību sistēmai jābūt taisnīgai un nediskriminējošai no visu iesaistīto pušu viedokļa.

5.5 Jāizveido ES mēroga datu bāze, lai starp dalībvalstīm veicinātu ātru un efektīvu informācijas apmaiņu attiecībā uz autobusu pārvadājumiem. Bez tam transportlīdzekļa pārbaudes procesā, ko veic pilnvarots kontrolieris, vajadzētu būt iespējai ievadīt starptautiskās pārvadājumu atļaujas (Kopienas licences) numuru un nekavējoties saņemt visu attiecīgo informāciju, lai pārbaudītu atļaujas derīgumu.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par vides krimināltiesisko aizsardzību"

COM(2007) 51 galīgā redakcija — 2007/0022 (COD)

(2008/C 10/12)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 174. pantu 2007. gada 28. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 6. septembrī (ziņotājs: *Daniel RETUREAU* kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē), ar 149 balsīm par, 3 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Komiteja atkārtoti apstiprina viedokli, ka par noziedzīgiem nodarījumiem pret vidi varētu piemērot kriminālsankcijas. Komiteja atkārtoti pauž uzskatu, ka Komisijai ir jābūt kompetentai, lai liktu dalībvalstīm piemērot samērīgas un preventīvas kriminālsankcijas, kad tas nepieciešams, lai nodrošinātu Kopienas politiku piemērošanu, īpaši vides aizsardzības pret noziedzīgiem nodarījumiem jomā; minētās sankcijas jāpiemēro saskaņā ar katras dalībvalsts krimināltiesībām. Turklāt Komisijai ir jābūt pilnvarām šajā jomā piemēroto krimināltiesību efektivitātes kontrolēšanai, un minētās pilnvaras jāīsteno aktīvi.

1.2 Direktīvas priekšlikums attiecas uz noziedzīgu organizāciju izdarītiem pārkāpumiem (ko tā atzīst par atbildību pastiprinošiem apstākļiem). Komiteja piekrīt tam, ka šāda rīcība ir jāsoda, tai skaitā jātuvinā dalībvalstu krimināltiesību normas, tomēr Līgums un tiesu prakse ir skaidri noteikta attiecībā uz sankcijām par noziedzīgu organizāciju izdarītiem nodarījumiem, proti, dalībvalstu krimināltiesību normu tuvināšana principā var notikt vienīgi saskaņā ar policijas un tiesu iestāžu sadarbības krimināllietās noteikumiem, kā tas paredzēts Līguma par Eiropas Savienību (LES) VI sadaļā, nevis saskaņā ar EK līguma noteikumiem, kā to ierosina Komisija.

1.3 Komiteja arī apšaubā, vai atsevišķiem pārkāpumiem piemērojama brīvības atņemšanas sods nepārsniedz pirmā pilnvaras, tādējādi iejaucoties piemērotāko sankciju izvēlē, kas principā būtu jāatstāj dalībvalstu kompetencē.

1.4 Komiteja uzskata, ka Kopienas kompetencei būtu jāaprobežojas ar obligāto saistību un piemērojamo kriminālsodu noteikšanu. To pārsniedzot un paredzot sodu sistēmu, būtu nepieciešams uz LES VI sadaļu balstīts pamatlēmums.

1.5 Šajā sakarā Komitejai arī rodas šaubas par to, vai Kopienas tiesības pieļauj maksimāli pieļaujamā soda noteikšanu.

1.6 Komiteja vēlas, lai no kompetenču sadales izrietošie konkrētie politiskie aspekti un Parlamenta vēlamā loma attiecībā uz visu tiesību aktu izstrādi krimināltiesību jomā būtu konkrētāk atrunāti Tiesas judikatūrā, vai starpiestāžu nolīguma, vai arī reformas formā, ko ar pašreiz notiekošās Starpvaldību konferences starpniecību varētu iekļaut Reformas līgumā; priekšroka tiek dota pēdējai no minētajām iespējām, ņemot vērā vides aizsardzībai paredzētu efektīvu sankciju noteikšanas steidzamību.

2. Ievads

2.1 Eiropas Padome 1998. gadā ierosināja parakstīt Konvenciju par vides krimināltiesisko aizsardzību. Tas vērtējams kā nozīmīgs solis, jo tā bija pirmā starptautiskā konvencija, kas paredzēja piemērot kriminālu sodu par darbībām, kuras rada vai var radīt apdraudējumu videi. Vācija, kurai sekoja Francija un Apvienotā Karaliste, tomēr atturējās ratificēt minēto konvenciju. Dānija un Eiropas Komisija nāca klajā ar atsevišķām iniciatīvām par vides krimināltiesisko aizsardzību.

2.2 Pēc Dānijas priekšlikuma pieņemtajā Padomes pamatlēmumā, kas neatbilda Komisijas nostājai un ierosinājumiem, tika definēti vairāki noziedzīgi nodarījumi pret vidi un izteikts aicinājums dalībvalstīm ieviest kriminālsodus. Pamatlēmuma noteikumi lielākoties bija aizgūti no Eiropas Padomes 1998. gada 4. novembra Konvencijas par vides krimināltiesisko aizsardzību, ko šobrīd ir parakstījušas desmit dalībvalstis.

2.3 Komisija iebilda pret Padomes dažādo struktūru izvēlēto juridisko pamatu. Komisija uzskatīja, ka atbilstošais juridiskais pamats ir Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. panta 1. punkts, un tādēļ 2001. gada 15. martā nāca klajā ar priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par vides krimināltiesisko aizsardzību, kas ietvēra minētā panta nosacījumus⁽¹⁾, kaut arī Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 174. pants Kopienai neparedz pilnvaras krimināllietās.

⁽¹⁾ OV C 180, 238. lpp.

2.4 Eiropas Parlaments 2002. gada 9. aprīlī pauda savu nostāju gan par direktīvas priekšlikumu, gan pamatlēmuma projektu. Parlaments atbalstīja Komisijas toreizējo pieeju (direktīva un pamatlēmums).

2.5 Padome tomēr pieņēma nevis direktīvu, bet gan grozīto pamatlēmuma projektu, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību 34. pantu, kas pēc tās ieskatiem bija piemērotākais instruments, lai noteiktu dalībvalstīm pienākumu ieviest kriminālsodus, atzīmējot, ka lielākā daļa dalībvalstu bija noskaņotas pret Kopienai piešķiramo pilnvaru krimināllietās atzīšanu un izteica pārliecību, ka minētie jautājumi ir attiecināmi uz Līguma par Eiropas Savienību (ESL) VI sadaļā paredzēto policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās.

2.6 Lieta tika nodota izskatīšanai Eiropas Kopienas tiesā, kura 2005. gada 13. septembrī pasludināja spriedumu ⁽²⁾.

2.7 Parlaments, tāpat kā Tiesa un ģenerālvokāts uzskata, ka tādas Kopienas vispārējās kompetences krimināltiesību saskaņošanai nepastāv, tomēr atsevišķās konkrētās jomās, kā piemēram, šajā, vides aizsardzības jomā, Kopiena varētu noteikt dalībvalstīm pienākumu ieviest kriminālsodus.

Komisija ir interpretējusi spriedumu pārāk plaši, nosakot ļoti plašas kompetences ne tikvien vides politikā, bet arī vairākās citās Kopienas politikās.

2.8 Pēc Eiropas Kopienas tiesas sprieduma, ar ko atcēla pamatlēmumu, Komisija iesniedza jaunu direktīvas priekšlikumu. Tiesa secināja, ka, lai gan Kopienas kompetencē nav ne krimināltiesības, ne kriminālprocess, tas nav šķērslis Kopienas likumdevējam iestādēm pieņemt ar dalībvalstu "krimināltiesībām saistītus pasākumus", ja dalībvalstu efektīvu, samērīgu un preventīvu kriminālsankciju piemērošana ir vajadzīgs pasākums noziedzīgu nodarījumu pret vidi apkarošanai, kad tas uzskatāms par nepieciešamu Kopienas tiesību aktu vides aizsardzības jomā maksimālas efektivitātes nodrošināšanai ⁽³⁾. Komiteja atgādina, ka Tiesa uzsvēra, ka principā krimināltiesības neietilpst Kopienas kompetencē, Līgumā par Eiropas Savienību tās atzīstot par katras dalībvalsts suverēnu jomu. Iepriekš minētais formulējums "ar krimināltiesībām saistīti pasākumi" ir diezgan plašs, lai pieļautu dažādu, pat pretrunīgu interpretējumu iespējamību.

2.9 Pamatojoties uz minēto spriedumu, Komisija nāk klajā ar grozīto direktīvas priekšlikumu ⁽⁴⁾ par nozieguma sastāvu un kriminālsodiem, jo uzskata, ka dažās valstīs piemērotie tikai administratīvie sodi vai atsevišķos gadījumos kriminālsodi ir

pārāk atšķirīgi vai pārāk mīksti, lai to iedarbība būtu pietiekami preventīva, īpaši saistībā ar organizētu noziedzību, un tādēļ jāveic minimālā saskaņošana attiecībā uz krimināltiesībām, ko piemēro smagu noziedzīgu nodarījumu pret vidi gadījumos, neatkarīgi vai tas darīts noziedzīgos vai ļaunprātīgos nolūkos, vai arī ir rupjas nolaidības rezultāts.

2.10 Vienā no iepriekšējiem atzinumiem ⁽⁵⁾ Komiteja atbalstīja Komisijas pirmo priekšlikumu direktīvai un tās ierosināto pamatlēmumu, kurā tika paredzēts, ka dalībvalstīm jānosaka efektīvas, samērīgas un preventīvas kriminālsankcijas, lai novērstu noziedzīgus nodarījumus pret vidi. Komitejas atbalstu saņēma arī Komisijas ierosinājums pieprasīt Padomes pamatlēmuma anulēšanu, ko atbalstīja Parlaments, kaut arī Tiesa ar iepriekšēju procesuālu lēmumu bija noraidījusi Komitejas iesaistīšanos.

2.11 Šajā sakarā tādēļ jānovērtē, vai

— jaunie priekšlikumi atbilst Tiesas noteiktajam ietvaram,

— ierosinātās sankcijas ir atbilstošas izvīrītajam mērķim nodrošināt vides tiesību efektivitāti un valstu tiesību aktu labāku saskaņošanu (prasība noteikt pietiekami preventīvas sankcijas, lai nodrošinātu piemērojamo tiesību aktu efektivitāti).

2.12 Jautājums, kas pēc sprieduma izraisīja plašas apspriedes politiskajā līmenī un juristu aprindās par to, vai Kopienas kompetenču paplašināšana krimināllietās tās politiku īstenošanai ir konstitucionāli pamatota, kā arī Eiropas Kopienas dibināšanas līguma prioritāte attiecībā pret Līgumu par Eiropas Savienību šajos jautājumos, turpmāk Komitejai ⁽⁶⁾ būs jāņem vērā saistībā ar vairākiem tiesību aktu priekšlikumiem, kurus Komisija plāno pārskatīt, kā jau tas nesen tika īstenots intelektuālā īpašuma jomā ⁽⁷⁾.

2.13 Vairākas dalībvalstis apstrīd Komisijas iespējami pārāk plašo interpretāciju sprieduma sakarā gan attiecībā uz jauno priekšlikumu vides jomā saturu, gan soda elementa ieviešanu visu Kopienas politiku (ne tikvien izteikti horizontālu politiku, kāda ir vides politika) efektīvā īstenošanā, jo jebkurā gadījumā EK līguma noteikumos tas īpaši nav paredzēts. Saskaņā ar minēto dalībvalstu ieskatiem nav judikatūru vajadzētu attiecināt tikai uz vides politiku, ņemot vērā vides horizontālo un pārrobežu raksturu, kā arī Tiesas sprieduma formulējumu, nevis to uzskatīt kā Komisijai piešķirtas neierobežotas pilnvaras attiecībā uz visām Kopienas politikām.

2.14 Šajā konkrētajā gadījumā Komiteja paudis savu viedokli tikai par priekšlikumiem jomā, kas Tiesas spriedumā minēta īpaši, proti, vides jomā.

⁽²⁾ 2005. gada 13. septembra spriedums, C 176/03.

⁽³⁾ Sprieduma 48. punkts.

⁽⁴⁾ Direktīvas priekšlikums COM(2007)51 galīgā red., 9.2.2007.

⁽⁵⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par iespējām vērsties tiesā par jautājumiem saistībā ar vides jomu" (COM(2003)624 galīgā red.) (OV C 117, 30.4.2004., 55. lpp.), Orhūsas konvencijas īstenošanas nolūkā.

⁽⁶⁾ Jāatzīmē, ka Reformas līgumam piešķirtajās pilnvarās gan Kopienas dibināšanas līgumam, gan pārskatītajam Līgumam par Eiropas Savienību paredzēts vienāds spēks.

⁽⁷⁾ CESE 981/2007 (vēl nav publicēts OV).

2.15 Rezumējot, Komisija ir nolēmusi ierosināt apsūdzību un kriminālsankciju ieviešanu par “noziegumiem pret vidi”, nosakot obligātu sankciju kopumu piemērošanai pret ikvienu fizisku vai juridisku personu, kas ir noziedzīga nodarījuma pret vidi līdzdalībniece vai ierosinātāja, vai arī šādu nodarījumu izraisījusi attiecīgās personas rupja nolaidība. Paredzēts ir brīvības atņemšanas un/vai naudas sods, kā arī papildu sods (5. pants), ko var izvērst vai papildināt ar attiecīgās valsts tiesību aktos paredzētajām papildu apsūdzībām vai sodu.

3. Komitejas apsvērumi

3.1 Komiteja pauž nožēlu, ka, iestādēm nespējot vienoties par Kopienas dibināšanas līgumā un Līgumā par Eiropas Savienību minēto kompetenču sadali, vairāku gadu garumā ir novilcināts jautājums par kriminālsankcijām vides jomā; Komiteja atbalsta šādu kriminālsankciju principu un līmeni, 2005. gadā izsakot viedokli par Komisijas direktīvas un pamatlēmuma priekšlikumu; Komiteja izsaka cerību, ka starp iestādēm jau drīzumā tiks panākts politisks risinājums, arī attiecībā uz Parlamenta iesaistīšanu, un ka līgumu pareizai interpretēšanai tiks izmantota tikko darbu sākušās Starpvaldību konferences palīdzība vai, vajadzības gadījumā, Tiesas turpmākā prakse.

3.2 Noziedzīgu nodarījumu pret vidi, par ko piemērojams kriminālsods, kā arī “būtisku kaitējumu” definīcija ir jāinterpretē tad, kad notiek transponēšana dalībvalstu tiesību aktos un krimināltiesībās.

3.3 Komiteja atzīmē, ka direktīva pirmām kārtām attiecas uz noziedzīgu organizāciju vai juridisku personu lielos apmēros izdarītiem “smagiem noziedzīgiem nodarījumiem”, un tajā ir paredzēta soda sankciju tuvināšana Kopienas līmenī, lai nepieļautu juridisko nepilnību ļaunprātīgu izmantošanu. Tomēr uz jautājumiem saistībā ar organizēto noziedzību attiecas ESL VI sadaļa par policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, un šajā sakarā būtu jāizstrādā atbilstošs juridisks instruments, piemēram, pamatlēmums.

3.4 Ņemot vērā apsūdzības celšanas plašo amplitūdu, kāds Lielbritānijas preses izdevums izvirzīja jautājumu, vai privātpersonai par savvaļas ziedu plūksanu varētu draudēt cietumsods, ja atklātos, ka buķetē ir arī aizsargājamas augu sugas. Jāatzīmē, ka kriminālsods ir paredzēts tikai par “smagiem” nodarījumiem, un tam ir jābūt efektīvam, samērīgam un preventīvam. Attiecīgās dalībvalsts tiesnesim, kas izskata krimināllietu un ir atbildīgs par soda piemērošanu, ir jāsauglabā absolūta rīcības brīvība novērtēt nodarījuma smaguma pakāpi un noteikt atbilstīgu sodu katrā atsevišķā gadījumā, lai ievērotu tiesu iestāžu neatkarību.

3.5 Komiteja no savas puses izsaka gandarījumu, ka direktīvas priekšlikumā (3. pants) ir konkrēti norādītas nelikumīgās darbības, nodrošinot atbilstību tiesību vispārējam principam “*Nulla poena sine lege*”⁽⁸⁾, kas paredz, ka krimināltiesību normām ir jābūt skaidrām un precīzām, lai attiecīgās personas skaidri

apzinātos savas tiesības un pienākumus, citiem vārdiem sakot, bez juridiska pamatojuma sods netiek piemērots.

3.6 Tas skaidri apliecina, ka Komisijas ierosinātā kriminālsodu sistēma attiecas uz visiem tiesību pārkāpumiem vides jomā neatkarīgi no tā, vai tie ir valsts, Kopienas vai starptautiska mēroga pārkāpumi. Šī īpaši plašā piemērošanas joma varētu radīt juridiskas grūtības attiecībā uz vispārējo tiesību nacionālo pamatojumu vai starptautisko tiesību neatkarīgiem kontroles instrumentiem. Attiecīgi “smagi nodarījumi” ir tie, kas izdarīti gan valsts teritorijā, gan aiz tās robežām. Turklāt Komiteja atbalsta šādu teritoriālo un materiālo piemērošanu, kas izriet no pašas dabas aizsardzības būtības, kurai nodarītais būtiskais kaitējums vairumā gadījumu skar globālo vidi neatkarīgi no valstu robežām.

3.7 Attiecībā uz juridiskām personām ir paredzētas kriminālsankcijas vai cita veida sankcijas, tomēr nav pilnīgas skaidrības par fiziskām personām, piemēram, uzņēmumu vai sabiedrību vadītājiem piemērojamo kriminālsankciju piemērošanas iespējām. Sankcijas attiecas tikai uz personām, kas tieši saistītas ar juridiskām personām, kuras ir attiecīgo nodarījumu tiešie izpildītāji vai ierosinātāji. Komiteja uzskata, ka direktīvā būtu jāņem vērā vadītāji, kuri nav uzskatījuši par vajadzīgu kontrolēt savā pakļautībā esošo personu rīcību, pat arī, ja tās būtu tikai papildu sankcijas.

3.7.1 Komiteja atzīmē, ka priekšlikuma 7. pantā noteikti maksimālo naudas sodu minimālie apmēri, tomēr dalībvalstis, ja nepieciešams, transponēšanas brīdī var noteikt bargākus sodus. Tādējādi varētu panākt kopējā minimuma garantijas, tomēr tas neizslēdz atšķirīgu valstu sodu sistēmu iespējamību. Komiteja dod priekšroku pārliecinošākai kriminālsankciju saskaņošanas pieejai, lai izvairītos no mēģinājumiem izvēlēties labvēlīgāko tiesu, kaut arī tas nozīmē maksimālo naudas sodu augstākus minimālos apmērus.

3.8 Līdz ar to, saskaņā ar Komisijas ietekmes novērtējumu dalībvalstīm ir dotas plašas rīcības iespējas attiecībā uz īstenošanu. Komiteja uzskata, ka regulāri jāseko līdzi katras valsts praksei, jo transponēšanas atšķirības var būt par šķērslī krimināltiesisko normu vides jomā efektīvai tuvināšanai. Dalībvalstu saprātīgas izvēles princips būtu kopumā izvairīties no “lētaķas” piesārņošanas zonas izveides. Komiteja šajā sakarā atbalsta ierosināto juridisko pamatu (Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. pants).

3.9 Attiecībā uz brīvības atņemšanu Komiteja atzīmē, ka ierosinātā tuvināšana trīs līmeņos atbilst Tieslietu un iekšlietu padomes 2002. gada 25. un 26. aprīļa secinājumiem. Turklāt bez pienākuma atjaunot vidi ir paredzētas arī citas alternatīvas sankcijas, piemēram, liegums iesaistīties komercdarbībās; visbeidzot, lielākā daļa smago, ar vidi saistīto noziedzīgo nodarījumu ir ietverti pamatlēmuma 2005/212/TI par noziedzīgi iegūto līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju piemērošanas jomā.

⁽⁸⁾ Tiesas 2007. gada 8. februāra spriedums C 3/06 P Danone grupa.

3.10 Bez tam maksimālā brīvības atņemšanas soda no diviem līdz pieciem gadiem noteikšana ir drīzāk netradicionāls risinājums; labāka izvēle būtu noteikt maksimāli pieļaujamā soda vienu minimālo līmeni, lai panāktu iespējami lielāku saskaņošanu, ņemot vērā, ka tas nekādā gadījumā neapdraudēs tiesneša izvēles iespējas.

3.11 Komisija tomēr uzskata, ka dalībvalstu izvēles iespēju ierobežošana direktīvas transponēšanā ir pretrunā direktīvas mērķiem; turklāt attiecībā uz soda sankcijām Komitejas un Komisijas pieejas atšķiras. Ņemot vērā piemērošanas realitāti, būs jāizvēlas viena no minētajām pieejām, lai sasniegtu priekšlikuma mērķus.

3.12 EESK uzskata, ka Kopienas integrācijas procesa pašreizējos apstākļos Regulu minētajā jomā nav iespējams izstrādāt. Jau šobrīd bažas rada tādi jautājumi kā nepieciešamība noteikt skaidru robežšķirtni starp administratīvajām sankcijām un noziedzīgu nodarījumu, kā arī transponēšanā nepieļaut lielas atšķirības dalībvalstu tiesību aktos, jo nebūtu loģiski, ja vienā dalībvalstī par attiecīgu rīcību būtu piemērojams sods, bet citā ne.

3.13 Direktīvas novērtējuma ziņojums jānosūta arī EESK (8. pants).

3.14 Jāņem vērā EESK jau iepriekš izteiktās šādas piezīmes ⁽⁹⁾:

- *ius standi* (tiesības ierosināt kriminālo tiesvedību), lai, pamatojoties uz direktīvu, iestādes un NVO varētu celt apsūdzības tiesās; akreditēto NVO minēto tiesību īstenošanai kā piemēru ieteicams izvēlēties Orhūsas konvencijas sistēmu, nevis kādu citu prasību kategorijas sistēmu;
- tiesu iestāžu sadarbības un izmeklēšanas instrumentu stiprināšana ar mērķi apkarot noziedzīgus nodarījumus pret vidi, iesakot sekmēt par vides jautājumiem atbildīgu īpašu valsts prokuratūras iestāžu izveidi.
- Eiropas tiesiskās sadarbības tīklu izmantošana nolūkā izveidot nepieciešamo sadarbību attiecībā uz pārrobežu līmeņa noziedzīgiem nodarījumiem.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁹⁾ Sk. CES 463/2001, 2001. gada 31. jūlijs (NAT/114).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko nosaka Kopienas procedūras farmakoloģiski aktīvo vielu atlieku daudzumu noteikšanai dzīvnieku izcelsmes produktos un atceļ Regulu (EEK) Nr. 2377/90”

COM(2007) 194 galīgā redakcija — 2007/0064 (COD)

(2008/C 10/13)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu un 152. panta 4. punkta b) apakšpunktu Padome 2007. gada 22. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2007. gada 4. jūlijā (ziņotājs — COUPEAU kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē), ar 151 balsi par un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņem zināšanai Eiropas Komisijas pieņemtos noteikumus.

1.2 Komiteja vēlas, lai Eiropas Zāļu aģentūra izskatītu visas farmakoloģiskās vielas, kuras paredzēts izmantot produktīvajiem dzīvniekiem, un lai Veterināro zāļu komiteja izvērtētu maksimāli pieļaujamos atlieku daudzumus.

1.3 Jebkuram uzņēmumam, kas piedāvā dzīvniekiem paredzētus farmakoloģiskus produktus, ir jāsaņem Eiropas Zāļu aģentūras atļauja, kā arī Veterināro zāļu komitejas veiktais maksimāli pieļaujamo atlieku daudzumu izvērtējums.

1.4 Lai izvairītos no jebkādiem šķēršļiem, kas kavē minēto produktu apriti Eiropas Kopienā, šādas atļaujas būs spēkā visās Eiropas Savienības valstīs.

1.5 Jāvienkāršo tirdzniecības atļaujas saņemšanas kārtība, vienlaikus saglabājot patērētāju aizsardzības augstu līmeni.

1.6 Vienkāršāki un saprotamāki Eiropas dokumenti sniegtu labumu katram iedzīvotājam. To pieejamība ļautu katram gūt informāciju un izprast, kā Eiropa ietekmē ikdienas dzīvi.

2. Priekšlikuma mērķis

2.1 Mērķis ir arī turpmāk ierobežot patērētāju pakļaušanu farmakoloģiski aktīvo vielu iedarbībai.

2.2 Vienlaikus saglabājot patērētāju aizsardzības augstu līmeni, priekšlikumā ir jāparedz arī tiesību aktu vienkāršošana.

2.3 Lai sasniegtu izvirzīto tālāko mērķi, jāņem vērā šādi konkrēti tuvākie mērķi:

a) uzlabot produktīvajiem dzīvniekiem paredzēto veterināro zāļu pieejamību, lai nodrošinātu dzīvnieku veselību un labturību un novērstu vielu nelikumīgu lietošanu;

b) vienkāršot spēkā esošos tiesību aktus, izstrādājot galīgajam lietotājam saprotamākus noteikumus par maksimāli pieļaujamo atlieku daudzumu;

c) nodrošināt skaidras atsaucis vērtības attiecībā uz farmakoloģiski aktīvo vielu atlieku kontroli pārtikas produktos, lai uzlabotu patērētāju veselības aizsardzību un vienotā tirgus darbību;

d) precizēt Kopienas kārtību, kādā nosaka maksimāli pieļaujamās atlieku daudzumus, un nodrošināt to atbilstību starptautiskajiem standartiem.

3. Priekšlikuma kopsavilkums

3.1 Īstenojot spēkā esošos tiesību aktus attiecībā uz maksimāli pieļaujamajiem atlieku daudzumiem, ir radušās atsevišķas problēmas:

a) veterināro zāļu pieejamība ir samazinājusies tiktāl, ka tas nelabvēlīgi ietekmē sabiedrības veselību, dzīvnieku veselību un labturību;

b) ES atbalstītos starptautiskos standartus var iekļaut Kopienas tiesību aktos tikai tad, ja Eiropas Zāļu aģentūra ir sniegusi jaunu zinātnisko izvērtējumu;

c) dalībvalstu kontroles dienestiem nav atsaucis vērtību, jo īpaši attiecībā uz vielām, kuras konstatētas pārtikas produktos no trešām valstīm;

d) spēkā esošie tiesību akti ir diezgan neskaidri.

4. Ierosinātie noteikumi

4.1 Galvenie ierosinājumi ir šādi:

a) ir jāizvērtē iespējas ekstrapolēt obligāto vispārējā zinātniskā izvērtējuma daļu un izveidot tiesisko bāzi, uz kuras pamata Komisija varētu noteikt ekstrapolācijas piemērošanas principus;

b) ir jānosaka pienākums pielāgot Kopienas tiesību aktus, tajos iekļaujot arī tos maksimāli pieļaujamais atlieku daudzums, kas *Codex* noteikti ar ES atbalstu;

c) ir jāizveido īpašs tiesiskais regulējums, lai kontroles nolūkā un attiecībā uz ievesto pārtiku noteiktu maksimāli pieļaujamais atlieku daudzums tām farmakoloģiski aktīvajām vielām, kuras nav paredzēts atļaut kā veterinārās zāles.

4.2 Komiteja ir apspriedusies ar iesaistītajām pusēm, lai izvērtētu vajadzīgos grozījumus.

5. Ieteikumi

5.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņem zināšanai Eiropas Komisijas pieņemtos noteikumus.

5.2 Komiteja vēlas, lai Eiropas Zāļu aģentūra izskatītu visas farmakoloģiskās vielas, kuras paredzēts izmantot produktīvajiem dzīvniekiem, un lai Veterināro zāļu komiteja izvērtētu maksimāli pieļaujamais atlieku daudzums.

5.3 Jebkuram uzņēmumam, kas piedāvā dzīvniekiem paredzētus farmakoloģiskus produktus, ir jāsaņem Eiropas Zāļu aģentūras atļauja, kā arī Veterināro zāļu komitejas veiktais maksimāli pieļaujamo atlieku daudzumu izvērtējums.

5.4 Lai izvairītos no jebkādiem šķēršļiem, kas kavē minēto produktu apriti Eiropas Kopienā, šādas atļaujas būs spēkā visā Eiropas Savienības teritorijā.

5.5 Jāvienkāršo tirdzniecības atļaujas saņemšanas kārtība, vienlaikus saglabājot patērētāju aizsardzības augstu līmeni.

5.6 Izstrādātie zinātniskie izvērtējumi ļaus noteikt produktu nekaitīgumu un laiku, kas pēc zāļu ievadīšanas dzīvniekam ir jāgaida līdz kausānai.

5.7 Pamatojoties uz izstrādātiem zinātniskiem atzinumiem, Padomei ir jānosaka maksimāli pieļaujamais atlieku daudzums.

5.8 Pašreizējā kārtība ir piemērota, jā saglabā arī atļaujas pieteikuma izskatīšanas kārtība.

5.9 Klasificējot farmakoloģiski aktīvās vielas, ir jānosaka

a) maksimāli pieļaujamais atlieku daudzums;

b) fakts, ka maksimāli pieļaujamā atlieku daudzuma nav;

c) aizliegums vielu ievadīt.

5.10 Eiropas Zāļu aģentūrai jāapspriežas ar references laboratorijām, kā arī jānosaka atlieku analīzes process.

5.11 Nevajadzētu radīt šķēršļus dzīvnieku izcelsmes produktu brīvai aprītei Eiropas Savienībā.

5.12 Vienkāršāki un saprotamāki Eiropas dokumenti sniegtu labumu katram iedzīvotājam. To pieejamība ļautu katram gūt informāciju un izprast, kā Eiropa ietekmē ikdienas dzīvi.

5.13 Lai nodrošinātu lietotāju pilnīgu aizsardzību, attiecībā uz gaļas produktiem no trešām valstīm, kuros izmantotas Eiropas līmenī neapstiprinātas zāles, ir jāveic Eiropas Zāļu aģentūras vadīta zinātniska izpēte, pierādot produktu nekaitīgumu, kā arī jāsaņem Komitejas apstiprinājums par maksimāli pieļaujamo atlieku daudzumu.

5.14 Komisijai būtu jāpievēršas jautājumam par tādu atsevišķām sugām paredzētu zāļu pieejamību, kas rentabilitātes trūkuma dēļ netiek izstrādātas laboratorijās.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes Regulai par Kopienas sistēmas izveidi datu vākšanai, pārvaldīšanai un izmantošanai zivsaimniecības nozarē un par atbalstu zinātnisko ieteikumu gatavošanai saistībā ar kopējo zivsaimniecības politiku”

COM(2007)196 galīgā redakcija — 2007/0070 (CNS)

(2008/C 10/14)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu Eiropas Savienības Padome 2007. gada 1. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 6. septembrī (ziņotājs: SARRÓ IPARRAGUIRRE kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē) ar 150 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja regulas priekšlikumu kopumā vērtē atzinīgi.

1.2 EESK pauž šaubas par to, ka regulas priekšlikums patiešām nozīmē pašlaik spēkā esošās regulas “vienkāršošanu”, kas varētu samazināt administratīvo slogu gan dalībvalstīm, gan ieinteresētajiem dalībniekiem.

1.3 EESK uzskata, ka Eiropas Komisijas “tiešo lietotāju” definīcija ir neprecīza, jo to var attiecināt uz jebkuru lietotāju. Tādēļ tā ierosina Komisijai definīciju grozīt, to padarot daudz precīzāku.

1.4 EESK uzskata, ka vides dati galvenokārt jāvēc, veicot apsekojumus jūrā zinātnisko pasākumu ietvaros, ko dalībvalstis organizē zivsaimniecības nozarē.

1.5 Komiteja uzskata, ka Komisijai būtu jāprecizē, kāda neatbilstība ir iemesls, lai piemērotu sankcijas dalībvalstīm, kā arī būtu jāparedz finanšu korekciju modulācija.

1.6 EESK aicina Komisiju svītrot nosacījumu par paraugdatu vācēju brīvu piekļuvi ekonomikas datiem biroja telpās, ņemot vērā juridiskas problēmas, ko tas var radīt.

1.7 EESK ieskatā Komisijai būtu skaidri jāparedz, ka jūras novērojumu programmas finansē dalībvalstis, kā arī jāparedz apkalpju īstenoto īpašo datu vākšanas programmu samazināšana līdz nepieciešamajam minimumam, lai apkalpes atbrīvotu no pārmērīgas darba slodzes.

1.8 Attiecībā uz zvejas darbības ietekmes uz vidi novērtējumu Komiteja uzskata, ka Eiropas Komisijai ir skaidri jānosaka, kādi dati būs nepieciešami un kas tos vāks.

1.9 Komiteja uzskata, ka grūti būs ievākt datus, kas ļauj novērtēt sugu mijiedarbības pakāpi, tādēļ ierosina minēto punktu svītrot.

1.10 Attiecībā uz savākto primāro datu pārvaldību un lietošanu EESK vēlas uzsvērt, ka ir svarīgi, lai visi, kam saskaņā ar regulas priekšlikumu ir pieejami minētie dati, nodrošinātu to konfidencialitāti.

1.11 Komiteja uzskata, ka būs gandrīz neiespējami uzsākt Kopienas un valstu programmas 2008. gadā, tādēļ ierosina Komisijai uzsākt to īstenošanu 2009. gadā.

2. Pamatojums

2.1 Sistemātiski ievākti un uzticami zivsaimniecības pamatdati ir būtiski svarīgi, lai novērtētu zivju krājumus un sagatavotu zinātniskus ieteikumus, līdz ar to tiem ir īpaša nozīme kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) īstenošanā.

2.2 Eiropas Komisija ir izskatījusi pastāvošo datu vākšanas sistēmu⁽¹⁾, kas izveidota pirms vairākiem gadiem, un atzinusi, ka tā ir jāpārskata, lai pienācīgi varētu ņemt vērā uz floti balstītas zvejas pārvaldības pieeju, nepieciešamību izstrādāt ekosistēmu pieeju, nepieciešamību uzlabot zivsaimniecības datu kvalitāti, pilnīgumu un vispārēju pieejamību, nepieciešamību sniegt efektīvāku atbalstu zinātnisko ieteikumu gatavošanai un sekmēt dalībvalstu sadarbību.

⁽¹⁾ Padomes Regula (EK) 1543/2000 par Kopienas sistēmas izveidi to datu vākšanai un pārvaldei, kas vajadzīgi, lai īstenotu kopējo zivsaimniecības politiku (OV L 176, 15.7.2000), kā arī citas regulas zivsaimniecības datu vākšanas un pārvaldības jomā.

2.3 Tādēļ Komisija iepazīstina ar priekšlikumu Padomes regulai "par Kopienas sistēmas izveidi datu vākšanai, pārvaldīšanai un izmantošanai zivsaimniecības nozarē un par atbalstu zinātnisko ieteikumu gatavošanai saistībā ar kopējo zivsaimniecības politiku". Minētā priekšlikuma, par ko sagatavots šis atziņums, mērķis ir izstrādāt ilgtermiņa un labi integrētas reģionālās paraugdatu vākšanas programmas, iekļaujot tajās bioloģiskos, ekonomikas, vides un sociālās jomas datus, kas atbilstu jaunajām prasībām, ko radījusi nepieciešamība virzīties uz zvejas pārvaldību un uz tādu pieeju zivsaimniecības pārvaldībā, kuras pamatā ir ekosistēmas

2.4 Priekšlikums paredz, ka jaunā datu vākšanas sistēma ietvers visu procesu kopumā, sākot ar datu vākšanu jūrā līdz to izmantošanai, ko veic tiešie lietotāji. Turklāt priekšlikumā kā jauninājums paredzēta vides datu vākšana, galvenokārt, lai novērtētu zvejas darbību ietekmi uz jūras ekosistēmu, un finansiālas sankcijas dalībvalstīm par noteikumu neievērošanu, paredzēts uzlabot datu pieejamību un lietošanu, kā arī samazināt administratīvo slogu visām iesaistītajām pusēm (vienkāršošana).

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Lai uzlabotu zinātnisko ieteikumu gatavošanu, regulas priekšlikumā paredzēti noteikumi par bioloģisko, ekonomikas, vides un sociālās jomas datu vākšanu un pārvaldību zivsaimniecības nozarē daudzgadu programmu ietvaros, kā arī to izmantošana saskaņā ar Kopējo zivsaimniecības politiku (KZP).

3.2 Minētajiem pamatdatiem ir jāļauj novērtēt dažādu zvejas flotu darbību, sagatavot kopsavilkumus, izmantojot ievāktos datus saskaņā ar citiem Kopienas noteikumiem par KZP, aprēķināt kopējo nozvejas un izmetumu apmēru pēc zivju krājuma un pēc zvejas kuģu grupām, klasificēt nozveju pēc ģeogrāfiskā apgabala un laika perioda, novērtēt krājumu apmēru un to teritoriālo sadalījumu, zvejas darbību ietekmi uz vidi un sociāli ekonomisko situāciju zivsaimniecības nozarē, dot iespēju kontrolēt Kopienas zvejas kuģu izkraušanu un importētās produkcijas cenas un novērtēt nozares sociālo un ekonomisko situāciju.

3.3 Minēto pasākumu finansējums ir paredzēts ar Padomes 2006. gada 22. maija Regulu (EK) Nr. 861/2006, ar ko izveido Kopienas finanšu instrumentus kopējās zivsaimniecības politikas un Jūras tiesību ⁽²⁾ īstenošanai; EESK par to ir izstrādājusi atziņumu ⁽³⁾.

3.4 Regulas priekšlikumā īpaša nozīme ir piešķirta ievākto datu kvalitātes kontrolei un validācijai, paredzot Kopienas finansējuma piešķiršanu tikai tad, ja ir veikta kvalitātes kontrole un konstatēta atbilstība pieņemtajiem kvalitātes standartiem.

3.5 Zivsaimniecības datu vākšanu un pārvaldību nosaka arī citas Kopienas regulas, kurās paredzēti noteikumi par datu

vākšanu un pārvaldību attiecībā uz zvejas kuģiem, to darbību un nozveju, cenu kontroli, vaļveidīgo nejaušu nozveju un zveju dzīljūras krājumus; šie dokumenti ir jāņem vērā regulas priekšlikumā, ja vēlas izveidot pilnīgu un saskaņotu datu vākšanas sistēmu.

3.6 Kopumā EESK regulas priekšlikumu vērtē atzinīgi. Tā tomēr ir norūpējusies par pastāvīgu Kopienas regulu skaita palielināšanos, jo tas nozīmē lielāku administratīvo slogu. Šajā sakarā EESK apšauba, ka regulas priekšlikums patiešām nozīmē vienkāršošanu un ka tas samazinās administratīvo slogu gan dalībvalstīm, gan ieinteresētajiem dalībniekiem.

3.7 Vienlaikus EESK ļoti atzinīgi vērtē to, ka priekšlikumā liela uzmanība ir pievērsta zvejas darbību vides aspektiem un ka tas ļauj iegūt nepieciešamos datus, lai zvejas pārvaldībā varētu piemērot ekosistēmu pieeju.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Regulas priekšlikuma sākumā definēti daži svarīgi jēdzieni, piemēram: zivsaimniecības nozare, atpūtas zveja, jūras reģioni, primārie dati, detalizēti dati, apkopotie dati, paraugdatu vākšana par floti, Kopienas zvejas kuģis un tiešie lietotāji. EESK uzskata, ka pēdējā minētā jēdziena definīcija ir neprecīza, jo tā aptver "fiziskas vai juridiskas personas vai organizācijas, kas nodarbojas ar zivsaimniecības datu zinātnisko analīzi". Komiteja uzskata, ka saskaņā ar šādu definīciju jebkurš varētu būt tiešais lietotājs. Tādēļ tā ierosina Eiropas Komisijai definīciju grozīt, daudz precīzāk nosakot, kas ir patiesie tiešie lietotāji.

4.2 Komisija izstrādās Kopienas daudzgadu datu vākšanas programmu, kas aptvers šādas jomas:

- komerciālā zveja, kuru Kopienas zvejas kuģi veic Kopienas ūdeņos vai ārpus tiem;
- atpūtas zveja, kuru veic Kopienas ūdeņos;
- akvakultūra dalībvalstu teritorijā un Kopienas ūdeņos;
- zivsaimniecības produktu pārstrādes rūpniecība.

4.3 Dalībvalstis sagatavos nacionālo datu vākšanas programmu, kas ir izstrādāta atbilstoši Kopienas programmai un kurā tiks iekļautas izmantojamās datu vākšanas un analīzes, kā arī to pareizības un precizitātes novērtēšanas procedūras un metodes. Nacionālajās programmās iekļaus konkrēti šādus elementus:

- nacionālās paraugdatu vākšanas programmas;
- vajadzības gadījumā — režīmu attiecībā uz novērotajiem jūrā;
- režīmu attiecībā uz apsekojumiem jūrā.

⁽²⁾ OVL 160, 14.6.2006.

⁽³⁾ NAT/280 — CESE 1490/2005 — OVC 65, 17.3.2006.

4.4 Komisija priekšlikumā paredz, ka Kopienas programmas un nacionālās programmas izstrādās trīs gadus ilgam laika posmam. Pirmās programmas būs paredzētas laika posmam no 2008. līdz 2010. gadam. Komiteja uzskata, ka būs gandrīz neiespējami uzsākt Kopienas un valstu programmas 2008. gadā, tādēļ ierosina, lai Komisija sāktu tās īstenot 2009. gadā.

4.5 Dalībvalstis vienā un tajā pašā jūras reģionā savstarpēji koordinēs nacionālās programmas un centīsies saskaņot savu darbību ar trešām valstīm, kuru suverenitātē vai jurisdikcijā ir ūdeņi tajā pašā jūras reģionā — kā tas ir reģionālajās zivsaimniecības organizācijās.

4.6 Zivsaimniecības zinātnes, tehnikas un ekonomikas komiteja (ZZTEK) novērtēs nacionālās programmas, to iespējamus grozījumus un vācamo datu zinātnisko atbilstību. Komisija apstiprinās nacionālās programmas, pamatojoties uz ZZTEK sniegtu novērtējumu.

4.7 Komiteja atbalsta datu vākšanas un pārvaldības plānu daudzgadu programmu ietvaros. EESK tomēr vēlas norādīt Komisijai, ka no regulas priekšlikuma teksta nevar izsecināt, kā zivsaimniecības datu — galvenokārt datu par zvejas darbību ietekmi uz vidi — vākšana ietekmēs zvejas kuģa apkalpes ikdienas darbu. Šajā sakarā EESK uzskata, ka vides dati galvenokārt jāvēl, veicot apsekojumus jūrā zinātnisko pasākumu ietvaros, ko dalībvalstis organizē zivsaimniecības nozarē.

4.8 Komisija paredz jaunu aspektu: regulas priekšlikuma noteikumu neieviešanas gadījumā varēs piemērot sankcijas pret dalībvalstīm, samazinot un pat apturot nacionālo programmu finansiālo atbalstu. Komiteja atzinīgi vērtē priekšlikumu un pauž cerību, ka dalībvalstis pildīs savas saistības, lai izvairītos no sankcijām. EESK tomēr uzskata, ka Komisijai būtu jāprecizē, kāda neatbilstība ir iemesls, lai piemērotu sankcijas dalībvalstīm, un būtu jāparedz finanšu korekciju modulācija.

4.9 Kā minēts 4. panta 3. punktā nacionālajās daudzgadu paraugdatu vākšanas programmās tiks iekļauts:

- paraugdatu vākšanas plāns bioloģiskajiem datiem, kurus iegūst, vācot paraugdatus par flotēm un — attiecīgā gadījumā — par atpūtas zveju,
- paraugdatu vākšanas plāns ekosistēmas datiem, kas ļauj novērtēt sugu mijiedarbības pakāpi un zivsaimniecības nozares ietekmi uz vidi,
- paraugdatu vākšanas modelis ekonomikas un sociālās jomas datiem, kas ļauj novērtēt ekonomisko situāciju zivsaimniecības nozarē.

4.10 EESK apstiprina tās atzinumā par regulu (EK) Nr. 861/2006 pausto uzskatu, ka zinātnisko ieteikumu uzlabošanai ar dalībvalstu starpniecību būtu jāfinansē Kopienas

zivsaimniecības nozares izdevumi par pētījumu veikšanu, lai novērtētu zvejas darbību ietekmi uz vidi un nozares sociāli ekonomisko situāciju.

4.11 Komisija paredz — lai paraugdatu vācēji varētu pildīt savus pienākumus, dalībvalstīm būs viņiem jānodrošina brīva pieeja

— visiem izkrāvējiem, tostarp arī pārkrāvējiem no kuģa uz kuģi un pārsūtījumiem, ko veic akvakultūras vajadzībām;

— biroja telpām — ekonomikas datu vākšanai.

4.12 EESK vēlas norādīt Komisijai, ka pastāv juridiskas grūtības, lai paraugdatu vācējiem nodrošinātu brīvu pieeju ekonomikas jomas datiem biroja telpās. Tādēļ tā ierosina Komisijai minēto punktu svītrot.

4.13 Visbeidzot zivsaimniecības datu vākšanai nacionālo programmu ietvaros ir paredzēta, pirmkārt, novērotāju jūrā uzņemšana uz kuģa, ja tas ir nepieciešams datu vākšanai, un, otrkārt, zinātniskie apsekojumi jūrā, lai neatkarīgi no komerciāls zvejas datiem novērtētu zivju krājumu apmēru un sadalījumu un zvejas darbību ietekmi uz vidi.

4.14 EESK atzīst, ka abas sistēmas ir nepieciešamas zivsaimniecības datu vākšanas sistēmas papildināšanai, un uzskata, ka Komisijai būtu skaidri jāparedz, ka jūras novērojumu programmas finansē dalībvalstis. Attiecībā uz gadījumu, kad uz zvejas kuģa nav iespējams uzņemt novērotājus telpu trūkuma vai drošības apsvērumu dēļ, EESK vēlas norādīt Komisijai, ka paraugdatu vākšanas programmas, kas būtu jāīsteno apkalpes locekļiem, var viņus pārmērīgi noslogot.

4.15 Attiecībā uz zvejas darbību vides ietekmes novērtējumu Komiteja uzskata, ka Eiropas Komisijai ir skaidri jādefinē, kādi dati būs nepieciešami un kas tos vāks.

4.16 Regulas priekšlikums paredz, ka savāktie primāro datu drošu glabāšanu datorizētās datubāzēs un to konfidencialitāti nodrošinās dalībvalstis. Dalībvalstis būs arī atbildīgas par to, lai ievāktie primārie dati, detalizētie un apkopotie dati, kas iegūti no primārajiem datiem, būtu kvalitatīvi un pilnīgi.

4.17 Komiteja uzskata, ka ir lietderīgi piešķirt minēto atbildību dalībvalstīm, jo konfidencialitāte zivsaimniecības uzņēmumiem ir ļoti svarīga.

4.18 Datu konfidencialitāte ir sevišķi svarīga, jo valstu datorizētās datubāzēs būs ievietoti visi primārie dati saskaņā ar:

- Regulu (EEK) Nr. 2847/19937 par zvejas flotei piemērojamu kontroles sistēmu,
- Regulu (EK) Nr. 779/1997 par zvejas intensitātes vadības režīmu Baltijas jūrā,

- Regulu (EK) Nr. 104/20009 par zivsaimniecības un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju,
- Regulu (EK) Nr. 2347/2002 par īpašām pieejamības prasībām un citiem piemērojamiem noteikumiem attiecībā uz zveju dziļjūras krājumos,
- Regula (EK) Nr. 812/2004 par pasākumiem attiecībā uz vaļveidīgo nejaušu nozveju zvejā,

Tāpat, piemērojot šajā atzinumā skatāmo regulas priekšlikumu, dati par:

- kuģu darbību, kuras pamatā ir satelītnovērošanas informācija un informācija no citām monitoringa sistēmām,
- datus par kopējo nozvejas apmēru no konkrēta krājuma konkrētā komerciālās zvejas flotes segmentā, tostarp arī par izmetumiem, un — attiecīgā gadījumā — datus par nozveju, kas gūta atpūtas zvejā,
- bioloģiskos datus, kas nepieciešami, lai veiktu izmantojamo krājumu stāvokļa monitoringui,
- ekosistēmas datus, kas nepieciešami, lai novērtētu zvejniecības un akvakultūras darbību ietekmi uz vidi;
- datus, kas ļauj novērtēt sugu mijiedarbību un

- ekonomikas un sociālās jomas datus no flotes sektora un pārstrādes nozarēm.

4.19 Attiecībā uz datiem, kas ļauj novērtēt sugu mijiedarbību, EESK uzskata, ka, ņemot vērā to neviennozīmīgumu un precizitātes trūkumu, šādu novērtējumu nebūs iespējams veikt, tādēļ ierosina minēto punktu svītrot.

4.20 Dalībvalstis apstrādās primāros datus, veidojot detalizētu vai apkopotu datu kopas saskaņā ar attiecīgiem starptautiskajiem standartiem un reģionu līmenī atzītiem protokoliem, un, pamatojoties uz nolīgumiem ar Komisiju, tos nodos Komisijas un atbilstīgu zinātnisku organizāciju rīcībā.

4.21 Detalizētos un apkopotos datus dalībvalstis nosūtīs drošā elektroniskā formātā.

4.22 Dalībvalstis varēs atteikties nosūtīt attiecīgos detalizētos vai apkopotos datus tikai, ja pastāvēs fizisku un/vai juridisku personu identificēšanas risks vai arī gadījumos, ja tiešie lietotāji nepildīs regulas priekšlikumā noteiktās saistības.

4.23 Attiecībā uz iegūto datu lietošanu un pārvaldību Komiteja vēlas norādīt, ka būtiski svarīga ir ievākto primāro datu konfidencialitāte — jo īpaši, attiecībā uz tiem datiem par zvejas kuģu darbību, kuru pamatā ir satelītnovērošanas informācija —, tādēļ pieprasa Komisijai, lai tie tiktu apstrādāti atsevišķi.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 96/22/EK par noteiktu hormonālas vai tireostatiskas iedarbības vielu un beta-agonistu lietošanas aizliegumu lopkopībā”

COM(2007) 292 galīgā redakcija — 2007/0102 (COD)

(2008/C 10/15)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 152. panta 4. punkta b) apakšpunktu 2007. gada 2. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 6. septembrī. Ziņotājs — JIROVEC kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 25. un 26. septembrī (26. septembra sēdē), ar 152 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ņem vērā Eiropas Komisijas pieņemtos pasākumus.

1.2 EESK atzinīgi novērtē, ka tiek vienkāršoti un precizēti tiesību akti, ko piemēro kā privātpersonām, tā arī uzņēmumiem, kas piedāvā dzīvniekiem paredzētus farmācijas produktus.

1.3 Direktīvas priekšlikumā ir ievērots proporcionalitātes princips, jo tajā paredzētas tikai ierobežotas izmaiņas, kas izriet no jaunākajiem zinātniskiem datiem un ekspertu atzinumiem.

1.4 Ierosinātā direktīva attiecas arī uz pārtikā izmantojamo dzīvnieku importu no trešām valstīm

1.5 Direktīvas priekšlikums nav pretrunā ar saistībām, kas pieņemtas saskaņā ar PTO.

1.6 Estradiola 17β un tā esterveida atvasinājumu trūkums nākotnē neradīs būtiskas sekas zemniekiem un dzīvnieku labturībai.

1.7 Atliekvielu klātbūtnes maksimālās robežas noteikt nav nepieciešams.

1.8 Ietekme uz maziem un vidējiem uzņēmumiem arī būs minimāla.

2. Priekšlikuma mērķis

2.1 Attiecīgajā priekšlikumā ir paredzēts izdarīt grozījumus 1996. gada 29. aprīļa Direktīvā 96/22/EK, kurā grozījumi izdarīti ar Direktīvu 2003/74/EK. Ar ierosināto direktīvu aizliedz laist tirgū noteiktas vielas, lai ievadītu visiem dzīvniekiem, kuru gaļa un produkti ir paredzēti lietošanai cilvēku uzturā, ja tas tiek darīts citiem nolūkiem, nevis tiem, kas paredzēti 4. panta 2. punktā.

Aizliegto vielu saraksts

A saraksts:

— tireostatiskas vielas;

— stilbēni, stilbēna atvasinājumi, to sāļi un esteri;

— estradiols 17β un tā esterveida atvasinājumi.

B saraksts:

— beta-agonisti.

2.2 Ierosinātie grozījumi ir šādi:

a) svītrot lolojumdzīvniekus no tiesību akta darbības jomas;

b) pilnībā aizliegt estradiola 17β lietošanu pārtikā izmantojamo dzīvnieku aprūpē.

2.3 Komisija ierosina veikt tikai nelielas izmaiņas, kas nepieciešamas, lai turpmāk novērstu lolojumdzīvnieku ciešanas, tiem nesākot atbilstīgu ārstēšanu, un ņem vērā zinātnieku un ekspertu atzinumus par estradiolu 17β⁽¹⁾.

3. Vispārīgs stāvokļa raksturojums

3.1 Padomes Direktīvas 96/22/EK 2. panta a) apakšpunktā īpaši aizliegts laist tirgū II pielikumā norādītās vielas, lai ievadītu “visu sugu” dzīvniekiem.

3.2 Salīdzinot tireostatiskas iedarbības vielu saturošu produktu cenas, ir redzams, ka to lietošana pārtikā izmantojamo dzīvnieku aprūpei nav ekonomiski izdevīga.

3.3 Nelikumīga izmantošana ir drīzāk saistīta ar šo vielu nelikumīgu ražošanu vai importu. Nav konstatēti stilbēnu, stilbēna atvasinājumu, to sāļu un esteru nelikumīgas lietošanas gadījumi pēdējo piecu gadu laikā.

3.4 Iepriekš minētajā direktīvā nav atļauts piešķirt tirdzniecības atļaujas tiem produktiem, kas satur lolojumdzīvnieku hipertiroīdisma ārstēšanai domātas vielas.

3.5 Eiropas Savienība 1981. gadā ar Direktīvu 81/602/EEK aizliedza izmantot tādas vielas ar hormoniem līdzīgu iedarbību, kas paredzētas, lai veicinātu lauksaimniecības dzīvnieku augšanu, jo īpaši estradiolu 17β.

⁽¹⁾ “Dzīvnieku slimību profilakse un kontrole” (http://ec.europa.eu/food/animal/resources/publications_en.htm).

3.6 Ja Direktīvā 96/22/EK sākotnēji bija paredzēts aizliegt estradiolu 17β un tā esterveida atvasinājumus neatkarīgi no lietošanas nolūkiem, tad tajā galu galā tika samazināti gadījumi, kad estradiolu 17β var lietot citiem mērķiem, nevis augšanas veicināšanai. Šis produkts ir pilnībā kancerogēns, jo tam piemīt gan audzējus rosinoša, gan veicinoša iedarbība.

3.7 Ziņojumā, kas Padomei un Parlamentam iesniegts 2005. gada 11. oktobrī, ir secināts, ka, tā kā ir izplatīta alternatīvu vielu, piemēram, prostaglandīnu lietošana, ir iespējams izbeigt iepriekš minēta produkta lietošanu pārtikā izmantojamo dzīvnieku aprūpē.

3.8 Lolojumdzīvnieki, kas slimo ar hipertiroīdismu, bieži cieš, jo nevar saņemt piemērotu ārstēšanu.

4. Piezīmes

4.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ņem vērā Eiropas Komisijas pieņemtos pasākumus.

4.2 Grozījumi, kas ir ierosināti attiecībā uz estradiolu 17β, ir tieši Direktīvas 2003/74/EK 11.a pantā paredzēto pasākumu rezultāts.

4.3 Ierosinātās izmaiņas ir nelielas un nepieciešamas, lai turpmāk novērstu lolojumdzīvnieku ciešanas, tiem nesāņemot ārstēšanu.

4.4 Attiecīgais priekšlikums skar dzīvnieku īpašniekus, praktizējošos veterinārārstus, veterināro zāļu ražošanas nozari un dalībvalstu iestādes, kas izsniedz atļaujas.

4.5 Šis priekšlikums veicinās augstu cilvēka veselības aizsardzības līmeni.

4.6 Izsniedzot jaunas atļaujas, tomēr ir jāapsver iespēja, ka produkts tiks izmantots citiem mērķiem. Tādēļ, ja konkrētais produkts var tikt izmantots citiem mērķiem, atļauju var neizsniegt.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1924/2006 par uzturvērtības un veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem”

COM(2007) 368 galīgā redakcija — 2007/0128 (COD)

(2008/C 10/16)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2007. gada 26. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Tā kā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir pilnībā apmierināta ar priekšlikuma saturu un šim tematam jau veltīts 2004. gada 26. februārī pieņemtais atzinums CESE 308/2004 un 2006. gada 13. decembrī (*) pieņemtais atzinums CESE 1571/2006, Komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī, ar 163 balsīm par, 1 balsi pret un 7 atturoties pieņēma lēmumu atbalstīt priekšlikumu, pamatojoties uz minētajos dokumentos izteikto Komitejas nostāju.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

(*) EESK atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par uzturvērtības un veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem” — COM(2003) 424 galīgā redakcija — 2003/0165 COD (OV C 110, 30.4.2004) un “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai ar ko groza Regulu (EK) nr. .../... par uzturvērtības un veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem” — COM(2006) 607 galīgā redakcija — 2006/0195 COD (OV C 325, 30.12.2006).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Globālās tirdzniecības integrācija un ārpakalpojumi: jauno problēmu pārvaldība”

(2008/C 10/17)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 16. februārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par: “Globālās tirdzniecības integrācija un ārpakalpojumi: jauno problēmu pārvaldība”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2007. gada 12. septembrī. Ziņotājs — ZÖHRER kgs, līdzziņotājs — LAGERHOLM kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēde), ar 151 balsim par, 1 balsi pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Dažādu apstākļu kopums veicina pārmaiņas tirdzniecības jomā un valstu tautsaimniecību aizvien ciešāku integrāciju globālās tirdzniecības sistēmā. Viens no vissvarīgākajiem apstākļiem ir starptautiskās darba dalīšanas attīstība, kas izraisījusi to, ka dažādos ražošanas procesa posmos notiek aizvien plašāka tirdzniecība ar starpposma produktiem (precēm un pakalpojumiem). Starpposma produktu tirdzniecība ir viens no galvenajiem rūpniecības pārmaiņu virzītājspēkiem, un tā ir īpaša starptautiskās darba dalīšanas forma.

1.2 Atzinuma autori uzskata, ka ārpakalpojumu izmantošanas mēraukla ir ārējā tirdzniecība ar starpposma produktiem, pie kam šāda definīcija atšķiras no vispārpieņemtās, un ir vērojama zināma līdzība ar tā dēvēto uzņēmējdarbības pārvietošanu (“offshoring”), tādēļ jēdzienu nodalīšanas labad varētu lietot terminu “ārpakalpojumi no citām valstīm (ārpakalpojumu iegāde citās valstīs)” (“Offshore — Outsourcing”).

1.3 “Ārpakalpojumu iegādei citās valstīs” ir virkne iemeslu. Visbiežāk diskusijās tiek minētas zemās darbaspēka izmaksas (mazākas algas un/vai zemāks sociālās aizsargātības līmenis). Vienlaikus būtiska nozīme ir arī izejvielu cenām vai jaunu, strauji augošu tirgu tuvumam. Arī tādi izmaksas samazinoši apstākļi kā mazāk stingri tiesību akti vides jomā vai mazāks nodokļu slogs var veicināt ārpakalpojumu iegādi citās valstīs.

1.3.1 Ārpakalpojumu iegāde citās valstīs nebūt nav jauna parādība, tā ir sinonīms tādai ražošanas organizācijai, kuras pamatā ir darba dalīšana, proti, uzņēmumi specializējas jomā, kuru tie vislabāk pārvalda un kura tiem ir visrentablākā. Informācijas tehnoloģijas un lētas saziņas iespējas paātrina minētās attīstības tendences un paver iespējas pārrobežu tirdzniecībai daudzās jaunās jomās, galvenokārt — pakalpojumu nozarē.

1.3.2 Finansiāli izdevīga un efektīva transporta sistēma ir viens no priekšnoteikumiem, lai izmantotu ārpakalpojumus no citām valstīm.

1.4 Preču tirdzniecības apjoms pasaules tirgū pašreiz ir 15 reizu lielāks nekā 1950. gadā, un tirdzniecības īpatsvars visas pasaules IKP ir trīskāršojies. Globālās pakalpojumu tirdzniecības jomā pašreiz notiek tik pat strauja izaugsme kā preču tirdzniecības jomā, un pakalpojumu tirdzniecības izaugsme ir straujāka nekā IKP pieaugums. Pakalpojumu īpatsvars starptautiskajā tirdzniecībā ir gandrīz 20 %.

cības jomā, un pakalpojumu tirdzniecības izaugsme ir straujāka nekā IKP pieaugums. Pakalpojumu īpatsvars starptautiskajā tirdzniecībā ir gandrīz 20 %.

1.5 No 1992. līdz 2003. gadam bija vērojams starpposma produktu (no 52,9 līdz 54,1 %) un ražošanas līdzekļu (no 14,9 līdz 16,6 %) īpatsvara pieaugums kopējā importā, turpretī patēriņa preču īpatsvars nedaudz samazinājās. “Sastāvdaļas un komponenti” bija tā starpposma produktu kategorija, kurā bija vērojams būtisks pieprasījuma pieaugums.

1.6 Arī reģionos vērojama ļoti atšķirīgas attīstības tendences. Starpposma produktu īpatsvars 15 valstu ES, Japānas un ASV kopējā importā ir samazinājies, savukārt Ķīnā, Dienvidaustrumu Āzijā un desmit jaunajās ES dalībvalstīs tas ir palielinājies.

1.7 Straujais pakalpojumu tirdzniecības pieaugums galvenokārt vērojams kategorijā “citi pakalpojumi”. Minētajai kategorijai pieskaitāmi galvenokārt ar uzņēmējdarbību saistīti pakalpojumi. Savukārt šajā jomā īpaši pieaug sniegto finanšu, datoru un informācijas pakalpojumu apjoms. Pakalpojumu nozarē lielākie ieguvēji no ārpakalpojumu izmantošanas ir ASV, ES-15 un Indija, pie kam salīdzinoši vislielākā ieguvēja ir Indija.

1.8 Kopumā ES ir sekmīgi saglabājusi vadošās pozīcijas gan globālajā preču, gan pakalpojumu tirdzniecībā. Eiropas uzņēmumi ir vadošie tirgus dalībnieki daudzās rūpniecības nozarēs ar vidēju tehnoloģiju izmantošanas līmeni, kā arī kapitālietilpīgu preču ražošanā. Bažas izraisa augošais tirdzniecības bilances deficīts ar Āziju un visai vājī ES sasniegumi IKT jomā.

1.9 Pateicoties ārpakalpojumu iegādei citās valstīs, pieaug tirdzniecības apjomi, kas paaugstina labklājību kopumā. Tomēr Komiteja arī apzinās, ka minētajā procesā ir gan ieguvēji, gan arī zaudētāji, pie kam vieglāk ir noteikt, kuri ir zaudētāji, jo ārpakalpojumu izmantošanai ir tūlītējas sekas (piemēram, darba ņēmēji zaudē darbu).

1.10 Nemot vērā Eiropas Savienībai kopumā labvēlīgo attīstību starpposma produktu tirdzniecības jomā, jāatbalsta pozitīva un aktīva ES nostāja brīvas un godīgas globālās tirdzniecības jautājumā, kā arī aktīva globalizācijas stratēģija. Savukārt pašā Eiropas Savienībā vislielākā uzmanība jāvelta globālajā tirdzniecībā gūto labumu sadalei.

1.11 ES ir jāiestājas par godīgiem globālās tirdzniecības nosacījumiem un ilgtspējīgu ekonomisko, sociālo un ekoloģisko attīstību.

1.12 ES būtu jāapzinās un jānostiprina savas priekšrocības. Tieši iepriekš minētajām nozarēm ar vidēju tehnoloģiju pielietojuma līmeni bieži vien ir raksturīga spēja izstrādāt un ieviest jauninājumus. Līdztekus jāveic arī ieguldījumi jaunās nozarēs — gan materiālā, gan ideju veidā.

1.13 Tā kā ārpakalpojumu iegāde citās valstīs attīstās, ir steidzami jāveic plašāka un diferencētāka analīze. Komiteja iesaka Komisijai uzsākt šādu analīzi, kurā būtu jāparedz arī iespējamie attīstības scenāriji tuvākā nākotnē un vidējā termiņā un kuras veikšanā jāiesaista arī ieinteresētās puses. Šāda analīze varētu būt arī daļa no nozaru apsekojumiem, kas tiek veikti saskaņā ar jauno rūpniecības politiku, un tā varētu kalpot par pamatu diskusijām nozaru sociālo partneru dialogā.

1.14 Lisabonas stratēģija sniedz būtiskas atbildes uz jautājumu, kā Eiropā risināt problēmas, kuras radījuši globālās tirdzniecības integrācija un Eiropas ražotņu pārvietošana uz ārvalstīm, kas notiek arvien biežāk. Šajā sakarā Komiteja uzsver, jāveic šādi nozīmīgi uzdevumi, lai globalizācijas procesā Eiropa spētu pielāgoties un būtu konkurētspējīga:

- jāpabeidz iekšējā tirgus izveide un tas jānostiprina;
- īpaši jāveicina jauninājumu izstrāde un ieviešana;
- jāveicina nodarbinātība.

2. Atzinuma pamatojums un galvenie aspekti

2.1 Dažādu apstākļu kopums (tirdzniecības liberalizācija, pārvadājumu un sakaru izmaksu samazināšanās, ienākumu paaugstināšanās, aizvien izteiktāka darba dalīšana starptautiskā līmenī utt.) veicina pārmaiņas tirdzniecības jomā un valstu tautsaimniecību aizvien ciešāko integrāciju globālās tirdzniecības sistēmā. Viens no vissvarīgākajiem apstākļiem ir starptautiskās darba dalīšanas attīstība, kas izraisījusi to, ka dažādos ražošanas procesa posmos notiek aizvien plašāka tirdzniecība ar starpposma produktiem (precēm un pakalpojumiem). Minētais starpproduktu tirdzniecības pieaugums, kas šajā dokumentā apzīmēts ar terminu "ārpakalpojumi", liecina, ka globālajā un reģionālajā līmenī notiek daudz ražošanas procesu pārstrukturēšana, ko var vērot arī daudzās pakalpojumu nozares jomās.

2.2 No dažādām pusēm tiek apdraudētas rūpnieciski attīstīto valstu līdzšinējās salīdzinošās priekšrocības, proti, darba ņēmēju profesionālā kvalifikācija un tehniskā zinātība par ražojumiem vai ražošanas procesiem. Šajā strauji mainīgajā vidē ES rodas jauni konkurenti, kas ir sevi apliecinājuši daudzās ekonomikas nozarēs un augstas pievienotās vērtības pakalpojumu sektorā. Tādējādi strauji pieaug problēmu skaits, kuras ES uzņēmumiem ir jārisina.

2.3 Starpposma produktu tirdzniecība ir viens no galvenajiem rūpniecības pārmaiņu virzītājspēkiem, un tā ir īpaša starptautiskās darba dalīšanas forma, kas strauji aizstāj internacionālizācijas tradicionālākās formas. Nenoliedzami, ka tirgu globalizācija līdz ar tehnikas attīstību ir pavērusi iespēju attiecīgā produkta ražošanas procesu sadalīt vairākos augšupējos un lejupējos posmos, kas seko viens otram un kas parasti tiek veikti vairākās valstīs.

2.4 Šī atzinuma mērķis ir, pirmkārt, noskaidrot, kā ārpakalpojumu izmantošanu preču un pakalpojumu jomā pasaules mērogā sekmē galvenokārt tieši attīstība Āzijas valstīs, it īpaši Ķīnā un Indijā, kā arī jauno ES dalībvalstu integrācija. Otrkārt, ir arī jānoskaidro, vai un cik lielas grūtības ES var sagādāt jaunu un visā pasaulē aktīvi darbojošos tirdzniecības lielvaru veidošanās un ar to saistītās globālās izmaiņas, kas skar salīdzinošās priekšrocības, it īpaši tajos tirgos, kuros ES pašreiz ieņem vadošās pozīcijas. Tie galvenokārt ir tirgi, kuriem raksturīgas vidējs tehnoloģiju pielietojuma līmenis un kapitālietilpīgu preču ražošana, piemēram, autobūve un farmaceitiskā rūpniecība, kā arī īpašo iekārtu ražošana.

2.5 Šajā atzinumā nav aplūkota uzņēmumu pārvietošanas parādība, jo minētajam tematam jau ir veltīti citi Komitejas atzinumi.

2.6 Kopumā tas nozīmē, ka pašreiz rūpniecībā vērojama interesanta parādība, kas liks ES uzņēmumiem vairāk attīstīt savas salīdzinošās priekšrocības, kuras tiem līdz šim ļāvušas gūt labumu, taču kuras turpmāk tiem vairs nav garantētas — pat arī tādās pavisam jaunās ekonomikas nozarēs, kāda ir pakalpojumu sniegšanas nozare. Analizējot minēto attīstības procesu, būtu iespējams noteikt nozares, kurās pašreiz vērojama un nākotnē iespējama atpalicība, un norādīt ES rūpniecībai, ka savlaicīgi jāpieņem pareizie lēmumi.

3. Globālās tirdzniecības attīstība

3.1 Turpmākās analīzes pamatā ir pētījums, kas 2006. gada oktobrī publicēts Eiropas Komisijas Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāta izdevuma "*Economic papers*" 259. numurā ⁽¹⁾.

3.1.1 Minētajā pētījumā aplūkots laika posms no 1990. līdz 2003. gadam. Šis laika posms ir interesants tādēļ, ka tieši divdesmitā gadsimta deviņdesmito gadu sākumā notika Eiropai nozīmīgas pārmaiņas globālās tirdzniecības jomā. Starptautiskajā tirdzniecībā aizvien vairāk iesaistījās Ķīnas Tautas Republika, kas vēlāk pievienojās arī Pasaules tirdzniecības organizācijai. Turpinoties kopējā tirgus izveidei, padziļinājās arī ES iekšējā integrācija. Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu politiskā un ekonomiskā atvērtība un to integrācija izraisīja ES iekšējā tirgus paplašināšanos. Minētā laika posma sākumā ES bija 12 dalībvalstis, turpretī pašreiz — jau 27.

3.1.2 Vienlaicīgi būtiskas pārmaiņas notika arī Indijā, Krievijā un Dienvidamerikā (galvenokārt Brazīlijā), kas nostiprināja to pozīcijas globālās tirdzniecības jomā.

⁽¹⁾ "*Economic Papers*" 259. numurs: "*Global trade integration and outsourcing: How well is the EU coping with the new challenges*" ("Globālā tirdzniecība un ārpakalpojumi: cik veiksmīgi ES spēj risināt jaunās problēmas"), Karel Havik un Kierian Mc Morrow.

3.1.3 Par attīstību laika posmā pēc 2003. gada vēl nav iespējams izteikt pamatotus spriedumus, jo līdz minētā pētījuma pabeigšanas brīdim vēl nebija pieejami ticami dati par šo periodu. Tomēr varam uzskatīt, ka pētījumā minētās attīstības tendences 10 jaunajās ES dalībvalstīs varētu būt raksturīgas arī Bulgārijai un Rumānijai. Tekstilrūpniecības piemērs liecina, ka attīstība norit pat vēl straujāk.

3.2 Preču tirdzniecības apjoms globālajā tirgū pašreiz ir 15 reizi lielāks nekā 1950. gadā, un tās īpatsvars visas pasaules IKP ir jau trīskāršojies. Globālās pakalpojumu tirdzniecības izaugsmes rādītāji pašreiz līdzinās preču tirdzniecības izaugsmes rādītājiem (kopš 1990. gada vidējais pieaugums bijis 6 % gadā), un pakalpojumu tirdzniecības pieaugums ir straujāks nekā IKP pieaugums. Pakalpojumu īpatsvars starptautiskajā tirdzniecībā ir gandrīz 20 %.

3.2.1 Attīstība kopumā ir visai stabila, taču atsevišķu preču un pakalpojumu kategoriju izaugsmes rādītāji ievērojami atšķiras.

3.2.2 Kā jau minēts ievadā, starptautiskā darba dalīšana ir viens no globālās tirdzniecības nozīmīgākajiem virzītājspēkiem. Minētā darba dalīšana sekmē aizvien lielāku starpproduktu (kā preču, tā pakalpojumu) tirdzniecības pieaugumu. Šī aizvien plašākā starpproduktu tirdzniecība (piemēram, ar pusfabrikātiem, sastāvdaļām un komponentiem) vai arī "ārpakalpojumu izmantošana" liecina, ka globālajā/reģionālajā līmenī — atšķirībā no valsts līmeņa — notikusi daudzu ražošanas procesu reorganizācija, un atspoguļo tiešo ārvalstu investīciju milzīgo pieaugumu no mazāk nekā 5 % no pasaules IKP 1980. gadā līdz vairāk nekā 15 % deviņdesmito gadu beigās. Tomēr ne visas tiešās ārvalstu investīcijas vienmēr ir saistītas ar ārpakalpojumiem.

3.2.3 Globālās ražošanas sistēmas, kā arī efektīvas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, kas sekmē ārpakalpojumu izmantošanu vai varētu teikt arī — vertikālo specializāciju, ietekmē arī daudzas pakalpojumu nozares.

3.2.4 Ražošanas procesu internacionalizācija reģionālajā un globālajā līmenī sekmējusi atsevišķu rūpniecības nozaru un arī uzņēmumu iekšējās tirdzniecības pieaugumu. Vienas valsts noteiktas rūpniecības nozares uzņēmumu eksports ir aizvien biežāk atkarīgs no importētiem starpposma produktiem, kurus ražo tās pašas nozares uzņēmumi vai daudznacionālu uzņēmumu meitas uzņēmumi.

3.3 Tirdzniecības pārskats atkarībā no attiecīgās ražošanas stadijas

3.3.1 Izmantojot ANO "Vispārējo ekonomikas kategoriju klasifikāciju", preces iespējams iedalīt pēc to galīgā pielietojuma (piemēram, starpposma produkti, patēriņa preces vai ražošanas līdzekļi).

3.3.2 No 1992. līdz 2003. gadam bija vērojams starpposma produktu (no 52,9 līdz 54,1 %) un ražošanas līdzekļu (no 14,9 līdz 16,6 %) īpatsvara pieaugums kopējā importā, turpretī patēriņa preču īpatsvars nedaudz samazinājās. "Sastāvdaļas un komponenti" bija tā starpposma produktu kategorija, kurā bija vērojams būtisks pieprasījuma pieaugums. Īpaši raksturīgi tas ir IKT nozarei un automobiļu rūpniecībai.

3.3.3 Arī reģionos vērojamas ļoti atšķirīgas attīstības tendences. Starpposma produktu īpatsvars 15 veco ES dalībvalstu, Japānas un ASV kopējā importā ir samazinājies, savukārt Ķīnā, Dienvidaustrumu Āzijā un jaunajās ES dalībvalstīs (ES-10) tas ir palielinājies.

3.4 Šajā dokumentā netiek aplūkota tirdzniecība un attīstības tendences 15 vecajās ES dalībvalstīs. Tomēr jāuzsver, ka tieši tirdzniecība ar minētajām valstīm veido lielāko daļu (divas trešdaļas līdz 80 %) no dažu ES dalībvalstu tirdzniecības kopapjoma. Atzinuma autori uzskata, ka ārpakalpojumu izmantošanas mērķa ir tikai ārējā tirdzniecība ar starpposma produktiem, pie kam šāda definīcija atšķiras no vispārpieņemtās, un ir vērojama zināma līdzība ar tā dēvēto uzņēmējdarbības pārvietošanu ("offshoring"), tādēļ jēdzienu nodalīšanas labad varētu lietot terminu "ārpakalpojumi no citām valstīm" ("Offshore — Outsourcing").

4. Iemesli aizvien plašākai ārpakalpojumu iegādei citās valstīs

4.1 Ir daudz dažādu iemeslu, kādēļ uzņēmums izlemj pārvietot savu uzņēmējdarbību vai tās atsevišķas daļas uz ārzemēm. Šķiet, ka pašreiz galvenais iemesls ir zemākās darba spēka izmaksas. Būtiska nozīme ir arī tādiem faktoriem kā zemākas izejvielu cenas un atrašanās tuvāk tirgiem, kur notiek strauja izaugsme. Šādu lēmumu nelabvēlīgi var ietekmēt zems ražīguma līmenis, nedrošas tiesību sistēmas, infrastruktūras nepilnības, neizdevīgi tirdzniecības nosacījumi (piemēram, muitas nodevas, normas), nepietiekamas iespējas kontrolēt un reaģēt problēmu rašanās gadījumā.

4.2 Ražotņu pārvietošana vai tādu preču iepirkšana, ko uzņēmumi iepriekš ražoja paši, nebūt nav jauna parādība. Visās rūpnieciskajās attīstītajās valstīs jau daudzus gadus ir ierasts veltīto darba spēku aizvietot ar ārvalstu darba spēku. Ārpakalpojumu izmantošana patiesībā ir sinonīms darba dalīšanai un tam, ka uzņēmumi specializējas jomā, ko tie vislabāk pārvalda, lai saglabātu savu konkurētspēju un to darbība izmaksu ziņā būtu efektīva. Tomēr ir arī kāda jauna tendence, proti, informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT) pēdējos gados ir pavērušas iespēju izmantot ārpakalpojumus, lai sniegtu jauna veida pakalpojumus vai ražotu preces. Piemēram, informācijas tehnoloģijas un lētas saziņas iespējas šodien atvieglo uzņēmumu iespējas izmantot ārpakalpojumus lielākajā daļā gadījumu, kad attiecīgās darbības var reproducēt/īstenot ciparu formātā, piemēram, IT atbalsta pakalpojumi, administratīvie pakalpojumi, zvanu centri, programmatūras izstrāde un dažas pētniecības un izstrādes darbības.

4.2.1 IKT ir pavērušas papildu iespējas izmantot ārpakalpojumus arī preču ražošanā, jo tagad starpproduktus iespējams saņemt vienlaicīgi no vairākiem piegādātājiem. Tieslaika (beznotikavu) ražošanā būtiska nozīme ir IKT, lai vienlaikus koordinētu gan atsevišķu sastāvdaļu un komponentu izgatavošanu, kas notiek dažādos tuvāk vai tālāk izvietotos uzņēmumos, gan arī to piegādi.

4.3 Ja iespējams izmantot ārpakalpojumus, tad tos parasti var arī iegādāties ārzemēs. Uzņēmējdarbības procesu pārvietošana var izpausties kā atsevišķu uzdevumu uzticēšana tā paša uzņēmuma filiālei ārzemēs vai arī neatkarīgam piegādātājam.

Kā jau minēts, tā nav pilnīgi jauna parādība. Drīzāk gan straujā IKT attīstība un ar to saistītā saziņas izmaksu samazināšanās ir pavērusi iespēju pārrobežu pakalpojumu aprītē iekļaut daudzus jaunus starppakalpojumus. Šodien tāds uzdevums kā arhitektu tehnisko rasējumu sagatavošana, radiologa konsultācijas par rentgena uzņēmumiem vai atsevišķus juridiskus pakalpojumus var uzticēt minēto pakalpojumu sniedzējiem visā pasaulē. Tādējādi IKT attīstība, kas ļāvusi samazināt darījumu izmaksas un pavērusi iespēju tirgoties ar pilnīgi jaunām lietām, ir paplašinājusi starptautisko tirdzniecību. Divdesmitā gadsimta piecdesmitajos gados līdzīga ietekme bija starptautiskās konteineru sistēmas ieviešanai, kas arī veicināja starptautiskās tirdzniecības uzplaukumu (7).

4.4 Šajā atzinumā galvenā uzmanība veltīta ārpakalpojumu iegādei citās valstīs. Tomēr vispārējās politiskajās debatēs to bieži vien jau ar ārvalstu tiešajām investīcijām. Piemēram, dažas attīstības tendences, kas patiesībā ir daļa no darbībām uzņēmējdarbības paplašināšanai ārvalstīs, lai tādējādi iesaistītos vietējā tirgū, bieži tiek raksturotas kā ārpakalpojumu izmantošanas/uzņēmumu pārvietošanas izpausmes formas. Lai varētu noteikt, vai attiecīgās ražotnes pārvietošana ir uzņēmējdarbības pārvietošanas gadījums, ir jānosaka, kāds ir uzņēmuma mērķa tirgus. Uzņēmējdarbības izvērsšanai ārvalstīs, ja tās vienīgais mērķis ir apgūt ārzemju tirgus (horizontālās ārvalstu tiešās investīcijas), ne vienmēr — pat ne īstermiņā — būs nelābvēlīga ietekme uz nodarbinātību mītnes zemē. Tieši pretēji — tā var ļoti pozitīvi ietekmēt kā rentabilitāti, tā arī nodarbinātību uzņēmuma pamatdarbības vietā.

4.5 Taču nav šaubu, ka zemākas darba spēka izmaksas (mazas algas un/vai zemāks sociālās aizsargātības līmenis) un vajadzība piekļūt tuvāk tirgiem nav vienīgie iemesli, kas mudina uzņēmumus pārvietot ražošanu. To var veicināt arī zemākas izmaksas, pateicoties, piemēram, mazāk stingrām vides prasībām vai nodokļu atvieglojumiem. Nesenās norises Eiropas cementa rūpniecībā ir interesants uzņēmējdarbības pārvietošanas piemērs, kas ilustrē iepriekš teikto. Daži Eiropas cementa ražotāji pārvietoja klinkera ražošanu uz Ķīnu, jo Eiropā ievērojami palielinājušās enerģijas cenas, kas daļēji izskaidrojams ar CO₂ emisiju tirdzniecības sistēmas ieviešanu ES, un cementa rūpniecībai noteikti tieši CO₂ emisiju ierobežojumi.

4.6 Vēl viens un nebūt mazsvarīgs priekšnosacījums ārpakalpojumu iegādei citās valstīs ir izmaksu ziņā izdevīga un efektīva transporta sistēma.

5. Ārpakalpojumu izmantošana preču ražošanā

5.1 Ārpakalpojumu izmantošana, ar ko pētījumā ir apzīmēta atsevišķu ražošanas procesa daļu nodošana ārējiem piegādātājiem vai paša uzņēmuma ārpus ES dibinātām filiālēm, ir saistīta ar šādiem faktoriem:

(7) Konteinerizēšana ir ģenerālkraavu vai atsevišķu preču partiju vairākveidu transportēšanas sistēma, izmantojot ISO standarta konteinerus. No vienas vietas uz otru preces iespējams viegli pārvietot šajos konteineros, kurus var droši iekraut konteineru kuģos, kravas automobiļos, dzelzceļa vagonos, automašīnās un lidmašīnās. Konteinerizēšanas koncepcija tiek uzskatīta par galveno jauninājumu loģistikas jomā, kas divdesmitajā gadsimtā izraisīja kardinālas pārmaiņas kravu apstrādes jomā un būtiski samazināja transportēšanas izmaksas.

— globālās tirdzniecības plūsmu pieaugumu veicina ražošanas struktūru internacionalizācija un aizvien lielākās ārvalstu tiešās investīcijas visā pasaulē;

— pieaug starpposma produktu (galvenokārt sastāvdaļu un komponentu) un ražošanas līdzekļu globālā importa īpatsvars. Tas veicina arī rūpniecības un uzņēmumu iekšējās tirdzniecības apjoma palielināšanos;

— ir vērojams būtisks rūpnieciski attīstīto valstu un attīstības valstu/valstu ar strauju ekonomikas izaugsmi savstarpējās tirdzniecības apjoma pieaugums. Starpposma produktu importa īpatsvars ES-15 dalībvalstīs, ASV un Japānā samazinās, turpretī tas pieaug minēto valstu mazāk attīstītajās partnervalstīs, kas atrodas attiecīgajā reģionā;

— atsevišķu ražošanas procesa posmu nodošana ārpakalpojumu sniedzējiem ir īpaši raksturīga IKT nozarei un automobiļu rūpniecībai, kurās darbojas lieli starptautiskie uzņēmumi.

6. Ārpakalpojumu izmantošana pakalpojumu nozarē

6.1 Globālās pakalpojumu tirdzniecības apjoms kopš divdesmitā gadsimta deviņdesmito gadu vidus ir strauji pieaudzis. Tās izaugsmes rādītāji pašreiz līdzinās preču tirdzniecības izaugsmes rādītājiem, un pakalpojumu tirdzniecības pieaugums ir straujāks nekā IKP pieaugums. Pakalpojumu īpatsvars kopējā IKP pieaugā no 3,8 % 1992. gadā līdz 5,7 % 2003. gadā.

6.2 Izaugsmes rādītāji transporta un tūrisma nozarē bija vienā līmenī ar IKP izaugsmes rādītājiem, taču straujais pakalpojumu tirdzniecības pieaugums ir saistīts ar izaugsmi kategorijā "citi pakalpojumi". Minētajai kategorijai pieskaitāmi galvenokārt ar uzņēmējdarbību saistīti pakalpojumi. Savukārt šajā jomā īpaši pieaug sniegto finanšu, datoru un informācijas pakalpojumu apjoms.

6.3 Ja salīdzina tirdzniecības neto bilanci (eksporta un importa darījumu attiecība), ieguvēji no ārpakalpojumu izmantošanas pakalpojumu nozarē ir ASV, ES-15 un Indija, pie kam salīdzinoši vislielākā ieguvēja ir Indija.

7. ES priekšrocības un trūkumi

7.1 Laika posmā kopš 1990. gada ES kopumā ir izdevies saglabāt vadošās pozīcijas gan globālajā preču, gan pakalpojumu tirdzniecībā. Tas daļēji saistīts ar apstākli, ka globālajā ekonomikas attīstības procesā deviņdesmito gadu sākumā, kas bija saistīts ar lieliem ieguldījumiem, priekšroka tika dota tām rūpniecības nozarēm, kurās ražo kapitālietilpīgas preces, un tieši šajā jomā ES pozīcijas ir salīdzinoši spēcīgas. ES ir vadošais tirgus dalībnieks daudzās rūpniecības nozarēs ar vidēju tehnoloģiju izmantošanas līmeni, kā arī kapitālietilpīgu preču ražošanā. ES ir īpaši panākumi automobiļu ražošanā visā pasaulē, farmācijas rūpniecībā, specializēto iekārtu ražošanā, kā arī finanšu un ekonomikas pakalpojumu jomā.

7.1.1 ES ārējās tirdzniecības bilances pārpalikums no 1992. līdz 2003. gadam palielinājās no 0,5 % līdz 1,5 % no IKP, tādējādi ievērojami veicinot IKP kopējo pieaugumu.

7.1.2 Būtiska ES priekšrocība, bez šaubām, ir attīstītais iekšējais tirgus, kurš ne tikai nodrošina stabilus tiesiskos pamatprincipus, bet tas ir arī liels vietējais tirgus pats par sevi. Daļu ārpalpojumu nodrošina valstis, kas nesen pievienojušās ES.

7.1.3 Pētījums liecina, ka dažās ražošanas nozarēs, piemēram, automobiļu ražošanā ārpalpojumu iegāde citās valstīs koncentrējas noteiktos reģionos (ES-15 to dara jaunajās dalībvalstīs, ASV — Meksikā un Brazīlijā, Japāna — Dienvidaustrumu Āzijā un Ķīnā). Tas izskaidrojams galvenokārt ar izmaksām ģeogrāfiskā attāluma dēļ (piemēram, transporta izmaksas). Tomēr jauno tehnoloģiju un pakalpojumu jomā šīm izmaksām ir mazāka nozīme.

7.2 Pētījumā minētas arī dažas jomas, kas rada pamatu satraukumam. No ģeogrāfiskā viedokļa bažas izraisa arvien lielāks deficīts tirdzniecībā ar Āziju kopumā, savukārt tehnoloģiju jomā — visai vājie ES sasniegumi IKT nozarē. Šajā ziņā īpaši jāņem vērā, ka dažu attīstības valstu mērķis ir kļūt par vadošām vērtību ķēdes dalībniecēm, tādēļ tās daudz līdzekļu iegulda pētniecībā un izstrādē, kā arī izglītībā.

7.2.1 Āzijas līdzšinējos panākumus globālajā tirdzniecībā nodrošināja galvenokārt tādas nozares kā, piemēram, IKT, kas no Eiropas viedokļa nebija salīdzinoši tik svarīgas kā automobiļu ražošana, farmācijas vai ķīmijas rūpniecība. Pēdējos piecpadsmit gados daudzas Āzijas valstis ir pastiprināti pievērsušās IKT produktu eksportam⁽³⁾. Jādomā, ka turpmāk šīs valstis pievērsīsies arī tām rūpniecības nozarēm, kurās līdz šim dominēja ES (kā to jau apliecina tekstilrūpniecības piemērs).

7.2.2 ES un Ķīna tirdzniecības struktūras lielā mērā viena otru papildina — ES specializējas rūpniecības nozarēs ar vidēju tehnoloģiju izmantošanas līmeni un kapitālietilpīgu preču ražošanā, savukārt Ķīna pievērsās darbietilpīgām rūpniecības nozarēm ar zemu tehnoloģiju izmantošanas līmeni un ar IKT saistītai ražošanai. Pateicoties tieši šim papildināmības modelim, vērojamas ES izdevīgas attīstības tendences tirdzniecības jomā, proti, daudzas ES dalībvalstis pašreiz bauda ievērojamas priekšrocības, nosakot cenas valstīm ar strauju ekonomisko attīstību, piemēram, Ķīnai. Tas liecina, ka valstu ar strauju ekonomisko attīstību, piemēram, Ķīnas attīstības process var būt abpusēji izdevīgs, nodrošinot būtisku ienākumu pieaugumu uz vienu iedzīvotāju kā attīstītajās, tā arī jaunattīstības valstīs.

7.2.3 Pakalpojumu nozarē Indijai kā ārpalpojumu sniedzējai pagaidām (vēl) nav lielas makroekonomiskas nozīmes.

⁽³⁾ Ražotnes, kurās ir zema ražošanas pašizmaksa un kurās bieži izmanto arī dārgus, tehnoloģiski augstvērtīgus produktus un zinātību (*know-how*) no ASV vai Eiropas, ir veicinājušas tādu ražojumu kā datoru un mobilo tālrunu nonāksanu tirgū par mērenām cenām un līdz ar to pieejamību plašam patērētāju lokam.

7.3 Vidējā termiņā un ilgtermiņā ES būs jāsaskaras ar šādām problēmām ārējās tirdzniecības jomā:

7.3.1 ES labie sasniegumi divdesmitā gadsimta deviņdesmitajos gados lielā mērā izskaidrojami ar sākotnējā, investīcijām bagātajā globālās tirdzniecības liberalizācijas posmā gūto peļņu, tomēr šāda attīstība neturpināsies bezgalīgi.

7.3.2 ES raksturīgi vāji rādītāji daudzās augsto tehnoloģiju nozarēs, īpaši IKT jomā.

7.3.3 Āzija kļūst par vienu no iespējamajiem konkurentiem dažās ES īpaši svarīgās ekonomikas nozarēs. Ļoti ticams, ka Ķīnas uzņēmumi, kuru izmaksas ir zemas, kontrolēs lielu daļu darbietilpīgu ražošanas nozaru ar zemu tehnoloģiju pielietojuma līmeni. Minētā procesa ietekme visvairāk būs jūtama ES, mazāk — ASV vai Japānā.

8. Ieguvēji un zaudētāji no ārpalpojumu iegādes citās valstīs

8.1 Ārpalpojumu iegāde citās valstīs veicina tirdzniecību, bieži tā ir tirdzniecība ar jauniem produktiem un tirdzniecība jaunās nozarēs. No teorētiskiem un empīriskiem pētījumiem ir zināms, ka tirdzniecība rada pārticību, tātad varētu uzskatīt, ka ārpalpojumu iegāde citās valstīs vairo labklājību visā pasaulē. Šāds viedoklis, protams, nav viennozīmīgs, jo ir jāņem vērā fakts, ka tās priekšrocības izmaksu jomā, kas veicina noteiktu produktu ražošanas pārvietošanu, var būt saistītas ar mazāk stingru vides jautājumu tiesisko regulējumu, kam savukārt var būt globāla mēroga ietekme uz vidi. Ja šāds pieņēmums tomēr neatbilst patiesībai, varam uzskatīt, ka uzņēmējdarbības pārvietošana paaugstina labklājību visā pasaulē. Tomēr zināms ir arī tas, ka tirdzniecībā bieži vien ir gan ieguvēji, gan arī zaudētāji, un tādēļ ir jāatbild uz jautājumu, kuri būs ieguvēji un kuri — zaudētāji no uzņēmējdarbības pārvietošanas, kas Eiropā kļūst aizvien izplatītāka.

8.1.1 Uzņēmuma lēmums par attiecīgā uzdevuma uzticēšanu ārpalpojumu sniedzējiem no uzņēmuma viedokļa, protams, var izrādīties nepareizs. Tam var būt vairāki iemesli. Iespējams, ka klientiem nepatīk, ka viņus apkalpo zvanu centri ārzemēs, uzņēmumi var nesaņemt starpposma produktus pieprasītajā kvalitātē un noteiktajā laikā, var rasties uzņēmumu un klientu vai pārrobežu saziņas pārpratumi kultūras atšķirību dēļ, iespējams arī, ka konkurentu rīcībā nonāk konfidenciāla informācija.

8.1.2 Tomēr vispirms jāaplūko gadījums, kad uzņēmums (vai iestāde) ir sekmīgi īstenojis lēmumu par ārpalpojumu iegādi citās valstīs vai attiecīgā uzdevuma veikšanas pārvietošanu uz citu valsti. Kuri minētajā procesā būs ieguvēji un kuri — zaudētāji?

8.2 Ieguvēji

8.2.1 Eiropas uzņēmumi, kas pārvieto savu uzņēmējdarbību un iegādājas ārpakalpojumus citās valstīs.

8.2.2 Pateicoties zemākām darba spēka izmaksām, tiem paveras iespēja ievērojami samazināt izmaksas. Ilgākā laika periodā šiem uzņēmumiem arī būs pieejami labi apmācīti darbinieki kā tiešā veidā — uz ārvalstīm pārceltajās ražotnēs, tā arī netiešā veidā — izmantojot citu valstu vietējo piegādātāju piedāvātos ārpakalpojumus. Turklāt uzņēmumu, kuri darbojas Eiropas valstīs ar labu darba tirgus tiesisko regulējumu, ārvalstu ražotnes reizēm pavērs tiem iespēju elastīgāk pārvaldīt tajos nodarbināto darbaspēku. Pārvietojot ražotni uz citu valsti, iespējams uzsākt arī jaunu tirgu apguvi. Šādas vietējās ražotnes var nodrošināt Eiropas uzņēmumiem iespēju ražot preces un piedāvāt pakalpojumus par cenām, kādas var atļauties maksāt patērētāji tirgos ar zemu algu līmeni.

8.2.3 Eiropas valstis, uz kurām pārvietota ražošana un pakalpojumu sniegšana vai kuras sniedz ārpakalpojumus citu valstu ražošanas un pakalpojumu uzņēmumiem.

8.2.4 Eiropas Savienībai 2004. un 2007. gadā pievienojās 12 jaunas dalībvalstis, un tajā tagad ir vairākas lielas valstis, uz kurām pārvietoti ražošanas un pakalpojumu uzņēmumi vai kuras sniedz ārpakalpojumus citu valstu ražošanas un pakalpojumu uzņēmumiem. Tomēr “ražošanas uzņēmumu pārvietošana” sniegusi labumu arī dažām ES-15 dalībvalstīm, īpaši Īrijai. Piegādātāju valstu ieguvumi ir nepārprotami: uzņēmumu lēmumi par uzņēmējdarbības pārvietošanu un ārpakalpojumu iegādi citās valstīs sniedz labumu gan īstermiņā, proti, jaunu darba vietu izveide un investīciju piesaiste, gan ilgtermiņā — tehnoloģiju nodošana un prasmju tālāknodošana vietējiem iedzīvotājiem.

8.2.5 Uzņēmumu, kuri pārvietojuši uzņēmējdarbību uz citām valstīm vai iegādājas ārpakalpojumus citās valstīs, ražoto preču un sniegto pakalpojumu patērētāji. Minēto preču un pakalpojumu gala patērētāji var būt ieguvēji tādēļ, ka to cenas būs zemākas. Piemēram, aplēses liecina, ka pusvadītāju un atmiņas karšu cenu samazināšanās par 10 % līdz 30 % divdesmitā gadsimta deviņdesmitajos gados bija izskaidrojama ar IT aparātūras ražošanas globalizāciju. Ieguvums patērētājiem varētu būt arī garākās darba stundas daudzās pakalpojumu sniegšanas nozarēs, piemēram, iespēja piezvanīt uzņēmuma zvanu centram Bangalorā pēc pulksten 17.00 (GMT koordinētais universālais laiks/Viduseiropas laiks). Cenu pazemināšanās atkarībā no uzņēmējdarbības pārvietošanas un ārpakalpojumu iegādes citās valstīs īpatsvara uzņēmējdarbības kopapjomā mazinās inflāciju un tādējādi sekmēs reālās pirkspējas pieaugumu.

8.3 Zaudētāji

8.3.1 Eiropas darba ņēmēji, kas zaudē darbu uzņēmējdarbības pārvietošanas un ārpakalpojumu no citām valstīm izmantošanas dēļ.

Acīmredzama un tieša ir negatīvā ietekme uz darba ņēmējiem, kuri zaudē darbu uzņēmējdarbības pārvietošanas vai ārpakalpojumu no citām valstīm izmantošanas dēļ. Darbu zaudējušie būs tikai maza un koncentrēta cilvēku grupa, kuru minētie procesi ietekmēs vismazāk, savukārt ieguvēji no uzņēmējdarbības pārvietošanas un ārpakalpojumu iegādes citās valstīs ir daudz lielāka un daudzveidīgāka grupa, kuras pārstāvju (iespējams, izņemot vienīgi uzņēmumu) individuālais ieguvums ir salīdzinoši neliels. Šī ieguvēju un zaudētāju attiecības nelīdzsvarotība nozīmē, ka uzņēmējdarbības pārvietošanas ekonomikas politika ir līdzīga lielākajai daļai citu diskusiju par brīvo tirdzniecību un importēto preču radīto konkurenci. Lai palīdzētu minētajai iedzīvotāju grupai, ES var izmantot Padomes pēc Komisijas iniciatīvas izveidoto instrumentu — “Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fondu”, kura līdzekļi gan ir ierobežoti.

8.3.2 Eiropas uzņēmumi, kas nespēj piemērot “paraugpraksi”, proti, pārvietot uzņēmējdarbību un izmantot ārpakalpojumus no citām valstīm.

Viena no Eiropas lielākajām problēmām ir zemais produktivitātes pieaugums. Globalizācijai paātrinoties, aizvien lielākā skaitā rūpniecības nozaru konkurence spiež uzņēmumus izstrādāt stratēģijas uzņēmējdarbības pārvietošanai un ārpakalpojumu iegādei citās valstīs, un tiem uzņēmumiem, kas nespēs savu darbību reorganizēt, pārvietojot uzņēmējdarbību un izmantojot ārpakalpojumus no citām valstīm noteiktu starpposma produktu ražošanai vai starpposma uzdevumu veikšanai, būs grūti konkurēt ar ES un ārpuskopienas valstu uzņēmumiem, kas būs gatavi šādi reorganizācijai. Tas nozīmē — pastāv risks, ka minēto uzņēmumu izaugsme būs lēnāka, un tie visbeidzot var tikt pilnībā izspiesti no tirgus vai tie būs spiesti pārvietot visu ražošanu ārpus savas izcelsmes valsts. Abos gadījumos likvidēto darba vietu skaits būs lielāks nekā gadījumā, ja uzņēmējdarbības pārvietošana un ārpakalpojumu iegāde citās valstīs būtu notikusi agrāk.

9. Īstenojamie pasākumi un ieteikumi

9.1 Komiteja jau agrāk ir vairākkārt paudusi viedokli par globālās tirdzniecības un globalizācijas jautājumiem (*). Pēdējo reizi — atzinumā par tematu “ES izaicinājumi un iespējas saistībā ar globalizāciju” (REX/228 — ziņotājs: Malosse kgs). Minētajā atzinumā Komiteja cita starpā iestājas par kopīgu globalizācijas stratēģiju, tiesiskas valsts principu ievērošanu visā pasaulē, līdzsvarotu un atbildīgu tirdzniecības atvēršanu, straujāku integrāciju un globalizāciju ar humānu ievirzi.

9.1.1 Ņemot vērā Eiropas Savienībai kopumā labvēlīgo attīstību starpposma produktu tirdzniecības jomā, ir jāatbalsta pozitīva un aktīva ES nostāja brīvas globālās tirdzniecības jautājumā, kā arī aktīva globalizācijas stratēģija. Turklāt vislielākā uzmanība jāvelta globālajā tirdzniecībā gūto labumu sadalei, kā arī politiskajām diskusijām. ES ir jāiestājas par godīgiem globālās tirdzniecības nosacījumiem un ilgtspējīgu ekonomisko, sociālo un ekoloģisko attīstību.

(*) — REX/182 — “Globalizācijas sociālā dimensija”, 2005. gada marts;
— REX/198 — “PTO sestās ministru konferences sagatavošana”, 2005. gada oktobris;
— SOC/232 — “Profesionālās dzīves kvalitāte, ražīgums un nodarbinātība globalizācijas un demogrāfisko pārmaiņu apstākļos”, 2006. gada septembris;
— REX/228 — “ES izaicinājumi un iespējas saistībā ar globalizāciju”, 2007. gada maijs.

9.1.2 Īstenojot ES tirdzniecības politiku, mērķtiecīgāk jācenšas uzlabot sociālos un vides standartus visā pasaulē un jāatrod tāda politiskā pieeja, kas apvienotu individuālās intereses un solidaritāti un kas sniegtu labumu visiem. Jāturpina likvidēt beztarifu tirdzniecības šķēršļus, galvenokārt jomās, kurās Eiropas uzņēmumi tiek diskriminēti. Saistībā ar ārpakalpojumu iegādi citās valstīs Komiteja uzsver, ka jāuzlabo intelektuālā īpašuma aizsardzība.

9.1.3 Pateicoties pašreiz notiekošajām debatēm par klimata pārmaiņām, siltumnīcefekta gāzu emisijām un ilgtspējīgu attīstību, aizvien vairāk tiks pārvērtēti daudzi globalizācijas aspekti, tajā skaitā arī tirdzniecības jomā. Attīstības valstīs jau šobrīd sagaida lielāku palīdzību vai "iespēju veicināšanu" tīrāku tehnoloģiju izmantošanas jomā. Lielāka uzmanība tiks pievērsta tīrāka, energoefektīvāka transporta izmantošanai, īpaši — jūras transportam, ja šāds transporta veids būs piemērots. Vides apsvērumiem būs lielāka nozīme, pieņemot lēmumus par ražotņu izvietojuma vietām nākotnē un preču izplatīšanu. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju veikt īpašus pētījumus (ja tādi līdz šim nav veikti) par tiem vispārējo debašu par klimata pārmaiņām aspektiem, kas saistīti ar tirdzniecību.

9.2 ES vispirms būtu jāapzinās un tad jānostiprina savas priekšrocības. Tieši iepriekš minētajām nozarēm ar vidēju tehnoloģiju pielietojuma līmeni bieži vien ir raksturīga spēja izstrādāt un ieviest jauninājumus. Līdztekus jāveic arī ieguldījumi jaunās nozarēs — gan materiālā, gan ideju veidā. Dažas no minētajām iespējām jau ir uzsvērtas 7. pamatprogrammā (2007-2012). Minētie centieni ir jāturpina un jāstiprina ⁽⁵⁾.

9.3 Ievērojot straujo attīstību, īpaši tādā jomā kā ārpakalpojumu iegāde citās valstīs, ir steidzami jāveic plašāka un diferencēta (atsevišķās nozarēs, reģionos) analīze. Vēl jo vairāk tādēļ, ka šajā atzinumā minētais pētījums sniedz vien ļoti vispārīgu priekšstatu un jaunākās attīstības tendences tajā nav ņemtas vērā.

9.3.1 Līdz ar pēdējām ES paplašināšanas kārtām ir pavērušās jaunas iespējas ārpakalpojumu iegādei jaunajās dalībvalstīs. Šī parādība ir rūpīgi jāizpēta, jo kā ieguvējas, tā arī zaudētājas ir ES dalībvalstis. Pieņemot, ka ārpakalpojumu iegādei jaunajās un potenciālajās dalībvalstīs ir labvēlīga ietekme uz kohēzijas stratēģiju, ir pašsaprotami izpētīt minētā procesa ietekmi uz attiecīgo ES finansēšanas instrumentu turpmāko pielietojumu.

9.3.2 Nav arī detalizētu pētījumu par ārpakalpojumu ietekmi uz nodarbinātību un darbaspēka kvalifikāciju.

9.3.3 Komiteja iesaka Komisijai uzsākt šādus pētījumus, kas ietvertu arī attīstības scenārijus tuvākā un tālākā nākotnē, iesaistot arī ieinteresētās puses. Uzņēmumu atbildīgo personu aptaujas liecina, ka situācija nav tāda, kā to atspoguļo tirdzniecības statistika.

9.3.4 Šāda analīze varētu būt arī daļa no nozaru apsekojumiem, kas tiek veikti saskaņā ar jauno rūpniecības politiku. Tie varētu kalpot par pamatu diskusijām nozaru sociālo partneru

dialogā, tādējādi radot vēl vienu instrumentu pārmaiņu prognozēšanai un pārvarēšanai (par šo jautājumu skatīt vairākus Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvās komisijas/EESK atzinumus).

9.4 Lisabonas stratēģija sniedz būtiskas atbildes uz jautājumu, kā Eiropā risināt problēmas, kuras radījusi globālās tirdzniecības integrācija un Eiropas ražotņu pārvietošana uz ārvalstīm, kas notiek arvien biežāk. Šajā sakarā CCMI uzsver, ka jāveic šādi nozīmīgi uzdevumi, lai globalizācijas procesā Eiropa spētu pielāgoties un būtu konkurētspējīga:

- jāpabeidz iekšējā tirgus izveide un tas jāstiprina;
- īpaši jāveicina jauninājumu izstrāde un ieviešana;
- jāveicina nodarbinātība.

9.4.1 Iekšējā tirgus tālāka attīstība un paplašināšana ar nolūku optimizēt preču, personu, pakalpojumu un kapitāla brīvu apriti ievērojami palielinās konkurenci un līdz ar to arī stimulēs uzņēmējdarbību, inovācijas procesu un izaugsmi.

9.4.2 Iekšējā tirgus izveides pilnīga pabeigšana ir iespējama tikai gadījumā, ja pieņemtie tiesību akti ir patiešām atbilstīgi ieviesti un stājušies spēkā. Komisijai un Padomei ir jānodrošina, lai dalībvalstis nevilcinātu minēto procesu.

9.4.3 Tehnoloģiju izstrādei un inovāciju veicināšanai Eiropas Savienībā ir būtiska nozīme, lai nodrošinātu Eiropas spēju konkurēt globālajā tirgū. Minētie pūliņi labvēlīgi ietekmēs augsti kvalificētu darba vietu pieaugumu ES un padarīs ES pievilcīgāku uzņēmējdarbības uzsākšanai un ieguldījumiem.

9.4.4 Lai veicinātu inovācijas procesu, nepieciešama vienkārša patenta reģistrācijas kārtība, kas nav saistīta ar lielām izmaksām. Pašreiz patenta, kas nodrošina izgudrojumu aizsardzību visā ES, ieguve ir saistīta ar lielākām izmaksām un ir sarežģītāka nekā patenta ieguve ASV. Ir jāievieš ekonomiski izdevīgs Kopienas patents.

9.4.5 Ir jāpieliek kopīgas pūles, lai iespējami ātrāk sasniegtu Lisabonas stratēģijas mērķi — 3 % no valstu IKP paredzēt ieguldījumiem pētniecībā un izstrādē. Kā liecina Komisijas 2007. gada 11. jūnijā publicētie svarīgākie rādītāji ekonomikas, tehnoloģiju un inovāciju jomā, 85 % gadījumu atpalcība minētā mērķa sasniegšanā izskaidrojama ar mazajiem ieguldījumiem, kurus veic uzņēmumi. Taču augstu pētniecības un izstrādes līmeni ES būs iespējams nodrošināt, ja izdosies panākt aktīvu privātā sektora iesaistīšanos apvienojumā ar apjomīgām publiskajām investīcijām. Tātad ES publiskajam sektoram (dalībvalstīm) jāturpina ieguldīt pētniecībā un izstrādē, lai attīstītos privāto uzņēmumu aktivitātes pētniecības un izstrādes jomā. Turklāt valdībām būtu jāsāk īstenot inovatīva finansējuma politika ar nolūku veicināt ieguldījumus pētniecībā un izstrādē.

9.4.6 Ieguldījumi informācijas un komunikācijas tehnoloģijās Eiropā sekmētu efektīvu pārvaldību, kā arī ātru informācijas apmaiņu starp patērētājiem un tirgu. Par prioritāti jānosaka visaptveroša platjoslas tīmekļa pieejas tīkla attīstība.

⁽⁵⁾ Par šo jautājumu skatīt EESK atzinumu: INT/269 — "Septītā PTA pamatprogramma", 2005. gada decembris.

9.5 Minētajā procesā īpaša nozīme ir nodarbinātības politikai. No vienas puses, ir jārod jaunas nodarbinātības iespējas tiem, kas zaudējuši darbu tāpēc, ka uzņēmumi iegādājas ārpakalpojumus citās valstīs, bet, no otras puses, ir jā saglabā prasības attiecībā uz darba ņēmēju kvalifikāciju un viņu pielāgošanās spējam. Tieši tiem darba ņēmējiem, kuri darbu zaudē uzņēmējdarbības pārvietošanas dēļ, kļūst aizvien grūtāk sameklēt jaunu darba vietu. Vēl pirms daži gadiem jaunu darba vietu parasti varēja atrast 3 līdz 4 mēnešu laikā. Pašreiz darba meklējumi var ilgt vairākus gadus, jo darbietilpīga ražošana aizvien vairāk tiek pārvietota uz ārvalstīm un citas piemērotas iespējas gandrīz netiek piedāvātas. Eiropas ekonomikas konkurētspēja nav iedomājama bez elastīga, labi izglītota un motivēta darbaspēka.

9.5.1 Tādēļ Komiteja arī šajā sakarā uzsver Wim Kok ziņojumā ⁽⁶⁾ iekļautos secinājumus par:

- darba ņēmēju un uzņēmumu pielāgošanās spēju palielināšanu, kas paplašina viņu iespējas savlaicīgi reaģēt uz pārmaiņām;
- lielāka cilvēku skaita iesaistīšanu darba tirgū;
- lielākiem un efektīvākiem ieguldījumiem cilvēku kapitālā.

9.5.2 Strauju pārmaiņu laikmetā tiek ieviestas jaunas tehnoloģijas, bet tās arī ātri noveco. Eiropas valstu valdībām ir jānodrošina, ka iedzīvotāji spēj pielāgoties jaunajiem apstākļiem, un

tādējādi jāpaver iespējas visiem. Ir steidzami nepieciešama mūsdienīga sociālā un darba tirgus politika, kas vērsta uz iespēju un nodarbinātības veicināšanu, nodrošinot prasmes un īstenojot pasākumus, kas veicinātu darbaspēka pielāgošanās un pārkvalificēšanās spējas, kā arī ģeogrāfisko mobilitāti. Lai īstenotu šo sarežģīto uzdevumu, dalībvalstīm īpaši svarīgi ir izstrādāt un īstenot valsts vispārējās un profesionālās izglītības politiku, kuras pamatā ir ieguldījumi apmācībā un mūžizglītībā, lai pavērtu cilvēkiem iespēju pielāgoties pārmaiņām un izmantot jaunu nozaru salīdzinošās priekšrocības. Kā uzsvērts Lisabonas stratēģijā, tam būtu jāaptver "jaunas pamatiemaņas, piemēram, IT pielietojuma prasmes, svešvalodas, tehnoloģiju kultūra, uzņēmējdarbības un sociālās iemaņas".

9.6 Ir ļoti svarīgi, lai ārpakalpojumu iegāde citās valstīs, kas ir saistīta ar kvalificētu darbinieku zaudēšanu, neizraisītu arī zinātnības aizplūšanu. Ir jā saglabā vide, kas padara Eiropu par pievilcīgu vietu pētniecībai un izstrādei. Tādēļ ir jāpārskata universitāšu (galvenokārt dabaszinātņu un tehnisko studiju programmu) nozīme, to sadarbība Eiropas līmenī, kā arī universitāšu un uzņēmējdarbības sadarbība.

9.7 Eiropas konkurētspējas pamatā galvenokārt būs uz zināšanām balstīta, inovatīva ekonomika un solidārs sociālais modelis, kas veicina saliedētību. Eiropas konkurētspējas pamatā nevar būt zemi sociālie vai vides standarti.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Wim Kok vadītās darba grupas nodarbinātības jautājumos ziņojums/2003. gada novembris.

Darba grupa uzsāka darbu 2003. gada aprīlī un 2003. gada 26. novembrī iesniedza ziņojumu Komisijai. Komisija un Padome minētā ziņojuma secinājumus iekļāva abu iestāžu kopīgajā ziņojumā par nodarbinātību, kas tika adresēts Eiropadomes 2004. gada pavasara sanāksmei, kurā tika norādīts, ka nepieciešama konsekventa dalībvalstu rīcība, ievērojot darba grupas ierosinātās pamatnostādnes.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pacienta tiesības"

(2008/C 10/18)

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 14. jūlijā nolēma sagatavot atzinumu par: "Pacienta tiesībām".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 17. jūlijā (ziņotājs: BOUIS kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē), ar 108 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Pamatojums un ieteikums

1.1 Eiropas valstis un Eiropas Kopiena jau vairākus gadus ir pievērsušies jautājumam par cilvēku, kas izmanto veselības aprūpes pakalpojumus, tiesībām, pieņemot attiecīgas hartas vai daudzus tiesību aktus, kuri ļauj nostiprināt minētās tiesības (¹). Tās, bez šaubām, ir atkarīgas no veselības aprūpes sistēmas kvalitātes un veselības aprūpes organizācijas. Tiesību ievērošana tomēr ir atkarīga arī no veselības aizsardzības sistēmā strādājošo speciālistu un pašu pacientu attieksmes un viņu sadarbības — tādēļ var ātri panākt uzlabojumus.

1.1.1 Aktīvās pilsonības tīkls (*Active Citizenship Network*) 2002. gadā ierosināja pieņemt Eiropas Pacientu tiesību hartu. Šīs tiesības, kuru pamatā ir Eiropas Savienības Pamattiesību harta (35. pants), ir svarīgas Eiropas iedzīvotāju saskarsmē ar viņu veselības aprūpes sistēmu. Sabiedrisko organizāciju 14 Eiropas Savienības dalībvalstīs veiktais pētījums tomēr liecina, ka minēto tiesību aizsardzības līmenis dažādās dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgs. Šāda situācija liek apšaubīt Eiropas Komisijas apņemšanos visiem Eiropas Savienības iedzīvotājiem garantēt efektīvu pieeju veselības aprūpes pakalpojumiem, pamatojoties uz solidaritātes principu.

1.1.2 Pašlaik valstu politikā vērojama tendence aizvien vairāk sekmēt iedzīvotāju iesaistīšanu, dažādās Eiropas valstīs izstrādājot līdzdalības metodes — konsensa konferences Dānijā, vairākās Eiropas valstīs izveidotās iedzīvotāju žūrijas, kopsapulces ... Iedzīvotāju dažāda veida līdzdalību atbalsta Eiropas Padome un Eiropas Parlaments.

1.1.3 Ņemot vērā Eiropas Pamattiesību hartu, Komisijas paziņojumu "Konsultācija par Kopienas rīcību veselības aprūpes jomā", Veselības aizsardzības ministru padomes 2006. gada 1. jūnija deklarāciju par Eiropas Savienības valstu veselības aizsardzības sistēmu kopīgajām vērtībām un pamatprincipiem, Eiropas Kopienas Tiesas praksi jautājumā par pacientu mobilitāti, Eiropas Parlamenta ziņojumu par pacientu mobilitāti un veselības aprūpes attīstību Eiropas Savienībā, kā arī Parlamenta 2007. gada 15. marta rezolūciju, EESK aicina Eiropas Komisiju uzsākt

pasākumus, lai īstenotu tādu veselības aprūpes politiku, kas garantē pacientu tiesību ievērošanu. Lai šo mērķi sasniegtu:

- salīdzinošā veidā jāapkopo un jāanalizē informācija par katras Eiropas Savienības valsts tiesību aktos un medicīnas ētikas jomā noteiktajām prasībām;
- vispiemērotākajā veidā jāformulē transponējama Kopienas rīcības virzība;
- plānveidīgi jāvērtē, kā tiek piemēroti oficiālie dokumenti un pieņemtās politikas;
- ar minētā darba rezultātiem jāiepazīstina dalībvalstu atbildīgās iestādes, kā arī attiecīgie dažādu sociālo un profesionālo grupu pārstāvji un veselības aprūpes pakalpojumu izmantotāji;
- jāiedibina Eiropas pacienta tiesību diena.

1.1.4 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja tādēļ pievērsās jautājumam par pacientu tiesībām, lai vērstu Eiropas iestāžu uzmanību uz nepieciešamību tās ievērot, īpaši ņemot vērā iedzīvotāju tiesības uz brīvu pārvietošanos 27 Eiropas Savienības valstīs un viņu vienlīdzīgas iespējas saņemt augstas kvalitātes pakalpojumus gan izcelsmes valstī, gan uzņēmējā valstī, un jo īpaši, lai sekmētu šo tiesību konkrētu īstenošanu visās Eiropas Kopienas dalībvalstīs. Turklāt pacienta tiesību nostiprināšana nozīmē pārmaiņas visu veselības aprūpes darbinieku un struktūru ikdienas attiecībās ar pacientiem.

1.1.5 Minētie jautājumi bieži ir jāskata no ētikas viedokļa, un to risinājumi jārod saistībā ar attiecīgās valsts politisko un sociālo sistēmu. Neskatoties uz atšķirībām veselības aprūpes sistēmu organizācijā un daudzveidīgajām debatēm, visās Eiropas valstīs tomēr ir vērojama līdzīga veselības aizsardzības jautājumu attīstība, kā arī pastāv vispārēja un nenovēršama tendence nodrošināt to cilvēku tiesības, kas izmanto veselības aprūpes pakalpojumus.

1.2 Veselības aprūpes vajadzības un iedzīvotāju vēlnes pieaug, un ārpus veselības aprūpes sistēmas ir vērojama politiska attīstība, aizvien lielāku nozīmi piešķirot katra cilvēka viedoklim.

(¹) Pamattiesību harta, Eiropas Padome, L, 2002. gada 4. marts.

1.3 Medicīnas progress un sociālās aizsardzības sistēmu darbība ir izraisījusi vispārējas pārmaiņas epidemioloģijas jomā, kas izpaužas tādējādi, ka veselības aprūpe ir mazāk saistīta ar akūtām slimībām, bet jo vairāk ar hroniskām slimībām. Minēto parādību pastiprina sabiedrības novecošana. Hronisku slimnieku aprūpe nozīmē ilgtermiņa aprūpi; izmantojot veselības aprūpes sistēmas pakalpojumus un slimības laikā gūstot pieredzi.

1.4 Jaunās informācijas tehnoloģijas, it īpaši interneta attīstība, ir ļāvuši vēl vairāk paplašināt pacientu zināšanas, attīstot viņu informācijas apmaiņas spēju un spēju iztaujāt veselības aprūpes darbiniekus. Dažu patoloģiju gadījumā cilvēkiem ir dziļas zināšanas par savu slimību, un tās jāņem vērā. Ar šīm zināšanām jāreķinās veselības aprūpes darbiniekiem.

1.5 Parasti tas, ko pacienti sagaida no speciālistiem, nav tikai aprūpes tehniskais aspekts, bet attiecas arī uz savstarpējām un cilvēciskām attiecībām.

1.6 Ilgstoši slimām personām vai personām ar invaliditāti rodas jaunas vajadzības un vēlmes. Veselības aprūpes būtība ir mainījusies: tagad tās mērķis ir nevis izveidošanās par katru cenu, bet gan slimības un pacienta "līdzāspastāvēšana", pastāvīgi rūpējoties par sāpju remdēšanu.

Tādēļ pacienti aizvien vairāk kļūst par savas medicīniskās aprūpes aktīviem dalībniekiem, kuru vēlmes un vajadzības mainās.

1.7 Šāda attīstība, mainoties personu vajadzībām un vēlmēm attiecībā uz viņu medicīnisko aprūpi, ir saistīta ar dziļāku sabiedrības attīstību, sabiedrībai arvien vairāk atbalstot personas autonomijas modeli un tās tiesību apliecināšanu.

1.8 Visi minētie faktori ļauj secināt, ka aizbildnības modeļa iespējas ārsta un pacienta attiecībās ir izsmeltas, tādēļ ir jāapsver pacienta jaunā loma pacienta un veselības aprūpes sistēmas mijiedarbībā, kā arī jānodrošina un jāīsteno jaunas tiesības un pienākumi.

1.9 Šajā atzinumā uzmanības centrā ir pacientu, t.i., to cilvēku tiesības, kas izmanto veselības aprūpes sistēmu neatkarīgi no tā, vai viņi ir veseli vai slimi atbilstīgi Pasaules veselības organizācijas definīcijai.

2. Vispārēja informācija

2.1 Medicīnas progress, veselības vajadzību un personu vēlmju attīstība liek uzlūkot cilvēku saistībā ar visu viņa dzīvi, interesējoties ne tikai par viņu pašu, bet arī par viņa ģimenes un draugu loku un darba vidi. Slimnieka un slimības "līdzāspastāvēšana" nozīmē to, ka jāņem vērā dzīves kvalitātes aspekti, iesaistoties daudziem speciālistiem ārpus medicīnas darbinieku loka.

2.2 Lai gan personu veselības aprūpē ārstam joprojām ir galvenā loma, ārsta un pacienta divpusējam kontaktam ir jāklūst par sistēmas darbības sastāvdaļu, t.i., iesaistot visu veselības aprūpes personālu un medicīnas-sociālos darbiniekus.

2.2.1 Pacients uzticas veselības aprūpes darbiniekiem, tādēļ ārstam un aprūpētājiem jābūt pret viņu uzmanīgiem, lai izvēlētos piemērotāko sazināšanās un ārstēšanas veidu un tā izskaidrojumu. Saskarsme notiek gan uzklusot, gan izsakoties, gan sniedzot aprūpi. Tas ļauj veidot stabilas attiecības, kas vajadzīgas, lai cīnītos ar slimību.

2.2.2 Tādēļ medicīnā, pievēršoties šiem jautājumiem, ir jāizveido patiesa sociāla prakse, papildus nepieciešamām un stingrām tehniskām darbībām ņemot vērā iedzīvotāju vajadzības, jo viņi vēlas vispārēju, ikvienam pielāgotu veselības aprūpi.

2.2.2.1 Mediķiem un sociālajiem darbiniekiem jābūt pacienta padomdevējiem, vienlaikus apzinoties savu atbildību. Viņu uzdevums ir pacientu aprūpēt, informēt un atbalstīt. Mediķu un sociālo darbinieku komanda, izanalizējot simptomus un pamatojoties uz saskarsmi ar pacientu, izstrādā ārstēšanas stratēģiju. Tādējādi no veselības aprūpes darbiniekiem likumīgi prasa individuāli uz klausīt katru pacientu, lai varētu ieteikt gan tehniski, gan psiholoģiski vispiemērotāko ārstēšanas metodi.

2.2.3 Slimības pārvarēšana un labākās ārstēšanas metodes izvēle lielā mērā ir atkarīga no pacientu un veselības aprūpes darbinieku attiecībām, un tas ir vienlīdz svarīgi gan aprūpes sniedzējiem, gan slimniekiem. Tas liek paredzēt arī starpnieku iesaisti, lai varētu ņemt vērā sociālos ierobežojumus (profesionālā darbība, finansiālie ierobežojumi, tiesību atzīšana u.c.), kā arī emocionālas un ģimenes dzīves problēmas. Šajā sakarā būtiska nozīme ir pacientu tuviniekiem, kā arī pacientu apvienībām.

2.3 Turpinot šo domu, var apsvērt arī pacientu kolektīva un veselības aprūpes darbinieku kolektīva tikšanās nozīmi.

2.3.1 Daži uzskata, ka, izmainot ārsta un slimnieka tradicionālās attiecības, tiks zaudēta uzticēšanās. Šāda attīstība tomēr galvenokārt liecina, ka aklas uzticēšanās vietā stājas uzticēšanās, kas veidojas, individuāli, viņa tuviniekiem un veselības aprūpes darbiniekiem sazinoties un apmainoties viedokļiem.

3. Neatsavināmas tiesības

3.1 Pacientu tiesību apliecināšanas pamatā ir cilvēktiesības, un šo tiesību mērķis ir veicināt viņu autonomiju. Minētās tiesības bieži ir savstarpēji saistītas. Eiropas Pacienta tiesību hartā, ko 2002. gadā izstrādāja Aktīvās pilsonības tīkls, noteiktas 14 tiesības, ko EESK vērtē atzinīgi un atzīst. EESK uzskata, ka trīs no tām ir horizontāla rakstura, t.i., tās nosaka citas tiesības.

3.2 Tiesības saņemt informāciju

3.2.1 Informācija vispirms skar ārstējamo pacientu. Informācijai jāattiecas uz slimību, tās iespējamo attīstību, iespējamiem ārstēšanas veidiem, priekšrocībām un saistīto risku, veselības aprūpes struktūru un aprūpes sniedzēju raksturojumu, slimības un ārstēšanas ietekmi uz slimnieka dzīvi. Vēl jo svarīgāk tas ir hronisku slimību, atkarības, invaliditātes un ilgstošas ārstēšanas gadījumos, kad indivīdam un viņa tuviniekiem jāmaina ikdienas dzīves ieradumi.

3.2.1.1 Vēloties uzlabot iedzīvotāju veselību, vislielākā vērība jāvelta profilaksei. Tādēļ jāizstrādā informācijas/izpratnes rosināšanas kampaņas, vienlaikus izveidojot struktūras, kas ļauj veikt izmeklēšanu, kā arī piemērotu aprūpes struktūru.

3.2.2 Informācija ir nevis pašmērķis, bet gan līdzeklis, kas personai ļauj veikt brīvu izvēli, pamatojoties uz iegūto informāciju. Tādēļ informācijas nodošanas veidi ir tikpat svarīgi kā pati informācija. Tie iekļaujas procesā, kurā tiks mobilizēti dažādi informācijas avoti, tostarp internets un apvienību tālruna dienesti, procesa gaitā pacientam interaktīvi sazinoties ar daudziem veselības aprūpes darbiniekiem, kam katram ir noteikti uzdevumi. Visbūtiskākais informācijas nodošanas veids ir mutiskā saziņa. Ārstam ir regulāri jāpārlicinās, vai pacients viņu saprot un ir apmierināts.

3.2.3 Turklāt neatkarīgi no ieinteresētās personas, informējot jāņem vērā arī tuvinieki, jo īpaši gadījumos, ja pacients ir bērns vai vecāka gadagājuma aprūpējama persona. Pats par sevi saprotams, ka tuviniekiem sniedz informāciju atkarībā no pacienta veselības stāvokļa un spējas pašam pieņemt lēmumus.

3.2.3.1 Katram pacientam informācija jāsniedz viņa pašā valodā, ņemot vērā īpašus spēju traucējumus.

3.2.4 Piekrišanu un gatavību uzņemties risku var pieņemt tikai tad, ja tā pamatā ir informētība. Informētība ir tādas pacienta un ārsta saziņas rezultāts, kurā slimnieka stāvokļa uzlabošanās un labklājība ir vienīgie apsvērumi, ar ko jāreķinās.

3.2.5 Pieeja individuālai informācijai ir obligāts posms, lai mazinātu nevienlīdzību, ko rada veselības traucējumi un slimība, kā arī nevienlīdzību veselības aprūpē, un uzlabotu visu iedzīvotāju piekļuvi veselības aizsardzības sistēmai.

Vēlams, lai datus par personas veselības stāvokli un izmantotajām diagnostikas un ārstēšanas metodēm, kā arī to rezultātiem varētu atrast "medicīnas lietā". Pacienta tieša un brīva piekļuve šai lietai vai piekļuve tai ar pacienta izvēlēta ārsta starpniecību arī ir informācijas sniegšanas un autonomijas procesa daļa. Visos posmos, kuru mērķis ir labāka informētība un paredzamība, ar atbilstīga tiesiskā regulējuma palīdzību tomēr jānodrošina, lai par veselības stāvokli ievāktos datus izmantotu tikai paredzēta-

jiem mērķiem. Jo īpaši jāgarantē, lai nepiederošu personu rīcībā nenonāktu elektroniskā formā glabāti un dažos gadījumos arī uz citām valstīm pārsūtīti dati.

3.2.6 Būtiski ir sagatavot informāciju par veselības aprūpes sistēmu, lai tā būtu saprotamāka un paredzamāka. Pacienti, kas saskaras ar daudziem sistēmas dalībniekiem, var justies vēl autonomāki vai, tieši pretēji, kļūt pilnīgi atkarīgi no sava ārsta — tas ir saistīts ar viņu zināšanām un izpratnes par sistēmu. Pastāv risks, ka aprūpes pakalpojumu izmantotāji var izvirzīt nepamatotas prasības.

3.3 Tiesības dot piekrišanu, pamatojoties uz brīvu izvēli un saņemto informāciju

3.3.1 Jānodrošina pacientu tiesības piedalīties ar viņiem saistītu lēmumu pieņemšanā. Tas nozīmē nevis atbildības pārņemšanu no ārsta uz pacientu, bet gan tādu viņu savstarpēju sadarbību, kas būtu sava veida apvienība ārstnieciskos nolūkos, kurā katrai pusei ir sava vieta, savas tiesības un atbildības joma.

3.3.1.1 Pacienta piekrišana neattiecas automātiski uz visām nākamajām medicīniskajām darbībām. Tādēļ tā jāsaņem pirms katras nozīmīgas medicīniskas vai ķirurģiskas darbības.

Attiecīgi informēta pacienta piekrišanai jābūt skaidrai, proti, objektīvi izteiktai. Pēc tam, kad pacients ir saņēmis informāciju, viņš var piekrist piedāvātajai medicīniskajai procedūrai vai atteikties no tās.

Attiecībā uz orgānu ziedošanu, kad donors ir dzīvs, īpaši jāpievērš uzmanība informācijas sniegšanai par riskiem.

3.3.1.2 Izmēģinot jaunas terapijas, principi, kas paredz, ka ir nepieciešama pacientu piekrišana medicīniskai aprūpei, kā arī pašiem pētījumiem, ir tie paši. Svarīgi ir ievērot pacienta brīvu izvēli un principus, kas virzīti uz vienu mērķi: dalītu atbildību un uzticību.

3.3.1.3 Savukārt, ja tiek veikti klīniski izmēģinājumi gan attiecībā uz veselīgiem cilvēkiem, gan citām personām, ir nepieciešama īpaša pedagoģiska pieeja. Klīnisku izmēģinājumu gadījumā jāievēro skaidri noteikti kritēriji, un tos var veikt tikai tad, ja pastāv izteikta vēlēšanās sadarboties, kā arī pilnīgas piekrišanas apliecinājums.

3.3.1.4 Ārkārtas gadījumā var paredzēt zināmas atkāpes no minētajiem noteikumiem, pieņemot, ka pacients devis piekrišanu, tomēr tā jāapstiprina, tiklīdz pacients ir atguvis spriešanas spējas.

3.3.1.5 Pacientam jādod iespēja norādīt personu, kas viņu pārstāv gadījumā, ja viņš zaudētu spēju lemt par savu izvēli.

3.3.1.6 Ja bērns vai nepilngadīgs slimnieks jau ir kļuvis zināmā mērā personīgi patstāvīgs vai viņam ir atbilstīgas spriešanas spējas, ar viņu jāapspriežas, veicot nelielu medicīnisku ieviešanu; šāda pieeja veicina izglītošanu veselības aizsardzības jautājumos jau no bērnības un palīdz mazināt dažu situāciju dramatismu un uzlabot gados jaunā pacienta līdzdalību.

3.4 Cilvēka cieņas ievērošana

3.4.1 Ar to ir jāsaprot tiesības uz intimitāti, tiesības uz sāpju atvieglojumu, tiesības uz cieņas pilnu nāvi, tiesības uz ķermeņa nedalāmību, cieņa pret personas privāto dzīvi un nediskriminācijas princips.

3.4.1.1 Katram iedzīvotājam ir tiesības uz tādas informācijas konfidencialitāti, kas attiecas uz viņa veselības stāvokli, noteikto diagnozi un ārstēšanas veidiem, kā arī tiesības uz intimitātes ievērošanu medicīnisko un ķirurģisko pārbaudi, konsultāciju un procedūru laikā. Atbilstīgi šīm pamattiesībām pret slimnieku jāizturas ar cieņu, viņš nedrīkst ciest veselības aprūpes darbinieku nicinošu izteikumu vai attieksmes dēļ.

3.4.1.2 Slimība, invaliditāte un atkarība ikvienu padara vājāku. Jo vājāki slimnieki jūtas, jo mazāk viņi spēj pieprasīt minimālo cieņu pret sevi. Tādēļ veselības aprūpes darbiniekiem jābūt īpaši uzmanīgiem pret cilvēkiem, kas viņu slimības un/vai invaliditātes dēļ ir īpaši neaizsargāti.

3.4.1.3 Arī veltot pietiekami ilgu laiku konsultācijai un uzklaušanai, diagnozes un ārstēšanas metožu un rezultātu izskaidrošanai gan pacienta pieņemšanas reizē, gan slimnīcā, tiek apliecināta cieņa pret cilvēku. Šāds laika ieguldījums ļauj stiprināt ārstniecisko sadarbību un iegūt laiku citā situācijā. Veltīt laiku nozīmē rūpēties.

3.4.1.4 Tas ir jo īpaši svarīgi cilvēkiem, kas jau cieš no sociālās atzinības trūkuma — tie ir vecāka gadagājuma vai sociāli nedrošā situācijā esoši cilvēki, fiziski vai garīgi slimas personas. ...

3.4.1.5 Īpaša uzmanīga izturēšanās vajadzīga, tuvojoties nāvei vai ļoti smagu ārstēšanas procedūru gadījumā. Cieņu pret cilvēku un viņa tiesības uz cieņas pilnu nāvi garantē, ikvienam nodrošinot pieeju paliatīvajai aprūpei, kuras mērķis ir mazināt sāpes un saglabāt noteiktu dzīves kvalitāti, garantējot pacienta tiesību un vēlmju ievērošanu līdz pēdējam dzīves brīdim. Lai to īstenotu, pacientam, piemēram, nodrošina uzticības personu, šādā veidā garantējot viņa gribas izpaušmi.

3.4.1.6 Jāpanāk uzlabojumi tādās jomās kā sāpju mazināšana, izmantojot efektīvus līdzekļus, specializētu iestāžu pieejamība: veselības aprūpes darbinieku informēšana un apmācība, kā arī pacientu un viņu tuvinieku informēšana, jo ir jānodrošina visu un ikviena tiesības saņemt aprūpi, lai remdinātu sāpes.

3.4.1.7 Cieņa pret cilvēku nebeidzas ar viņa nāvi. Tas nozīmē, ka hospitalizēta pacienta nāves gadījumā tuvinieki un veselības aprūpes darbinieki, kas viņu aprūpējuši dzīves pēdējā

posmā, saņem psiholoģisku atbalstu, kā arī tiek stingri ievērota mirušā griba un pārliecība.

3.5 Sabiedrības veselības aizsardzības sistēmā ir jāīsteno vairākas citas individuālās tiesības, tādēļ ir nepieciešams, lai sistēma — kā tā ir organizēta šobrīd — attiecīgi reaģētu.

3.5.1 Tiesības visiem piekļūt veselības aprūpes pakalpojumiem — tas nozīmē ne tikai tiesību pieejamību un sociālās aizsardzības pieejamību, bet arī tiešu piekļuvi visiem veselības aprūpes pakalpojumiem un veselības aprūpes darbiniekiem, nediskriminējot slimnieku viņa sociālā vai ekonomiskā stāvokļa dēļ. Tā nav veselības aprūpes tirgus atvēršanas daļa, bet gan brīvi izvēlēta veselības aprūpes politika, saprotot, ka šīs tiesības katrā valstī konkretizējas ļoti dažādi atkarībā no katrā atsevišķā valstī pieņemtās atbildības un izstrādātajiem finansēšanas veidiem.

3.5.2 Tiesības uz kvalitatīvu veselības aprūpi nozīmē, ka ikvienam, ņemot vērā viņa veselības stāvokli, ir tiesības saņemt vispiemērotāko aprūpi un pieeju vislabākajām ārstniecības metodēm un medikamentiem, kas nodrošina vislabāko izmaksu un ieguvumu attiecību (ģenerisko zāļu veicināšana). Tiesības uz kvalitatīvu veselības aprūpi nozīmē arī tiesības uz profilaktisko izmeklēšanu un medicīnisku izglītošanu, tādēļ ir nepieciešami papildu līdzekļi un finansējums, kā arī jānodrošina attiecīgi izglītotu speciālistu pieejamība.

3.5.3 Tiesības uz profilakses pasākumiem un veselības aprūpes drošību: iedzīvotāji vēlas, lai veselības aizsardzības sistēmas centrā būtu cilvēks un tā kalpotu viņa interesēs. Viņi vēlas labāk izprast viņiem piedāvātās ārstēšanas stratēģijas, piedalīties gan individuālos, gan kolektīvos profilakses pasākumos, kā arī rūpēties par to, lai sabiedrības izdarītā izvēle, izturēšanās un patēriņa veidi nenodara kaitējumu veselībai.

4. Ieteikumi par pacientu tiesību īstenošanu

4.1 Jautājums par pacientu tiesību apliecināšanu un īstenošanu nodarbina daudzus veselības aprūpes darbiniekus, pacientus, atbildīgās personas veselības aprūpes politikas jomā, kā arī veselības aprūpes izmantotāju apvienības. Nekavējoties ir jāatsakās no pieejas, kad vienas puses tiesības tiek pretstatītas otras puses pienākumiem. Pacientu tiesību ievērošana atvieglo un līdzsvaro arī veselības aprūpes darbinieku pienākumus un viņu atbildību.

4.1.1 Mediķi vairs nav vienīgie, kas pieņem lēmumus, no kuriem atkarīga cilvēku nākotne, tātad tie viņiem vairs nav jāpieņem vieniem.

4.2 Visas sabiedrības interesēs un, apzinoties kopīgo atbildību, veselības aprūpes darbinieki ir jāatbalsta:

— viņu apmācībā iekļaujot ētikas, cilvēka cieņas ievērošanas un viņa tiesību dimensiju, lai viņi izprastu tās dinamiku un attiecīgos apstākļus un tādējādi pacientu tiesību ievērošanu neuztvertu kā papildu apgrūtinājumu;

- izveidojot forumus un tikšanās vietas veselības aprūpes darbiniekiem un veselības aprūpes pakalpojumu izmantotājiem;
- attīstot jaunus slimnieku informēšanas veidus, iesaistot visus veselības aprūpes sistēmas dalībniekus;
- izstrādājot tādas jaunas pedagoģiskās metodes saistībā ar piekrišanu ārstniecībai, kas ļauj izveidot ārstniecisku sadarbību;
- izstrādājot un popularizējot jaunas organizatoriskas un pedagoģiskas koncepcijas, lai mazinātu bērnu satraukumu, kas rodas, viņiem ārstējoties, bet jo īpaši, uzturoties slimnīcā;
- veselības aprūpes iestādēs izveidojot klīniskās ētikas komitejas, kas ļaus atbalstīt veselības aprūpes darbiniekus un ievērot slimnieku tiesības;
- iekļaujot pacientu tiesību aizsardzību un ievērošanu ētikas un profesionālās uzvedības kodeksos;
- rūpējoties, lai veselības aprūpes sistēma būtu tās izmantotājiem saprotamāka, uzsverot visu veselības aprūpes darbinieku uzdevumus un nozīmi;
- izstrādājot jaunas kolektīvās ārstēšanas formas, kurās tiktu iesaistīti ārsti un citi veselības aprūpes darbinieki:
 - grupas darbība, veselības aprūpes centrs,
 - veselības aprūpes, medicīnas-sociālo, kā arī sociālo darbinieku savstarpējā saziņa;
- pārskatot slimnieku, veselības aprūpes pakalpojumu izmantotāju un patērētāju, ģimeņu un iedzīvotāju apvienību nozīmi:
 - pārstāvības struktūrās iesaistīt veselības aprūpes pakalpojumu izmantotāju pārstāvjus,
 - atzīt dažu apvienību nozīmi ārstnieciskās izglītības, profilakses un slimnieku informēšanas jomā ...
 - veidot saikni starp apvienību un veselības aprūpes darbinieku struktūrām ...
 - nodrošināt līdzekļus, lai apvienības varētu darboties un paust savu viedokli (apmācība, atvaļinājums, lai piedalītos apvienību rīkotajos pasākumos ...),

- ārstniecības iestādēs izveidot neitrālas un draudzīgas telpas, pacientiem dodot iespēju iztaujāt un ar veselības aprūpes pakalpojumu izmantotāju apvienību palīdzību sagatavoties pārrunām ar veselības aprūpes darbiniekiem,
- gan apvienības, gan veselības aprūpes darbiniekus iesaistīt sūdzību izskatīšanā un tādu pasākumu noteikšanā, kuru mērķis ir uzlabot veselības aprūpes kvalitāti;

5. Secinājums: ceļā uz kolektīvu tiesību nodrošināšanu

5.1 Individuālo tiesību efektivitāte lielā mērā būs atkarīga no tā, kā uz šo iniciatīvu atsaucies dažādas iesaistītās puses, tādēļ ir jāveic attiecīgi pasākumi, lai īstenotu medicīniskās aprūpes demokrātiju, dažādās sistēmas struktūrās iesaistot visus veselības aprūpes pakalpojumu izmantotājus un viņu pārstāvjus.

5.2 Pacienta tiesības ir tikai viena no cilvēktiesību izpausmes formām un tās nekādā gadījumā nav atsevišķa kategorija; tās ir apliecinājums tam, ka neviena pacients nevēlas būt atstumts, jo īpaši atstumts no sabiedrības.

5.2.1 Jāatzīst, ka veselības aprūpes sistēmas izmantotāji, pamatojoties uz savu pieredzi un pateicoties aizvien plašākajai informācijai, aizvien vairāk pauž savu attieksmi pret veselības aprūpes apstākļiem.

5.3 Tādēļ ir jāskata jautājums par pacienta lomu ar viņu saistītu lēmumu pieņemšanā, lai nodrošinātu procedūru pārskatāmību un cieņu pret katru cilvēku.

5.4 Tas nenozīmē izteikti juridisku patērētāja pieeju, bet gan atzinumu par to, ka pacients ir pietiekami spriestspējīgs, lai, pamatojoties uz savām tiesībām, piedalītos ar viņu saistītu lēmumu pieņemšanā.

5.5 Veselības aprūpes pakalpojumu izmantotāju uzklaušanās ir vēl jo vairāk nepieciešama tādēļ, ka veselības aprūpes problēmas ir saistītas ar citām jomām: ražošanas veidu, dzīvesveidu, darba apstākļiem, vides aizsardzību... Tas nozīmē, ka jāpieņem sociāla, saimnieciska, ētiska, ar vidi saistīta rakstura lēmumi, kas skar ne tikai veselības aprūpes darbinieku atbildību.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ilgtspējīga darba ražīguma veicināšana Eiropā"

(2008/C 10/19)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 16. februārī nolēma izstrādāt atzinumu par tematu "Ilgtspējīga darba ražīguma veicināšana Eiropā".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2007. gada 17. jūlijā. Ziņotāja — *Leila Kurki* kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē), ar 155 balsīm par un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Papildus ekonomikas izaugsmes tradicionālajiem faktoriem (aizvien lielāks darbaspēka piedāvājums, investīcijas ražošanas līdzekļos, izglītības līmeņa paaugstināšana) ir jārada jauni ilgtspējīgu izaugsmi veicinoši elementi. Pirmkārt, ir jāpaātrina ražīguma pieauguma temps salīdzinājumā ar tā pašreizējo līmeni. Otrkārt, ir jārod tādi risinājumi, kas vismaz apstādinātu tendenci, kurai raksturīga darbaspēka pieejamības samazināšanās. Treškārt, jāpalielina profesionālās dzīves pievilcība.

1.2 Komiteja uzskata, ka Eiropas Savienībai jāatbalsta dalībvalstis un uzņēmumi to centienos paaugstināt ilgtspējīgu ražīgumu, kas ir Lisabonas stratēģijas būtiska sastāvdaļa. Aktīvi ir jāatbalsta ideja, ka, īstenojot inovatīvus kvalitātes uzlabošanas pasākumus darba vietā un ieviešot sociālos jauninājumus, būtiski tiek ietekmēta uzņēmējdarbības veiksmīga attīstība. Komiteja ierosina minēto aspektu ņemt vērā ekonomikas un nodarbinātības politikas vadlīniju izvērtēšanā un atjaunināšanā.

1.3 Komiteja atkārtoti savu priekšlikumu izveidot Eiropas darba kvalitātes indeksu. Tā pamatā būtu no pētījumiem iegūti "laba darba" kritēriji, un minētais indekss tiktu regulāri papildināts un publicēts. Šādu indeksu varētu izmantot, lai atspoguļotu Eiropas iedzīvotāju darba dzīvē vērojamās pārmaiņas un uzlabojumus, kā arī izmaiņas darba ražīguma jomā. Vienlaikus tas varētu būt par pamatu jaunām iniciatīvām, kas veicinātu darba dzīves kvalitātes uzlabošanu.

1.4 Lai izveidotu Eiropas darba kvalitātes indeksu, jāiesaista plašs ieinteresēto personu loks. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas dziļās un daudzpusīgās zināšanas par problēmām saistībā ar pārmaiņām nodarbinātības jomā un par reaģēšanu uz šādām problēmām būtu labs pamats šādam forumam. Arī Darba tirgus novērošanas centrs atbilstoši savam darba plānam varētu veikt minētā jautājuma izpēti.

1.5 EESK aicina Komisiju uzdot veikt turpmākus pētījumus par profesionālās dzīves kvalitātes un darba ražīguma savstarpējo saikni. Attiecībā uz faktoriem, kas veicina ilgtspējīgu ražī-

gumu, ir jāveic dziļāka analīze. Šim nolūkam ES iestādes un dalībvalstis varētu labāk izmantot pētījumus un analītisko darbu, ko veikusi Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (Dublina) un Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra (Bilbao).

1.6 Komiteja uzskata, ka Eiropas Savienības jauninājumu un apmācības iniciatīvu (piemēram, Konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammas, struktūrfondu programmu, integrētās Mūžizglītības programmas) ietvaros būtu lietderīgi pievērst īpašu uzmanību jauninājumiem darba vietā un jauna veida profesionālajām prasmēm un vadības praksei. Šajā sakarā sociālie partneri ir lielā mērā atbildīgi par projektu sagatavošanu, īstenošanu un novērtēšanu.

1.7 Komiteja ierosina dalībvalstīm to nodarbinātības programmu un inovācijas politikas ietvaros īstenot darba kvalitātes un ražīguma veicināšanas programmas. Daudzās valstīs ir darba ražīguma centri un profesionālās dzīves pētniecības centri, kas varētu piedalīties minētajās iniciatīvās. Sociālajiem partneriem ir noteicošā loma projektu plānošanā un to praktiskā īstenošanā.

1.8 Eiropas dažādos forumos, dalībvalstīs un uzņēmumos ir būtiski turpināt debates un konkrētas iniciatīvas saistībā ar ilgtspējīga ražīguma veicināšanu. Komiteja šajā procesā var sniegt nozīmīgu ieguldījumu, iepazīstinot ar pilsoniskās sabiedrības viedokli šajā jautājumā, ko tā pauž jo īpaši EESK atzinumos par ekonomikas, nodarbinātības un inovāciju politiku.

2. Ievads

2.1 Ilgtspējīga ekonomikas izaugsme un augsts nodarbinātības līmenis ir būtiski Eiropas labklājību veicinoši faktori. ES mērķis ir panākt "Eiropas ilgtspējīgu attīstību, kuras pamatā ir līdzsvarota ekonomiskā izaugsme un cenu stabilitāte, sociālā tirgus ekonomika ar augstu konkurētspēju, kuras mērķis ir panākt pilnīgu nodarbinātību un sociālo attīstību, kā arī augstu vides aizsardzības līmeni un tās kvalitātes uzlabošanu" ⁽¹⁾. To iespējams sasniegt, visās ekonomikas nozarēs paātrinot

⁽¹⁾ ES Konstitucionālais līgums, I-3. panta 3. punkts.

ražīguma pieauguma tempu salīdzinājumā ar pašreizējo līmeni ⁽²⁾. Ja ražīguma pieaugums balstās uz profesionālās dzīves kvalitātes uzlabošanu un darbavieta skaita pieaugumu, palielinās arī iedzīvotāju labklājība. Ar darba ražīguma ilgtspējīga pieauguma palīdzību iespējams nodrošināt stabilitāti publisko finanšu jomā, kā arī ilgtspējīgus sociālos un veselības aizsardzības pakalpojumus novecojošai sabiedrībai. Vienlaikus tiek radītas jaunas un kvalitatīvas darbavietas. Tādējādi ražīguma ilgtspējīgs pieaugums veicina ekonomikas, sociālajā un vides jomā izvirzīto Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanu.

2.2 Eiropā pēckara periodā darba ražīgums ir pastāvīgi palielinājies. Pat pagājušā gadsimta sešdesmito gadu beigās tā vidējais pieaugums gadā bija aptuveni 5 % darba stundā. Sākot no pagājušā gadsimta astoņdesmitajiem gadiem darba ražīguma pieauguma tempi samazinājās, un šī gadsimta pirmajos gados vidējais pieaugums gadā bija tikai 1-2 %. Izmaiņas darba ražīguma rādītājos, kas ES dalībvalstīs vērojamas pēdējos gados, izskaidrojamas ar daudzu un dažādu faktoru iedarbību. Pēc jaunu dalībvalstu pievienošanās vidējais darba ražīguma pieaugums Eiropā strauji palielinājās, kaut arī sākotnējais ražīguma līmenis tajās bija zemāks nekā vecajās dalībvalstīs. Tomēr kopš 1995. gada visā Eiropā ir pieaudzis tādu darbavieta skaits, kurās ražīguma līmenis ir zems. Pie tādām pieskaitāmas mazatalgotas, mazkvalificētas darbavietas pakalpojumu nozarē, kā arī daudzas darbavietas, kurās strādā netipisku darba līgumu noslēguši darba ņēmēji. Šīs tendences dēļ ražīguma pieauguma tempi ir mazinājušies ⁽³⁾.

2.3 Ražošanas nozarē visstraujākais ražīguma pieaugums bija vērojams jomās, kur dominē tehnoloģijas. Tās veido tikai nelielu daļu no ražošanas nozares kopapjoma, un Komisija uzskata, ka minētais apstāklis liecina par iespējamām problēmām nākotnē. Jo lielāks ir šādu nozaru ieguldījums pievienotās vērtības radīšanā, jo vairāk tās veicina ražīguma un reālo ienākumu pieaugumu valsts ekonomikā. Minētās nozares ir vadošās inovāciju jomā, kā arī modernizācijā un jauno tehnoloģiju izplatīšanā ne tikai ES, bet arī ārpus tās robežām ⁽⁴⁾.

2.4 Pēdējos gados vērojamais nelielais ražīguma kāpums privātajā sektorā sniegto un sabiedrisko pakalpojumu nozarē nepārprotami ir nopietna problēma. Tomēr nedrīkst aizmirst, ka šajā nozarē ražīguma pieaugumu novērtēt ir daudz grūtāk vai pat neiespējami, ja izmanto tos pašus rādītājus, kādus lieto ražošanā. Kaut arī pakalpojumu nozarē paplašinājies dažādu inovāciju, piemēram, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju lietojums, tas neatspoguļojas statistiskā kā ražīguma pieauguma faktors. Pakalpojumu nozarē inovācijas parasti ir saistītas ar

tehnoloģiju iegādi (informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, organizatoriskas izmaiņas, cilvēku kapitāls) nevis ar pašu pakalpojumu nozares uzņēmumu veiktām tiešām investīcijām pētniecībā un izstrādē ⁽⁵⁾. Tātad ražīguma aprēķinos izmantojot mehāniskas metodes un neņemot vērā dažādo nozaru patieso specifiku, iespējams nonākt pie kļūdainiem secinājumiem. Tas attiecas arī uz sabiedriskajiem pakalpojumiem; izvirzot mērķus attiecībā uz ražīguma pieaugumu minētajā jomā, jāņem vērā sociālās un sabiedriskās politikas mērķi, kā arī nepieciešamība nodrošināt jauninājumiem un ražīguma kāpumam labvēlīgus apstākļus.

2.5 Nodarbinātības līmeņa paaugstināšana un ražīguma pieaugums ir mērķi, kas viens otru neizslēdz. Gluži pretēji, tie kopā sekmē Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanu, kas savukārt ir vērsti uz kvalitatīvu darbavieta skaita palielināšanu. Starptautiskā Darba organizācija (ILO) uzskata, ka produktīvs darbs ir pienācīga darba pamatā ⁽⁶⁾. Ražīguma ilgtspējīgs pieaugums un nodarbinātības līmeņa paaugstināšana ir labākais risinājums nedeklarēta darba īpatsvara samazināšanai ekonomikā.

2.6 ES dalībvalstu ekonomiku struktūra mainās un fizisko faktoru vietā aizvien nozīmīgāks kļūst cilvēku kapitāls. Komisija uzskata, ka Eiropas Savienībā pārmaiņas jau ir notikušas un tradicionālā darbaspēka vietā aizvien vairāk tiek pieprasīti augsti kvalificēti darbinieki. Tas vairāk liecina par pārmaiņām veicamo darbu struktūrā nevis par pārmaiņām darbavieta sadalē pa nozarēm. No 1995. līdz 2000. gadam vairāk nekā divas trešdaļas no jaunajām darba vietām augsti kvalificētiem un vidēji kvalificētiem darbiniekiem tika radītas ātri augošās un zināšanu ietilpīgās nozarēs, turklāt šajās nozarēs tika radīta arī ievērojama daļa no jaunām darbavietām mazkvalificētiem darbiniekiem ⁽⁷⁾. Īpaši daudz jaunu darba vietu izveidotas darījumu darbības pakalpojumu jomā, un turpmāk šai nozarei būs svarīga nozīme jaunu darbavieta radīšanā, kā arī ražošanas nozarēs zaudēto un racionalizācijas dēļ nevajadzīgo darbavieta kompensēšanā ⁽⁸⁾.

2.7 No individuāla viedokļa ražīguma pieaugums nozīmē, ka darba vietas ir drošākas, strādājošajiem ir labākas izaugsmes iespējas darba vietā un viņu ienākumu līmenis paaugstinās. Tas paaugstina strādājošo kvalifikāciju un palielina viņu nodarbinātības iespējas mainīgā vidē.

2.8 Uzņēmumiem ražīguma paaugstināšana ir būtiska, jo tas ir galvenais faktors, kas nodrošina to konkurētspēju. Tā kā pasaules tirgus lielā mērā nosaka cenu līmeni un ražīgumu neie robežoti nevar paaugstināt, veicot tradicionālās investīcijas iekārtās un aprīkojumā, ir jāizmanto citas iespējas. No uzņēmumu viedokļa ražīguma pieaugums nozīmē izmaksu lēnāku

⁽²⁾ Ražīgumu var novērtēt dažādos līmeņos, piemēram, ekonomikas ražīgumu kopumā (makrolīmenis), kādas ekonomikas nozares ražīgumu (rūpniecība, IKT), uzņēmuma/darba organizācijas/darba vienības ražīgumu, kā arī darba ņēmēju/profesionālās grupas un individuālo ražīgumu. Kopējais ražīgums ir ražīguma pieauguma sastāvdaļa, ko nevar izskaidrot ar "tradicionālo" faktoru (darbaspēks, kapitāls, izejvielas, enerģija) apjoma pieaugumu. Ražīguma pieaugums ir atkarīgs no tādiem faktoriem kā tehnoloģijas attīstība, darba ņēmēju apmācība, organizatoriskā attīstība vai vadības un ražošanas metožu uzlabošana.

⁽³⁾ Nodarbinātības komitejas darba grupas ziņojums par tematu "Paaugstināt ražīgumu un radīt jaunas un labākas darbavietas, tostarp personām, kurām nav viegli atrast darbu", EMCO/18/171006/EN-final, 2006. gads.
URL: http://ec.europa.eu/employment_social/employment_strategy/pdf/emco_workgroupprod06_en.pdf.

⁽⁴⁾ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Ražīgums — Eiropas ekonomikas un uzņēmumu konkurētspējas nozīmīgākais faktors", COM(2002) 262 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ Skatīt iepriekš.

⁽⁶⁾ ILO ziņojums par nodarbinātību pasaulē 2004-2005:

URL: <http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/wer2004.htm>.

⁽⁷⁾ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Ražīgums — Eiropas ekonomikas un uzņēmumu konkurētspējas nozīmīgākais faktors", COM(2002) galīgā redakcija.

⁽⁸⁾ EESK 2006. gada 13. septembra atzinums par tematu "Pakalpojumi un Eiropas ražošanas nozares: mijiedarbība un ietekme uz nodarbinātību, konkurētspēju un ražīgumu", ziņotājs: Calleja kgs (OV C 318, 23.12.2006., 26. lpp.).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0026:0037:EN:PDF>.

palielināšanos, cenu konkurētspējas un algu pirktspējas uzlabošanu, drošākas (un tādējādi pievilcīgākas) darbavietas, izmaiņas darba uzdevumos un organizācijā; turklāt klientiem tiek sniegta lielāka pievienotā vērtība, izmantojot mazākus resursus, paaugstinās rentabilitāte, tiek nodrošināta uzņēmuma izaugsme un tirgus pozīcijas saglabāšana, kā arī radīti priekšnoteikumi investīcijām un darbības attīstībai.

2.9 Eiropas ekonomikas izaugsmi parasti ir ietekmējuši tādi faktori kā aizvien lielāks darbaspēka piedāvājums, investīciju apjoms ražošanas līdzekļos, kā arī izglītības līmeņa paaugstināšana. Tagad šis modelis vairs nedarbojas tik nevainojami, kā būtu vēlams. Darbaspēka piedāvājums vairs nepalielinās, bet gan samazinās. Uzņēmumu vēlme investēt fiziskajā kapitālā ir samazinājusies. Darba struktūra ir mainījusies un vairs nav darbaspēka ietilpīga, bet gan kapitāla ietilpīga, turklāt aizvien pieaug cilvēku kapitāla nozīme. Aizvien plašāk notiek pāreja no roku darba, kā veikšanai nav vajadzīgs augsts izglītības līmenis, uz kvalificētu (zināšanu ietilpīgu) darbu, kura veikšanai vajadzīga īpaša apmācība. Ieguldot vienīgi pamatapmācībā, vairs nav iespējams panākt tikpat lielu ražīguma pieaugumu kā agrāk.

2.10 Dažu dalībvalstu ekonomikas izaugsmi ir veicinājuši arī pasākumi nodokļi jomā (piemēram, samazinot uzņēmējdarbības un algas nodokļus), kā arī privātā patēriņa pieaugums (piemēram, procentu likmju un nodokļu politika). Minētajiem izaugsmes faktoriem tomēr ir noteiktas robežas un tie ir jāizvērtē gan no nodokļu konkurences, gan arī sabiedriskās infrastruktūras uzturēšanas viedokļa.

2.11 Papildus iepriekš minētajiem izaugsmes faktoriem ir jārada jauni izaugsmi veicinoši faktori. Līdzās konkrētiem panākumiem sekmējošiem faktoriem ir radušies arī grūtāk nosakāmi faktori, piemēram, vadības spēja motivēt darba ņēmējus un izmantot viņu prasmes.

2.11.1 Pirmkārt, ir jāpaaugrina uzņēmumu ražīguma pieauguma temps salīdzinājumā ar tā pašreizējo līmeni. Lai šo mērķi sasniegtu, ir nepieciešamas politikas, kas veicinātu ilgtspējīgai uzņēmējdarbības attīstībai un inovācijai labvēlīgu vidi un nodrošinātu veselīgu konkurenci. Tas ir vienīgais veids, kā palielināt valsts ekonomikas kopapjomu.

2.11.2 Otrkārt, ir jārod tādi risinājumi, kas vismaz apstādina darbaspēka pieejamības samazināšanās tendenci. Atsevišķās dalībvalstīs darbaspēka piedāvājums nākamajos desmit gados samazināsies par apmēram 15 %. Jāsglabā augsts nodarbinātības līmenis, šajā nolūkā īstenojot efektīvāku personālsastāva politiku, nodrošinot kvalificētu darba ņēmēju imigrāciju un integrāciju, veicot pasākumus karjeras un ģimenes dzīves saskaņošanas, kā arī dzimumu līdztiesības jomā, un reformējot pensiju sistēmas. Galvenais veids, kā rosināt darba ņēmējus atlikt aiziešanu pensijā, ir palīdzēt viņiem sekmīgi izpildīt darba pienākumus un uzturēt viņu motivāciju strādāt.

2.11.3 Treškārt, jāpalielina profesionālās dzīves pievilcīgums. Liela daļa strādājošo ir vecumā no 40 līdz 54 gadiem, un šis apstāklis rada ievērojamas ekonomiska rakstura problēmas. Tajā pašā laikā ir būtiski svarīgi nepieļaut to, ka jaunieši pamet mācības, un panākt, lai viņi piedalās darba dzīvē. Darba kvalitāte un kvalificēta darbaspēka pieejamība ir jāuzlabo tādā veidā, lai pēc iespējas efektīvāk varētu izmantot jauno tehnoloģiju, inovāciju, kā arī pētniecības un izstrādes pasākumu priekšrocības.

2.12 Eiropadome neatlaidīgi ir uzsvērusi, ka nolūkā uzlabot darba kvalitāti nepieciešamas investīcijas un ka uzlabošana cita starpā jāveic ar kvalitātes rādītāju palīdzību⁽⁹⁾. Somijas prezidentūras laikā ES Padomē tika uzsāktas debates par ražīguma nozīmi Lisabonas stratēģijas īstenošanā. Somija aicināja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt atzinumu par tematu "Profesionālās dzīves kvalitāte, ražīgums un nodarbinātība globalizācijas un demogrāfisko pārmaiņu apstākļos"⁽¹⁰⁾. Komiteja minēto atzinumu pieņēma 2006. gada septembrī.

2.13 Vācijas prezidentūras laikā ES Padomē turpinājās debates par profesionālās dzīves kvalitāti. "Kvalitatīvas profesionālās dzīves" jautājums ir Lisabonas stratēģijas mērķa, proti, radīt un vairāk un labākas darbavietas, praktiska izpausme⁽¹¹⁾. Nodarbinātības un sociālo lietu ministru neoficiālajā sanāksmē, kas notika Berlīnē 2007. gada janvārī, Vācija, Portugāle un Slovēnija secinājumos kopīgi uzsvēra "labu darbu" ("good work") nozīmīgumu⁽¹²⁾. Eiropadomes Briseles sanāksmes (2007. gada 8. un 9. marts) secinājumos uzsvērts, ka "labs darbs" ir svarīgs saistībā ar nodarbinātības veicināšanu dalībvalstīs un Eiropas sociālā modeļa nostiprināšanu. Padomes dokumentā norādīts, ka "labu darbu" pamatprincipi ir darba ņēmēju tiesības, viņu līdzdalība, vienādas iespējas, drošība un veselības aizsardzība darba vietā un ģimenei labvēlīga darba organizācija⁽¹³⁾.

2.14 Eiropas līmeņa programmās tādā vai citādā veidā ir pievērsta uzmanība darba dzīves attīstībai un iespējām darbavietās veikt pasākumus, lai pielāgotos pārmaiņām. Diemžēl minētajās programmās parasti ir iekļauti vienīgi atsevišķi

⁽⁹⁾ Eiropadomes 2000. gada 23. un 24. marta Lisabonas sanāksmē tika izvirzīts stratēģiskais mērķis sasniegt pilnīgu nodarbinātību, radot ne tikai vairāk, bet arī labākas darba vietas.

Eiropadomes Nicas sanāksmes (2000) secinājumos ir minēta nepieciešamība pievērst īpašu uzmanību kvalitātes veicināšanai visās sociālās politikas jomās.

Eiropadomes Stokholmas sanāksmē (2001) tika norādīts, ka, cenšoties atkārtoti sasniegt pilnīgu nodarbinātību, īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai radītu ne tikai vairāk, bet arī labākas darba vietas, un aicināja profesionālās dzīves kvalitāti kā vispārēju mērķi iekļaut 2002. gada nodarbinātības vadlīnijās un šim nolūkam izveidot atbilstošus kvantitatīvus rādītājus.

Eiropadomes Lākenas sanāksmē (2001) tika norādīts, ka profesionālās dzīves kvalitāte ir daudzpusējs jēdziens un ka Nodarbinātības komitejas ieteikto rādītāju pamatā bija desmit jomas, kas iekļautas Komisijas paziņojumā. Tā arī aicināja minētos rādītājus no 2002. gada iekļaut Eiropas Nodarbinātības stratēģijā. Sk. Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Darba kvalitātes uzlabošana — pārskats par neseno panākto progresu", COM (2003) 728 galīgā redakcija.

⁽¹⁰⁾ EESK 2006. gada 13. septembra atzinums par tematu "Profesionālās dzīves kvalitāte, ražīgums un nodarbinātība globalizācijas un demogrāfisko pārmaiņu apstākļos", ziņotāja: Engelen-Kefer kdze (OV C 318, 23.12.2006., 157. lpp.).

URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0157:0162:EN:PDF>.

⁽¹¹⁾ VFR Darba un sociālo lietu ministrijas politiskās prioritātes Vācijas prezidentūras laikā ES Padomē 2007. gada pirmajā pusē.

URL: http://www.london.diplo.de/Vertretung/london/en/03/News_and_features/EU_Presidency/Political_priorities_FULL_DownloadDatei.property=Daten.pdf.

⁽¹²⁾ Prezidentūras secinājumi, kas izstrādāti sadarbībā ar abām nākamajām prezidentvalstīm, proti, Portugāli un Slovēniju.

URL: http://www.eu2007.de/en/News/Press_Releases/January/0119BMS1.html.

⁽¹³⁾ Eiropadomes Briseles sanāksme (2007. gada 8. un 9. marts) — Prezidentvalsts secinājumi. Eiropas Savienības Padome (7224/07). URL: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/press-data/LV/ec/93155.pdf.

priekšlikumi un trūkst centrālā izejas punkta, pēc kura varētu vadīties, īstenojot pasākumus. Turklāt programmu koordinācija ir vāja, tādēļ panākumi vai to trūkums ilgtspējīga ražīguma jomā paliek nievēroti.

2.15 Galvenais minētajā jomā risināmais jautājums ir šāds: kā paātrināt uzņēmuma ražīguma pieauguma tempu, atbalstot darba ņēmēju individuālo un kolektīvo resursu pilnveidošanu un vienlaikus palīdzot viņiem saglabāt darbību un motivāciju darbam mainīgos apstākļos.

3. Ražīguma ilgtspējīga izaugsme kā panākumus veicinošs faktors

3.1 Analizējot ražīgumu un nodarbinātību, ir svarīgi savstarpēji nodalīt īstermiņa un ilgtermiņa ietekmi. Īstermiņa ražīguma pieauguma un nodarbinātības savstarpējā attiecība varētu būt negatīva. Liekas, ka strukturālās pārmaiņas rūpniecībā palielina ražīguma vidējo pieauguma tempu, bet pazemina nodarbinātības līmeni⁽¹⁴⁾. Šajos apstākļos liela nozīme ir pasākumiem darba tirgus politikas jomā, jo dažu strādājošo profesionālās prasmes ir novecojušas un viņi kļūst par bezdarbniekiem. Lai strādājošos aizsargātu pret atlaišanu no darba un bezdarba, ir vajadzīgi jauni pasākumi, kas ļautu elastīgi izmantot strādājošo prasmes un iemaņas, turklāt šajā procesā iekļaujot pēc iespējas vairāk strādājošo. EESK atzinumā par nodarbinātības politikas pamatnostādņiem ir izteikti vairāki ieteikumi minētās politikas pasākumu efektivitātes palielināšanai⁽¹⁵⁾.

3.2 Ilgtermiņā ar darba ražīguma pieauguma palīdzību iespējams paaugstināt nodarbinātības līmeni. Pieaugumu jo īpaši veicina tehnoloģiju un noteiktu kvalitātes faktoru kopējā ietekme, kā rezultātā palielinās darbavietu skaits un paaugstinās nodarbinātības līmenis. Tas tomēr nenotiek automātiski; šis process ir atkarīgs no rūpniecības nozares spējas veicināt izaugsmi, kas būtu darbaspēka ietilpīga, kā arī tās spējas sekmēt ražīguma kāpumu ilgtermiņā, kas savukārt ir saistīts gan ar darba kvalitāti, gan arī ar apmierinātību ar darbu⁽¹⁶⁾.

3.3 Ražīguma pieaugumu uzņēmumi var veicināt daudzējādi. Daži biržas sarakstā iekļauti uzņēmumi novērtē konkurētspēju īstermiņā, pamatojoties uz ceturkšņa ieņēmumiem un izmaksām. "Ātri gūtu ieņēmumu" pieeja darbavietā izpaužas tādejādi, ka netiek veikti ienesīgi ieguldījumi un netiek ņemtas

vērā personāla prasmes vai darbaspēja. Dažos gadījumos uzņēmumiem nepietiek finanšu līdzekļu, lai veiktu šādus ieguldījumus. Turklāt atalgojuma un nodarbinātības noteikumi bieži tiek noteikti saskaņā ar minimālajām prasībām, un ilgtermiņā tas rada nopietnas sociālās sekas. Šāda pieeja apdraud Eiropas konkurētspēju pasaules līmenī. Tā nevar pārspēt konkurentus, ja uzņēmumos ir zems ražīgums, slikti darba apstākļi un zemas algas.

3.4 Tradicionālie pasākumi ražošanas jaudas efektivitātes uzlabošanai ir ražošanas procesu modernizācija un ražošanas organizācijas labāka pielāgošana pieprasījumam. Investīcijas tika ieguldītas iekārtās un aprīkojumā. Šo pasākumu rezultātā vispārējais ražīgums ir palielinājies. Ražīgumu pamazām var palielināt, racionalizējot un pilnveidojot procesus un attīstot produktus un pakalpojumus, izmantojot viedākas ražošanas metodes. Tas tomēr nav pietiekami, ja sadarbība darba vietā nav efektīva, darba ņēmējiem trūkst motivācijas strādāt vai darba vidē vērojamas nepilnības, kas kavē darba izpildi.

3.5 Lai nodrošinātu pastāvīgu ekonomikas izaugsmi, ir nepieciešamas dziļākas strukturālas reformas. Ražīgumu var ātri paaugstināt, īstenojot straujas stratēģiskas pārmaiņas, ar kurām uzņēmums pilnībā pārkārto savu darbības metodi, tādējādi paverot ceļu jaunai izaugsmei. Šādā gadījumā darbavietas, kur uzdevumu izpildei tika izmantotas novecojušas prasmes, nenovēršami izzūd, bet vienlaikus tiek radītas jaunas, bieži vien kvalitātes ziņā labākas darbavietas. Uzņēmumi, kas īsteno pārmaiņas, rada jaunus produktus un jaunas vērtību ķēdes. Šajā procesā visnozīmīgākie faktori ir ātrums, inovācijas spējas un spēja piemēroties pārmaiņām, kā arī darbinieku līdzdalība. Komiteja un tās izveidotā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) ir aktīvi iesaistījušās strukturālo pārmaiņu, inovācijas procesu un tehnoloģiju lietojuma analizēšanā⁽¹⁷⁾. Komiteja ir īpaši uzsvērusi, ka inovācijas procesu veicināšanā svarīgs ir iekšējais funkcionālais elastīgums⁽¹⁸⁾.

3.6 Interesanti ir analizēt ražīgumu kā vienu no uzņēmuma darbības aspektiem. Darbību var iedalīt iekšējā un ārējā aspektā. Ārējo darbību raksturo uzņēmuma spēja darboties apkārtējā vidē. Ražīgums tomēr ir skaidri izteikta uzņēmuma iekšējā īpašība, un to var attiecināt pat uz konkrētu strādājošo, iekārtu vai ražošanas vienību⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁷⁾ EESK 2003. gada 25. septembra atzinums par tematu "Rūpniecības pārmaiņas — pašreizējais stāvoklis un izredzes", ziņotājs: van Iersel kgs, līdzziņotājs: Varea Nieto kgs (OV C 10, 14.1.2004., 105. lpp.).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:010:0105:0113:EN:PDF>.

EESK 2005. gada 29. septembra atzinums par tematu "Sociālais dialogs un darba ņēmēju iesaistīšana — ceļš uz rūpniecības pārmaiņu prognozēšanu un kontroli", ziņotājs: Zöhrer kgs (OV C 24, 31.1.2006., 90. lpp.).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:024:0090:0094:LV:PDF>.

EESK 2005. gada 14. decembra atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Pārstrukturēšana un nodarbinātība. Paredzēt un atbalstīt pārstrukturēšanu, lai attīstītu nodarbinātību: Eiropas Savienības nozīme", ziņotājs: Zöhrer kgs, līdzziņotājs: Soury-Lavergne kgs (OV C 65, 17.3.2006., 58. lpp.).

URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0026:0037:LV:PDF>.

EESK 2006. gada 14. septembra atzinums par tematu "Ilgtspējīga attīstība kā rūpniecības pārmaiņu virzītājspēks", ziņotājs: Siecker kgs, līdzziņotājs: Činčera kgs (OV C 318, 23.12.2006., 1. lpp.).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0001:0011:LV:PDF>.

⁽¹⁸⁾ EESK 2007. gada 11. jūlija atzinums "Elastīgums un sociālā drošība (iekšējā elastīguma dimensija — kolektīvās sarunas un sociālā dialoga nozīme darba tirgus regulējumā un reformā)", ziņotājs: Janson kgs. http://eescopinions.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=\\esppub2\\esp_public\\ces\\soc\\soc272\\lv\\ces999-2007_ac_lv.doc.

⁽¹⁹⁾ Rantanen, Hannu, Tuottavuus suorituskyvyyn analysoinnin kentässä. Lappeenranta Tehnologijas universitāte, Lahti Unit 2005.

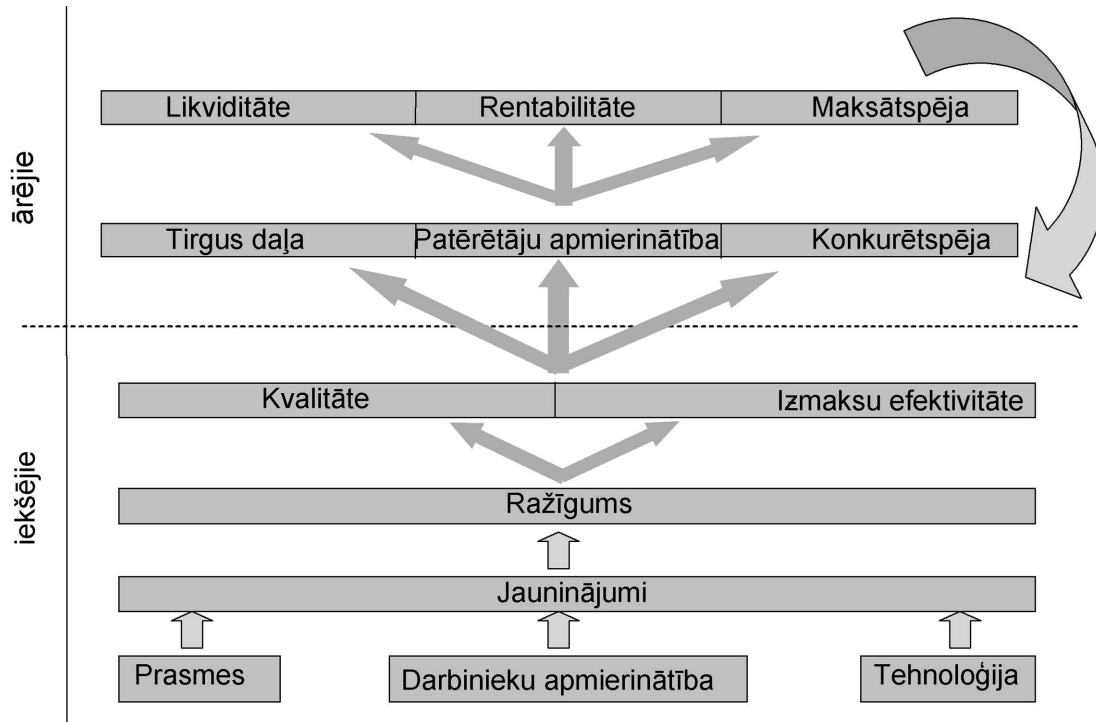
⁽¹⁴⁾ Nodarbinātības komitejas darba grupas ziņojums par tematu "Paaugstināt ražīgumu un radīt jaunas un labākas darbavietas, tostarp personām, kurām nav viegli atrast darbu", EMCO/18/171006/EN-final, 2006. gads.

⁽¹⁵⁾ EESK 2007. gada 25. aprīļa atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņiem", ziņotāja: O'Neill kdze (OV C 168, 20.7.2007, 47. lpp.). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:168:0047:0049:LV:PDF>.

⁽¹⁶⁾ Skatīt iepriekš.

3.7 Uzņēmuma darbību raksturojošie iekšējie aspekti ir jauninājumi un ražīgums. Lai to nodrošinātu, ir nepieciešami tādi faktori kā attiecīgas prasmes un zinātība, personāla apmierinātība un pozitīva attieksme pret pārmaiņām, kā arī tehnoloģijas. No minētajiem faktoriem ir atkarīga kvalitāte un izmaksu efektivitāte. Ārējie aspekti ir konkurētspēja, klientu apmierinātība un tirgus daļa, un no tiem ir atkarīga likviditāte, rentabilitāte un maksātspēja (skatīt 1. attēlu).

1. attēls Uzņēmuma darbības aspekti un to mijiedarbība

3.8 Darbības dažādo aspektu savstarpējā ietekme izpaužas kā attīstība pa spirāli. Piemēram, ražīguma pieauguma rezultātā pazeminās vienību pašizmaksa un palielinās uzņēmuma konkurētspēja. Tas savukārt nozīmē, ka uzņēmums veiksmīgi darbojas tirgū un tā rentabilitāte turpina uzlaboties. Šā procesa rezultātā uzņēmums uzkrāj līdzekļus, ko var izmantot tādiem pasākumiem kā apmācība un ieguldīt ražošanas un vadības atbalsta līdzekļos, t.i., uzņēmums var uzlabot faktorus, kuri ir ražīguma priekšnosacījumi. Šajā gadījumā tā ir ražīguma augšupejoša spirāle. Līdzīgi ir iespējams aprakstīt procesu, kura rezultātā rodas ražīguma lejupejoša spirāle.

3.9 Tādējādi ilgtspējīgs ražīgums nav vienīgi ražīguma noteikšana vai tikai darba produktivitātes analizēšana, bet gan plašāks jēdziens. Uzņēmuma līmenī ražīgums ir rādītājs, kas atspoguļo to, cik veiksmīgi uzņēmums spēj savienot dažādus ar ražošanu saistītus faktorus nolūkā uzlabot efektivitāti un panākt konkurētspēju tirgū. Ilgtspējīgs ražīgums aptver ne tikai fizisko, bet arī psiholoģisko un sociālo darba vidi, kas savukārt veicina efektivitāti, radošu pieeju un novatoriskās spējas ⁽²⁰⁾.

3.10 Uzņēmuma un tā darbinieku novatoriskās spējas izpaužas kā spēja attīstīt un atjaunināt produktu vai pakalpojumu konceptus, lai tie klientiem sniegtu pievienoto vērtību. Tā

ir arī spēja kopīgi ar darbiniekiem un partneriem pastāvīgi uzlabot darbības, ražošanas un izplatīšanas procesus. Tādējādi jauninājums var būt instruments, ierīces daļa, iekārta, to kombinācija, pakalpojumu modelis, jauns veids kā veikt jau esošu uzdevumu vai jauna pieeja problēmu risinājumam. Spēja pielāgoties pārmaiņām ir nozīmīgākais ražīguma faktors.

3.11 Pamatojoties uz to novatoriskajām spējām, organizācijas var iedalīt dažādās kategorijās atbilstoši attīstības līmenim. Organizācijas var apzināti attīstīt savas novatoriskās spējas un mācīties tās var sasniegt aizvien augstāku attīstības pakāpi. Jo progresīvākas ir metodes, ko organizācija izmanto novatoriskās darbībās, jo lielāka ir tās spēja īstenot jauninājumus ⁽²¹⁾.

⁽²¹⁾ Bressant John (2003): Jauninājumi ar augstu līdzdalības līmeni (*High-Involvement Innovation*, somu valodā tulkojis Tuomo Alasoini). Novatoriskajām spējām ir astoņas iezīmes:

- organizācijā ir izpratne par tādu novatorisku pasākumu stratēģisko nozīmību, kuru īstenošanā tiek iesaistīti darbinieki un kas notiek pakāpeniski (*understanding*);
- organizācijā pastāv procedūras, kas darbiniekiem dod iespēju piedalīties organizācijas novatoriskajās darbībās (*getting the habit*);
- organizācijas novatoriskās darbības ir saistītas ar tās stratēģiskajiem mērķiem (*focusing*);
- organizācijas vadība attiecīgi vada un atbalsta organizācijas novatoriskās darbības (*leading*);
- organizācijas struktūras, praktiskā darbība un procesi ir veidoti tā, lai starp tiem un novatoriskām darbībām, kā arī šo darbību pamatā esošām vērtībām nodrošinātu pēc iespējas labāku savstarpējo atbalstu (*aligning*);
- risinot problēmas, saziņa notiek gan organizācijā, gan arī ārpus tās (*shared problem solving*);
- organizācijas novatorisko darbību rezultātā uzlabotā efektivitāte pastāvīgi tiek pārbaudīta, novērtēta un attīstīta (*continuous improvement of the system*);
- organizācija spēj pastāvīgi un visaptveroši mācīties no tās pieredzes (*the learning organisation*).

⁽²⁰⁾ Profesors Mika Hannula, Tampere Tehnoloģijas universitāte, lekcija, 2004. gada 29. janvāris.

3.12 Ražīguma ilgtspējīga palielināšana nozīmē uzņēmumu un organizāciju sagatavošanos turpmākiem riskiem, paredzot iespējamās pārmaiņas un ātri un elastīgi tām pielāgojoties. Šajos uzņēmumos ikvienam ir konsekventi jāattīsta prasmes un zinātnība, darbinieku labklājībai tiek pievērsta attiecīga uzmanība un darba ņēmēji aktīvi piedalās lēmumu pieņemšanas procesā, it īpaši saistībā ar lēmumiem, kas ietekmē viņu darbu. Strādājošie ir gatavi sniegt ieguldījumu un izmantot savas prasmes, lai veicinātu sekmīgu uzņēmuma turpmāko darbību. Vadības pamatprincips ir nevis dominējošs stāvoklis attiecībā pret personālu, bet gan savstarpēja atzīšana un sadarbība. Vadītāji spēj sadarboties ar klientiem, attiecīgās nozares uzņēmumu tīklu un pētniecības centriem.

3.13 Nozīmīgākais jautājums, kas nākotnē jārisina attiecībā uz ražīguma kāpumu un tā tempa paaugstināšanu, ir spēja darba vietā attīstīt un izmantot tehnoloģiskos jauninājumus un ar uzņēmuma darbību saistītus organizatoriskus un citus sociālus jauninājumus, kas papildina iepriekš minēto. Šādā veidā sasniegtais ražīguma kāpums ir ilgtspējīgs. Ekonomikas izaugsmi tas ietekmē divējādi: palielinot ilgtermiņa ražīgumu darba vietās/uzņēmumos un uzlabojot darbaspēka pieejamību, jo darba ņēmēju iespējas un vēlēšanās palikt ilgāk darba vietā palielinās.

4. Ilgtspējīgs ražīgums darba vietā

4.1 Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras ⁽²²⁾ pētījumā sīkāk ir analizēta saikne starp darba vides kvalitāti un ražīgumu. Galvenais pētījuma secinājums ir tāds, ka mūsdienu asās konkurences apstākļos uzņēmuma darbības sekmīgumu vairs nevar novērtēt, ņemot vērā vienīgi ar uzņēmējdarbību saistītus rādītājus.

4.2 No pētījuma izriet, ka aizvien lielāka nozīme ir tādiem faktoriem kā klientu apmierinātība, attiecības uzņēmumā, inovatoriskās spējas, kā arī elastīga organizatoriskā struktūra. Pētījuma rezultāti liecina, ka labi darba apstākļi un uzņēmuma veiksmīga darbība ir cieši saistīti. Darba vides kvalitāte ievērojami ietekmē ražīgumu un rentabilitāti.

4.3 Pēdējos gados Eiropā vērojamo ražīguma pieaugumu nekādā gadījumā nevar uzskatīt par ilgtspējīgu kvalitatīvā ziņā. Uzņēmumiem joprojām ir par maz zināšanu un praktisku risinājumu saistībā ar darba vides kvalitātes uzlabošanu un par iespējamiem pozitīviem rezultātiem, kas līdz ar to varētu rasties. Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda pārskats liecina, ka, kopumā ņemot, attiecībā uz profesionālās dzīves kvalitāti nav notikušas nozīmīgas pozitīvas vai negatīvas izmaiņas ⁽²³⁾. Dalībvalstu veiktās analīzes un salīdzinājumi rāda,

ka apmierinātība ar darbu saistās ar darba vietas drošību, pozitīvu darba atmosfēru, kā arī labām apmācības un profesionālās izaugsmes iespējām. Darba struktūra mainās straujāk nekā bija sagaidāms; tā arvien vairāk balstās uz zināšanām un tehnoloģijām, un orientējas uz patērētājiem.

4.4 Pārskats liecina, ka jautājumā par ģimenes un darba dzīves saskaņošanu ir sasniegts pavisam neliels uzdevums. Elastīgi, individuālām vajadzībām pieskaņoti darba laiki nav bijusi izplatīta parādība. Lai arī Eiropas darba ņēmēju aroddrošība ir uzlabojusies, 35 % strādājošo vēl joprojām uzskata, ka viņu veselību un drošību apdraud veicamā darba specifika. Darba intensitāte palielinās, un aizvien vairāk strādājošo darbs ir jāveic lielā ātrumā un jāievēro noteikti termiņi. Kaut gan darbā ir nepieciešama patstāvība, tās līmenis nepaaugstinās. Vairums strādājošo uzskata, ka viņu darbs ir interesants un piedāvā iespēju veikt jaunus saistošus uzdevumus. Apmācības iespējas darba vietā nav uzlabojusies, un šajā jomā grūtības pirmām kārtām ir gados vecākiem un mazāk kvalificētiem darba ņēmējiem. Viena no nozīmīgākajām pārmaiņām darba vietās ir aizvien plašā informācijas tehnoloģiju izmantošana ⁽²⁴⁾.

4.5 Nākotnē kvalificēta darbaspēka deficīts varētu ierobežot ražīguma pieaugumu. Tomēr jāņem vērā, ka nākotnē darba specifika un tā veikšanai nepieciešamās prasmes būs citādas nekā šodien. Turklāt jauni darba organizācijas veidi un efektīvāka tehnoloģiju izmantošana samazinās nepieciešamo darbaspēka apjomu. Daudzi uzņēmumi dibina sakarus Eiropas mērogā, un pieaug darba ņēmēju mobilitāte starp dalībvalstīm. Tādēļ Komiteja ir sniegusi ieteikumu dalībvalstīm, neraugoties uz to izglītības sistēmu atšķirībām, uzskatīt, ka tās veido Eiropas "apmācības zonu" un atzīt, ka darba dzīves attīstība ir Eiropas mēroga jautājums ⁽²⁵⁾.

4.6 Tādēļ ir jāveic sīkāka analīze par nākotnē darba vietās nepieciešamajām prasmēm un zināšanām gan privātajā, gan publiskajā sektorā, kā arī par to, kā profesionālās dzīves kvalitātes un ražīguma aspektus varētu iekļaut izglītības un apmācības programmās. Pamatojoties uz minētajiem apsvērumiem, būtu jāplāno un jāīsteno akadēmiskās izglītības un kvalifikācijas programmas, jānosaka to saturs un apmācības metodes, kā arī mērķi mūžizglītības jomā. Svarīgi ir nodrošināt finansējumu līdzdalībai izglītībā un apmācībā. Sociālajiem partneriem ir būtiska nozīme minēto jautājumu apspriešanā un pasākumu īstenošanā. Eiropas sociālie partneri ir veikuši labu sagatavošanos darbu, novērtējot mūžizglītības un valstīs īstenotās prakses galvenās iezīmes ⁽²⁶⁾.

⁽²⁴⁾ Skatīt iepriekš.

⁽²⁵⁾ EESK 2004. gada 28. oktobra atzinums par tematu "Apmācība un ražīgums", ziņotājs: Koryfidis kgs (OV C 120, 20.5.2005., 64. lpp.). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:120:0064:0075:LV:PDF>.

⁽²⁶⁾ Pamatpasākumi kompetenču un kvalifikāciju attīstīšanai mūža garumā, novērtējuma ziņojums 2006/Eiropas Arodbiedrību konfederācija (ETUC), Eiropas Rūpniecības un darba devēju konfederāciju savienība (UNICE), Uzņēmumu ar valsts kapitāla daļu un vispārējās ekonomiskās intereses uzņēmumu Eiropas Centrs (CEEP).

⁽²²⁾ Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra: Profesionālās dzīves kvalitāte un ražīgums — darba dokuments (2004). URL: http://osha.eu.int/publications/reports/211/quality_productivity_en.pdf.

⁽²³⁾ Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds: Ceturtais pārskats par darba apstākļiem Eiropā (2005). URL: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0698.htm>.

4.7 Parasti prasmju deficīts nepastāv jomās, kur tās var novērtēt. Papildus pamatprasmēm nākotnē darba vietā būs nepieciešamas galvenokārt tādas iemaņas kā, piemēram, interaktīvās spējas, spēja strādāt patstāvīgi, spēja mācīties un iegūt jaunas zināšanas, spēja no plaša informācijas klāsta atšķirt būtisko, kā arī spēja strādāt daudz kultūru vidē un tīklos. Jauniešiem, kas skolu pametuši pārāgri vai arī nav guvuši atbilstīgas zināšanas, šādos apstākļos rodas sevišķas grūtības.

4.8 Uzņēmējdarbības vadības jomā prasmes ir nepietiekamas īpaši tādās nozarēs kā stratēģiskā uzņēmējdarbība un inovāciju vadība. Cilvēkresursu vadība būtu jāuzskata par vadības stratēģisku aspektu. Šādas prasmes varētu kļūt par jaunu stimulu ekonomiskajai izaugsmei.

5. Ilgtspējīga ražīguma veicināšana

5.1 Politika un praktiski pasākumi

5.1.1 MVU un lieli uzņēmumi, kam ir apakšuzņēmēju tīkls, spēj izmantot ražīguma ilgtspējīga pieauguma sniegto potenciālu sekmīgai darbībai. Šīs iespējas var izmantot arī tās pakalpojumu organizācijas publikajā un trešajā sektorā, kurās pastāv nepieciešamība un vēlme ilgtspējīgi un kvalitatīvi paaugstināt ražīgumu un nodrošināt augsti kvalificēta profesionāla darbaspēka pieejamību arī turpmāk.

5.1.2 Ilgtspējīgu ražīguma pieaugumu var veicināt, īstenojot rīcībpolitiku pasākumus, kas aptver visu sabiedrību, uzņēmumus, sabiedriskās organizācijas, darba vietas, kā arī privātpersonas. Ņemot vērā sociālo pārmaiņu plašo ietekmi, piemēram, tādās jomās kā izglītība, darba attiecības, darba un ģimenes dzīves saskaņošanas pasākumi, veselības aizsardzība un darba drošība, arodveselības aprūpe, arodmācība, profesionālā rehabilitācija, pensiju pabalsti un pensionēšanās, tām ir liela nozīme ilgstošā laika posmā. Likumdošanu var izmantot, lai sekmētu labus projektus. Turpretim pasākumiem, kas veicina labklājības uzlabošanu darba vietā individuālajā līmenī, ir tūlītējas sekas, bet tie paši par sevi ir nepietiekami un šādu pasākumu vispārējā ietekme uz darba vidi ir neliela.

5.1.3 Ražīguma ilgtspējīgu pieaugumu vislabāk var veicināt, ja uzņēmumā un darbavietā tiek īstenota tāda prakse un kārtība, kas ļauj labāk atbalstīt un palielināt strādājošo individuālos resursus, kolektīvos resursus, kā arī inovācijas prasmes. Šajā procesā sociālajiem partneriem ir īpaša loma.

5.1.3.1 Eiropas līmenī sociālie partneri savā jaunajā darba programmā 2006.—2008. gadam ir vienojušies kopīgi analizēt Eiropas darba tirgus galvenās problēmas (tostarp tādas jautājumus kā mūžizglītības, konkurētspējas un inovācijas veicināšana) ⁽²⁷⁾. Valsts līmenī, piemēram, Somijas sociālo partneru

nozīmīgākās organizācijas 2007. gada sākumā izveidoja Ražīguma jautājumiem veltītu apaļo galdu, lai veicinātu ražīgumu, profesionālās dzīves kvalitāti un sadarbību ražīguma palielināšanas jomā. Apaļā galda sarunās piedalās vissvarīgāko izpildinstitūciju pārstāvji no visām darba devēju un darba ņēmēju nozīmīgākajām organizācijām. Dažās dalībvalstīs sociālie partneri aktīvi iesaistās arī valstu uzņēmējdarbības attīstības programmās. Veiksmīgo piemēru izpēte ir veikta visās dalībvalstīs ⁽²⁸⁾.

5.1.4 Dažos gadījumos ar vides aizsardzību saistītas izmaiņas tiesību aktos ir izraisījušas nepieciešamību veikt jauninājumus. Piemēram, aizliegums par azbesta izmantošanu radīja nepieciešamību attīstīt aizstājējas tehnoloģijas; pēc stingrāku noteikumu pieņemšanas attiecībā uz trokšņu emisiju līmeni; ņemot vērā prasības energotehnoloģiju jomā, ir ieviestas jaunas iekārtas un ēku izolācijas prasības ir veicinājušas jaunu materiālu izstrādi. Tātad tiesību akti ir atbalstījuši rūpniecības iniciatīvas un veicinājuši inovāciju.

5.1.5 Dalībvalstis ir apstiprinājušas dažādus ekonomiska rakstura pasākumus, kas paredzēti darba apstākļu kvalitātes uzlabošanai vai to uzņēmumu atbalstam, kuri veic investīcijas inovatīvu darba organizācijas modeļu attīstīšanā. Šim mērķim tiek izmantoti tādi instrumenti kā valsts atbalsts, valsts subsidijas un finansējums (izdevīgi bankas aizdevumi). Kā piemēru var minēt Īrijas Valsts nodarbinātības stratēģiju, Vācijas uzsāktā Darba kvalitātes jauno iniciatīvu (INQA) un Somijas Darbavietu attīstības programmu; visos uzskaitītajos piemēros galvenā nozīme ir valdības iniciatīvai un publiskajam finansējumam ⁽²⁹⁾. Šādu programmu galvenā priekšrocība ir tā, ka izstrāde notiek tieši darbavietās. Minēto programmu sekmes lielā mērā ir atkarīgas no politiskās gribas un darba ņēmēju motivācijas piedalīties izstrādes projektos.

5.2 Eiropas darba kvalitātes indekss

5.2.1 Lai Eiropa būtu spējīga pārvarēt globalizācijas izraisītās problēmas un veiksmīgi sasniegt Lisabonas stratēģijas mērķus, ir svarīgi dalībvalstīs un Eiropas līmenī uzraudzīt darba kvalitātes paaugstināšanos un tās saikni ar ražīguma pieaugumu. Tādēļ EESK ir ieteikusi izstrādāt Eiropas darba kvalitātes indeksu. Pamatojoties uz attiecīgiem pētījumiem, indeksā būtu iekļauti dažādi "labā darba" kritēriji, un tas tiktu regulāri atjaunots un publicēts ⁽³⁰⁾. Šāds indekss varētu noderēt, lai noskaidrotu pārmaiņu un progresu iezīmes un to ietekmi uz ražīgumu, un vienlaicīgi būt par pamatu jaunām iniciatīvām darba dzīves kvalitātes uzlabošanas jomā. Pašlaik darba kvalitāti un ražīgumu analizē daudzos atšķirīgos veidos, un dažādas organizācijas, neatkarīgi viena no otras, izstrādā pašas savus rādītājus. Jaunajā Eiropas indeksā varētu iekļaut vairākas šādu rādītāju sastāvdaļas.

⁽²⁸⁾ Piemēram, izpētes grupas sanāksmē, kas notika 2007. gada 10. maijā, Maltas uzņēmuma "STMicroelectronics" finanšu direktors *Santo Portera* kgs izskaidroja, kā minētajam uzņēmumam izdevies veiksmīgi atrisināt globalizācijas izraisītās problēmas, īpašu uzmanību pievēršot augstu ētikas standartu ievērošanai uzņēmuma darbībā, nodrošinot un uzlabojot personāla prasmes, labklājību darbā un darba organizāciju, kā arī sekmējot inovāciju.

⁽²⁹⁾ Īrija: www.workplacestrategy.ie, *Cathal O'Reagan* kgs 2007. gada 10. maija sanāksmē.
http://inqa.de Vācijas valdības un prezidentūras ES Padomē pārstāvis *Kai Schäfer* kgs 2007. gada 10. maija sanāksmē.
http://www.mol.fi/mol/en/01_ministry/05_tykes/index.jsp.

⁽³⁰⁾ Skat 10. zemsivras piezīmi.

⁽²⁷⁾ Eiropas sociālo partneru darba programma 2006.–2008. gadam.
URL: http://www.etuc.org/IMG/pdf/Depliant_EN_HD2006-2008.pdf.

5.2.1.1 Saskaņā ar Padomes lēmumu 2003. gadā tika izvērtēti dalībvalstu panākumi, un tas tika darīts, izmantojot virkni rādītāju, kuru pamatā bija desmit darba kvalitātes aspekti. Tika noskaidrots, ka ir panākts zināms progress, tomēr vajadzīgi ievērojami uzlabojumi. Jo īpaši neapmierinoša bija tendence ražīguma pieauguma jomā. Tika secināts, ka vajadzīgi stingrāki politikas pasākumi, it īpaši attiecībā uz uzņēmumu rosināšanu veikt ieguldījumus apmācībā un gados vecāka darbaspēka darbspēju veicināšanā ⁽³¹⁾.

5.2.1.2 Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda (jeb Dublinas fonda) pētījumos secināts, ka inovatīviem uzņēmumiem un darbavietām raksturīgas pazīmes ir brīva izvēle attiecībā uz mācībām un zināma autonomija (patstāvība) darbā, darbs komandā, iespēja pēc rotācijas principa mainīt darba uzdevumus, kā arī vairāku uzdevumu vienlaicīga veikšana. Tātad šajā sakarā vissvarīgāk ir uzlabot darba ņēmēju prasmes un dot viņiem iespēju aktīvi iesaistīties ražošanas procesu izstrādē. Turklāt 2007. gada pavasarī Dublinas fonds uzsāka jaunu, plašu pētījumu par saikni starp inovāciju, ražīgumu un nodarbinātību; pētījums turpināsies trīs gadus. Pirmajā posmā tiks apzināti par minēto tematu jau veiktie pētījumi, lai sagatavotu Fonda izstrādātā Eiropas uzņēmumu apsekojuma papildināšanu 2008. gadā ar produktivitātes un veiktspējas dimensiju. Fonds arī aktīvi iesaistījies jaunā darba kvalitātes indeksa izstrādē ⁽³²⁾.

5.2.1.3 No Eiropas Darba drošības un veselības aģentūras pētījumiem par darba kvalitātes nozīmi ražīguma veicināšanā

nepārprotami izriet, ka pastāv cieša saikne starp darba vides kvalitāti, ražīgumu un uzņēmuma panākumiem. Aģentūra secinājusi, ka tad, ja darba vietās nav detalizēti pārbaudīts ar darba drošību un veselības aizsardzību saistītais risks vai arī nekas nav darīts, lai to novērstu, nav iespējams sasniegt ražīguma jomā izvirzītos mērķus ⁽³³⁾. Pašreizējā Eiropas mēroga informēšanas kampaņa veltīta muskuļu un skeleta sistēmas traucējumu profilaksei. Tās mērķis ir arī noskaidrot paraugprakses piemērus saistībā ar to personu rehabilitāciju, kam ir muskuļu un skeleta sistēmas traucējumi. Jau notiek gatavošanās 2008. gada Eiropas nedēļai, kas būs veltīta riska novērtēšanai darba vietā.

5.2.1.4 Viena no ES prezidentvalsts Vācijas uzsāktās darba vietu attīstības programmas sastāvdaļām ir izpētes projekts, kura mērķis ir jēdziena "labs darbs" precīzāka definēšana. Programmā ietverts arī Vācijas Arodbiedrību apvienības (DGB) izstrādāts darbavietu kvalitātes novērtējuma indekss. Tā pamatā ir pašu darba ņēmēju novērtējumi — viņi savu darbu novērtē atbilstīgi 15 kritērijiem. Minēto indeksu paredzēts aprēķināt katru gadu, un pirmie rezultāti būs pieejami 2007. gada rudenī ⁽³⁴⁾.

5.2.2 Lai izstrādātu Eiropas darba kvalitātes indeksu, ir jāizveido plašs forums. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas dziļās un daudzpusīgās zināšanas par problēmām saistībā ar pārmaiņām nodarbinātības jomā un par reaģēšanu uz šādām problēmām būtu labs pamats šādam forumam. Arī Darba tirgus novērošanas centrs atbilstoši savam darba plānam varētu veikt minētā jautājuma izpēti.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³¹⁾ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Darba kvalitātes uzlabošana — pārskats par neseno panākto progresu", COM (2003) 728 galīgā redakcija.

⁽³²⁾ www.eurofound.europa.eu; Eiropas Pārmaiņu uzraudzības centra pārstāvis Radosław Owczarzak kgs 2007. gada 10. maija sanāksmē.

⁽³³⁾ www.osha.europa.eu; Brenda O'Brien kdze 2007. gada 10. maija sanāksmē.

⁽³⁴⁾ <http://inqa.de>; Vācijas valdības un prezidentūras ES Padomē pārstāvis Kai Schäfer kgs 2007. gada 10. maija sanāksmē.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Saskaņoti rādītāji invaliditātes jomā kā Eiropas politiku uzraudzības instruments”

(2008/C 10/20)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2007. gada 13. februārī saņēma vēstuli no nākamās ES prezidentvalsts Portugāles, kurā izteikts lūgums izstrādāt atzinumu par tematu “Saskaņoti rādītāji invaliditātes jomā kā Eiropas politiku uzraudzības instruments”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 17. jūlijā. Ziņotājs — Joost kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē), ar 160 balsīm par un 6 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK uzskata, ka ceļveža pieņemšana, kas līdzinātos dzimumu līdztiesības jomā jau pieņemtajam, kopā ar rādītāju kopuma izstrādi un tādu kvantitatīvo mērķu noteikšanu, kas dalībvalstīm jāasniedz vairākās prioritārās jomās, būtu pareizais ceļš, lai virzītos uz priekšu un panāktu progresu reālā vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanā cilvēkiem ar invaliditāti.

1.2 EESK aicina Komisiju un dalībvalstis pievērst īpašu uzmanību uzticama un saskaņota rādītāju kopuma izstrādāšanai, kā arī kvantitatīvajiem mērķiem katrā statistikas nozarē un noteiktajiem politikas mērķiem, kas katrā dalībvalstī jāasniedz noteiktajā laikā. Šajā dokumentā iepriekš pieminētā agrākā rīcība statistikas jomā Eiropas līmenī neguva atbalstu, un tās rezultātā netika izstrādāts pastāvīgs rādītājs, ko varētu pastāvīgi izvērtēt, piemēram, sociālās iekļautības rādītāju ietvaros. Šāds atbalsts un sistemātisks novērtējums ir vajadzīgs jebkurai saskaņotai politikai.

1.3 EESK aicina Augsta līmeņa grupu par invaliditātes jautājumiem atbalstīt prioritāšu sarakstu datu apkopojumam, kā pamatā ir ISTAT ⁽¹⁾ sarakstā esošo galveno rādītāju kopums, ko ir nepieciešams atjaunināt.

1.4 Dalībvalstīm būtu jāturpina centieni apkopot datus par invaliditāti, pamatojoties uz apsekojumiem, kas būtu jāveic pastāvīgi, piemēram, reizi divos gados. Ir jāturpina starptautiskā līmeņa definīciju izstrādāšanas darbs Vašingtonas grupā.

1.5 ES Darbaspēka apsekojumā būtu regulārāk jāizvērtē sasniegtais progress. Sociālās aizsardzības un nodarbinātības lietu komitejas nākotnē varētu strādāt ar rādītāju kopumu, kas būtu pakļauts sistemātiskai izpētei atšķirībā no neatkarīgām un vienreizējām iniciatīvām.

1.6 Tādēļ EESK aicina Eiropas Komisiju *Eurostat* apsekojumos iekļaut saskaņotu invaliditātes moduli, tai skaitā arī iepriekšminētos elementus, un regulārus ziņojumus, lai varētu pienācīgi izvērtēt attiecīgās politikas un noteikt prioritātes.

1.7 Cilvēku ar invaliditāti organizācijas dalībvalstīs būtu jāiesaista to rādītāju izstrādāšanā, kuriem attiecīgajās dalībvalstīs tiks piešķirta prioritāte. Atbalsts saskaņotiem rādītājiem un datu apkopošanai radīs iespēju dalībvalstu apmaiņai ar paraugprakses risinājumiem, jo izmantoto iniciatīvu efektivitāti ir iespējams novērtēt.

2. Ievads

2.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Portugāles prezidentūras pieprasījumu izstrādāt atzinumu par tematu “Saskaņoti rādītāji invaliditātes jomā”. Portugāles prezidentūra ir apņēmusies veicināt Eiropas Savienības spēju iegūt uzticamus un salīdzināmus datus, lai varētu izvērtēt cilvēku ar invaliditāti iekļautību.

2.2 Cilvēki ar invaliditāti veido vairāk par 15 % no iedzīvotāju kopskaita, un to daļa palielinās līdz ar iedzīvotāju novecošanos. Tas nozīmē, ka paplašinātajā Eiropas Savienībā ir vairāk nekā 50 miljoni cilvēku ar invaliditāti ⁽²⁾. *SILC* 2005. gada apsekojumā nav iekļauti bērni ar invaliditāti, vecāka gadagājuma cilvēki un aprūpes iestādēs dzīvojošas personas ar invaliditāti.

2.3 Lai cilvēkiem ar invaliditāti patiešām nodrošinātu sociālās tiesības, kas atzītas Līgumos un Eiropas Pamattiesību hartā, ieskaitot arī personu brīvu pārvietošanos, ir vienoti jānovērtē un jāsalīdzina politika un stāvoklis visās dalībvalstīs. Tas ir pirmais solis tādas politikas izstrādē un īstenošanā, kas ļautu cilvēkiem ar invaliditāti baudīt tādas pašas tiesības kā personām bez invaliditātes.

⁽¹⁾ ISTAT — Nacionālais statistikas institūts — Itālija, Projekts “Rādītāji par cilvēku ar invaliditāti integrāciju sociālajā dzīvē”, galīgais ziņojums, 2001. gada jūnijs, *Eurostat* publikācija.

⁽²⁾ *Eurostat SILC* (statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem) apsekojums par 2005. gadu.

2.4 Dalībvalstu progresu novērtējumam attiecībā uz cilvēku ar invaliditāti iekļaušanu sabiedrībā ir dažādi rādītāji: piekļuve ēkām, līdzdalība darba tirgū, izglītības iespējas, kultūras un elektronisko pakalpojumu pieejamība — tie ir tikai daži rādītāji. Ļoti svarīga ir spēja novērtēt dalībvalstu šajā jomā veiktos pasākumus un šo pasākumu ietekmi.

3. Nepietiekama esošo tiesisko un politisko instrumentu saskaņotība

3.1 Nesen pieņemtajā ANO konvencijā par invalīdu tiesību aizsardzību ir noteiktas daudzas steidzamas vajadzības invaliditātes jautājumu integrācijas sekmēšanai. ES dalībvalstīm būtu jāpieņem šie principi, nekavējoties ratificējot konvenciju. Lai panāktu atbilstību EK parakstītās ANO konvencijas mērķiem un principiem, ES ir jāievieš piemērota politika. Būtu ieteicams aicināt visas valstis un ES vienlaikus parakstīt arī brīvprātīgo papildprotokolu, kas ir ANO konvencijas par invalīdu tiesību aizsardzību sastāvdaļa.

3.2 Eiropas rīcības plānā par invaliditāti⁽³⁾ ir noteikti tālejoši mērķi, lai pilnībā varētu piemērot Direktīvu par vienlīdzīgu attieksmi nodarbinātībā un profesijā (2000/78/EK), pastiprinot invaliditātes aspektu iekļaušanu attiecīgajās Kopienas politikās un uzlabojot pieejamību visiem. Lai varētu sasniegt šos mērķus, ir jāizvērtē sasniegtais progress, izmantojot rādītājus attiecībā uz visu dalībvalstu panākto progresu katras politiskās prioritātes ieviešanā, kas arī ļautu noteikt novērtējamus mērķus.

3.3 2000. gada novembrī pieņemtā Direktīva 2000/78/EK aizliedz cilvēku ar invaliditāti diskrimināciju nodarbinātības un profesionālās apmācības jomā. Atšķirībā no jautājuma par direktīvas tiesisko transponēšanu dalībvalstīs, tās nosacījumu īstenošanas novērtējums tomēr ir problemātisks, jo salīdzināmu datu trūkums neļauj izvērtēt cilvēku ar invaliditāti nodarbinātības līmeņa paaugstinājumu, tā kā tiesību aktu īsteno katra dalībvalsts atsevišķi.

3.4 Eiropas Padomes rīcības plānā par personu ar invaliditāti pilnīgu iesaistīšanu ietverta virkne konkrētu mērķu daudzās politikas un sabiedriskās dzīves jomās, kas attiecas uz visām 46 dalībvalstīm un kas tām arī jāīsteno. Redakcionālo grupu izveidoja ar nolūku izstrādāt rādītājus progresu novērtējumam.

3.5 Lisabonas stratēģijā ES ir izvirzīti tālejoši mērķi, tostarp nodarbinātības līmeņa paaugstināšana un pastiprināta sociālā kohēzija. Šos mērķus nevar sasniegt bez konkrētiem pasākumiem to šķēršļu novēršanai, ar ko saskaras cilvēki ar invaliditāti attiecībā uz darba vietu un pakalpojumu pieejamību, kas ir nepieciešama viņu pilnīgai integrācijai sabiedrībā.

⁽³⁾ Skat.: http://europa.eu.int/comm/employment_social/disability/index_en.html.

3.6 Visās politikas jomās, kas ietekmē cilvēkus ar invaliditāti un var uzlabot viņu iekļautību sabiedrībā, kā arī sekmēt tiesību izmantošanu, ir vajadzīgi rādītāji progresu novērtējumam un visaptverošam pārskatam par dažādu Eiropas līmenī īstenoto pasākumu rezultātiem. Jāizvērtē arī spēkā esošie tiesību akti, lai tos varētu grozīt vai pilnveidot.

4. Uzticamu un salīdzināmu statistikas datu nepieciešamība

4.1 Esošās datu vērtēšanas sistēmas

4.1.1 EESK izsaka nožēlu par rādītāju trūkumu invaliditātes jomā un īpaši — par šobrīd vērojamo politiskās apņēmības trūkumu ES līmenī vienoties par kopīgiem rādītājiem politiku novērtējumam un atbalstam.

4.1.2 EESK atzīmē, ka Eurostat ir īstenojis vairākus interesantus projektus un iniciatīvas, kuru mērķis ir visā Eiropā saskaņotā veidā ieviest regulārus datu apsekojumus par invaliditātes aspektiem: veselības modulis Eiropas Kopienas Mājsaimniecības paneļa (ECHP) ietvaros par laika posmu no 1994. līdz 1996. gadam, ieskaitot brošūras veidā publicētu nelielu moduli attiecībā uz invaliditāti. 2002. gadā Eiropas darbaspēka apsekojumā (LFS) bija iekļauts modulis par cilvēku ar invaliditāti nodarbinātību ar mērķi nodrošināt koordinētu un saskaņotu ieguldījumu UNSD Vašingtonas grupas sanāsmē; Eurostat arī uzsāka Eiropas Invaliditātes novērtējuma (EDM) projektu.

2002. gadā dalībvalstu par sociālo statistiku atbildīgo iestāžu vadītāji vienojās par pamatprincipiem saskaņotu datu regulārai apkopošanai, izmantojot apsekojumus un/vai apsekojumu modeļus par veselības jautājumiem ar nosaukumu Eiropas Veselības apsekojuma sistēma (EHSS). Šajā sakarā 2006. gada nogalē dalībvalstis panāca vienošanos par Eiropas veselības aptauju apsekojumu (EHIS) anketas galīgo versiju; pirmie apsekojumi tiks veikti 2007.–2009. gadā. EHIS iekļauti jautājumi par dažādiem invaliditātes aspektiem. Invaliditāte kā rādītājs iekļauta arī Statistikā par ienākumiem un dzīves apstākļiem (SILC)⁽⁴⁾.

Eurostat 2007. gada darba programmā iekļautas Eiropas Statistikas sistēmas (ESS)⁽⁵⁾ aktivitātes attiecībā uz turpmāko Kopienas statistiku par invaliditāti un sociālo integrāciju, lai tādējādi nodrošinātu būtiskus un salīdzināmus statistikas datus, kas nepieciešami cilvēku ar invaliditāti stāvokļa uzraudzībai, sadarbojoties ar starptautiskajām organizācijām. Līdz 2008. gada vidum, izmantojot Eurostat finansējumu, jābūt pabeigtam jaunam apsekojuma moduļim par invaliditāti un sociālo integrāciju, kas paredzēts īstenošanai dalībvalstīs eksperimentālā veidā.

Par pamatu visā šajā attīstības darbā ir izmantota Pasaules veselības organizācijas (PVO) ieviestā Starptautiskā klasifikācija par funkcionalitāti, invaliditāti un veselību (ICF).

⁽⁴⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1913,47567825,1913_58814988&_dad=portal&_schema=PORTAL#B.

⁽⁵⁾ Par Eiropas Statistikas sistēmu skatīt: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1153,47169267,1153_47183518&_dad=portal&_schema=PORTAL.

4.1.3 Starptautiskajā līmenī Vašingtonas Invaliditātes statistikas grupas ⁽⁶⁾ ietvaros *Eurostat* piedalās globāla invaliditātes novērtējuma izstrādē, kura pamatā ir Pasaules veselības organizācijas Starptautiskā klasifikācija par funkcionēšanu, invaliditāti un veselību (*ICF*). Eiropas Padome ir publicējusi metodoloģiskas vadlīnijas par to, kā izstrādāt sociālos rādītājus sociālās kohēzijas jomā ⁽⁷⁾.

4.1.4 Priekšlikums regulai par Kopienas statistiku sabiedrības veselības, kā arī veselības un darba drošības jomā nākotnē kalpos par pamatu šāda veida pasākumiem. Regulu var izmantot datu par invaliditāti apkopošanai, mainot situāciju, kad datu vākšanu bez atbilstoša tiesiskā pamata organizē dalībvalstis.

4.2 Papildu Eiropas līmeņa rādītāju nepieciešamība

4.2.1 ANO konvencijas 31. pantā noteikts, ka valstīm jāapkopo atbilstoša informācija, ieskaitot statistikas un pētniecības datus, lai tās spētu izstrādāt un īstenot politiku konvencijas efektīvas darbības nodrošināšanai. EESK aicina ES dalībvalstis rūpīgi ievērot šo principu.

4.2.2 EESK atzinīgi vērtē augstākminētās iniciatīvas, bet izsaka nožēlu par saskaņotības un vienotu politisko rādītāju trūkumu šo iniciatīvu apkopošanai, lai varētu analizēt cilvēku ar invaliditāti stāvokli, novērtēt politiku un tiesību aktu ietekmi un apsvērt cilvēku ar invaliditāti vajadzības.

4.2.3 Ir jānosaka rādītāji nodarbinātības līmeņa novērtēšanai, lai varētu labāk izprast, tieši kādi jautājumi jārisina, un lai izstrādātu atbilstīgas politikas. 2006. gada pavasara Eiropadomes sanāsmē tika atkārtoti uzsvērtā vajadzība veikt piemērotus pasākumus cilvēku ar invaliditāti nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai.

4.2.4 Būtu nepieciešams izvērtēt Eiropas pretdiskriminācijas direktīvas un katras dalībvalsts tiesību aktu ietekmi ar mērķi nākotnē veiksmīgāk veidot politisko un likumdošanas darbību.

4.2.5 Jāturpina apkopot dati par diskrimināciju kopā ar rādītājiem citās jomās attiecībā uz preču un pakalpojumu pieejamību, nodarbinātību, sociālo iekļaušanu u.c., lai varētu nodrošināt vienotu skatījumu uz jautājumiem, kas ietekmē cilvēkus ar invaliditāti, un lai varētu novērtēt šo jautājumu mijiedarbību.

4.2.6 Arī sociālā iekļautība ir joma, kurā nepieciešams turpmāks izvērtējums, lai tādējādi labāk izprastu cilvēku ar invaliditāti sociālās atstumtības sarežģītos iemeslus. Jāvērtē ne tikai tādi apstākļi kā ienākumi, bet arī līdzdalība sociālajā dzīvē (pārstāvība, apvienību, brīvprātīgā darba, politikas un citu jomu pieejamība) un veselības aprūpes, izglītības, kultūras, saziņas līdzekļu un sociālo pakalpojumu pieejamība.

4.2.7 Esošajiem paraugprakses risinājumiem, piemēram, Eiropas autostāvvietu kartei, vajadzētu kalpot par piemēru jaunū, līdzīgu risinājumu ieviešanai, ko nevar panākt bez rādītāju kopuma cilvēku ar invaliditāti sociālās iekļautības novērtēšanai, ar būtiskiem un salīdzināmiem datiem.

4.3 Problēmas Eiropas līmeņa rādītāju izstrādē

4.3.1 Tādu datu par dalībvalstīm sniegšana, kas raksturo personu ar invaliditāti iekļautības līmeni, pašlaik notiek bez jebkāda Eiropas līmeņa nolīguma par kopējiem rādītājiem, izņemot datu apkopošanu OMC ⁽⁸⁾ un ECHIM ⁽⁹⁾ ietvaros. Dalībvalstīm arī būtu jāizskaidro, kādēļ datu par invaliditāti apkopošanai ir tik liela nozīme.

4.3.2 SILC apsekojumā iekļautas aplēses par cilvēku ar invaliditāti skaitu ES, bet nav iekļauti dati par aprūpes iestādēs dzīvojošiem cilvēkiem, par bērniem un vecāka gadagājuma cilvēkiem ar invaliditāti, tādējādi samazinoties šī rādītāja nozīmei.

4.3.3 Invaliditātes definīcijas dažādās valstīs atšķiras, un tās būtu jāpaplašina, lai iekļautu arī, piemēram, cilvēkus ar garīgās veselības problēmām, kuri bieži vien nav iekļauti attiecīgajos valsts statistikas datos. Nosakot to personu loku, kuras tiek atzītas par cilvēkiem ar invaliditāti, būtu jāvadās no ANO Konvencijas 1. panta 2. punkta, kurā sniegta visaptveroša definīcija attiecībā uz tām sabiedrības grupām, kuras atbilst jēdzienam "cilvēki ar invaliditāti".

4.3.4 Cilvēki ar invaliditāti nav viendabīga grupa, un ir sarežģīti izstrādāt novērtējuma kritērijus. Nosakot rādītāju kopumu, būtu jāņem vērā pašas invaliditātes un cilvēku ar invaliditāti dzīvi ietekmējošo politikas jomu daudzveidība, kā arī jāapzina šķēršļi cilvēku ar invaliditāti pilnvērtīgai līdzdalībai sabiedrības dzīvē.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Par Vašingtonas grupu skatīt:
<http://www.cdc.gov/nchs/citygroup.htm>.

⁽⁷⁾ "Saskaņota sociālās kohēzijas rādītāju izstrāde — metodoloģisks ceļvedis", Eiropas Padomes publikācija.

⁽⁸⁾ *Open Method of Coordination* (Atklātā koordinācijas metode).

⁽⁹⁾ *European Community Health Indicators Monitoring* (Eiropas Kopienas veselības rādītāju uzraudzība).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai — Par efektīvāku P&A nodokļu atvieglojumu piemērošanu”

COM(2006) 728 galīgā redakcija

(2008/C 10/21)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2006. gada 22. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto paziņojumu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2007. gada 21. jūnijā. Ziņotājs — Morgan kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (27. septembra sēdē), ar 134 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Minētais paziņojums ietilpst Komisijas programmā, kas izstrādāta, lai atbalstītu Lisabonas stratēģijas mērķa sasniegšanu — Eiropas Savienībā līdz 2010. gadam palielināt ieguldījumus P&A līdz 3 % no IKP, no kuriem 2 % jābūt privātā sektora ieguldījumiem. Paziņojumā tiek apskatītas metodes, kā dalībvalstīs, izmantojot nodokļu sistēmu, mudina uzņēmumus ieguldīt P&A jomā. Paziņojuma mērķis ir precizēt ar P&A darbību saistīto nodokļu atvieglojumu likumīgumu atbilstīgi ES tiesību aktiem, kā arī sniegt dalībvalstīm padomus par labu praksi. Paziņojums ir gaidīta Komisijas atbilde uz Komitejas aicinājumu “Kopienai būtu jāpieliek pūles, lai arī dalībvalstu nodokļu tiesības un atbildības regulējuma tiesības būtu labāk pielāgotas mērķim radīt stimulus apjomīgākām rūpniecības investīcijām pētniecībā un izstrādē”⁽¹⁾.

1.2 Atzinuma 3. daļā ir aprakstīti daži labas prakses piemēri. Tomēr ir jāatzīst, ka ar nodokļu sistēmu saistītiem atvieglojumiem var būt arī ierobežojumi. Jo uzņēmuma peļņas nodoklis ir lielāks, jo atvieglojums ir lielāks, turpretī mazāks peļņas nodoklis ir saistīts ar mazāku atvieglojumu. Jo lielākas ir sociālās apdrošināšanas iemaksas, jo lielāks būs attiecībā uz tām iegūtais atvieglojums. Šie pasākumi nav izdevīgi uzņēmumiem, kam nav peļņas, jo vispārējais princips ir piešķirt atvieglojumu attiecībā uz peļņas nodokli. Visbeidzot, pats par sevi saprotams, ka nodokļu atvieglojums ir jāaprēķina, pamatojoties uz veikto ieguldījumu P&A jomā un nevis uz nākotnes plāniem.

1.3 Ieteikumos attiecībā uz atvieglojumu sistēmas izveidi ir iekļauta prasība par katra pasākuma efektivitātes izvērtēšanu. Īpaši svarīgi tas ir tādu lielu uzņēmumu gadījumā, kas gūst lielu peļņu un kuri ļoti viegli varētu jebkuru nodokļu atvieglojumu iekļaut bilances pēdējā rādītājā, proti, tīrajā peļņā, nevis P&A budžetā. Lai izvairītos no šā morālā riska, dažas valstis atļauj nodokļu atvieglojumus tikai attiecībā uz papildu izdevumiem P&A jomā, bet tas var radīt pretēju efektu iecerētajam, jo viens no nodokļu atvieglojumu galvenajiem uzdevumiem ir nodro-

šināt P&A darbības attīstību Eiropas Savienībā un novērst tās izplatību ārpus ES. Tāpēc lietderīgāk būtu izveidot efektīvu aprēķina sistēmu lielajiem uzņēmumiem, nevis nodokļu atvieglojumus piemērot tikai papildu izdevumiem.

1.4 Šo programmu vissvarīgākā ietekme ir veids, kā ar to palīdzību var atbalstīt to MVU attīstību, kuri darbības pirmajos gados īpaši pievēršas P&A jomai. Starp ieteikumiem ir plašs pasākumu klāsts, ar kuriem nodrošina vēl lielākus nodokļu atvieglojumus attiecībā uz ieguldījumiem P&A jomā, nodokļu atmaksāšanu, ja uzņēmumam nav peļņas, un atvieglojumus sociālās apdrošināšanas iemaksām. Nemot vērā MVU stratēģisko lomu ES ekonomikā, EESK iesaka ikvienai dalībvalstij izmantot pašreizējo nodokļu atvieglojumu optimālu apvienojumu, lai sekmētu MVU turpmāku darbību un attīstību attiecīgās valsts ekonomikā.

1.5 Šajā sakarā Komiteja ir pārstēgta par to, ka paziņojumā nav nevienas atsauces uz nodokļu atvieglojumiem, kas bija paredzēti, lai palīdzētu veidot jauno uzņēmumu kapitālu. Šis jautājums ir plašāk apskatīts no 4.9. līdz 4.12. punktam. EESK iesaka paziņojumu paplašināt, tajā iekļaujot jautājumu par kapitāla izveidi.

1.6 Vēl viens MVU ļoti nozīmīgs jautājums ir nodokļu shēma attiecībā uz patentiem un licencēm. Tiesību akti nav pietiekami skaidri, turklāt vērojams dalībvalstu konkurences elements nodokļu piemērošanas jomā. EESK ierosina paplašināt Paziņojumu, iekļaujot tajā arī jautājumu par patentiem un licencēm.

1.7 Paziņojumā tiek apskatīti jautājumi par vairākām saistītām jomām, kurās arī varētu veikt pasākumus. EESK ieteikumi ir šādi:

1.7.1 Dalībvalstīm būtu jāpalielina nodokļu atvieglojumu piemērošana P&A jomā tiem uzņēmējdarbības dalībniekiem, kas piedalās starpvalstu pētniecības projektos.

⁽¹⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu “Eiropas potenciāla atbrīvošana un stiprināšana pētniecības, izstrādes un inovācijas jomā” OV 2006/C 325/05, 30.12.2006., 3.5. punkts.

1.7.2 Dalībvalstīm būtu jāizpēta, kā varētu samazināt valsts noteiktās maksas jauniem P&A uzņēmumiem, sekojot Francijā sekmīgi ieviestajam jaunai inovatīvu uzņēmumu (*Young Innovative Enterprise* — YIE) režīma piemēram.

1.7.3 Attiecībā uz privātām pētniecības organizācijām, kas darbojas sabiedriskā labuma nolūkā, dalībvalstīm būtu jāattīsta kopēja nostāja, lai panāktu gan ziedojumu, gan pētniecībai paredzētu līdzekļu brīvu apriti ES teritorijā.

1.7.4 Lai veicinātu pētnieku pārrobežu mobilitāti, dalībvalstīm būtu jānoslēdz līgumi, ar kuru palīdzību novērstu nodokļu dubultu uzlikšanu īslaicīgu darba komandējumu gadījumos.

1.7.5 Komisiju aicina attīstīt kopēju struktūru, lai veicinātu to, ka tās valstīs, kas lieto P&A apliecības, tās savstarpēji atzīst. Vienlaikus Komisija var apsvērt, vai vienotajā tirgū ir vajadzīgas šādas apliecības.

1.7.6 Komiteja pauž gandarījumu par Komisijas priekšlikumu vienkāršot un modernizēt noteikumus, lai tie privātie uzņēmumi, kas piedalās valsts un privātajos projektos, var atgūt PVN par P&A izdevumiem.

1.7.7 Nepieciešams diskusijās par nodokļu atvieglojumiem un P&A jomu apspriest vienotu ES definīciju P&A un inovācijām piemērojamo nodokļu definīciju. Tas būtu turpmākais solis virzībā uz vienota tirgus attīstību.

1.8 Lisabonas stratēģijā attiecībā uz ieguldījumiem P&A jomā tika noteikts mērķis — 3 %, atsaucoties uz ieguldījumu apjomu konkurentu reģionos. Raksturīgi ir tas, ka makroekonomikas līmenī ES nav tik stipri iesaistījies ražošanas nozarēs ar intensīvu P&A kā citas konkurējošās valstis, piemēram, Japāna un ASV. Tāpēc būtu lietderīgi ne tikai stimulēt privātos ieguldījumus P&A jomā, bet arī palielināt sabiedrisko struktūru investīcijas universitātēs un valsts finansētās pētniecības iestādēs. Par piemērotu stimulu būtu jāklūst vides projektiem ⁽²⁾.

2. Ievads

2.1 Minētais paziņojums ir saistīts ar Lisabonas stratēģiju, kurā aicina Eiropas Savienībā līdz 2010. gadam ieguldījumus P&A palielināt līdz 3 % no IKP, no kuriem 2 % būtu jābūt privātā sektora ieguldījumiem. Komisija 2005. gadā paziņoja, ka tā vēlas izveidot saskaņotākus un labvēlīgākus apstākļus attiecībā uz nodokļiem P&A jomā, vienlaikus atzīstot dalībvalstu kompetenci nodokļu politikas jomā (COM(2005) 488 un COM (2005) 532).

2.2 Saistībā ar Lisabonas stratēģiju Komisija sāka vairākas ierosmes, kuru mērķis ir Eiropas Savienībā palielināt P&A ieguldījumu līdz 3 % no IKP un vienlaicīgi attīstīt Eiropas pētniecības zonu. Ir izteikta vēlme pilnībā izmantot Eiropas potenciālu

pētniecības, attīstības un inovāciju jomā, un jo īpaši 7. Pamatprogrammu. EESK atzinumos pastāvīgi aicina Komisiju un dalībvalstis likvidēt šķēršļus, kas gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi kavē P&A jomu Eiropā, kā arī vienlaikus īstenot organizatoriskas, iestāžu un finanšu ierosmes, lai Eiropā izveidotu pietiekamu darbību apjomu P&A jomā.

2.3 Paziņojumā tiek sniegtas pamatnostādnes, lai dalībvalstīm palīdzētu uzlabot uz P&A attiecināmo nodokļu shēmu un rast saskaņotus risinājumus kopīgām problēmām. Tātad tā nav ES programma, kas vērsta uz atsevišķiem P&A projektiem un mērķiem. Tā ir dalībvalstīm paredzēta programma, lai privātajā sektorā veicinātu P&A, un tās mērķis ir rosināt privātā sektora uzņēmumus ieguldīt P&A jomā. Paziņojuma nolūks ir sniegt dalībvalstīm atbalstu šādos trīs veidos:

- precizēt, kādi ir dalībvalstu uz P&A attiecināmo nodokļu atvieglojumu tiesiskie nosacījumi, kas izriet no ES tiesību aktiem;
- pamatojoties uz ekspertu veikto labas prakses analīzi, aplūkot P&A nodokļu shēmas un atvieglojumu izstrādes galvenos aspektus;
- sākt diskusijas par vairākām iespējamām turpmākām ierosmēm, kuru mērķis ir saskaņoti risināt kopīgu interešu jautājumus.

2.4 Šai politikas jomai piemēro atklāto koordinācijas metodi. Lēmumus šajā jomā pieņem dalībvalstis. Paziņojumā izklāstītās pamatnostādnes ir izstrādātas, pamatojoties uz dalībvalstu labās prakses piemēriem. Atzinuma nolūks nav kritizēt dalībvalstu politiku. Tāpēc atzinumā ir tikai apkopotas piezīmes par pamatnostādņēm un iespējamām turpmākām ierosmēm, kas minētas 1.2. punktā.

3. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

3.1 Visiem dalībvalstu P&A darbībām piemērojamiem nodokļu atvieglojumiem jāatbilst Līgumā noteiktajām pamatbrīvībām, kā arī jāievēro diskriminācijas aizlieguma princips. Komisija uzskata, ka gan tiešs, gan netiešs teritoriāls ierobežojums ir pretrunā ar Līgumā noteiktajām brīvībām. Ir daudzi un pamatoti pierādījumi tam, ka Eiropas Kopienas Tiesa, iespējams, noraidīs teritoriālos ierobežojumus attiecībā uz atvieglojumu piemērošanu P&A jomā.

3.2 Principā, neskatoties uz atbalsta veidu, nodokļu atvieglojumiem P&A jomā tiek piemēroti noteikumi par valsts atbalstu, un tādējādi tos var uzskatīt par valsts atbalstu. Tomēr jebkurš nodokļu atvieglojums P&A jomā, kas nav selektīvs, proti, ko piemēro visos sektoros un neatkarīgi no uzņēmuma veida un apjoma, tiks uzskatīts par vispārēju pasākumu, un tam piemēros vispārējo kārtību, kādā uzņēmumiem uzliek nodokļus.

⁽²⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu "Eiropas potenciāla atbrīvošana un stiprināšana pētniecības, izstrādes un inovācijas jomā" OV 2006/C 325, 30.12.2006., 14.2-14.4 punktam.

3.3 Līguma 87. panta 3. punkta c) apakšpunktā noteikts, ka "palīdzību, kas veicina atsevišķu saimniecisko darbību vai atsevišķu tautsaimniecības jomu attīstību, ja šāda palīdzībai nav tāds nelabvēlīgs iespaids uz tirdzniecības apstākļiem, kas būtu pret-runā vispārējām interesēm" var uzskatīt par saderīgu ar kopējo tirgu. Komisija ir pieņēmusi Kopienas nostādnes par valsts atbalstu pētniecībai, attīstībai un inovācijai, lai noteiktu, kuri atsevišķi nodokļu atvieglojumi varētu atbilst šā panta noteikumiem. Kopienas nostādnes tika izstrādātas sabiedrības interesēs, lai novērstu to, kas tika uzskatīts par tirgus nepilnībām P&A jomā.

3.4 Komisija, īstenojot šīs nostādnes, ņems vērā šādus to elementus:

- konkrētu P&A kategoriju — fundamentālie pētījumi, rūpnieciskie pētījumi vai eksperimentālā izstrādne;
- atvieglojumu piemērošanu attaisnotajām izmaksām;
- maksimāli pieļaujamo atbalsta intensitāti.

Turklāt Komisija, balstoties uz dalībvalsts iesniegto dokumentu, uzskata, ka fiskālie pasākumi, stimulējot uzņēmumus vairāk ieguldīt P&A jomā, novērsīs tirgus nepilnības.

3.5 Eiropadome aicināja izmantot atklāto koordinācijas metodi, lai palīdzētu izstrādāt pētniecības politiku. Padome attiecīgi uzdeva Zinātniskās un tehniskās pētniecības komitejai (CREST) pārraudzīt šīs atbalsta metodes īstenošanu. Komisija minēto paziņojumu ir izstrādājusi, lielā mērā balstoties uz CREST 2006. gada marta ziņojumu par P&A nodokļu atvieglojumu izvērtējumu un shēmām.

3.6 Ņemot vērā atšķirīgās ekonomikas un ražošanas struktūras, veiktspēju P&A jomā, P&A ieguldījumu līmeni un vispārējo nodokļu politiku, katrā valstī būs atšķirīgs P&A un inovācijas politikas instrumentu kopums. Lielākā daļa no pašreizējām shēmām ir vispārējas shēmas, un apmēram pusē no tām ir paredzēts maksimālais apjoms vai robežlielums. Šāda situācija ir labvēlīga MVU, jo to izdevumu līmenis parasti ir zemāks par šo robežlielumu. Apmēram trešdaļa no nodokļu atvieglojumiem ir īpaši labvēlīga MVU, kā arī aizvien lielāks shēmu skaits tiek attiecināts konkrēti uz jauniem inovatīviem MVU.

3.7 Trīs galvenie nodokļu atvieglojumu veidi ir nodokļa atlikšana, nodokļa atlaide un nodokļa kredīts. Katras dalībvalsts izmantoto atvieglojumu ietekme ir atkarīga no tās vispārējās nodokļu sistēmas. Atkarībā no atvieglojuma nolūka, dažas shēmas piemēro attiecībā uz P&A izdevumu kopapjomu, bet citas — tikai uz papildu izdevumiem, kurus īsteno, pateicoties šīm atvieglojumu shēmām. Citos gadījumos atvieglojumus piemēro abiem izdevumu veidiem, bet ar atšķirīgām likmēm. Atvieglojumu apjoms dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgs. Nodokļu atvieglojumus ietekmē arī likme, ko piemēro uzņēmumu peļņas nodoklim.

3.8 Nodokļa atlikšana parasti nozīmē to, ka visi P&A izdevumi tiek 100 % apjomā atskaitīti no ar nodokli apliekamās peļņas. Saskaņā ar šo shēmu katru P&A jomā izdoto *euro* var

pilnībā atbrīvot no nodokļa. Gadījumos, kad P&A izdevumi nav pilnībā atskaitāmi no ar nodokli apliekamajiem ienākumiem, tos parasti var kapitalizēt un attiecīgi rodas nodokļu nolietojums. Tas jo īpaši attiecas uz kapitālizdevumiem.

3.9 Nodokļa atlaide izmanto, lai atskaitītu vairāk nekā visu P&A izdevumu kopsummu. Piemērojot nodokļa atlaides, parasti atlaides summa veido 125 % līdz 300 % no izdevumiem. Piemēram, ja vispārējā uzņēmuma peļņas nodokļa likme ir 30 %, uzņēmums var prasīt 3 000 EUR lielu nodokļu atlaidi attiecībā uz katriem 10 000 EUR, kas ieguldīti P&A jomā. Ja atlaides likme ir 50 %, šis uzņēmums varētu prasīt 4 500 EUR lielu atlaidi attiecībā uz katriem 10 000 EUR, kas ieguldīti P&A jomā.

3.10 Ja atvieglojums ir piešķirts kā nodokļa kredīts, nodoklis tiek atgūts vai atmaksāts naudā. Kredīts parasti tiek atskaitīts no maksājamās nodokļu summas, bet, ja nav maksājama nodokļa, kredītu var aprēķināt procentuāli no P&A izdevumiem. Kredīts, kas skaidrā naudā tiek samaksāts uzņēmumam, kam nav peļņas, var būt lietderīgs finansiāls ieguldījums uzņēmumiem, kas nesen sākuši darbību.

3.11 Lai arī lielākā daļa no aprakstītajām shēmām ir saistītas ar uzņēmuma peļņas nodokli, dažas shēmas attiecas uz algu nodokļiem, sociālās apdrošināšanas iemaksām vai personu ienākumu nodokļiem. Šādi pasākumi ļauj uzreiz samazināt pētniecībā nodarbināto personu izmaksas, tādējādi samazinot P&A izdevumu galveno sastāvdaļu. Jo lielākas sociālās apdrošināšanas iemaksas ir, jo lielāka būs minēto pasākumu efektivitāte.

3.12 Kas attiecas uz tādiem zaudējumus radošiem uzņēmumiem kā, piemēram, inovatīviem MVU, pastāv dažādas iespējas — gan atbrīvojums no algas nodokļa, gan uzņēmuma peļņas nodokļa atmaksāšana un P&A nodokļu kredīts, kā arī to nodokļa zaudējumu neierobežota pārceļšana, kas radušies saistībā ar uzņēmuma peļņas nodokļa turpmāku atlaidi.

3.13 Francija bija pirmā ES valsts, kas 2004. gadā ieviesa konkrētus nodokļu atvieglojumus, lai atbalstītu jaunus inovatīvus uzņēmumus. Mērķis ir veicināt pētniecību privātajā sektorā un nodrošināt patiesu izaugsmi, samazinot darbības uzsākšanas izmaksas tiem jaunajiem uzņēmumiem, kas vēlas darboties pētniecības un inovāciju jomā. Tiek piemēroti šādi atvieglojumi: atbrīvojums no uzņēmuma peļņas nodokļa pirmajos trīs peļņas gados, kam seko 50 % nodokļu atbrīvojums nākamajos divos gados. Turklāt šādi uzņēmumi astoņus gadus ir atbrīvoti no sociālās apdrošināšanas iemaksām attiecībā uz augsti kvalificētiem darbiniekiem. Lai izmantotu minētās shēmas atvieglojumus, uzņēmumam jāatbilst noteiktiem kritērijiem.

3.14 Pamatojoties uz pieredzi, kas piecpadsmit dalībvalstīs gūta, īstenojot P&A nodokļu atvieglojumus, paziņojumā tiek izdarīts secinājums, ka dalībvalstīm būtu:

- cik iespējams jāizmanto vispārēji pasākumi, jo tie skar lielāku uzņēmumu skaitu, tādējādi palielinās to izdevumi P&A jomā un mazinās tirgus izkropļojumi;

— jāļauj atskaitīt pilnībā visus P&A izdevumus (bez šo izdevumu kapitalizācijas vai paātrināta nolietojuma), paredzot piemērotus noteikumus par radušos zaudējumu pārcelšanu uz nākamo vai iepriekšējo periodu.

3.15 Attiecībā uz atvieglojumu shēmu izstrādi dalībvalstīm būtu skaidri jādefinē to mērķi, proti:

- koncentrēt uzmanību uz papildu izdevumiem, kas jāveic P&A jomā,
- panākt uzņēmumu attieksmes maiņu,
- izvērtēt šādu pārmaiņu plašāku ietekmi uz sabiedrību,
- paredzēt vērtējuma kritērijus, sākot no izstrādes posma,
- pārbaudīt, vai konkrētiem finanšu atvieglojumiem ir paredzētie rezultāti.

3.16 Paziņojumā tiek apskatīti ne tikai uzņēmumiem piešķirtie nodokļu atvieglojumi, bet arī vairāki jautājumi, kas minēti kā nostādnes par vispārnozīmīgiem un savstarpēji izdevīgiem pasākumiem. EESK nostāja šajos jautājumos ir aprakstīta tālāk 5. punktā.

4. Piezīmes attiecībā uz pamatnostādņēm

4.1 Pamatnostādņēs tiek piedāvātas plašas iespējas ar nodokļu atvieglojumu palīdzību sekmēt P&A jomu. EESK mudina visas dalībvalstis pielāgot pamatnostādnes to konkrētajiem apstākļiem, lai izveidotu P&A labvēlīgu sistēmu. Atklātā koordinācijas metode, ko atbalsta CREST un kas ir noteikta Lisabonas stratēģijā, varētu visām dalībvalstīm dot iespēju piemērot labu praksi.

4.2 Tas, cik lielu stimulu izraisīs uz P&A izdevumiem attiecināmie nodokļu atvieglojumi, būs atkarīgs no uzņēmuma apjoma — vai tas ir liels uzņēmums, MVU, vai uzņēmums, kas sāk darbību.

4.3 Daudzās dalībvalstīs ar P&A ieguldījumiem saistītie nodokļu atvieglojumi ir ieviesti salīdzinoši nesen, un to ietekmi uz lieliem uzņēmumiem vēl nevar precīzi izvērtēt. Iespējams, ka dažos gadījumos gūtais nodokļu ietaupījums tiek iekļauts bilances pēdējā rādītājā, nevis P&A ieguldītā budžeta rādītājā. Tāpēc dažas dalībvalstis lielākus atvieglojumus piešķir papildu ieguldījumiem P&A jomā. Vienlaikus dalībvalstis ir ieinteresētas saglabāt P&A darbību savā teritorijā, un tieši nodokļu atvieglojumi mudinās uzņēmumus saglabāt P&A darbību tur, kur tie atrodas.

4.4 Lielākos uzņēmumos ir lielāks inženieru un zinātnieku skaits, un tiem attiecīgi ir labākas iespējas viņus sūtīt darba komandējumos. Ja dalībvalstis, piemēram, nolemj izmantot P&A atvieglojumus, lai saglabātu programmatūras inženieru darba vietas uz vietas, visietekmīgākais atvieglojums būtu nodrošināt

to, lai saistītās izmaksas būtu atskaitāmas no apliekamā ienākuma, kā tas minēts iepriekš 3.8. punktā.

4.5 MVU nav tik daudz resursu kā lielajiem uzņēmumiem, un tāpēc tie var just lielāku finansiālu spiedienu. Dažas dalībvalstis ir nolēmušas piešķirt MVU vairāk atvieglojumu un izveidojušas shēmas ar robežlielumiem, kas ir zemāki par MVU ieguldījumiem, tādējādi nodrošinot MVU lielāku finanšu elastīgumu attiecībā uz P&A investīcijām.

4.6 Uzņēmumi, kas sāk darbību, ir tie, kuriem nodokļu atvieglojumi ir potenciāli vislielākais stimuls, un tas ir svarīgi, jo šādi uzņēmumi ir svarīgs elements uzņēmumu un inovācijas attīstībai. Ļoti bieži tieši uzņēmumos, kas sāk darbību, rodas inovācijas pakalpojumu ekonomikas jomā, kā arī zinātnes un tehnoloģijas jomā. Jau darbošos uzņēmumu P&A dienesti, šķiet, biežāk pielāgo atsevišķu ražojumu aizvietotājus un uzlabo esošos ražojumus, nevis ievieš jauninājumus. Ļoti svarīgi ir jaunie uzņēmumi, kas izmanto zinātnes un tehnoloģijas jauninājumus, jo, ja tie var pārvarēt ar darbības sākumu saistītās grūtības (vairākums mazo uzņēmumu, diemžēl, to neiztur), tie var kļūt vai nu par peļņu nesošiem MVU, vai tikt veiksmīgi iekļauti lielākā uzņēmumā. Daudzu tehnoloģijas uzņēmumu budžets, kas paredzēts apvienošanās vai iekļaušanas procesam, ir ne mazāk svarīgs par šo pašu uzņēmumu budžetu P&A nolūkam. Daudzi lieli tehnoloģijas uzņēmumi ir izveidojuši investīciju līdzekļus, kurus izmanto atbilstīgi riska kapitāla modelim.

4.7 Uzņēmumu ekonomikai raksturīgs tas, ka lielie uzņēmumi nopērk mazos uzņēmumus, tāpēc visiem darījumiem būtu jābūt cik iespējams pārskatāmiem un nodokļu ziņā neitrāliem. Tas nozīmē, ka būtu jāsamazina rezidences maiņas nodoklis, ko piemēro dibinātājiem un uzņēmējiem, bet uzņēmumiem, kas iegūst citus uzņēmumus, nebūtu jāpiemēro soda pasākumi, kas izraisa izkropļojumus.

4.8 Ir lietderīgi P&A nodokļu atvieglojumus piemērot jauniem inovatīviem uzņēmumiem tehnoloģijas nozarē, bet tikpat svarīgi ir vispārēji atvieglojumi uzņēmumiem, kas sāk darbību. Šādi atvieglojumi stimulēs jaunu uzņēmumu izveidi visos ražošanas sektoros, tādējādi veicinot dalībvalstu ekonomikas vispārējo izaugsmi.

4.9 Kas attiecas uz vispārējiem nodokļu atvieglojumiem, lai sekmētu jaunu uzņēmumu izveidi, savādi ir tas, ka paziņojumā netiek pieminēti kapitāla nodokļi. Uzņēmumiem, kas sāk darbību, ir grūti sagādāt sākotnējos finansējuma līdzekļus. Tā sauktais riska kapitāls nav īsti piemērots, lai to iesaistītu uzņēmumā, kas sāk darbību. Tāpēc starta kapitālu parasti veido privāto ieguldītāju — tā saucamo “biznesa eņģeļu” (*business angels*), kā arī dibinātāju draugu un ģimenes locekļu naudas līdzekļi. Uzņēmumu izveides procesā ir svarīgi, kādu kapitāla nodokļu shēmu piemēro šādiem ieguldītājiem.

4.10 Apvienotajai Karalistei šajā jomā ir labi attīstīta nodokļu atvieglojumu sistēma, ko var izmantot par paraugu. Investīcijas var veikt tieši, izmantojot uzņēmumu investīciju shēmu (EIS) vai riska kapitāla fonda līdzekļus (VCT), kas ir kolektīvs ieguldījumu veids, kotēts alternatīvajā investīciju tirgū (AIM). Lai uzņēmumi varētu saņemt minēto abu shēmu līdzekļus, tiem jāatbilst vairākiem kritērijiem.

4.11 Piemērojot minētās shēmas, daļu no ieguldītajiem līdzekļiem — 20 % EIS gadījumā un 30 % VCT gadījumā — var atskaitīt kā ienākumu nodokļu atvieglojumu. Pēc noteiktā perioda nav jāmaksā nekādi kapitāla nodokļi par gūto peļņu. Nav jāmaksā ienākumu nodokļi par VCT dividendēm, kā arī nav jāmaksā mantojuma nodoklis par mantotajām VCT daļām. Lai gan nodokļu atvieglojumiem nekad nevajadzētu būt par ieguldījuma veikšanas iemeslu, minētās shēmas ļauj būtiski mazināt riskus, kas saistīti ar ieguldījumiem jaunos uzņēmumos, kas uzsāk darbību. Piemērojot šīs shēmas, tiek sasniegts to mērķis — palīdzēt britu uzņēmējiem veidot līdzekļu fondu.

4.12 Paziņojuma būtisks trūkums ir tas, ka tajā nav iekļautas pamatnostādnes attiecībā uz nodokļiem, kas attiecināmi uz licencēm un patentiem. Pastāv neskaidrības tiesību aktos un ir vērojama konkurence starp dalībvalstīm uz licencēm un patentiem attiecināmo nodokļu shēmu jomā. EESK aicina paplašināt paziņojumu un iekļaut tajā arī jautājumu par patentiem un licencēm.

5. Nostādnes par vispārnozīmīgiem un savstarpēji izdevīgiem pasākumiem

5.1 Komiteja atbalsta priekšlikumu, saskaņā ar kuru dalībvalstīm būtu jānovērš šķēršļi, kas kavē starpvalstu pētniecības projektus. To var panākt, piemēram, sekmējot uzņēmumiem piešķiramos nodokļu atvieglojumus attiecībā uz izdevumiem P&A jomā.

5.2 Komiteja mudina dalībvalstis izpētīt, kādā veidā varētu samazināt valsts noteiktās maksas jauniem P&A uzņēmumiem, sekojot ļoti veiksmīgajam Francijas piemēram attiecībā uz jauniem inovatīviem uzņēmumiem.

5.3 Paziņojumā konstatēts, ka, lai arī ES darbojas daži privātie pētniecības fondi, kas darbojas sabiedriskā labuma nolūkā un kuru mērķis ir, finansējot pētniecību, jo īpaši universitātēs, palielināt pētniecībā gūtās zināšanas, citur pasaulē, piemēram, ASV šādu fondu ir daudz vairāk. Šķiet, ka oficiāli un neoficiāli šķēršļi kavē gan individuālus, gan organizāciju (kuriem būtu jābūt tiesīgiem saņemt ienākumu nodokļa un uzņēmuma peļņas nodokļa atvieglojumus) ziedojumus, tādējādi kavējot arī finansējuma līdzekļu ieguldīšanu pētniecībā. Komiteja atbalsta priekšlikumu par to, ka dalībvalstīm būtu jāattīsta kopēja pieeja, lai panāktu gan ziedojumu, gan pētniecībai paredzētu finansējuma līdzekļu brīvu apriti ES teritorijā.

5.4 Lai veicinātu pētnieku pārrobežu mobilitāti, dalībvalstīm būtu jānoslēdz līgumi, ar kuru palīdzību varētu novērst nodokļu dubultu uzlikšanu īslaicīgu darba komandējumu gadījumā. Dalībvalstis tiek aicinātas šādus noteikumus attiecināt arī uz tādām ārpuskopienas valstīm kā Ukraina, Izraēla un Turcija, kas piedalās svarīgos apmaiņas pasākumos pētniecības jomā ar ES.

5.5 Dažās dalībvalstīs uzņēmumi var pieprasīt apliecību, kurā apliecināta to spēja darboties P&A jomā. Tāpat dažās dalībvalstīs sabiedriskās struktūras, kas darbojas P&A jomā, automātiski saņem šādas apliecības. Lai nodrošinātu šādu apliecību savstarpēju atzīšanu, Komisija ierosinās izveidot kopēju struktūru. Šķiet, ka tas ir lietderīgs pasākums dalībvalstīm, kas izmanto šādas apliecības.

5.6 Komisija ir apzinājusi, kādas grūtības ir gadījumos, kad P&A jomā ir iesaistīti gan valsts, gan privāti uzņēmumi un problēmas izraisa PVN atgūšana par izdevumiem, kas privātam uzņēmumam radušies P&A jomā. Ļoti apsveicams ir Komisijas priekšlikums vienkāršot un modernizēt noteikumus un to piemērošanu.

5.7 Visbeidzot, paziņojumā norādīts, ka ilgtermiņā ir vēlams izstrādāt ES teritorijā vienotu P&A un inovāciju nodokļu definīciju, kā arī kopējā konsolidētajā uzņēmumu peļņas nodokļa bāzē (CCCTB) piešķirt šādiem izdevumiem labvēlīgu nodokļu režīmu. Tas būtu turpmākais solis virzībā uz vienota tirgus attīstību.

Briselē, 2007. gada 27. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinums par tematu “ES ekonomika: pārskats par 2006. gadu. Euro zonas stiprināšana: galvenās politikas prioritātes”

COM(2006) 714 galīgā redakcija — SEC(2006) 1490

(2008/C 10/22)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Komisija 2007. gada 11. janvārī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par “ES ekonomika: pārskats par 2006. gadu. Euro zonas stiprināšana: galvenās politikas prioritātes”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 4. septembrī. Ziņotājs — BURANI kgs, līdzziņotājs — DERRUINE kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. septembrī, ar 133 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

jāpilnveido noteikumi patērētāju interešu optimālas aizstāvības nodrošināšanai un, vajadzības gadījumā, tirgus aizsardzībai.

1.1 Komiteja kopumā atbalsta Komisijas dokumentu. Taču tā vēlas izteikt vairākus apsvērumus, no kuriem daži jau formulēti agrāk, tostarp vēl pirms *euro* ieviešanas. Komisija izsaka netiešu kritiku par dalībvalstu politikas atsevišķiem aspektiem. EESK uzskata, ka tā ir pamatota, bet atgādina arī, ka valdības bieži vien saskaras ar neparedzamiem, no viņu gribas neatkarīgiem apstākļiem, kas saistīti ar iekšpolitiku vai ārējām norisēm (enerģētikas krīzēm, konfliktiem u.c.).

1.2 Ja, valdībām mainoties, netiek nodrošināta politikas pēctecība, tiek apdraudēta budžeta politikas ilgtspējība; tas pats sakāms par strukturālajām reformām, kas atkarīgas no subjektīviem faktoriem saistībā ar attiecīgās valdības orientāciju. Tādēļ EESK piekrīt Komisijai, ka strukturālo reformu īstenošanā ir jāpiemēro pēctecība.

1.3 Preču un pakalpojumu tirgus elastīgums ir viens no ekonomikas politikas aspektiem, kurā valdībām ir jāvienojas ar sociālajiem partneriem; liberalizācija, kuras rezultāti dažādās valstīs un nozarēs ir atšķirīgi, ir jāīsteno piesardzīgi, ņemot vērā katrai valstij un katrai nozarei raksturīgos rādītājus.

1.4 Finanšu tirgus integrāciju, kas uzņēmumiem sniegto pakalpojumu jomā pamatos jau ir pabeigta, ir grūtāk īstenot privātpersonām sniegto pakalpojumu jomā. Tas galvenokārt saistīts ar objektīviem šķēršļiem (valodu atšķirība, pakalpojumu īpatnības u.c.). Minētās problēmas nevar atrisināt ar tiesību aktiem vai regulējumu, tās pēc iespējas jārisina tirgus ietvaros. Pašreizējie noteikumi ir pietiekami, lai turpinātu integrāciju; vienīgi ir

1.5 Komisija prasa, lai sarunu procesā par algām tiktu ņemta vērā saistība ar monetāro savienību. EESK savukārt vēlētos panākt ekonomikas, monetāro un nodarbinātības politiku konvergenci, izveidojot Eurogrupas un Nodarbinātības Padomes kopīgas sanāksmes: pat principiāla konverģence laika gaitā nodrošinātu dažādu politiku reālu saskaņošanu.

1.6 Iesakot pievērst lielāku uzmanību starptautiskajai dimensijai, Komisija ir ņēmusi vērā EESK kritiku, kas izteikta vēl pirms *euro* ieviešanas. Āzijas valstu straujā izaugsme ir jāuztver nevis kā drauds, bet gan kā izaicinājums, piemērojot konkurētspējas un inovācijas līdzekļus.

1.7 Valstu valdībām ar pārliecību ir jāpopularizē *euro* zona: tām iesaka neuzskatīt *euro* par valsts ekonomikas problēmu cēloni un neslēpt tās priekšrocības, ko tautsaimniecība gūst no vienotas valūtas ieviešanas. Būtu vēlams, lai valstis, kas sākotnēji nav pievienojušās *euro* zonai, skaidri izteiktu savus nākotnes mērķus. Tas būtu jāveic ne tikai tādēļ, lai informētu sabiedrību par *euro*, bet arī lai atvieglotu turpmākās *euro* politikas izstrādi, ņemot vērā to valstu skaitu, kas vēlas pievienoties *euro* zonai.

1.8 EESK norāda, ka *euro* ir kļuvis par nozīmīgu starptautisku valūtu un ka *euro* zona varētu no jauna iesniegt savu kandidātūru Starptautiskajam valūtas fondam. Tas nenozīmē kāda pašreizējā locekļa aizvietošanu, bet gan jauna locekļa pievienošanu. Iebildums, ka SVF statūtos šāda iespēja nav paredzēta, nav pārliecinošs vai arī ir tikai atruna.

1.9 Tika izteikts diezgan pretrunīgs priekšlikums, lai noskaidrotu, vai šāds priekšlikums varētu tikt pieņemts: izveidot Eiropas Stabilitātes fondu, ko finansētu no nodokļu ieņēmumu pārpalikuma, kurš radies labvēlīgas konjunktūras periodā un kas paredzēts projektu finansēšanai Kopienas interesēs.

1.10 Kopumā Komiteja atzīst, ka Komisijas pārskats ir pieņemams, bet vienlaikus uzsver, ka tajā, tāpat kā neskaitāmajos ar *euro* saistītos dokumentos, nav pienācīgi novērtēta vienotās valūtas politiskā dimensija. *Euro* nozīmē, tā ietekme un nākotne nesaistās vienīgi ar ekonomikas, finanšu un sociālajiem aspektiem: patiesībā dažādu valstu interešu kopība vienotas valūtas jomā ir nostiprinājusi Savienību.

2. Ievads

2.1 Komisijas publicētajā paziņojumā par ES ekonomikas attīstību 2006. gadā galvenā vērība pievērsta *euro* zonas stiprināšanas politikas prioritātēm. Minētais paziņojums balstās uz dokumentu "Pielāgošanās dinamika *euro* zonā — pieredze un problēmas" ⁽¹⁾ un, kā parasti, tas ir vērtīgs informācijas avots plašākai analīzei.

2.2 EESK vienmēr izstrādā pašiniciatīvas atzinumu par Komisijas ikgadējo dokumentu ⁽²⁾. Šajā atzinumā vēlreiz atgādināta un apstiprināta Komitejas jau iepriekš paustā nostāja un ieteikumi, kas atspoguļoti šā dokumenta turpmākajā tekstā. Komiteja vēlas sniegt arī ieguldījumu pārdomās par EMS darbību, ņemot vērā tādus jaunus faktus kā *euro* zonas dalībvalstu ekonomikas un nodarbinātības ministru kopīgo Padomi vai arī izpētes nolūkā izvirzīto priekšlikumu par Eiropas stabilitātes fonda izveidi.

2.3 Ieskatoties vienotas valūtas ieviešanas vēsturē, noskaidrojās, ka dažādie pasākumi, ko Komisija pēdējā laikā ir pieņēmusi vai sekmējusi, atbilst EESK 1997. gada atzinumā ⁽³⁾ izteiktajām piezīmēm par Stabilitātes un izaugsmes pakta pamatā esošo **atsevišķu principu nepietiekamu elastīgumu**. Komiteja atzīmēja, ka, nosakot atsauces parametrus un to piemērošanu, netika pietiekami ņemts vērā valstu ekonomikas un politiskais stāvoklis. Savulaik EESK ierosinājumi neguva atbalstu. Turpmākās norises tomēr ir apstiprinājušas minēto ierosinājumu pareizību ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Ekonomikas un finanšu lietu ĢD provizorisks dokuments, kas publicēts sērijā "Eiropas Savienības ekonomikas rezultāti".

⁽²⁾ Jaunākie atzinumi par ekonomikas politikas vadlīnijām iekļauti šī dokumenta pielikumā.

⁽³⁾ Atzinums par Ekonomikas un monetārās savienības trešā posma pasākumiem, OV C 287, 22.9.1997, 74. lpp.

⁽⁴⁾ EESK ierosināja, lai konverģences parametri, tostarp budžeta deficīta un valsts parāda parametri "periodiski, piemēram ik pēc desmit gadiem, tiktu pārskatīti". Šis ieteikums netika ņemts vērā, bet turpmākās norises apstiprināja, ka "pārskatītais" Stabilitātes un izaugsmes pakts ir jāpieņem vēl pirms EESK ierosinātā desmit gadu perioda.

2.4 Reālās situācijas izpratnes trūkums šodien atspoguļojas pamatotā **kritikā**, ko varēja paredzēt jau iepriekš un kura attiecas uz Eiropas grupas valstu **ekonomikas politikām**: valstu budžeta izstrādei jābalstās uz **kopīgu makroekonomisko prognozi**. Eiropas ministru sanāksmē 2006. gada 6. novembrī izteiktā prezidija apņemšanās netika īstenota: valstu budžeta izstrāde vēl ir tālu no vajadzīgās **ekonomikas politiku koordinācijas**.

2.5 Jāapzinās, ka ekonomikas politiku koordināciju jo īpaši apgrūtinā valstu sociāli ekonomisko apstākļu un dažkārt atšķirīgo politisko mērķu daudzveidība; šo politiku **konverģences** panākšana vien būtu nozīmīgs sasniegums. Konverģences pamatā ir vairāki faktori, no kuriem īpaši svarīga ir **nodarbinātība**, kuras līmenis un iezīmes ietekmē visas pārējās politikas.

2.5.1 Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes un Eiropas Nodarbinātības stratēģijas pamatnostādnes šobrīd veido divas **integrētas stratēģijas**. Eiropas un "Nodarbinātības un sociālo lietu" Padomes (*euro* zonas sastāvā) **kopīga sanāksme** varētu būt līdzeklis **saturiskas konverģences** sekmēšanai, lai turpmāk panāktu vismaz saskaņošanu. Minētajā sanāksmē gūtās atziņas varētu būt par svarīgiem novērtējuma elementiem, gatavojoties Eiropas padomes pavasara sanāksmei.

3. Eiropas Komisijas dokuments

3.1 Paziņojuma trīs konspektīvajās daļās īsumā atspoguļoti veikto pasākumu rezultāti, īpaši apsvērumi un Komisijas ieteikumi. Paziņojumā netiek minētas šobrīd vispārpieņemtās nostājas un apstiprināti principi, kas laika gaitā ir kļuvuši par ekonomikas politikas pamatnostādņu neatņemamu sastāvdaļu.

3.2 Pārskats par *euro* ieviešanas pirmo gadu pieredzi

3.2.1 Komisija atsauca uz debatēm, kas notika pirms *euro* ieviešanas 1999. gadā; savulaik tika izvirzīts jautājums par to, "kā *euro* zonas valstis **pielāgosies krasajām pārmaiņām un konkurētspējas atšķirībām** vājas darbaspēka mobilitātes, preču un pakalpojumu tirgus nepilnīgas integrācijas un valsts budžeta neatkarības apstākļos." Šie jautājumi ir aktuāli arī šodien, taču pesimistiskā prognoze par monetārās savienības īslaicīgu pastāvēšanu neapstiprinājās.

3.2.2 *Euro* panākumi vai vismaz tā pozitīvie rezultāti ir neapstrīdami — tā ir **spēcīga un stabila valūta**, kas veiksmīgi izturējusi gan ārējo, gan arī iekšējo krīžu pārbaudi un ir sekmīgi pārvarējusi inflāciju. Dalībvalstis ir izmantojušas “īpaši izdevīgus” finansēšanas noteikumus. EESK uzskata, ka šo priekšrocību vēl papildina apstākļi, ka vairākās *euro* zonas dalībvalstīs tika novērsta inflācija, kam nelabvēlīgu ekonomisko un budžeta apstākļu rezultātā tiktu pakļauta attiecīgās valsts valūta. *Euro* kā otrā pasaules valūta pasargāja dalībvalstis no monetārām un finanšu krīzēm, kuru rezultātā neapšaubāmi palēninātos attiecīgo valstu izaugsme, samazinātos darbavietu skaits un mazinātos dalībnieku uzticība.

3.2.3 Minētajiem panākumiem tomēr ir arī negatīvas sekas, kas joprojām rada problēmas. Vairākās dalībvalstīs ekonomikas pielāgošanās valsts iekšējai izaugsmei radīja grūtības un rezultāti bija ļoti atšķirīgi. Šīs atšķirības izpaudās **inflācijas un izaugsmes rādītājos**. Pēc pielāgošanās, ko noteica palēnināta ekonomikas dinamika, un pēc sākotnējās konkurētspējas atgūšanas vidējā termiņā bija jāseko straujākai izaugsmei. Tā tomēr nenotika vai, ja arī notika, tad tikai daļēji. Komisija secina, ka “kopumā *euro* zonā nav sasniegts pastāvīgi augsts izaugsmes un nodarbinātības līmenis”. EESK vēlas sīkāk pievērsties šim secinājumam.

3.2.4 Komisija tostarp arī atzīst, ka pielāgošanās problēmu iemesls nav vienīgi vai galvenokārt kavēšanās nodokļu un struktūrālo reformu īstenošanā; to cēlonis ir arī monetārās savienības noteikumos paredzētajā kārtībā.

3.2.5 EMS pirmsākumos bija novērojama **faktiskā valūtas kursa** nelīdzsvarotība un svārstības. Dažās dalībvalstīs ievērojami kritās procentu likme un, uzlabojoties kredītu pieejamībai integrētākā finanšu tirgū, “tika piedāvāti elastīgāki kredītu nosacījumi mājāsaimniecībām”, kā rezultātā palielinājās ilgliegtajam un īstermiņā lietojamo preču patēriņš. Attiecībā uz ilgliegtajam precēm (nekustamo īpašumu) dažu valstu ekonomiku negatīvi ietekmēja masveidīgi ieguldījumi ārvalstīs, kas vēl vairāk saasināja norēķinu kontu nelīdzsvarotību.

3.2.6 Viena no Komisijas izteiktajām vispārējām piezīmēm, pamatojoties uz Nīderlandes piemēru, attiecas uz “risku saistībā ar **budžeta politikas** izstrādi **labvēlīgas konjunktūras apstākļos**”. Nīderlandē desmitgades sākumā īpaši labvēlīgajai konjunktūrai bija cikliskas sekas uz nodarbinātības un finanšu tirgu, un līdz ar to arī uz nodokļu politiku. Ārējie ekonomiskie apstākļi

radīja pēkšņu lejupslīdi, kas savukārt lika pieņemt stingrus pretpasākumus, lai ierobežotu šādas lejupslīdes sekas.

3.2.7 Situāciju ietekmēja arī **cenās un algās**: valsts līmenī, neraugoties uz vispārējo algu mērenības režīmu, kas sekmēja bezdarba samazināšanos, tās pārāk lēni pielāgojās cikliskajām pārmaiņām. Ražīguma lēnā pieauguma rezultātā faktiskie amortizācijas izdevumi atspoguļojās uz cenām un jo īpaši uz algām. Starptautiskajā līmenī šo parādību mijiedarbība rada pieprasījuma pārvietošanos un ietekmē konkurētspēju.

3.2.8 Visbeidzot, kritiski un objektīvi novērtējot faktus, **nominālās un faktiskās konverģences** rezultāti bija mainīgi, bet vienlaikus arī apstiprināja minēto situāciju. Komisija uzskata, ka šīs pārmaiņas “daļēji” atspoguļo valstu atšķirīgās pieejas. Šajā sakarā EESK arī atzīmē, ka pasaules un Eiropas konjunktūra radīja vienādas *tendences* visās valstīs; ja arī bija atšķirības, tad tās “lielā mērā” pamatojās uz valstu politikām. Komisijas minētais Spānijas, Itālijas, Portugāles un Īrijas piemērs nepārprotami apstiprina, ka labvēlīgas konjunktūras apstākļos atkarībā no tā, vai budžeta politiku īsteno “sienāža” vai “skudras” garā, rezultāti ir krasi atšķirīgi.

3.3 Pasākumi, lai nodrošinātu veiksmīgu *euro* zonas darbību

3.3.1 Šai dokumenta sadaļai jāpievērš vislielākā uzmanība, jo turpmāk minētie **pieci “īpašie apsvērumi”** veido vai, pareizāk sakot, “atbilst” Komisijas turpmāko gadu prioritātēm.

3.3.2 **1. apsvērums: makroekonomikas politiku pārvaldība jāveic piesardzīgi.** Paredzētie pasākumi satura ziņā atbilst pārskatītajā Stabilitātes un izaugsmes paktā paredzētajiem pasākumiem, kas būtu efektīvi jāpiemēro ne tikai *euro* zonas, bet arī citu valstu valdībām. Tas izpaužas acīmredzamā, bet ne vienmēr ikgadējā plāna izstrādes brīdī ievērotā ieteikumā ņemt vērā **budžeta politiku ilgtspējību**.

3.3.3 **2. apsvērums: preču un pakalpojumu tirgum jāklūst elastīgākam.** Komisija iesaka īstenot “*lielāku elastīgumu attiecībā uz cenām, nodrošinot to pazemināšanos*”, bet tas nav iespējams, ja cenas ir stingri noteiktas: šādos apstākļos nav iespējams pielāgot nominālās algas, jo tās var ievērojami samazināt faktisko algu apmēru. Jāveicina arī **līdzekļu pārdale starp uzņēmumiem un nozarēm**. Minēto mērķu — cenu elastīguma un līdzekļu pārdales — sasniegšana ir atkarīga no atvērta un konkurētspējīga tirgus izveides. Eiropas, valstu un reģionālajā līmenī būtu jāpārskata nodokļu un izdevumu politika (vai atsevišķi tās aspekti).

3.3.4 **3. apsvērums: jāpaātrina finanšu tirgus integrācija.** Šajā jomā noticis ievērojams progress, bet Komisija uzskata, ka vēl daudz darāms, lai izmantotu visas finanšu tirgus priekšrocības *euro* zonā: lielāka integrācija var mazināt ekonomisko krīžu ietekmi uz ienākumiem un valstu kredīta tirgiem. Šajā sakarā no rīcības plāna finanšu pakalpojumu jomā un no uzsāktajām iniciatīvām tiek gaidīti būtiski rezultāti.

3.3.5 **4. apsvērums: nosakot algas, ir jāņem vērā saistība ar monetāro savienību.** Sarunu procesā iesaistītajiem sociālajiem partneriem jāsniedz vajadzīgā informācija, lai tie varētu novērtēt algu pieauguma atbilstību un tā ietekmi uz pielāgošanās procesu. Izaugsmes plānam atbilstīga algu politika ļautu izvairīties no faktiskā valūtas kursa "pārmērīgas pārsniegšanas" *euro* zonas robežās.

3.3.6 **5. apsvērums: jāņem vērā globālā dimensija.** Šai dimensijai jāpievērš "sistemātiskāka" uzmanība. *Euro* zonas un valstu ekonomikas politikās šīs izstrādes procesam ļoti nozīmīgais aspekts bieži vien netiek ņemts vērā. Nopietni jānovērtē *euro*, bet jo īpaši *euro* kursa ietekme uz citiem pasaules ekonomikas jomas dalībniekiem, jo no tā ir atkarīga tirdzniecības, finanšu un ekonomikas politikas stratēģijas izstrāde.

3.4 *Euro* zonas stiprināšanai izvēlēta pieeja

3.4.1 Šajā Komisijas dokumenta nodaļā norādīti **pasākumi monetārās savienības stiprināšanai un paplašināšanai**; pašreizējā starptautiskajā situācijā šī prioritāte kļūst neatliekama. Īpaši jāpiemin un jāpatur prātā šāds teikums: "Nesenās atšķirības zināmā mērā atspoguļo sākotnējos notikumus, kas skāra dalībvalstis ceļā uz *euro* zonas izveidi 1999. gadā". Tas vismaz daļēji izskaidro izaugsmes līmeņa un politiskās atšķirības, kas raksturīgas pēdējo deviņu gadu periodam.

3.4.2 Turpmāk norādīti **Komisijas piedāvātie risinājumi** pēc to virsrakstiem, kuri nepārprotami atspoguļo to saturu, uz ko norāda arī plašais dokumentu klāsts, kurš pieejams par attiecīgajiem tematiem. Minētie risinājumi ir šādi:

- a. paātrināt strukturālās reformas un veicināt integrāciju;
- b. stiprināt budžeta situāciju un uzlabot valstu budžeta kvalitāti;
- c. uzlabot koordināciju ES un *euro* zonas robežās;

d. sekmēt *euro* zonas paplašināšanu;

e. pārliecināt iedzīvotājus.

Turpinājumā izteiktas EESK piezīmes par iepriekš minētajiem punktiem.

4. EESK piezīmes

4.1 **1. apsvērums: makroekonomikas politiku pārvaldība jāveic piesardzīgi**

4.1.1 Komiteja piekrīt Komisijas dažkārt gan netieši, bet pārrēķināmā veidā izteiktajai kritikai par atsevišķu dalībvalstu politiku, kuras mērķis ir izstrādāt konverģences noteikumiem atbilstošus ikgadējos plānus, nevis pieņemt budžeta konsolidācijas stratēģiju. Minētā kritika atbilst Komitejas nostājai, ko tā formulēja vēl pirms vienotās valūtas ieviešanas ^(?): **nevienu valdību nav pilnībā brīva pieņemt savu, atbilstošu budžeta politiku**, neatkarīgi no jebkādiem ierobežojumiem un noteikumiem.

4.1.2 Bez **ierobežojumiem**, ko nosaka konverģences noteikumi un kurus var uzskatīt par iekļautiem "atbilstošā" budžeta politikā, pastāv arī citi **iekšēji un ārēji ierobežojumi**. Iekšējie ierobežojumi, tostarp, ir strukturālie ierobežojumi vai arī tādi, kas izriet no vēl neīstenotām strukturālajām reformām. Kā ārējie ierobežojumi jāmin pasaules ekonomikas vispārējā attīstība, jo īpaši **"izdevumi enerģijas jomā"** — faktors, kam katrā konkrētā valstī ir *krasi atšķirīgas* iezīmes un kuru līdz šim neuzskatīja par ekonomikas politiku atšķirību faktoru. Jāatzīst, ka situācija ir atšķirīga atkarībā no tā, vai attiecīgā valsts enerģijas apgādes jomā pilnībā, lielā vai tikai nelielā mērā ir atkarīga no ārvalstīm, vai arī tā pati ir enerģijas eksportētāja.

4.1.3 EESK secina, ka agrāk strukturālajām reformām, kas minētas 4.1.6. punktā, ne vienmēr bija gaidītie rezultāti: šīs reformas ir labāk jākoordinē tiklab valsts, kā Kopienas līmenī, tās jāsaista ar makroekonomikas politikām, kuru mērķis ir sekmēt konkurētspēju un nodarbinātību. Agrāk situācija bija šāda: lēnas izaugsmes tendence, kas ir līdzīga visās valstīs, liecina par to, ka atsevišķās valstīs pati izaugsme zināmā mērā bija reformu "neatkarīgs mainīgais rādītājs".

^(?) "Valdība ne vienmēr spēj pārvaldīt attiecīgās valsts ekonomiku kā iecerēts un ... pat visnopietnākās prognozes var izrādīties kļūdainas." 1997. gada atzinums, kas minēts 3. zemsvītras piezīmē.

4.1.4 Īpaša piezīme jāizsaka attiecībā uz ieteikumu (skatīt 3.3.2. punktu) par to, ka **jāņem vērā budžeta politiku ilgtspējība**. Minētās politikas vienmēr ir ekonomisko, sociālo un politisko apsvērumu rezultāts. Ieskatoties *euro* zonas valstu pēdējo desmit gadu vēsturē, noskaidrojas, ka “politikas stabilitāte” raksturīga tikai dažām valstīm: katrā valstī atšķirīgu tendenču valdības nomaina viena otru, un tā ir demokrātijai raksturīga un vēlama iezīme. Bet šāda valdību nomaina kavē ilgtspējīgu programmu izstrādi ⁽⁶⁾: to efektivitāte ir atkarīga no valdību stabilitātes ilgtermiņā, kā arī, protams, no vairākiem ārējiem faktoriem.

4.1.5 Dažās valstīs strukturālo reformu īpašs aspekts attiecas uz valsts parāda līmeni, kas ievērojami pārsniedz Māstrihtas kritērijā noteikto rādītāju (60 % no IKP) un gadu gaitā tas nemazinās. Komiteja uzskata, ka nepietiek minēto parādu samazināt ar budžeta līdzekļu pārpalikumu, kas izveidojies labvēlīgā periodā, vai ar vienpakāpes (*one-shot*) darījumu starpniecību. Drīzāk būtu jāpalielina valsts izdevumu efektivitāte un gadījumā, ja ar to nepietiek, pamatos jāpārskata minēto izdevumu struktūra.

4.1.6 Komisijas ierosinātajam risinājumam, kas minēts 3.4.2.a. punktā (paātrināt strukturālās reformas), ir vairāki šķēršļi un no politikas pamatnostādņu viedokļa tas ir **ļoti subjektīvs**. Strukturālajām reformām (pensijas, veselības aprūpe, valsts administrācija, liberalizācija, enerģētika) ir liela sociālā ietekme un tās vislielākajā mērā iesaista sociālos partnerus atbilstoši katras valsts noteikumiem. Neviena valdība nevar lemt par pasākumiem (lietderīgiem vai nelietderīgiem), kurus iedzīvotāji neatbalsta. Nesenie notikumi liecina, ka bieži vien strukturālās reformas ir dažādu, dažreiz **atšķirīgu prasību kompromisa** rezultāts: izstrādājot “racionālas” reformas, ir jāņem vērā konkrētas un būtiskas prasības.

4.1.7 Komiteja atzīst, ka ir svarīgi veiksmīgi īstenot efektīvas un dalībvalstu starpā saskaņotas strukturālās reformas. Taču dažas no tām var radīt bažas mājāsaimniecībām, kas, piesardzības vadītas, palielina savu uzkrājumu apjomu. Līdz šim procentu izteiksmē uzkrājumu apjoma attīstība šķiet neievērojama, taču absolūto skaitļu izteiksmē situācija ir krasi atšķirīga. No 2001.-2005. gadam uzkrājumu apjoms pieauga par nepilnu 1 %, kas skaitliskā izteiksmē veido gandrīz 50 miljardus, kuri netika ieguldīti patērīnā ⁽⁷⁾. Daži uzskata to par pozitīvu iezīmi: patēriņa pieaugums, kas ir zemāks par uzkrājuma pieaugumu varētu nozīmēt, ka iedzīvotāju uzticība ekonomikas nākotnei palielinās.

⁽⁶⁾ “Nemot vērā politisko un sociāli ekonomisko perspektīvu nestabilitāti Eiropas, un jo īpaši pasaules līmenī būtu jārunā nevis par programmām, bet gan par *nodomu deklarācijām*, kas būtu saistošas tikai tādā mērā, cik tās atbilst reālai konjunktūras attīstībai”, sk. atzinumu, kas minēts 3. zemsvītras piezīmē.

⁽⁷⁾ Avots: Ekonomikas un finanšu ĢD datu bāze AMECO.

Savukārt citi vērš uzmanību ieguldījumiem ārvalstīs, izsakot nožēlu par to, ka ieguldījumu apjoms ārvalstīs pārsniedz Eiropā veikto ieguldījumu apjomu. Šo atšķirīgo nostāju piekritējiem ir jāatzīst, ka ārvalstu investīciju pieaugums Eiropā tomēr ir globalizācijas pozitīvs rezultāts.

4.2 2. apsvēruma: preču un pakalpojumu tirgum jāklūst elastīgākam

4.2.1 Komisija iesaka budžetus “vairāk orientēt uz aktīvām pielāgošanās politikām” **preču un pakalpojumu tirgus elastīguma** jomā. Elastīgums ir jāizprot kā “**elastīgums, kas sekmē cenu pazemināšanos**”, lai līdzsvarotu *euro* zonas pirmo gadu pieredzi. Lai sasniegtu šo mērķi, ir jāpiemēro lielāks cenu elastīgums un jāsekmē efektīvāka līdzekļu pārdale starp uzņēmumiem un nozarēm. Tādējādi tiktu veicināta **algu politika**, kas atbilst vajadzībai saglabāt atbilstošu atalgojuma līmeni un samazināt cikliskā pielāgošanās procesa sociālās izmaksas.

4.2.2 Komisijas argumentācija neapšaubāmi ir pareiza, bet EESK vēlas noskaidrot, vai tas ir reālistiska un piemērojama visos gadījumos un attiecībā uz visām valstīm. Stimulējoša valsts politika var daļēji sekmēt valsts iekšējā tirgus integrāciju (3.4.2.a. punkta otrā daļa), bet **algu politiku lielā mērā nosaka konsultēšanās ar sociālajiem partneriem un savstarpējās sarunas**. Liberalizētā tirgū cenu elastīgums ne vienmēr un ne visur ir neatkarīgs no valsts veiktajiem pasākumiem; Praksē tas ir atkarīgs no dažādu pušu, valdības, darba devēju un darba ņēmēju vienošanās. Zināmā mērā tas attiecināms arī uz līdzekļu pārdali starp uzņēmumiem un nozarēm; pārdali varētu sekmēt pasākumi nodokļu jomā, kā arī reglamentējoši pasākumi, tomēr izšķirošais faktors ir tirgus iespējas un sociālo partneru savstarpējās vienošanās.

4.2.3 Īpaši ir jāapskata liberalizācija, kas arī var būt viens no faktoriem līdzekļu pārdalē starp uzņēmumiem. Neskatoties uz to, ka liberalizācijas princips ir formāli atzīts, praksē katrā valstī tā tiek uztverta un īstenota atšķirīgi atkarībā no noteikumiem un valsts politikas pamatnostādņēm, kas nereti var būt pretrunīgas. Par šo pasākumu ietekmi uz cenām (kvalitāte jāapskata atsevišķi) un konkurenci notiek debates, kurās noskaidrojas, ka liberalizācija ne vienmēr un ne visur ir devusi cerētos rezultātus. Visbeidzot, cenu elastīgums un algu politikas pielāgošana ir atkarīga arī no liberalizācijas īstenošanas iespējām ar nosacījumu, ka tā tiek veikta labvēlīgos tirgus apstākļos un ka tās rezultātā konkurence sniedz reālas priekšrocības patērētājiem.

4.3 3. apsvēruma: jāpārtrina finanšu tirgus integrācija

4.3.1 **Rīcības plānam finanšu pakalpojumu jomā**, kura īstenošana uzsākta pirms trīs gadiem, ir pozitīvi rezultāti (Komisija min "ievērojamu progresu") tiklab apmaksas sistēmu, finanšu un vērtspapīru tirgus, kā arī uzņēmumiem sniegto bankas pakalpojumu jomā. Var uzskatīt, ka šajās nozarēs finanšu integrācija ir sasniegusi brieduma pakāpi; vēl ir jāveic pasākumi kontroles, balsstiesību īstenošanas un uzņēmumu apvienošanas jomā, bet minētie pasākumi nav šķērslis jau uzsāktajai integrācijai.

4.3.2 Īpašs aspekts attiecas uz Komisijas izvirzīto problēmu saistībā ar **privātpersonām sniegtajiem kredīta un finanšu pakalpojumiem**. Komisija uzskata, ka "plašāka finanšu integrācija var mazināt krīžu sekas uz ienākumiem un valstu kredīta tirgiem". Šis secinājums neapšaubāmi ir pamatots, bet jānoskaidro, vai šāds mērķis ir reāli īstenojams. Kopienas līmenī *finanšu produktu* integrācija ir pabeigta: jebkuras valsts iedzīvotājam ir tiesības pirkt vai pārdot vērtspapīrus citā valstī. *Finanšu pakalpojumu un jo īpaši kredīta jomā* situācija ir sarežģītāka: **Eiropas līmenī integrācija nav īstermiņā viegli sasniedzams mērķis.**

4.3.3 Finanšu pakalpojumi, tāpat kā apdrošināšanas pakalpojumi ir īpašs gadījums, jo tie saistās ar *risku pakalpojumu sniedzējam*: jebkurš darījums ir atkarīgs no klienta uzticamības. Tādēļ ir jāapkopo informācija valstī, kas nav pakalpojuma sniedzēja, un jāsaņem līgums, kurā cita starpā ir paredzēti noteikumi par iespējamo strīdu izšķiršanu vai maksātnespējas gadījumiem. Valsts iekšējā tirgū minētie gadījumi nesagādā grūtības, bet Kopienas līmenī uz tādiem pašiem noteikumiem balstīta integrācija saistās ar dažādu valodu lietošanu un pakalpojumu ņēmējas valsts tiesību aktu un, vajadzības gadījumā, arī kompetentās jurisdikcijas ievērošanu. Šie apstākļi rada izdevumus, sarežģījumus un šķēršļus, ko grūti pārvarēt ar tiesiskiem un reglamentējošiem pasākumiem. Viens no iespējamiem risinājumiem, kas jau tiek īstenots, ir tas, ka pakalpojumu sniedzējs atver filiāles pakalpojumu ņēmēja valstī (valstīs): tādā gadījumā runa nav par tirgus integrāciju, bet drīzāk par iekšējā tirgus paplašināšanu atbilstoši principiem par brīvību veikt uzņēmējdarbību. Tam ir pozitīvas sekas — konkurences stiprināšana valsts iekšējā tirgū un plašākas izvēles iespējas patērētājam.

4.3.4 Līdz ar to īstermiņā nav iespējama *privātpersonām sniegto finanšu pakalpojumu* plašāka integrācija ar likumdošanas

iniciatīvām vai stimulējošiem pasākumiem: Komisijas un dalībvalstu darbības jāorientē uz reāli sasniedzamiem mērķiem un jāizvairās no tiekšanās pēc grūti sasniedzamiem mērķiem.

4.3.5 Visbeidzot, EESK piekrīt Komisijas ieteikumiem par finanšu tirgus *straujāku* integrāciju, kas nodrošinātu finanšu līdzekļu efektīvāku pārdali, piešķirot tos tiem, kuriem tie visvairāk vajadzīgi. Komiteja uzsver, ka spēkā esošie noteikumi (kā arī papildu noteikumi, kurus šobrīd izskata) ir pietiekami, lai nodrošinātu uz tirgus attiecībām balstītu integrāciju; vēl ir jāizstrādā noteikumi, kas nodrošina patērētājiem kvalitatīvāku un vienkāršu viņu interešu aizstāvību.

4.4 4. apsvēruma: nosakot algas, ir jāņem vērā saistība ar monetāro savienību

4.4.1 Komiteja izsaka izbrīnu par Komisijas dokumentā minēto teikumu, ka sociālie partneri "(ne) saņem nepieciešamo informāciju par problēmām un sekām, kādas izriet no dažāda veida darbībām" un minētā iemesla dēļ īsteno nepamatotu algu politiku. Šāda nostāja ir pretrunā Komisijas pētījumā ⁽⁹⁾ apstiprinātajam apgalvojumam, ka no 1999.-2005. gadam nominālās darba algas izaugsme *euro* zonā notika saskaņā ar cenu stabilitātes mērķi (...), kā rezultātā darba vienības faktiskā pašizmaksa samazinājās par 0,4 %. Noskaidrojās arī, ka, uzlabojoties ekonomiskai situācijai, līdz šim tomēr nav novērojams straujāks algu pieaugums; tas nozīmē, ka darba vienības pašizmaksa atbilst cenu stabilitātes un nodarbinātībai labvēlīgas izaugsmes principiem. Neskatoties uz spiedienu, ko rada ar darbu nesaistīti izmaksas faktori un konkurences saasināšanās starptautiskajā līmenī, ražotājiem kopumā ir izdevies saglabāt peļņas līmeni.

4.4.2 Komiteja jau ir izteikusi savu nostāju par minēto problēmu 2003. gada atzinumā ⁽⁹⁾, kas nav zaudējis aktualitāti. Tika novērots, ka algas ir ne tikai konkurētspējas faktors, bet tās ietekmē arī pieprasījumu iekšējā tirgū. EESK uzsvēra, ka vidējā termiņā ir jānodrošina izaugsme, kas seko ražīguma pieaugumam, nolūkā saglabāt līdzsvaru starp pieprasījuma pietiekamu palielināšanos un cenu konkurētspējas saglabāšanu.

4.4.3 Šajā sakarā EESK atgādina Nodarbinātības Padomes 2007. gada janvāra Eirogrupas un 2007. gada februāra secinājumus par nepieciešamību nodrošināt pienācīgus darba apstākļus un efektīvāk pārdalīt izaugsmes radītos līdzekļus.

⁽⁹⁾ Commission européenne, "The contribution of labour cost developments to price stability and competitiveness adjustment in the Euro area", Quarterly report on the Euro area, volume 6, n-1, 2007. (Dokuments pieejams tikai angļu valodā, EESK tulkojums).

⁽⁹⁾ Sk. EESK atzinumu "Ekonomikas politikas pamatnostādnes 2003.-2005. gadam", OV C 80, 30.3.2004. 120. lpp.

4.4.4 Komiteja īpaši uzsver savu jau iepriekš pausto nostāju attiecībā uz makroekonomisko dialogu, kas ir jānostiprina, lai uzlabotu dažādu makroekonomikas politikas nozaru (monētārās, budžeta un algu) koordināciju un sinerģiju. Koordinācijas trūkums nostiprina EESK pārliecību, ka Eirogrupas un Nodarbinātības Padomes (sk. 2.5. 1. punktu) kopīga sanāksme ir ne tikai lietderīga, bet arī vajadzīga.

4.4.5 Lai arī Komisija izsaka neapmierinātību ar attīstību ekonomikas izaugsmes un nodarbinātības jomā, tā tomēr nekādā ziņā neuzskata par nepieciešamu pārskatīt savas makroekonomikas politikas līdzšinējās ievirzes, kā arī pašas Komisijas ierosinātās dažādu politiku kombinācijas piemērotību. Nemainot budžeta un monetārās politikas koncepciju, no sociālajiem partneriem tiek pieprasīts piemērot algu noteikšanas mehānismus monetārās savienības vajadzībām. Līdz ar to sociālajiem partneriem tiktu arī nodota atbildība par pārējās politikas nozarēs pieļauto kļūdu labošanu.

4.5 5. apsvērums: jāņem vērā globālā dimensija

4.5.1 Komisijas apsvērumi par to, ka jāņem vērā starptautiskā dimensija, ir jāatbalsta, jo tie ir acīmredzami. Jāatzīmē, ka, neskatoties uz EESK ieteikumiem attiecībā uz **ilgtermiņa plānu nestabilitāti** sakarā ar neprognozējamām **politikas norisēm** pasaules mērogā, Komisija un Padome Stabilitātes un izaugsmes pakta sākotnējās izstrādes gaitā šo aspektu nav pietiekami ņēmušas vērā. Pēdējo desmit gadu pieredze ir pilnībā apstiprinājusi šādu nostāju. Pašreiz prognozes nākamajiem desmit gadiem ir vēl grūtāk paredzēt; tādēļ vidējā un ilgtermiņa plānu izstrādē formulējums "jāņem vērā globālā dimensija" ir teorētisks.

4.5.2 Visas dalībvalstis neatkarīgi no tā, vai tās ir *euro* zonas sastāvā vai nav, ikgadējo plānu izstrādes gaitā saskaras ar pasaules tirdzniecības attīstību, galvenokārt saistībā ar **naftas tirgus** nestabilitāti un **Āzijas valstu konkurētspējas palielināšanos**. Valstis, kas ir mazāk atkarīgas no naftas tirgus, ir pasargātas no cikliskām cenu svārstībām; savukārt pārējās ir pakļautas tirgus konjunktūras šokam, kas ietekmē iekšējā tirgus cenas un konkurētspēju.

4.5.3 Tāpat Āzijas valstu straujā izaugsme paver **jaunas tirgus iespējas konkurētspējīgākajām Eiropas valstīm**, nostādot nelabvēlīgā situācijā tās valstis, kas mazāk veicinājušas konkurētspēju un inovāciju. Komiteja uzskata, ka pārāk liela uzmanība tika veltīta secinājumam, ka konkurētspējas pazemināšanās iemesls ir *euro* kurss attiecībā pret Āzijas valstu valūtām un dolāru, kaut gan patiesībā šīs problēmas cēloņi lielā mērā ir strukturāli; tādēļ valdībām un sociālajiem partneriem ir jāpārskata politikas pašos pamatos.

5. Citi risinājumi

5.1 Iepriekš minētajos apsvērumos jau izteiktas piezīmes par atsevišķiem "risinājumiem"; turpinājumā izteiktas papildu piezīmes par citiem Komisijas minētajiem aspektiem.

5.2 Komiteja izsaka nožēlu par to, ka Komisija, apskatot EMS, izvēlējusies tīri ekonomisku pieeju, nepieminot politisko dimensiju. Monetārā zona nav tikai pašmērķis: tā ir viena no plašākas sabiedrības projekta un "vēlmes dzīvot kopā" sastāvdaļām. Vēsturē vairāki piemēri liecina, ka monetārās zonas to valstu starpā, kas nav panākušas integrāciju, gala rezultātā ir izjukušas⁽¹⁰⁾. "*Euro* ieviešanu nedrīkst uzskatīt un plānot kā tīri tehnisku pāreju uz citu valūtu, bet gan kā būtisku pārmaiņu ar ievērojamām ekonomiskām, monetārām un sociālām sekām."⁽¹¹⁾ Šis vēstījums ir jāatgādina laikā, kad divdesmit septiņas ES dalībvalstis uzsāk Līguma pārskatīšanu, lai izklātu no institucionālās krīzes, kurai ir neskaitāmi iemesli, tostarp dažādas ekonomiska un sociāla rakstura problēmas.

5.3 Dažas piezīmes jāizsaka par "**euro zonas veicināšanu**" (skatīt 3.4.2.d. punktu). Komisija nosauc priekšrocības, ko *euro* zona sniedz Eirogrupas valstīm un nākamajām dalībvalstīm; šķiet, ka attiecībā uz nākamajām dalībvalstīm Komisija pieminējusi tikai "valstis, kas gatavojas ieviest *euro*" t.i. jaunās ES dalībvalstis. Netiek apskatīts jautājums par valstīm, kas *euro* ieviešanas brīdī jau bija ES dalībvalstis un uz kurām attiecas izņēmuma noteikums (*opt out*), kas būtu jāpārskata. EESK vēlētos, lai minētās valstis pārskatītu savu lēmumu un uzskata, ka Komisijai būtu vēlams skaidri noteikt, vai būtu **pilnībā jāatsakās no varbūtības, ka valstis, uz kurām attiecas izņēmuma noteikumi, pievienosies *euro* zonai**. Arī šī informācija ir jāņem vērā, pieņemot lēmumus par turpmākajām *euro* stratēģijām. Turklāt nav saprotams, kā valstis, kas nav Eirogrupas sastāvā, savos vidējā un ilgtermiņa plānos varētu neņemt vērā iespēju vai vēlēšanos ieviest vienoto valūtu.

5.4 Komiteja vēlas darīt zināmu valstīm, kas iestājušās EMS, ka tām jāturpina Māstrihtas kritēriju ievērošana un politiku konverģence reālas konverģences nodrošināšanai. Nav pieņemams, ka dažas valstis piemēro acīmredzami samierniecisku politiku, kas nepamatojas uz ārkārtas apstākļiem. Šāda nostāja kaitē viņu uzticamībai pārējo dalībvalstu skatījumā, kā arī Eiropas uzticamībai kopumā.

⁽¹⁰⁾ Latīņu monetārā savienība (1861-1920) izjuka daļēji tādēļ, ka tās dalībvalstis (Itālija, Francija, Šveice, Beļģija un Grieķija) neievēroja nodokļu disciplīnu. Zviedrijas (kas savulaik bija Norvēģijas sastāvā) un Dānijas 1873. gadā izveidotā monetārā savienība izjuka, mainoties politiskajai situācijai. Savukārt 19. gs. Vācijas muitas savienība, kuras rezultātā izveidojās monetārā savienība, bija veiksmīga, pateicoties valsts politiskajai apvienošanai 1871. gadā. Monetārā savienība un politiskā integrācija ir nenoskaidrojama tādēļ, ka, lai šāda savienība varētu pastāvēt, ir cieši jākoordinē ekonomikas politikas t.i. nepieciešama zināma centralizācija.

⁽¹¹⁾ Eiropas Parlamenta ziņojums par *euro* zonas paplašināšanu (2006/21103(INI)), 2006. gada 1. jūnijā.

5.5 Attiecībā uz saukli **“Pārliecināt iedzīvotājus”** — tas ir tik bieži atkārtots, ka kļuvis par “moto”. Taču šis ir būtisks arguments, kas saistās ar valstu **valdību tiešu atbildību**. Jāatzīst, ka euro priekšrocības tagad ir acīmredzamas. Valsts līmenī cenu stabilitāti, atvieglotus kredīta noteikumus u.c. valdības bieži vien uzskata par savu nopelni. Savukārt euro tiek minēts kā cēlonis sistēmas “nepilnībām” (reālām vai iedomātām), jo īpaši cenu paaugstināšanai arī tajos gadījumos, kuros iemesli nebūt nav meklējami valūtas nomaiņā. Politikā neviens savus nopelnus nepiedēvē citam, taču visi meklē iespēju novelt vainu par trūkumiem uz kādu citu vai citiem.

6. Citas EESK piezīmes

6.1 Papildus piezīmēm, kas izteiktas Komisijas dokumenta sakarā, EESK vēlas pievērst uzmanību diviem tematiem nolūkā raisīt jaunas pārdomas.

6.2 **Euro kursa svārstības** tika minētas kā iemesls Eiropas zemajai konkurētspējai salīdzinājumā ar citām, jo īpaši Āzijas valstīm. Pat, ja minēto aspektu var uzskatīt par vienu no minētās

situācijas cēloņiem (bet ne kā galveno cēloni, kā minēts 4.5.3. punktā), Komiteja uzskata, ka ir pienācis laiks ar stingrāku nostāju atkārtoti iesniegt **euro zonas kandidatūru Starptautiskajam valūtas fondam**. Savulaik tika ierosināts iemainīt šo vietu pret kādas ES dalībvalsts vietu, kas ir SVF locekle, bet neviena no dalībvalstīm nevēlējās atdot savu vietu euro zonai. Ideāls risinājums būtu **jaunas papildu vietas piešķiršana euro**, bet īstermiņā reālākais risinājums būtu koordinācija dalībvalstu pārstāvju starpā: nav pieņemams, ka starptautiskajā tirdzniecībā tik nozīmīga valūta nav pārstāvēta SVF. Iebildums, ka SVF statūti šādu iespēju neparedz, nav pārliecinošs. Lai novērstu anomāliju, ka viena no pasaules spēcīgākajām valūtām nevar piedalīties starptautisko monetāro politiku pārvaldībā, būtu jāmaina SVF statūti.

6.2.1 Komiteja ļoti skeptiski vērtē ieceri par **Eiropas Stabilitātes fonda** izveidi nolūkā mazināt dalībvalstu izaugsmes atšķirības ⁽¹²⁾. Lai par šo jautājumu būtu iespējama nopietna diskusija, katrā ziņā būtu jāturpina darbs pie šīs ieceres pilnveidošanas.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ Šo fondu paredzēts finansēt ar visu dalībvalstu ekonomikas izaugsmes periodos uzkrātu nodokļu ieņēmumu pārpalikuma daļu, kas kalpo tādu projektu finansējumam, kurus Padome un Eiropas Parlaments noteicis par prioritāriem un atbilstošiem visas Kopienas interesēm. Galvenais arguments pret šādu nostāju ir tas, ka tādējādi tiek sodīta disciplinēta politika budžeta jomā, un tas ir negatīvs stimuls.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Finanšu tirgus tendenču ekonomiskās un sociālās sekas”

(2008/C 10/23)

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2007. gada 17. janvārī nolēma sagatavot atzinumu par: “*Finanšu tirgus tendenču ekonomiskās un sociālās sekas*”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 4. septembrī. (ziņotājs: DERRUINE kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē), ar 115 balsīm par, 25 balsīm pret un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi*Informācija, pārredzamība un ieguldītāju un patērētāju aizsardzība*

1.1 Lai labāk saprastu drošības fondu (*hedge funds*) un privāto akciju fondu (*private equities*) darbību un korporatīvās vadības (*corporate governance*) rādītājus, ir svarīgi izstrādāt atbilstīgus statistikas līdzekļus, kas jāsaskaņo vismaz Eiropas līmenī.

1.2 Lai izklaidētu augošo neuzticību daļai finanšu industrijas, samazinātu tādu sistemātisku satricinājumu risku, ko izraisa pārlieku lielu risku uzņemšanās (jo īpaši parādsaistības) un liktu ievērot noguldījumu veidu godīgu konkurenci, drošības fondiem un privāto akciju fondiem vajadzētu piemērot pārdomātus standartus (Bāzele III).

1.3 “Saskaņā ar Komisijas rīcības plānu uzņēmējdarbības tiesību un uzņēmumu vadības modernizēšanai Komiteja aicina Komisiju visdrīzākajā laikā iesniegt likumdošanas priekšlikumu, kura mērķis ir paplašināt institucionālo ieguldītāju sniegto informāciju par viņu ieguldījumu un balsošanas politiku ⁽¹⁾”.

1.4 Lai uzlabotu to ieguldītāju aizsardzību, kas iegulda līdzekļus privātajos akciju fondos, ir jāgroza PVKIU ⁽²⁾ (pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu) direktīva, attiecinot to arī uz minētajiem dalībniekiem un liekot tiem ievērot lielāku pārredzamību. Lai gan augstas peļņas solījumi ir vilinoši, gala ieguldītājs bieži vien var nezināt par risku, kuram viņš pakļaujas.

⁽¹⁾ “Vienotā tirgus pārskatīšana”, CESE — INT/332.

⁽²⁾ Padomes Direktīva 85/611/EEK (1985. gada 20. decembris) par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU), OV L 375, 31.12.1985., 3.-18.lpp.

1.5 Komisijai kopīgi ar iesaistītajām pusēm (bankām, patērētāju apvienībām, valsts iestādēm un pakalpojumu sniedzējiem...) būtu jāveicina un jāsteno iniciatīvas, kuru mērķis ir palielināt finanšu pakalpojumu izmantotāju informētību un, galvenokārt, izpratni par finanšu pakalpojumiem, jo lielākai daļai patērētāju nav pietiekamu zināšanu finanšu jomā un tādēļ viņi neapzinās riskus, ko uzņemas ⁽³⁾.

1.6 Biržā kotētiem uzņēmumiem, kas izpirkti, bet kuru apgrozījums vai darbinieku skaits pārsniedz kādu noteiktu robežu, vajadzētu uzlikt pienākumu vienmēr publicēt obligāto informāciju, kad tos izņem no biržas saraksta un tādējādi atbrīvo no attiecīgā ziņošanas pienākuma.

Pārvaldība un risku diversifikācija

1.7 Pamatojoties uz pastāvošajiem modeļiem (skat. arī 1.2 punktu), vajadzētu pārdomāt iespēju obligāti noteikt ieguldīto līdzekļu diversifikāciju, jo īpaši attiecībā uz algu uzkrājumiem.

1.8 Amerikāņu aizdevumu ar visaugstākiem procentiem (subprime) krīze izplatījās uz citiem finanšu tirgus segmentiem un ES. Eiropas banku krīzes gadījumā, šķiet, ka izmaksas, kas rastos, būtu ievērojamas sakarā ar pārraudzības sadrumstalotību, kas palēninātu piemērotu pasākumu veikšanu. Saskaņā ar subsidiaritātes principu lielās bankas vajadzētu pārraudzīt Eiropas mērogā. Komiteja aicina lielās bankas, Komisiju un Eiropas Banku uzraudzības komiteju (Committee of European Banking Supervisors (CEBS)) nodibināt kontaktus, lai precizētu pārraudzības noteikumus un izstrādātu kritērijus, kas ļauj identificēt iesaistītās bankas.

1.9 Deleģētas pārvaldības — kas ļauj diversificēt pārvaldības risku — gadījumā pārvaldības pilnvaru derīguma laika pagarināšana sekmētu ilgāka termiņa pieeju un ierobežotu tādas spekulatīvās darbības, ko nevar izskatīt arbitrāzā, nolūkā ierobežot īstermiņa risinājumus un dzišanos pēc peļņas pārvaldības pakalpojumu sniedzēju spekulatīvās attieksmes dēļ.

⁽³⁾ Eiropas Komisijas 2007. gada marta rīkotajā konferencē “*Increasing financial capability*” atklājās, ka Lielbritānijas Finanšu ministram Gordonam Braunam iesniegtajā Sandlera ziņojumā ir vairākas interesantas pārdomas.

1.10 Reitingu aģentūrām, kas ir interešu konfliktā, jo tās palīdz investīciju bankām izstrādāt blakusproduktus, veicināt to pārdošanu un tos ieguldīt, vajadzētu pievērst lielāku uzmanību pārredzamībai.

Saskaņot finanšu stratēģiju un Eiropas sociālo modeli

1.11 Nodokļu atvieglojumi varētu likt pensiju fondiem ar ilgtermiņa stratēģiju savā finanšu ieguldījumu politikā iekļaut kvalitāti un atbildību, jo šā veida ieguldījumi ⁽⁴⁾ pašreiz veido tikai nelielu to daļu ⁽⁵⁾.

1.12 Komisijai un dalībvalstīm jānodrošina, lai uzņēmumu sociālā atbildība attiektos uz visām iesaistītajām pusēm, tai skaitā ieguldījumu fondiem, kas ietekmē uzņēmumus, kuros tie iesaistīti un kurus tie dažkārt arī vada. Šajā sakarā EESK vēlas zināt, kā Direktīva Nr.2002/14 par darba ņēmēju informēšanu un konsultēšanu tiek piemērota kontrolākcijai sabiedrībām ⁽⁶⁾, un prasa direktīvu pārskatīt, ja tā uz minētajām sabiedrībām neatietas.

1.13 Papildus būtu jāaktualizē direktīva par darba ņēmēju tiesību aizsardzību uzņēmuma īpašnieka maiņas gadījumā ⁽⁷⁾, iekļaujot direktīvas darbības jomā uzņēmuma akciju transferto-perāciju, ar kuru veikta uzņēmuma īpašnieka maiņa. Tādējādi labāk tiktu ievērotas darba ņēmēju informēšanas un konsultēšanas tiesības.

1.14 Lai labāk novērtētu algu politikas ietekmi uz cenu stabilitāti, algu statistikas dati vismaz būtu jāatspoguļo kvintilēs.

1.15 Vispārējais tautsaimnieciskais nozīmes pakalpojumi ir būtisks Eiropas sociālā modeļa pīlārs. Tos izvēlas arī privāto akciju fondi (*private equities*, kas, izmantojot sviras efektu, uzņemas parādsaistības, jo tie rada lielas naudas plūsmas (*cash flows*), atrodas gandrīz monopolstāvoklī, viņiem ir maz parādsaistību un to darbības izmaksas ir augstas. Lai izvairītos no riska, ko tie rada patērētājiem, iedzīvotājiem un kohēzijai, "EESK atkārtoti izsaka prasību, lai Kopienas līmenī tiktu noteikti tie kopējie pamatprincipi, kas attiecināmi uz visiem vispārējais

nozīmes pakalpojumiem un kas jāiekļauj vienā pamatdirektīvā, un vajadzības gadījumā sīkāk jānosaka atsevišķās nozarēm veltītās direktīvās ⁽⁸⁾".

Taisnīgi nodokļi

1.16 Kā tas jau notiek vai tiek ieviests dažās valstīs (Dānijā, Vācijā, Apvienotajā Karalistē), ievērojot subsidiaritātes principu, vajadzētu formulēt noteikumus, ar kuriem uzņēmuma pārpirkšanas gadījumā ierobežo iespēju no nodokļiem atskaitīt parāda procentu summu.

1.17 ESAO darbības ietvaros, kā arī turpinot negodīgas konkurences apkarošanu saistībā ar "nodokļu paradīzēm", ir jāizskata iespēja grozīt nodokļu uzlikšanas noteikumus, lai drošības fondu (*hedge funds*) ar nodokli apliekamo pamatsummu praksē noteiktu, pamatojoties uz pārvaldītāja faktisko darbības vietu, jo tā parasti notiek ESAO dalībvalstu lielajās pilsētās. Tādējādi nodokļu likmi nepiemērotu attiecībā uz kapitāla peļņu, bet gan attiecībā uz parastajiem ienākumiem.

1.18 Tā kā lielākā daļa lēmumu par īstermiņa ieguldījumiem tiek pieņemta "nodokļu paradīzēs" (*offshore*), Komiteja aicina Padomi, Eiropas Komisiju un ECB izskatīt iespēju rīkoties saskaņā ar Līguma 59. pantu ⁽⁹⁾.

1.19 Komiteja uzsver, ka, nosakot attiecīgus minimālos standartus, jāveicina nodokļu politikas saskaņošana, jo īpaši attiecībā uz kapitāla aplikšanas ar nodokli dažādām formām. Minētā politika attaisno sevi gan no taisnīguma, gan arī no ekonomikas efektivitātes viedokļa.

2. Ievads

2.1 Pēdējo 25 gadu laikā pasaules ekonomikā notikušas būtiskas pārmaiņas. Parasti šīs pārmaiņas izskaidro ar globalizāciju, tomēr mēs nepietiekami apzināties globalizācijas finanšu dimensiju un globāla finanšu tirgus izveides aspektu.

2.2 Neskatoties uz to, ka plašsaziņas līdzekļi un politikas veidotāji joprojām ņem vērā tikai IKP datus, šis jautājums ir jāskata plašākā aspektā, lai apzinātu reālo situāciju. IKP pasaulē 2000. gadā sasniedza 32 triljonus dolāru; lai arī šis skaitlis šķiet milzīgs, tas ir niecīgs salīdzinājumā ar visām finanšu operācijām ārpus IKP (1.123 triljoni), kuru vērtība ir 35 reizes lielāka!

⁽⁴⁾ Skatīt ANO Vides programmas finanšu iniciatīvas (UNEPFI) ietvaros veiktos pētījumus, tostarp ziņojumu "A legal framework for the integration of environmental, social and governance issues into institutional investment" (2005).

⁽⁵⁾ Skatīt ANO Vides programmas finanšu iniciatīvas (UNEPFI) ietvaros veiktos pētījumus, tostarp ziņojumu "A legal framework for the integration of environmental, social and governance issues into institutional investment" (2005).

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/14/EK (2002. gada 11. marts), ar ko izveido vispārēju sistēmu darbinieku informēšanai un uzklaušanai Eiropas Kopienā — Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas kopīga deklarācija par darba ņēmēju pārstāvību — OV L 80, 23.3.2002., 29.-34. lpp.

⁽⁷⁾ Padomes 2001. gada 12. marta Direktīva 2001/23/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējiesabiedrību vai uzņēmumu un uzņēmējiesabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā, OV L 83, 22.3.2001., 16.-20. lpp.

⁽⁸⁾ Skat. OV C 309, 2006. gada 16. decembris, "Vispārējais nozīmes pakalpojumu nākotne".

⁽⁹⁾ "Ārkārtas apstākļos, ja kapitāla aprīte uz trešām valstīm vai no tām rada vai draud radīt nopietnas grūtības Ekonomikas un monetārās savienības darbībai, Padome pēc Komisijas priekšlikuma, apspriedusies ar ECB, ar kvalificētu balsu vairākumu var paredzēt aizsargpasākumus pret trešām valstīm uz laiku, kas pārsniedz sešus mēnešus, ja šādi pasākumi noteikti ir vajadzīgi".

Pasaules ekonomika (triljonos ASV dolāru, 2002)

Tirdzniecība un ražošana		Norēķina valūta	
Darījumi ar atvasinātiem finanšu instrumentiem	699	ASV (dolāri)	405,7
Valūtas maiņas operācijas	384,4 (*)	Euro sistēma (euro)	372,9
Finanšu operācijas	39,3	Japāna (jēnas)	192,8
Darījumi preču un pakalpojumu jomā (IKP pasaulē)	32,3	Citas monetārās zonas	183,6
Kopā (starpbanku darījumi)	1 155	Kopā (starpbanku norēķini)	1 155,0

(*) No tiem 8 — starptautiskie tirdzniecības darījumi.

Avots: François Morin, "Le Nouveau mur de l'argent: Essai sur la finance globalisée", 2006.

2.3 Institucionālos ieguldītājus uzskata par finanšu globalizācijas galveno virzītājspēku. Līdztekus to izveidei izplatījās anglosakšu korporatīvās vadības prakses (mazākuma akcionāru aizsardzība, obligāta prasība nodrošināt pārredzamību, iestāžu aktivitāte pilnsapulcēs un izmaiņas akcionāru, pārvaldītāju un darbinieku savstarpējās attiecībās), kā arī radās jauni atvasināti kredītinstrumenti; šie jaunie finanšu instrumenti mazināja risku, ko uzskatīja par neizbēgamu saistībā ar atsevišķiem vērtspapīriem. Jaunās informācijas un komunikācijas tehnoloģijas radīja vai paātrināja minētās pārmaiņas.

2.4 Šajā posmā ir svarīgi atzīmēt, ka institucionālie ieguldītāji īsteno stratēģijas, kas atbilst ieguldījuma mērķim. Kamēr vieni pieņem lēmumus, lai nostabilizētu finanšu tirgu, citi, piemēram, pensiju fondi, meklē risinājumus ilgtermiņa saistībām. Arī fondiem ar vienādu nosaukumu ir lielas atšķirības; piemēram, vieni privātie akciju fondi ir specializējušies pārpirkšanā, uzņemoties parādsaistības (*leveraged buy-out*) un iegulda uzņēmumā uz termiņu no 3 līdz 5 gadiem, citi savukārt veic t.s. biznesa enģeļu darbības, ieguldot inovatīvo MVU riska kapitālā uz termiņu līdz pat 15 gadiem ⁽¹⁰⁾.

	Turēšanas termiņš	
	akcijām	obligācijām
Drošības fondi	1-5 mēneši	1-5 mēneši
Citi ieguldījumu fondi	No 9 mēnešiem līdz 1 gadam	1-6 mēneši
Apdrošināšanas sabiedrības	No 1 gada un 8 mēnešiem līdz 3 gadiem un 4 mēnešiem	No 6 mēnešiem līdz 2,5 gadiem
Mājsaimniecības	3-5 gadi	No 8 mēnešiem līdz 4 gadiem

Avots: Natixis, "L'effet de la présence des hedge funds sur l'équilibre des marchés financiers" (Drošības fondu ietekme uz finanšu tirgu līdzsvaru), Recherche économique, N°2007-04.

2.4.1 Minētie dalībnieki var cieši sadarboties savā starpā. Tādējādi, piemēram, 2005. gadā 24 % no privāto akciju fondu ieņēmumiem bija pensiju fondu, 18 % — komercbanku un investīciju banku, 11 % — apdrošināšanas sabiedrību līdzekļi ⁽¹¹⁾. Viena no investīciju fondu un citu aktīvu pārvaldības uzņēmumu funkcijām, kuras nozīme arvien pieaug, ir pārvaldības pakalpojumu sniegšana pensiju un apdrošināšanas fondiem, izmantojot pilnvaras.

⁽¹⁰⁾ Daži vienkāršoti piemēri, kas palīdz labāk atšķirt drošības fondus no privāto akciju fondiem, ir šādi: Drošības fondu pamatā ir realizējami aktīvi, akcijas un izejmateriāli, dažādi kredīti u.c. Tie izmanto dažādas stratēģijas, lai panāktu savu mērķi, t.i. absolūtu ienesīgumu. Ieguldot kādā uzņēmumā, tie nesamierinās ar nelieliem akciju procentiem, bet gan aktīvi darbojas, lai ietekmētu uzņēmuma lēmumus. Privāto akciju fondu mērķis ir vērtības iegūšana un tie galvenokārt pārpērk uzņēmumus, izmantojot parādsaistības. Uzņēmumam, kas vairs nekotējas biržā, tādējādi vairs nav informācijas sniegšanas pienākuma. Vairāku gadu laikā pilnīgi pārstrukturējuši uzņēmumu, privāto akciju fondi investīcijas pārtrauc.

⁽¹¹⁾ M. Aglieta "The surge in private equity", 2007.

2.5 Institucionālie ieguldītāji, kas anglosakšu valstīs jau pirms 20 gadiem bija sasnieguši zināmu attīstības pakāpi, arvien vairāk sāk interesēties arī par kontinentālās Eiropas valstīm. Šādi fondi ir izveidojušies arī vairākās ES dalībvalstīs. Šodien pusi no kolektīvajā pārvaldībā esošajiem aktīviem kontrolē amerikāņu ieguldītāji.

2.6 Šobrīd valda uzskats, ka institucionālie ieguldītāji veic 80 % no vērtspapīru tirgus darījumiem. Līdz ar to šķiet nereāli pieņemt ieguldījumu jomā tādu nostāju, kas ir pretēja šo lielo investīciju struktūru nostājam. Minēto iestāžu rokās koncentrējas arī pārrobežu akcijas; Eurobarometra dati (2005. gada rudenī) liecina, ka tikai 1 % mājsaimniecību pieder kāda ārvalstu uzņēmuma akcijas un tikai nepilni 3 % paredz iegādāties ārvalstu akcijas! Turklāt tikai neliela daļa mājsaimniecību aktīvi piedalās akcionāru pilnsapulcēs, savukārt institucionālie ieguldītāji pēdējos gados tajās aktīvi piedalās arvien biežāk.

2.7 Šis atzinums galvenokārt attiecas uz biržā kotētiem uzņēmumiem, jo tie aktīvi darbojas vērtspapīru tirgū. Parasti tie ir lieli uzņēmumi. Sakarā ar šo uzņēmumu būtisko ietekmi uz nodarbinātību un citu uzņēmumu darbību, "pārmaiņas" tajos tomēr ietekmē tautsaimniecību un sabiedrību kopumā:

- tie nodrošina katru trešo darbavietu Eiropā un katru otro ASV;
- tie visbiežāk sastopami tādās ļoti nozīmīgās nozarēs kā izejvielu rūpniecība, transports, telekomunikācijas un pakalpojumi uzņēmumiem;
- ar apakšuzņēmēju darbību un finansiālo ieguldījumu starpniecību tie ietekmē arī MVU darbību.

3. Korporatīvās vadības sistēmu konverģence ⁽¹²⁾

3.1 Parasti izšķir divu veidu iestādes un prakses, kas ietekmē uzņēmumu vadību, administrēšanu un kontroli, kā arī iesaistīto pušu attiecības un uzņēmumam izvirzītos mērķus (*corporate governance*).

- Anglosakšu modelim raksturīgi uzņēmumi, kuru īpašums ir izklaidēts, un institucionālie ieguldītāji, kuru klātbūtne jūtama pat tad, ja tie nepiedalās uzņēmumu vadībā. Kaut gan parasti katram ieguldītājam pieder ne vairāk kā 3 % akciju, viņu ietekme izpaužas ar viņiem piederošo akciju

izsludināto vai īstenoto pārdošanu. Šī sistēma raksturīga valstīm, kurās ir liels skaits biržā kotētu uzņēmumu.

- Kontinentālās Eiropas un vairākuma citu valstu, tostarp Japānas, modeli raksturo akcionāri, kuru īpašumā ir no 10 % līdz 20 % akciju, kas viņiem piešķir reālas kontroles iespējas. Ieguldījumus veic valsts, bankas vai citi uzņēmumi. Šie ieguldītāji tieši piedalās uzņēmumu pārvaldībā. Atšķirībā no iepriekšējā modeļa, darba ņēmēji zināmā mērā ir iesaistīti uzņēmuma darbībā; tā galējā izpausme ir "*Mitbestimmung*" Vācijā.

3.2 Pēdējos 20 gados ir novērojama kontinentālās Eiropas un anglosakšu modeļa konverģence. Daži no konverģences iemesliem ir šādi: Vienotais Eiropas akts un valsts uzņēmumu privatizācija, nodokļu reformas Vācijā, jo īpaši attiecībā uz peļņu, kas iegūta no akcijām, kuru rezultātā bankas pārdeva tām piederošās uzņēmumu akciju daļas, kā arī Amerikas Darba departamenta iesniegtā prasība institucionālajiem ieguldītājiem īstenot viņu balsstiesības (1988. un 1994. gadā) un ASV ekonomikas dinamika 90. gados pretstatā kontinentālās Eiropas valstu ekonomikas relatīvai stagnācijai, lielo uzņēmumu kotēšana vairākās biržās, jauni starptautiskie grāmatvedības standarti ...

3.3 Tomēr pastāv kapitālisma nacionālo un reģionālo formu zināma daudzveidība, ko izskaidro

- valstu ekonomikas iestāžu daudzveidība tiesību, politikas, kultūras un piešķirto līdzekļu ziņā;
- kapitāla tirgus un darba tirgus, kā arī uzņēmumu darbības juridisko noteikumu un standartu savstarpējā atkarība;
- izdevumi, pārejot no vienas sistēmas otrā, jo viena iepriekš minētā elementa izmaiņas izjauc kopuma saskaņotību.

4. Ekonomiskās sekas

4.1 Institucionālo ieguldītāju skaita pieaugums veicināja demokrātiskāku pieeju finanšu tirgum un portfeļa risku diversifikāciju, piedāvājot pārvaldības grupas zināšanas un pieredzi. Apvienojot mājsaimniecību uzkrātos līdzekļus, pieejamo fondu apjoms pieaug un nodrošina lielāku dažādību, mazinot individuālo risku, kam pakļautas privātpersonas. Pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumi, (PVKIU) nodrošina potenciāli augstu kapitāla atdevi privātpersonām ar zemiem ienākumiem un ierobežotām zināšanām tirgus jomā. Pateicoties vienam vienīgam sarunu partnerim, kapitāla koncentrācija institucionālo ieguldītāju rokās mazina sarunu izmaksas valsts uzņēmumiem un iestādēm.

⁽¹²⁾ James Shinn, "Private profit or public purpose? Shallow convergence on the shareholder model", Princeton University, 2001. Pētījumā apskatītas 14 valstis: ASV, Apvienotā Karaliste, Beļģija, Francija, Vācija, Itālija, Nīderlande, Spānija, Ķīna, Japāna, Dienvidkoreja, Malaizija, Singapūra un Taivāna. Roger M. Baker, "Insiders, outsiders, and change in European corporate governance", University of Oxford, 2006.

4.2 Neatkarīgi no institucionālo ieguldītāju rakstura (drošības fondi, pensiju fondi, bankas un apdrošināšanas sabiedrības, privātie akciju fondi ...), tie nodrošina finanšu līdzekļu pārvaldību ⁽¹³⁾ gandrīz 300 miljoniem māsaimniecību (galvenokārt Amerikas Savienotajās valstīs, Eiropā un Japānā). To mērķis ir nodrošināt pilnvarotāju uzkrājumiem iespējami lielāku peļņu atkarībā no riska līmeņa, ko tie gatavi uzņemties.

4.3 No patērētāju un māsaimniecību perspektīvas māsaimniecībām piederošo investīciju fondu daļu pieaugums tautoloģiski pakļauj māsaimniecību finanses lielākam tirgus riskam ⁽¹⁴⁾.

4.4 Plašai sabiedrībai ir pazīstami ne tikai PVKIU un apdrošināšanas sabiedrības, bet arī pensiju fondi. Minētos fondus uzskata par vienu no līdzekļiem, kā mazināt ar sabiedrības novecošanos saistītās izmaksas. Pastāv divu veidu pensiju fondi: ar noteiktiem pabalstiem vai noteiktām iemaksām. Pirmajā gadījumā risku uzņemas sponsors, darba devējs, bet otrajā — gala noguldītājs. Lai arī otros pensiju fondus raksturo lielākam riskam pakļauta aktīvu struktūra, to skaits pieaug, jo sponsori cenšas mazināt risku, ko rada ilgtermiņa saistības, bet darba ņēmēji arvien biežāk izvēlas tādus noguldījumu veidus, kas sniedz lielāku peļņu, kā arī tādas tiesības, kuras viens darba devējs var vieglāk nodot citam ⁽¹⁵⁾.

4.5 Aktīvu pārvaldību veic paši fondi, bet nereti to arī deleģē (pilnībā vai daļēji) kopfondiem vai citām pārvaldības iestādēm. Neskatoties uz to, ka teorētiski ieguldījumu mērķi ir ilglaicīgi, to pārvaldības efektivitāti parasti novērtē īstermiņā, pamatojoties vienīgi uz peļņas rādītājiem. Tā rezultātā akciju daļa aktīvu kopapjomā ir ievērojami palielinājusies un radījusi aktīvu cenu pieaugumu.

4.6 Korporatīvās vadības modeļu konverģence apvienojumā ar IKT attīstību, institucionālo ieguldītāju lielo aktivitāti un to rentabilitātes standartiem radīja lielajiem uzņēmumiem nepieciešamību nodrošināt iespējami lielāku peļņu no akcijām (dividendes un kapitāla pieaugumu). Eiropas sociālajā modelī uzsvērtie apsvērumi par spēju radīt jaunas naudas plūsmas (*cash flows*) vai par partnerības formu kļuvuši otršķirīgi.

4.7 Līdz ar to ir izveidojusies jauna pārvaldības dinamika. Ne tik daudz, lai vidējā un ilgtermiņā uzlabotu konkurētspēju, bet lai nodrošinātu akcionāram pastāvīgu peļņu (*shareholder value*), tās uzdevums ir proaktīvi izraisīt stratēģiju maiņu: akciju atpiršana (*shares buyback* — uzņēmums atpērk paša akcijas) nolūkā palielināt no pašu kapitāla gūtās peļņas neto rādītāju, uzņēmumu apvienošana un pārņemšana, kas dažkārt neatbilst nekādai rūpniecības vajadzību loģikai, uzņēmuma darbības

jomas sašaurināšana un tā pienākumu iekļaušana grupas darbībā, tādējādi atvieglojot ieguldījumu portfeļa diversifikāciju, uzņēmumu pārvietošana, darbinieku skaita samazināšana un darba līgumu elastīgums, lai samazinātu pastāvīgos izdevumus un pārvērstu tos mainīgas izmaksās ⁽¹⁶⁾.

4.8 Parasti augsts peļņas līmenis, kas atkarībā no nozares faktiskajā izteiksmē svārstās no 10 līdz 20 %, rada makroekonomisku nestabilitāti: tik liels ienesīgums nozīmē, ka peļņa palielinās daudz vairāk nekā IKP. Tas savukārt ir viens no faktoriem (līdzās migrācijai, uzņēmumu pārvietošanai, ievērojamam importa apjomam u.c.), kas palielina relatīvo peļņas daļu, kura nonāk kapitāla turētāju īpašumā. Eiropas valstīs ir novērojams jauns pievienotās vērtības sadales veids. Pēc Komisijas, EDSO un ERIB datiem ES 15 dalībvalstīs algu daļa procentos no IKP no vidēji 71,5 % 80. gados ir samazinājusies līdz 66,7 % 2004. gadā. Šī gandrīz 5 % starpība izskaidrojama ar kapitāla ienākumu (peļņas) simetrisku pieaugumu.

4.8.1 Šādu ienākumu sadales pārmaiņu makroekonomiskajām sekām raksturīga deflācija: uzkrājumi palielinās, bet tā kā darba ņēmēju pirkatspēja būtiski nepalielinās, arī pieprasījums nepieaug un uzņēmumi nav ieinteresēti veikt ieguldījumus. Turklāt, ņemot vērā to, ka lielākā peļņas daļa tiek piešķirta akcionāriem (dividendes un akciju atpiršana), rodas likvido līdzekļu pārpalikums un šī parādība atkārtojas.

4.8.2 Tā kā starp galvenajām ESAO dalībvalstīm pastāv konkurence ārvalstu tiešo investīciju piesaistē, ko veicina likvido līdzekļu pārpalikums, bet kavē iekšzemes tirgus palēnināta izaugsme, ja tās nepanāk valsts izdevumu, izņemot sociālo izdevumu, samazināšanu (sk. Sabiedrības novecošana), tās īsteno nodokļu samazināšanas politiku, kas var mazināt publisko finanšu apjomu.

4.8.3 Tā kā daudzās valstīs aizdevumu procentiem piemēro nodokļu atbrīvojumu, pārpiršana, uzņemoties parādsaistības (*leveraged buyout*), ir veids, kā valsts iestādes atbalsta privāto akciju fondu operācijas, tādējādi nodrošinot tiem priekšrocības. Papildus jautājumam par negodīgu konkurenci attiecībā pret citiem ekonomikas dalībniekiem, kas neizmanto šāda veida praksi, pārpiršana, uzņemoties parādsaistības, ietekmē valsts finanses. Saskaņā ar Dānijas finanšu ministrijas ⁽¹⁷⁾ veikto pētījumu gadījumā, ja visi citi faktori ir līdzīgi, šie zaudējumi Dānijā nākamajos divos gados varētu atbilst 25 % no kopējiem nodokļu ienākumiem no uzņēmumiem. Līdzīga situācija ir vairumā Eiropas valstu un *euro* zonas valstu, uz kurām attiecas Stabilitātes uz izaugsmes pakta budžeta kritēriji.

⁽¹³⁾ J. Peyrelevade, "Le capitalisme total", 2005, 39.-42. lpp.

⁽¹⁴⁾ BIPE, op cit. Māsaimniecību finanšu daļa, kas ieguldīta akcijās, savstarpējās apdrošināšanas fondos un dzīvības apdrošināšanā Vācijā, Itālijā un Francijā no 1980.-1998. gadam ir divkāršojusies, sasniedzot 50 % Vācijā un Itālijā, un 66 % Francijā. Apvienotajā Karalistē, neskatoties uz to, ka minētais līmenis jau sākotnēji bija augstāks, tas turpinājis pieaugt no 52 līdz 76 %.

⁽¹⁵⁾ BIPE, "La montée en puissance des investisseurs institutionnels: implications réglementaires" Francijas Senāta uzdevumā veikts pētījums, 2003. gada janvāris.

⁽¹⁶⁾ Skatīt S. M. Bilger un K. F. Hallock "Mass layoffs and CEO turnover", 2005 un Chicago Fed Letter "Assessing the impact of job loss on workers and firms", 2006. gada aprīlis.

⁽¹⁷⁾ Dānijas Nodokļu ministrija, "Status pa SKATs kontrolindsats verdrrende kapitalfondes overtagelse af 7 danske koncerner", 2007. gada martā.

4.8.4 Attiecībā uz fondu pārvaldītāju atalgojumu, 20 % diferenciētajam atalgojumam, ko viņi parasti saņem no peļņas, kas pārsniedz zināmu robežu, parasti piemēro mazāku nodokļa likmi, t.i. likmi, ko piemēro kapitāla peļņai, nevis augstāko nodokļu likmi, ko piemēro parastajiem ienākumiem. Minētajai praksei nav attaisnojuma, jo viņi paši iegulda tikai nelielu kapitāla daļu. Minētā situācija liecina, ka šādu individu un citu darbinieku, kas maksā lielākus nodokļus, starpā pastāv taisnīgs nodokļu piemērošanas problēma.

4.9 Ne tikai uzņēmumu forma un stratēģija, bet arī ģenerāldirektora loma ir mainījusies: pirms desmit gadiem ģenerāldirektora pienākums bija pārvaldīt uzņēmumu un tā aktīvus dažādu iesaistīto pušu interesēs. Šodien ģenerāldirektora galvenais uzdevums ir vairot ieguldītāju tīro peļņu. Atbrīvošana no darba tādēļ, ka akcionāri uzskata peļņu par nepietiekamu, visaugstāko rādītāju sasniedza 2005. gadā, kad tika atcelts četrreiz vairāk ģenerāldirektoru nekā 1995. gadā. Vairāk nekā vienā no septiņiem uzņēmumiem ir mainījusies vadība, bet pirms desmit gadiem — tikai vienā no vienpadsmit. Arī viņu pilnvaru termiņš ir īsāks. Šāda arvien straujāka rotācija var radīt problēmas, jo “nepieciešamo pārmaiņu īstenošanas process uzņēmumos parasti ilgst trīs vai četrus gadus”.

4.9.1 Tādējādi, un tā kā daudzu uzņēmumu valdēm ir grūtības atrast kandidātus, lai aizstātu atcelto ģenerāldirektoru, vērojama pastāvīga ģenerāldirektoru algu paaugstināšana, pirmkārt, tādēļ, ka jaunie darba devēji cenšas viņus pārliecināt atkāpties no iepriekš ieņemamā amata un, otrkārt, pašreizējie darba devēji cenšas viņus no tā atturēt. Tomēr institucionālo ieguldītāju liels vairākums uzskata, ka pārvaldītāju algas ir pārāk lielas (90 %) un ka viņu atalgojums pozitīvi neietekmē uzņēmuma darbības rādītājus (78 %) (¹⁸).

4.9.2 Neskatoties uz to, ka uzņēmumi, šķiet, sāk atturēties no akciju iegādes izvēles tiesībām (*stock options*), kas izraisa interešu konfliktus un skandālus, no sabiedriskās domas viedokļa “*golden parachutes*” un citu samaksu piešķiršana ģenerāldirektoriem, kas nav panākuši viņu vadītā uzņēmuma darbības rādītāju uzlabošanu (konkurences un darbavieta jomā), ir šokējoša.

5. Kohēzija un sociālā nevienlīdzība

5.1 Ja agrāk akcionāru augsto atbildību bieži vien pamatoja ar risku saistībā ar darījumiem, kas veikti ar viņu ieguldīto kapitālu, šodien, ņemot vērā pēdējos gados notikušās pārmaiņas, šis arguments vairs nepārliecina.

5.1.1 Atbildība ir ierobežota atbilstīgi viņu veiktajiem ieguldījumiem, un viņiem piederošo aktīvu konvertējamība, ko papildina jauno tehnoloģiju un globalizācijas radītais likviditātes

pieaugums finanšu un akciju tirgos, ievērojami mazina risku, vienlaikus sniedzot akcionāriem plašas iespējas pārtraukt un dažādot darījumus.

5.2 Ekonomisti ir novērojuši, ka atlaišanai no darba ekonomisku apsvērumu dēļ ir sezonas raksturs ar kulmināciju janvārī un jūnijā t.i. periodā, kad uzņēmumos notiek ikgadējā budžeta izstrāde un pārskatīšana. Viņi secina, ka šīs atlaišanas tika veiktas finanšu rādītāju uzlabošanas nolūkā, nevis ražošanas vajadzībām (¹⁹).

5.2.1 Lai pārvērstu daļu no pastāvīgajām algu izmaksām mainīgās izmaksās un līdz ar to palielinātu peļņu un akciju rentabilitāti (*return on equity*), darba līgumiem un samaksai piemēro individuālu pieeju, kā arī izmanto tādas nestandarta līgumus kā darba līgumus uz noteiktu laiku un nepilna darba laika līgumus. Darba līgumi uz noteiktu laiku vai uz nepilnu darba laiku 1992. gadā bija 25,4 % darba ņēmēju. Šis rādītājs 2005. gadā sasniedza 33 %. Minētajā periodā pagaidu līgumu izplatība bija straujāka nekā darbavieta radīšana (izņemot 2005. gadā) un tikai 33 % gadījumu uz noteiktu laiku noslēgtam darba līgumam sekoja līgums uz nenoteiktu laiku (22 % gadījumu tam sekoja bezdarbs un 39 % gadījumu — cits pagaidu līgums) (²⁰).

5.2.2 Tas pakļauj darba ņēmējus un uzņēmumus jaunam riskam:

— uzņēmumi neiegulda pagaidu darbiniekos, bet tie savukārt nestrādā ar pilnu atdevi, jo jūtas mazāk piederīgi uzņēmumam un uzskata, ka apmācības rezultātā gūtais labums nesniegs viņiem priekšrocības (²¹); (²²);

— cilvēkkapitāla, kas zināšanu sabiedrībā uzņēmumiem kļūst arvien raksturīgāks, pārvietošanas iespējas ir ierobežotas (to nevar tieši pārņemt no viena uzņēmuma otrā) (²³);

— darba ņēmēju pārstāvjiem ir grūtības noteikt sarunu partneri sociālā dialoga ietvaros, jo “uzņēmuma vadītājs” izpaužas akcionāru mainīgā sastāvā, kuru nav iespējams identificēt;

— darba ņēmēji ir pakļauti konkurencei:

— pasaules līmenī sakarā ar ražošanas un finanšu kapitāla lielo mobilitāti, tautsaimniecībā nodarbināto skaita divkāršošanos pēc komunistiskā bloka sabrukuma, kā arī ar Ķīnas un Indijas ienākšanu starptautiskajā arēnā;

(¹⁹) D. Plihon, “*Précarité et flexibilité du travail, avatars de la mondialisation du capital*”, 2006.

(²⁰) COM(2003) 728 galīgā redakcija, “Nodarbinātības kvalitātes uzlabošana: jaunāko sasniegumu novērtējums”.

(²¹) Kaut gan cilvēkkapitāls arvien biežāk tiek minēts kā uz zināšanām balstītas ekonomikas konkurētspējas faktors, šķiet neizprotami, ka to neatspoguļo uzņēmumu pārskatos.

(²²) European Working Conditions Observatory, “Fourth European Working Conditions Survey”, 2007., 49. lpp.

(²³) Sk. 6.4. un turpmākos punktus.

(¹⁸) Watson Wyatt, “Corporate directors give executive pay model mixed reviews”, 2006. gada jūnijs.

- valsts līmenī sakarā ar bezdarba pieaugumu, zemas kvalitātes darba vietu izplatību, kas palielina kvalitatīvu darba vietu vērtību, un ar paradoksālo situāciju apmācības jomā: pirmkārt, nereti tiek norādīts uz apmācības nepietiekamību un kompetences neatbilstību un, otrkārt, gandrīz katrs trešais darba ņēmējs uzskatīta, ka ir pārāk augstu kvalificēts savā profesijā, savukārt mazāk kvalificētiem un pagaidu darba ņēmējiem netiek piedāvātas pietiekamas apmācības iespējas;
- šāda konkurence, ko palielina relatīvi ierobežotā darba ņēmēju mobilitāte sakarā ar pārejas periodiem, kas paredzēti tiesību aktos par ekonomisko migrāciju, saskaņā ar kuriem ārvalstnieku ienākšanu darba tirgū nosaka darba spēka trūkums atsevišķās profesijās (politiskie

ierobežojumi) vai progresa trūkums pensiju tiesību savstarpējā atzīšanā vai nekustamā īpašuma tirgus “pārkaršana” (sociāli ekonomiskie ierobežojumi), vai arī nepietiekamas valodu zināšanas (kultūras ierobežojumi).

5.2.3 Ir jāatrod jauns akcionāru un darba ņēmēju līdzsvars. Nelīdzsvarotību raksturo ne tikai iepriekš minētie aspekti un IKP nevienlīdzīga sadale starp “kapitālu” un “darbu”; tā izpaužas arī pēdējo gadu finanšu un vērtspapīru tirgus straujā attīstībā un gluži pretējā tendencē darba tiesību jomā, jo darba ņēmēju tiesību aizsardzība ir nepietiekama (piemēram, darba līgumu un tālākizglītības ⁽²⁴⁾ ziņā). Tas nozīmē, ka darba elastīgums (un nepastāvība) kļūst par uzņēmumu pielāgošanās mainīgo rādītāju.

Tendences atbilstoši sociālajam “apakšmodelim”

vidēji	valsts	Vērtspapīru tirgus kapitalizācija/IKP		Darba ņēmēju tiesību aizsardzība	
		1990	2003	1990	2003
anglosakšu modelis	Apvienotā Karaliste, ASV, Kanāda, Austrālija	54	119	0,63	0,73
skandināvu modelis	Somija, Dānija, Zviedrija	28	85	2,71	1,89
kontinentālās Eiropas modelis	Francija, Vācija, Austrija, Beļģija, Nīderlande	30	59	2,79	2,30
Vidusjūras valstu modelis	Itālija, Spānija, Grieķija	16	57	3,67	2,61
Japāna		98	70	2,10	1,84

N.B.: Nav datu par jaunajām ES dalībvalstīm.

Darba ņēmēju tiesību aizsardzība izteikta ar EASO rādītāju “EPL 1. variants” (1990., 1998. un 2003. gada dati). Tajā iekļauti darba tiesību aizsardzības noteikumi attiecībā uz pastāvīgu darbu un darbu uz noteiktu laiku. Jo tuvāks šis rādītājs ir 0, jo zemāks ir darba ņēmēju tiesību aizsardzības līmenis. (EPL 2. variantā ietverta informācija par kolektīvo atļaušanu no darba, bet šie dati nav pieejami par 1990. gadu).

5.2.4 Neskatoties uz to, ka arvien vairāk darba ņēmēju kļūst par akcionāriem, tas tomēr neuzlabo situāciju, jo par akcionāriem galvenokārt kļūst darba ņēmēji ar augstu atalgojumu (parasti tie ir vadošie darbinieki), kuru skaits (attiecībā pret darba ņēmēju kopskaitu) ir proporcionāli neliels.

5.2.5 Tā kā ekonomiskā sistēma ir izveidojusies vēsturiski (skatīt 3.3. punktu), ir saprotams, ka kolektīvās vadības modeļu konverģence (skatīt 3.1. un 3.2. punktu) kontinentālajā Eiropā nav ievērojami sekmējusi bezdarba samazināšanos, kaut gan Eiropas sociālā modeļa pamatā ir tirgus sociālā ekonomika, kas paredz partnerības pieeju plašā izpratnē, pārsniedzot tikai akcionāru intereses.

5.3 Sakarā ar starptautiskās konkurences palielināšanos un rentabilitātes prasību pieaugumu kopš vairākiem gadiem tiek piemērots stingrs algu mērenības režīms ⁽²⁵⁾. Taču šī parādība neskar visas sociāli profesionālās kategorijas.

5.3.1 Šajā sakarā, pēc ASV parauga ⁽²⁶⁾, arī Eiropas Komisijai, Eurostat un ECB būtu jāprecizē statistikas dati, atspoguļojot tos kvintilēs ⁽²⁷⁾, lai noskaidrotu, kura indivīdu grupa (ar ļoti augstu, vidēju vai zemu atalgojumu) sekmē algu kopapjoma palielināšanos, tādējādi novērtējot cenu stabilitātes risku, ņemot vērā to, ka atšķirīgām grupām ir arī atšķirīgas patēriņa vajadzības ⁽²⁸⁾. (Skatīt arī 4.8.4.).

⁽²⁴⁾ European Working Conditions Observatory, “Fourth European Working Conditions Survey”, 2007, 49. lpp.

⁽²⁵⁾ Eiropas Komisija, “The contribution of labour cost developments to price stability and competitiveness adjustment in the Euro Area” ceturkšņa ziņojumā par euro zonu, 6. sējums, Nr.1, 2007.

⁽²⁶⁾ Sk. trīsgadējos pārskatus “US Survey of Consumer Finances”.

⁽²⁷⁾ Ienākumu sadalījums pieaugošā secībā, iedalot 5 daļās, kas ietver vienādu kritēriju skaitu.

⁽²⁸⁾ Šo tendenci apstiprina pēdējā laikā veiktie pētījumi. Tostarp, piemēram, T. Piketty, E. Saez: “The evolution of top incomes: a historical and international Perspective”, American Economic Review, 2006.

6. Pētniecība, attīstība un inovācija

6.1 Tā kā institucionālo ieguldītāju lēmumus par ieguldījumiem raksturo imitēšanas tendence, tā var izraisīt pārāk daudz ieguldījumu vienā nozarē un nepietiekamus ieguldījumus citās nozarēs; to apliecināja biržas krīze 2000.-2001. gadā.

6.2 Skandināvijas valstu piemērs liecina, ka augsti sociālie un tehnoloģiskie rādītāji ir savienojami ar finanšu sistēmu, kurā dominē bankas, nevis biržas.

6.3 Pēdējos gados samazinās privāto akciju fondu ieguldījumu apjoms, kas nodrošina nelieliem uzņēmumiem vajadzīgo riska kapitālu jaunas darbības uzsākšanai (*start-up*), (2003. gadā mazāk par 10 % no ieguldījumu kopapjoma) ⁽²⁹⁾. Turpretī privāto akciju fondu darbība arvien biežāk orientēta uz uzņēmumu izpiršanas (*buy-outs*) un pārpiršanas darbībām (2003. gadā tās pārsniedza 60 %) (skatīt sadaļu "Sviras efekts un pastāvīgais risks"). Arī šī tendence neveicina ieguldījumus, jo, ņemot vērā šīs darbības risku, privāto akciju fondu galvenais mērķis ir nevis ilgtermiņa ieguldījumi, bet gan kompensācijas un peļņas sniegšana akcionāriem.

6.4 Ne tikai pētniecība un attīstība, bet arī tā sauktā "implīcītā mijiedarbība" ⁽³⁰⁾ arvien būtiskāk ietekmē visu uzņēmumu konkurētspēju. Tā pamatojas uz informācijas apmaiņu, nostājas formulējumu, citu darbību saskaņošanu un uzraudzību, kā arī iekļauj apmaiņas procesā (preču, pakalpojumu un informācijas) ar citiem darba ņēmējiem, klientiem un piegādātājiem dažādas zināšanu formas. Darba ņēmēji, kas orientējas uz šādu praksi, veido 25-50 % no darbaspēka.

6.4.1 Konkurētspējas uzlabošanai uzņēmumiem vairs nepietiek ar darba ņēmēju pienākumu standartizāciju vai ar darba ņēmēju aizstāšanu ar iekārtām. Gluži pretēji, tiem ir jānovērš organizatoriskie šķēršļi, jāveido uzticības gaisotne ne tikai darbinieku vidū, bet arī starp uzņēmumu un tā darbiniekiem, kā arī jāiesaista darbinieki lēmumu pieņemšanas un ātras un efektīvas saziņas procesā. Uzņēmumu spēks ir to kolektīvajās prasmēs, kas veidojas laika gaitā.

6.4.2 Šodien uzņēmumiem ir plašas iespējas uzlabot "implīcītajā" mijiedarbībā iesaistīto darba ņēmēju ražīgumu; tas mazāk attiecas uz citiem darba ņēmējiem. To pierāda darba ražīguma būtiskās atšķirības tajās nozarēs, kurās ir ievērojams šāda veida darbavietu skaits. Nozaru sociālajam dialogam ir liela nozīme pieredzes apmaiņas starp uzņēmumiem veicināšanā, piemēram, ar semināru un pētījumu palīdzību.

6.4.3 Uzsvars uz specifiskām iemaņām uzņēmumu ietvaros izvirza jautājumu par elastīguma un sociālās drošības pieeju, kas

paredz vispārēju apmācību, lai indivīds varētu atrast darbu kādas citas nozares uzņēmumā.

7. Sviras efekts un pastāvīgais risks

7.1 Atsevišķu privāto akciju fondu veiktā akciju atpiršana ir spekulatīva darbība, kas balstās uz parādsaistībām un iespēju izmantot attiecīgā uzņēmuma gūto peļņu aizņēmuma atmaksāšanai un ievērojamas peļņas gūšanai 5 gadu laikā.

7.2 Kontinentālās Eiropas valstīs minēto darījumu apjoms 1995. gadā bija 0,6 % no IKP, bet 2005. gadā tas pārsniedza 3 % ⁽³¹⁾ (Apvienotajā Karalistē minētie rādītāji ir attiecīgi 1 % un 7 %). Akciju atpiršana ir privāto akciju fondu galvenā darbība (70 %), bet riska kapitāla piešķiršanas apjoms samazinās (2005. gadā 5 %).

7.2.1 Vairākas centrālās bankas (ECB, Lielbritānijas banka) un reitingu aģentūras (*Standard and Poor's*) 2006. gada otrajā pusgadā izteica vairākus brīdinājumus sakarā ar pārlieku lielo aktivitāti šajā sektorā (500 miljardi USD), kur 2005. gadā ieņēmumi par 70 miljardiem USD pārsniedza iepriekšējā gada ieņēmumus. Minētās iestādes dažkārt min pastāvīgo risku, kas saistīts ar uzņēmumu parādsaistību palielināšanos, dažkārt arī ar *junk bonds* (spekulatīvu obligāciju) pieaugumu, kas sasniedz kritisku līmeni.

7.2.2 Monetārās iestādēm jārisina dilemma, jo jebkura likmes paaugstināšana, kas bremzētu šo darbību, vienlaicīgi arī nolēmīgi neveiksmei tos uzņēmumus, kas šodien darbojas, pateicoties kopējam likviditātes atlikumam.

7.2.3 Ar akciju atpiršanu saistīti vēl divi ne mazāk svarīgi jautājumi:

— Ja operācija veikta, izveidojot kontrolāciju sabiedrību, tai nepiemēro direktīvu par darba ņēmēju informēšanu un konsultēšanos ar tiem. Tā rezultātā šo darba ņēmēju, kuru skaits Eiropā ir vairāki simti tūkstoši, līdzdalība ir ierobežota.

— Ar LBO (*leverage buy-out*) starpniecību ieguldījumu fondi viņiem piederošo uzņēmumu vārdā var pastāvīgi piedalīties kādas lielas Eiropas uzņēmumu grupas, kas darbojas kādā nozīmīgā, piemēram, aeronautikas nozarē, valdē. Ņemot vērā to, ka atsevišķiem ASV fondiem ir cieši sakari ar politisko varu un ASV izlūkošanas dienestiem, un tā kā valdes locekļiem ir pieejama konfidenciāla informācija ⁽³²⁾, tiek apdraudēta ES tehnoloģiskā, militārā un politiskā neatkarība.

⁽²⁹⁾ Deutsche Bank Research, "Private equity in Europe", 2005. gada janvāris.
⁽³⁰⁾ The McKinsey Quarterly, "Competitive advantage from better interactions", 2006, nr. 2.

⁽³¹⁾ Adrian Blundell-Wignall, "Private Equity Trends and Issues", EASO, 2007.

⁽³²⁾ B. Carayon, "Patriotisme économique: de la guerre à la paix économique" (Ekonomikas patriotisms — no ekonomikas saspīlējuma līdz izlīgumam), 2006, 119.lpp.

7.3 Kopumā pastāv vairāki līdzekļi, kas ir ļāvuši mākslīgi palielināt privāto akciju fondu izsludināto vidējo peļņu. Tā kā tiem nav "ziņošanas pienākuma", tikai vissekmīgākie privāto akciju fondi ziņo par saviem rezultātiem, un fondi, kas sliktu rezultātu dēļ darbību pārtrauc, tiek izņemti no datu bāzēm. *City-group* veiktais pētījums liecina, ka, ņemot vērā minētos elementus, 10 gadu laikā gūtā peļņa faktiski ir zemāka par *mid-cap* (vidēji liela kapitāla) akciju grozu. Ņemot vērā izdevumus par pārvaldību un ieguldījumiem šajās nelikvidajās akcijās, samazinās arī izsludinātie rezultāti ⁽³³⁾.

7.4 Drošības fondu apgrozījums lēšams vairāk nekā 1,5 triljonu USD apmērā. Šie fondi nav jauni, bet pēdējo 20 gadu laikā to skaits ir ievērojami pieaudzis. Šis sektors saskaras ar ieguldītāju, tostarp pensiju fondu, spiedienu nolūkā panākt lielāku pārredzamību. Lai to nodrošinātu, vairākas reitingu aģentūras nesen izstrādāja kredītvērtējumu un riska novērtējumu.

7.4.1 Savukārt drošības fondi to milzīgās finanšu ietekmes dēļ, būtiski ietekmē finanšu, akciju un monetāro tirgu; tas vedina uz šādām dziļākām pārdomām:

- Amerikāņu, angļu un Eiropas regulatori nesen atkārtoti izteica bažas par to, ka investīciju bankas varētu palielināt drošības fondu kredītpēju, izmantojot samērā nelikvidus nodrošinājumus, kuru vērtība finanšu krīzes apstākļos varētu strauji kristies. Viņi vēlas noskaidrot arī jautājumu par ārzonu (*offshore*) sistēmām, kas, izmantojot sviras efektu, ļauj amerikāņu bankām piešķirt drošības fondiem līdzekļus, kas pārsniedz atļautās robežas.
- Drošības fondi ir aktīvi arī "*carry trade*" jomā, t.i. darījumos, ar kuriem ieguldītāji veic aizņēmumus valūtās ar zemu

procentu likmi (piemēram, jenās vai Šveices frankos), lai ieguldītu valūtās ar augstāku procentu likmi (Austrālijas dolāros). Arvien vairāk banku, tai skaitā ERIB, un ekonomistu ir pārliecināti, ka šie drošības fondiem ļoti izdevīgie darījumi izskaidro jēnas zemo kursu, kas janvāra beigās attiecībā pret ASV dolāru sasniedza zemāko līmeni (pēdējo četru gadu laikā). Straujais intereses zudums par japāņu jēnu (ko izraisīja jēnas likmes paaugstināšana sakarā ar Japānas ekonomikas straujo augšupeju) var pārvērsties finanšu krīzē. *Barclays Capital* secina, ka spekulatīvie *carry trade* darījumi šobrīd ir sasnieguši vislielākos apmērus kopš 1998. gada krīzes Krievijā.

7.5 Atvasinātie darījumi sniedz bankām iespēju novērst zaudējumu risku, pārvēršot tos sarežģītos finanšu līdzekļos, ko izmanto finanšu operācijām. Līdz ar to risks tiek novērsts, bet tas saglabājas ekonomikā un skar tos operatorus, kas nav pakļauti uzraudzības noteikumiem.

7.5.1 Neskatoties uz to, ka laika gaitā nopietnas finanšu krīzes statistiskā varbūtība ir samazinājusies, tā tomēr ir iespējama un tās sekas būs nopietnākas nekā agrāk, tostarp tādēļ, ka iestāžu un tirgu saikne ir kļuvusi ciešāka sakarā ar finanšu inovāciju, kā rezultātā banku un apdrošināšanas sektorā tika iekļauts uzņēmumu apvienošanās un pārņemšanas tirgus un ar to saistītie darījumi ⁽³⁴⁾.

7.5.2 Sakarā ar to, ka pēdējos gados sviras efekts ir palielinājies un ka parasti to bilancē neatspoguļo, nav iespējams novērtēt, cik lielas ir reāli apgrozītās summas un riska līmenis, kam pakļauta ekonomikas sistēma.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³³⁾ House of Commons, Treasury Committee : "Private equity : tenth report of session 2006-07".

⁽³⁴⁾ Financial Times, 2007. gada 30. janvāris.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Noraidītie grozījumi

Šādi grozījumi tika noraidīti apspriešanas laikā, kaut arī tie ieguva vismaz ceturto daļu balsu (Reglamenta 54. panta 3. punkts):

5.1. punkts un 5.1.1. punkts

Aizvietot 5.1. un 5.1.1. punktu ar šādu 5.1. punktu:

~~“5.1. Ja agrāk akcionāru augsto atbildību bieži vien pamatoja ar risku saistībā ar darījumiem, kas veikti ar viņu ieguldīto kapitālu, šodien, ņemot vērā pēdējos gados notikušās pārmaiņas, šis arguments vairs nepārliecina.~~

~~5.1.1. Atbildība ir ierobežota atbilstīgi viņu veiktajiem ieguldījumiem, un viņiem piederošo aktīvu konvertējamība, ko papildina jauno tehnoloģiju un globalizācijas radītais likviditātes pieaugums finanšu un akciju tirgos, ievērojami mazina risku, vienlaikus sniedzot akcionāriem plašas iespējas pārtraukt un dažādot darījumus.”~~

5.1. Akcionāriem izmaksātajām dividendēm jābūt atkarīgām no uzņēmuma darbības rezultātiem.

Pamatojums

Abos punktos pārmērīgi kritizēta akcionāru būtiskā loma uzņēmumu attīstībā. Apgalvojumā “atbildība ir ierobežota atbilstīgi viņu veiktajiem ieguldījumiem” nav ņemts vērā risks, kas saistīts ar ieguldījumiem finanšu un akciju tirgos. Turklāt nesēnā krīzē šajos tirgos ir pretrunā ar apgalvojumu “jauno tehnoloģiju un globalizācijas radītais likviditātes pieaugums (...) ievērojami mazina risku”. Akcionāriem izmaksājamo dividendžu ierobežošana varētu negatīvi ietekmēt akciju tirgu attīstību.

Balsošanas rezultāts

Balsis par: 65

Balsis pret: 70

Atturas: 13

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES rūpniecības stratēģijai labvēlīga ekonomikas politika"

(2008/C 10/24)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 17. janvārī nolēma izstrādāt atzinumu par tematu "ES rūpniecības stratēģijai labvēlīga ekonomikas politika".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 4. septembrī. Ziņotāja — FLORIO kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē), ar 129 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Izaugsme, novatorisms un nodarbinātība ir mērķi, kas tika ierosināti 2000. gada pavasarī Lisabonas programmā un cieši saistīti ar ES rūpniecības politikas nozīmes pārvērtēšanu un pārorientēšanu. Ievērojot stabilitātes un izaugsmes paktu un konsolidējot vienoto tirgu, ir nepieciešams īstenot koordinācijas veidus, kas ļautu ES rūpniecībai ieņemt nozīmīgu vietu globalizācijas izraisīto pārbaudījumu risināšanā.

Starp stratēģiskajiem mērķiem vajadzēs noteikt Kopienas prioritāras vai pārnacionālas interešu jomas un atbalstīt tās ar atbilstošiem ekonomiskajiem instrumentiem. Vidēja un ilgtermiņa rūpnieciskās stratēģijas ir galvenokārt ES kompetencē, savukārt konkrēta to piemērošana un īstenošana gulstas uz dalībvalstīm.

Vienota valūta un vienotais tirgus ir lieliski instrumenti, bet ne mērķi paši par sevi. Mērķi joprojām ir Līgumā noteiktie: ekonomiskais un sociālais progress un augsts nodarbinātības līmenis.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, EESK uzskata, ka ekonomikas politikas apstākļos, kas veicina Eiropas rūpniecības stratēģiju, ir jākoncentrējas uz šādām jomām:

1.2 **EPVP un Lisabonas programma.** Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes (EPVP), kaut arī tās ir ekonomikas politiku jomu ievirzes un koordinācijas instruments, vairāk jāsaista ar Lisabonas programmas iniciatīvām, un tajās jāparedz investīcijas jauninājumiem un jaunajām tehnoloģijām rūpniecības nozarē, ņemot vērā katras dalībvalsts ekonomisko situāciju.

1.3 **Eiropas Centrālās bankas nozīme un politika.** ECB pieņemto lēmumu būtiskākie mērķi ir inflācijas kontrole un

cenu stabilitāte. Minēto mērķu īstenošana dažkārt var kļūt par šķērslī investīcijām. Neatstājot novārtā savus primāros mērķus, ECB varētu iespēju robežās īstenot elastīgāku monetāro politiku, lai sekmētu investīcijas.

1.4 **EIB nozīme.** Eiropas Investīciju bankai jānodrošina būtisks ieguldījums ekonomiskajā un sociālajā kohēzijā un jāatbalsta rūpniecības attīstība, pateicoties pētniecību un izstrādi veicinošiem pasākumiem. Tajā pašā laikā Komisijai būs vajadzīgi jauni makroekonomikas politikas instrumenti, lai veicinātu rūpniecības attīstību un izaugsmi.

1.5 **Labākas nodokļu politikas nepieciešamība.** Nodokļu politikā vajadzētu samazināt administratīvās saistības, sevišķi tās, kas attiecas uz MVU. Turklāt būtu lietderīgi, ja nodokļu pasākumi izpaustos kā pamudinājums uzņēmumiem veikt investīcijas pētniecībā un izstrādē.

1.6 **Risks, ka uzņēmumu finansializēšana ⁽¹⁾ paliek ārpus noteikumiem.** Pārmērīga uzņēmumu finansializēšana un arvien lielāka tīri spekulatīvu investīciju klātbūtne rūpniecībā apdraud rūpniecības nozari, negatīvi ietekmējot ražošanu, nodarbinātību un sociālo kohēziju. Tāpēc vajadzēs pieņemt instrumentus, kas ļauj efektīvi kontrolēt finanšu aprindu iejaukšanos uzņēmumu darbībā.

1.7 **ES rūpniecības modeļa izvērsšana.** Viens no veidiem, kā cīnīties pret ražošanas apjoma samazināšanos un uzņēmumu pārvietošanu, ir tāda ES rūpniecības modeļa izvērsšana, kuru raksturotu veiksmīgas jomas un nozares. Jebkurā gadījumā rūpniecības sistēmai ir nepieciešamas gan materiālās, gan nemateriālās infrastruktūras. Kopumā ES interesēs ir finansēt šādus projektus.

⁽¹⁾ Finansializēšana: "(...) the increasing dominance of the finance industry in the total of economic activity, of financial controllers in the management of corporations, of financial assets among total assets, of marketised securities and particularly equities among financial assets, of the stock market as a market for corporate control in determining corporate strategies, and of fluctuations in the stock market as a determinant of business cycles", citāts no Wikipedia (<http://en.wikipedia.org/wiki/Financialisation>).

Turklāt tā kā pakalpojumiem ir ievērojama nozīme ES ekonomikā, tiem ir vajadzīga mijiedarbība ar uzņēmumiem. Pakalpojumi nodrošina uzņēmumu funkcionēšanu, jo īpaši ražošanas atbalstam paredzētie pakalpojumi. Šādi uzņēmumiem paredzētie pakalpojumi panīks, ja rūpniecības nozarē nebūs atbilstoša dinamisma un vitalitātes.

1.8 Pētniecība, izstrāde un intelektuālais īpašums. Skaidrs, ka ir jāuzlabo rezultāti un investīcijas pētniecībā un izstrādē, kas pašlaik ir tāli no Lisabonas programmas mērķiem. Arī šajā nolūkā ir jāpastiprina ES iesaistīšanās ekonomikas jomā. Investējot pētniecībā, jaunajā rūpniecības stratēģijā būs jāņem vērā jaunie mērķi, kurus ES ir nospraudusi attiecībā uz oglekļa dioksīda emisijām. Intelektuālā īpašuma aizsardzība ir tikpat svarīga ES rūpniecības konkurētspējai un inovācijas spējai, un tā ir jānodrošina ar atbilstošu Kopienas instrumentu palīdzību.

1.9 Izglītība un rūpniecība. Nav iespējams pārvērtēt uzņēmējdarbības un izglītības jomas savstarpējās atkarības un sadarbības nozīmību. Skolās, universitātēs un pēcdiploma izglītības iestādēs jāapzinās, ka nepieciešams sagatavot studentus, kuru prasmes ir noderīgas uzņēmējdarbībā. Savukārt uzņēmumiem jādara zināmas savas prasības minētajām iestādēm. Viena no iespējām, kā uzlabot abu pušu saikni, ir industriālo parku veidošana universitāšu tuvumā, kā arī atbalsts ES izcilības centriem, tajā skaitā Eiropas Tehnoloģiju institūtam.

1.10 Sociālais dialogs — sinerģiju noteikšana un visu ieinteresēto pušu iesaistīšana strukturālo pārmaiņu veiksmīgā īstenošanā var šīs rūpnieciskās pārmaiņas padarīt sociāli pieņemamas, ja sociālie partneri tiek pastāvīgi iesaistīti pārmaiņu prognozēšanā un īstenošanā un ja konsekventi tiek īstenoti divi mērķi: paaugstināt uzņēmumu konkurētspēju un mazināt negatīvās sociālās sekas. Pārrobežu reģionos rūpnieciskās pārmaiņas varētu atvieglot, konkretizējot starpvalstu fakultatīvu shēmu kolektīvajām sarunām, kas minētas sociālajā plānā 2005.-2010. gadam. Eiropas Uzņēmumu padomēm (EUP) arī ir jādod ieguldījums — jāstiprina uzņēmumu padomju darbā iesaistīto kompetence, lai EUP varētu darboties kā dialoga un konsultāciju būtisks posms ⁽²⁾.

2. Ievads

2.1 Kopienas rūpniecības politikas īstenošanas juridisko pamatu veido Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 157. pants ⁽³⁾, kā arī virkne citu svarīgu dokumentu. Eiropas

⁽²⁾ Oficiālais Vēstnesis C 24, 31.1.2006, "Sociālais dialogs un darbinieku līdzdalība, kas būtiska rūpniecības pārmaiņu paredzēšanai un pārvaldībai" un "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: Politikas pamats ES ražošanas stiprināšanai — ceļā uz integrētāku pieeju rūpniecības politikai"; OV C 185, 8.8.2006, "Stratēģiskās pamatnostādnes kohēzijas politikas jomā (2007-2013)".

⁽³⁾ Proti, 157. panta II daļā ir teikts: "Dalībvalstis saziņā ar Komisiju savā starpā apspriežas un vajadzības gadījumā koordinē rīcību. Komisija var nākt klajā ar dažādiem lietišķiem ierosinājumiem, lai veicinātu šādu koordināciju".

rūpniecības politikas vēstures stabils atskaites punkts ir arī jau pasenais Eiropas Komisijas paziņojums "Rūpniecības politika atvērto un konkurētspējīgos apstākļos: pamatnostādnes Kopienas pieejai" ⁽⁴⁾. Sekoja šādi citi dokumenti ⁽⁵⁾: Komisijas paziņojums "Rūpniecības politika paplašinātajā Eiropā" ⁽⁶⁾, kurā aplūkotas Eiropas Savienības paplašināšanās paredzamās iespējas un ietekmes. Kā nākamie dokumenti ir jāmin Komisijas paziņojums "Daži svarīgākie jautājumi Eiropas konkurētspējā" ⁽⁷⁾ un "Veicinot strukturālās pārmaiņas: rūpniecības politika paplašinātai Eiropai" ⁽⁸⁾. Vēl nesenāks ir paziņojums "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: Politikas pamats ES ražošanas stiprināšanai — ceļā uz integrētāku pieeju rūpniecības politikai" ⁽⁹⁾, pēc kura tika pieņemts rūpniecības politikas vidusposma pārskats ⁽¹⁰⁾.

2.2 Euro kā vienotas valūtas ieviešana lika pamatus nolīgumam starp iesaistītajām valstīm par Stabilitātes un izaugsmes paktu, atjaunojot nepieciešamību pēc labākas valstu ekonomikas politikas jomu koordinācijas, sevišķi budžeta politikas jomā.

Jaunu Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu pievienošanās ir gan nozīmīgs pārbaudījums ES nākotnei, gan nepieciešamība pārvarēt joprojām pastāvošās atšķirības starp dažādiem ekonomiskiem, sociālajiem un ražošanas apstākļiem.

Kopienas politiku jomās ir īstenoti nozīmīgi mērķi, vispirmām kārtām attiecībā uz iekšējā tirgus konsolidāciju un nesen arī attiecībā uz pakalpojumu sniegšanas brīvību.

Uzmanība, kas vērsta uz šo prioritāšu kopumu (Māstrihtas kritēriju ievērošana, iekšējā tirgus regulējums, ļoti atšķirīgi ražošanas un ekonomiskie apstākļi) bija par iemeslu tam, ka ES rūpniecības potenciāla atbalsta politikas jomas tika atstātas novārtā.

2.3 Šajā scenārijā rūpniecības politikai bija mazāka nozīme izaugsmes un nodarbinātības stratēģijā. Tas ir saistīts ar lēmumiem, kas praktiski ļāva dalībvalstīm izvēlēties jebkuru virzību šajā nozarē; tā rezultātā nepietiekami tika slēgti starpvalstu nolīgumi un bija jāveic koordinācija pašā ES iekšienē. Kaut arī pēdējos 25 gados tika veikts darbs un izstrādāti dokumenti, lai Eiropas

⁽⁴⁾ COM(1990) 556 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ COM (2002) 714 galīgā redakcija.

⁽⁶⁾ Te domāti divi pagājušā gadsimta 90. gados pieņemtie Eiropas Komisijas paziņojumi: "Rūpnieciskās konkurētspējas politika Eiropas Savienībai" COM(1994) 319 galīgā redakcija un "Stimuli Eiropas uzņēmumu konkurētspējai globalizācijas apstākļos" COM(1998) 718 galīgā redakcija.

⁽⁷⁾ COM (2003) 704 galīgā redakcija.

⁽⁸⁾ COM (2005) 274 galīgā redakcija.

⁽⁹⁾ COM(2005) 474 galīgā redakcija.

⁽¹⁰⁾ COM(2007) 374 galīgā redakcija.

Savienībā izveidotu rūpniecības politiku, kas ļautu tikt līdzī pasaulē ekonomikas lielvalstīm, vispārējais iesaists ir tāds, ka pārsvaru ir guvušas valstu intereses. Daudz tika izdarīts, lai paātrinātu privatizāciju un liberalizāciju, ko uzskata par labākajiem ekonomiskās izaugsmes stimuliem, atstājot novārtā Kopienas atbalsta politiku rūpniecības un ražošanas nozarēm.

2.4 Mūsdienu globalizētajā pasaulē rodas arvien lielāka nepieciešamība noteikt, kādas var būt piemērotākās ES rūpniecības stratēģijas, lai stātos pretī globālajai konkurencei ne tikai ar tādām lielvalstīm kā ASV un Japāna, bet arī ar Āzijas valstīm ar strauji augošu ekonomiku, starp kurām jāmin Ķīna un Indija. Līdz ar to ir vajadzīgi Kopienas instrumenti, lai atrastu veiksmīgu risinājumu globalizācijas izraisītajiem pārbaudījumiem un lai kļūtu par līderi, nevis sekotāju stratēģiskajās nozarēs.

2.5 Pēdējo gadu ES politikā, gluži pretēji, ir vērojama rūpniecības politikas nacionalizācijas tendence, sevišķi dažās stratēģiskajās nozarēs, piemēram, enerģētikā. Daudzos gadījumos pastāv risks, ka valstu, nevis ES vadošo uzņēmumu izvirzīšana priekšplānā, sevišķi nozarēs, kurām nepieciešamas plašāks tirgus un lielākas investīcijas, darbojas pret pašu valstu nacionālajām interesēm.

2.6 Vidēja un ilgtermiņa rūpniecības stratēģijas un ekonomikas politika to atbalstam pieder ES kompetences jomām, atstājot vienīgi dalībvalstu kompetencē minētās politikas īstenošanu un tās pārvēršanu valsts lēmumos.

2.7 Ņemot vērā jaunu ekonomisko lielvalstu parādīšanos pasaulē mērogā, kas ir konkurētspējīgākas darbietilpīgā ražošanā ES rūpniecības stratēģijai jāpārorientējas uz kvalitatīvu ražošanu. Jāprot ne vien paredzēt, kādas būs vadošās augsto tehnoloģiju novatoriskas un augstas kvalitātes ražošanas nozares, bet ir jānosaka, kādi ekonomiskie instrumenti var būt nodoti rūpniecības un ražošanas rīcībā, kas ir Eiropas Savienības interesēs kopumā.

3. Izvērsīsim Eiropas Savienības ekonomikas politiku!

3.1 Kopš tā izveidošanas ES iekšējais tirgus ir īsts ES integrācijas un ekonomiskās izaugsmes dzinējspēks. *Euro* kā vienota valūta vēl vairāk nostiprināja vienotā tirgus nozīmi, padarot ātrāku un drošāku tirdzniecību un uzlabojot konkurētspēju. Tomēr gan iekšējais tirgus, gan *euro* ir instrumenti, nevis mērķi. Mērķi joprojām ir Līgumā noteiktie un 2007. gada 21.-22. jūnija Eiropadomes secinājumos atkārtotie: ekonomiskais progress, sociālā kohēzija un augsts nodarbinātības līmenis.

3.2 Pēc uzmundrinošiem sasniegumiem 2003. gada otrajā pusē ES ekonomikas izaugsme 2004. gada otrajā semestrī piedzīvoja palēnināšanos, kam par iemeslu bija arī ārēji faktori, piemēram, naftas cenas, kas izrietēja no starptautiskās krīzes un pasaules tirdzniecības tendencēm. Attīstība 2005. gadā, neliela izaugsme 2006. gadā un uzmundrinošais 2007. gada pirmais ceturksnis ⁽¹⁾ apstiprināja, ka ES ekonomikas attīstība tomēr arvien vairāk ir atkarīga no eksporta pieauguma un arvien mazāk no iekšējā pieprasījuma ⁽²⁾.

3.3 Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes (EPVP) 2005.-2008. gadam ⁽³⁾ Padome aplūko instrumentus, prioritātes un makroekonomikas politiku, kas dalībvalstīm būtu jāīsteno, kā arī attiecīgās reformas, kuras ir nepieciešamas arī ilgtspējīgai rūpniecības stratēģijai.

3.4 Makroekonomikas politiku jomas, kuras Padome paredzēja ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes (EPVP), ir vērstas uz ekonomikas izaugsmes un nodarbinātības uzlabošanu, uzsverot arī ekonomikas politikas nozīmi cenu stabilitātes nodrošināšanā. Ierosināto pasākumu mērķis ir:

- nodrošināt ekonomisko stabilitāti, ievērojot vidēja termiņa mērķus,
- nodrošināt ekonomiskās situācijas un budžeta ilgtspēju, samazinot valsts parādu un nostiprinot pensiju un sociālās labklājības sistēmas,
- panākt efektīvu resursu piešķiršanu, dodot priekšroku izdevumiem, kas veicina ekonomikas izaugsmi, un sekmēt tādu algu attīstību, kas nodrošinātu tautsaimniecības stabilitāti,
- veicināt lielāku makroekonomikas, strukturālo un nodarbinātības politiku atbilstību.

3.5 Stabilitātes un izaugsmes pakta makroekonomikas politiku jomas vajadzētu vairāk saskaņot ar Lisabonas stratēģiju nolūkā izveidot Eiropas Savienības un *euro* zonas vienotu ekonomikas politiku. Lai saskaņoti atbalstītu vēlamās rūpniecības stratēģijas lēmumus, vajadzētu reformēt ES budžetu, novirzot resursus uz investīcijām, kas lielākā mērā sekmē izaugsmi ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Skat. Eurostat News Release 64/2007, 2007. gada 15. maijs.

⁽²⁾ Skat. Eurostat News Release 50/2007, 2007. gada 12. aprīlis.

⁽³⁾ Padomes 2005. gada 12. jūlija ieteikums 2005/601/EK par dalībvalstu un Kopienas vispārējām ekonomikas politikas pamatnostādnēm (2005-2008), OV L 205, 6.8.2005., 28. lpp.

⁽⁴⁾ Skat. Lisbon Agenda Group — Workshop on developing the Lisbon Agenda at European Level — Brisele, 2006. gada 17. novembrī, Maria Joao Rodrigues kopsavilkuma ziņojums.

4. Investēsīm Lisabonas stratēģijā!

4.1 Attiecībā uz reformām, kuru mērķis ir palielināt izaugsmi un kuras ir nozīmīgas no rūpnieciskā viedokļa, Padome pievēršas šādām prioritātēm:

- investīciju pētniecībā un izstrādē uzlabošana un veicināšana, apstiprinot Lisabonā noteikto 3 % IKP mērķi,
- ES rūpniecības konkurences priekšrocību izmantošana, veidojot modernu un aktīvu rūpniecības politiku, attīstot jaunās tehnoloģijas, radot rūpniecībai pievilcīgus apstākļus, uzlabojot konkurētspēju, lai veiksmīgi darbotos globalizācijas apstākļos, un veicinot uzņēmējdarbības centrus ES teritorijā, uzsvāru liekot uz kvalitāti,
- iekšējā tirgus paplašināšana un nostiprināšana, kā arī uz konkurences politikas efektīvāka piemērošana, tai skaitā samazinot valsts atbalstu,
- uzņēmējdarbības kultūras veicināšana un MVU atbalstīšana,
- ES infrastruktūru uzlabošana un investēšana tajās, jo tās ir noteicošais faktors ES rūpniecības tīkla labai funkcionēšanai.

4.2 Sapir 2003. gada ziņojumā⁽¹⁵⁾ daļēji jau tika ņemti vērā šie mērķi, uzsvāru liekot uz Stabilitātes un izaugsmes pakta saglabāšanu. Attiecībā uz monetāro politiku tika apgalvots, ka vienīgais veids, kā radīt ideālu augsni paredzētajai rūpniecības stratēģijai, ir veikt pasākumus, kas ļauj kontrolēt kredītu izmaksas un nodrošināt ilgtermiņa makroekonomisko stabilitāti.

4.3 Atzinumā par "Ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādņēm (EPVP)" EESK vēlējas ciešāku šo pamatnostādņu integrāciju ar citām Lisabonas programmas iniciatīvām⁽¹⁶⁾.

4.4 Tomēr joprojām saglabājas izteikts līdzsvara trūkums attiecībā uz makroekonomikas politikas izvēli, ko raksturo izteikta koncentrēšanās uz cīņu ar inflāciju un cenu stabilitāti un pārmērīga ECB nosliece ne pārāk elastīgi un dažreiz neizprotami izmantot procentu likmes. Spēcīgas izaugsmes gados (1999.-2000. g.) ECB gandrīz divkāršoja procentu likmes, bet to samazināšana vājas izaugsmes ilgajos gados norisa ārkārtīgi lēni. Elastīga monetārā politika kopā ar mērķtiecīgu nodokļu politiku (disciplīna un publiskās investīcijas) varētu būt ilgtspējīgas un ilgtermiņa izaugsmes pamats ES sistēmā.

4.5 Eiropas Centrālās bankas uzdevums ir uzturēt naudas vērtības stabilitāti un uzraudzīt cenu celšanos. Tomēr šī politika var būt par šķērslī *euro* zonas valstu ekonomikas izaugsmei,

tādējādi negatīvi ietekmējot arī pārējās 15 valstis, kas tiecas uz šo mērķi. No iepriekš teiktā izriet, ka ECB darbība vairāk jāsašķa ar ES makroekonomikas politiku. Skaidrs, ka savos lēmumos ECB jāņem vērā fakts, ka spēcīga valūta pozitīvi ietekmē importu, kurš kļūst izdevīgāks, bet neveicina eksportu.

4.6 Pēdējos mēnešos ir vērojama kaut arī neliela, bet uzmundrinoša ES ekonomikas izaugsme. Šīs izaugsmes pamatā galvenokārt ir eksports uz citiem tirgiem. Tas neapšaubāmi ir pozitīvi, tomēr, lai iekšējā tirgus izaugsme būtu noturīga un strauja, jāveicina arī iekšējais pieprasījums. Algu politika, kas nodrošina dinamiskāku ekonomiku un labākus rezultātus, izvairoties no pārmērīgi zemas inflācijas vai cenu krišanas riska, arī var atbalstīt un palielināt iekšējo pieprasījumu.

5. Ceļā uz labāku un saskaņotu nodokļu politiku

5.1 Saskaņota stratēģija arī nodokļu politikas jomā varētu nodrošināt pasākumus, kas ļauj atbalstīt rūpniecības attīstību un, kopumā ņemot, ES ekonomikas nostiprināšanu. Ja tiek prasīts samazināt administratīvo slogu, kas ir pārmērīgs apgrūtinājums uzņēmumiem, sevišķi MVU, tad ir vēlama noteikumu uzlabošana, tos vienkāršojot, padarot pārredzamus, bet vienlaikus jānodrošina, lai tie tiktu stingri ievēroti. Nodokļu sistēma, kas balstīta uz taisnīgumu un ļauj veikt pārdali atbilstīgi izaugsmes tendencēm, kā arī veicina kohēziju, ir svarīgs izaugsmes, nodarbinātības un ražīguma dzinējspēks.

5.2 Pieaugošas uzņēmumu finansializēšanas⁽¹⁷⁾ parādība var negatīvi ietekmēt rūpniecības un ražošanas nozares. Šādas situācijas sekas ir smāgas gan no ienākumu un labumu sadales aspekta, gan no ekonomiskās attīstības un nodarbinātības aspekta.

5.3 Nepieciešama lielāka pārredzamība un labāki Kopienas noteikumi galvenokārt šādu iemeslu dēļ: 1) finanšu tirgū spekulatīvie fondi ir instrumenti ar augstu riska pakāpi; 2) uzmanība un aizsardzība, kas nepieciešama individuālajiem investoriem, vēl nav pietiekama; 3) efektīvi noteikumi pasargātu gan uzņēmumus, gan finanšu tirgu, kā arī investorus un noguldītājus. Tādēļ ES līmenī ir nepieciešams pārredzams un efektīvs regulējums, lai nodrošinātu to, ka ieguldītāji saņem atbilstīgu un plašu informāciju. Direktīvas par finanšu tirgiem un finanšu instrumentiem pieņemšana ir svarīgs solis ieguldītāju — gan uzņēmumu, gan fizisku personu — aizsardzībā.

⁽¹⁷⁾ Skat. 1. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁵⁾ "An Agenda for a Growing Europe — Making the EU Economic System Deliver", André Sapir un citi, 2003. gada jūlijs.

⁽¹⁶⁾ Skat. EESK atzinumu "Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes un ekonomikas pārvaldība", OV C 324, 30.12.2006., 49. lpp.

5.4 Tātad ES un dalībvalstīm ir vajadzīgi efektīvi instrumenti, kas pasargās to ekonomiku no spekulācijām un rūpniecības uzņēmumu un ekonomikas grupu pārmērīgas finansializēšanas. Tās nepalīdz palielināt vienas vai vairāku valstu bagātību un labklājību, bet reāli apdraud sociālo kohēziju un nodarbinātību.

6. Investēt svarīgās nozarēs

6.1 Nākotnē galvenā nozīme neapšaubāmi būs uzņēmumiem, kas nodarbosies ar augstajām tehnoloģijām, piemēram, alternatīviem enerģijas veidiem, nanotehnoloģijām un biotehnoloģijām, kosmisko aviāciju, aviāciju, multivīdi, telekomunikācijām. Tomēr tās ir nozares ar augstu kapitālietilpību, nevis darbietilpību, un kurām tādēļ tuvākajā nākotnē vajadzēs augsti kvalificētu darbaspēku.

6.2 ES rūpniecības tradicionāli spēcīgajām nozarēm (automāšīnu, mājsaimniecības elektroierīču ražošana u.c.) jāpievieno augstas kvalitātes ražojumu nozares. Līdz ar to ES ekonomikas politikai ar tiešiem un netiešiem instrumentiem jāstimulē lielo ES projektu īstenošana šajās jomās.

6.3 EIB prezidents *Philippe Maystadt* kgs uzstāšanās reizē EESK uzsvēra: "Eiropas Investīciju bankas uzdevums ir atbalstīt ekonomisko un sociālo kohēziju, tāpēc prioritāras būs investīcijas atjaunojamo energoresursu, energoefektivitātes, pētniecības un izstrādes darba, energoapgādes drošības un enerģijas avotu diversifikācijas jomās". Vienlaikus tādu iniciatīvu kā *JASPERS* programmas uzdevums ir transporta tīklu, vides un veselības aizsardzības projektu sagatavošana.

6.4 Ir uzņēmumi ar augstu enerģijas patēriņa līmeni, kuriem ir būtiska nozīme ES rūpniecībā un kuri jāaizstāv Kopienas mērogā, cenšoties panākt koordināciju starp ES valstīm attiecībā uz rūpniecības politikas pasākumiem, kas pieļauj pārejas pasākumus un mērķrisinājumus, tai skaitā nozaru līmeni, lai atbalstītu minētās ES pamatnozares. Tāpēc jāņem vērā galvenie ES izvirzītie mērķi oglekļa dioksīda emisiju samazināšanas jomā, lai cīnītos pret globālo sasilšanu. Šie mērķi rada iespēju apvienot iekšējā tirgus izaugsmes nepieciešamību ar notiekošajām klimata pārmaiņām. Saskaņā ar šiem mērķiem ES starptautiskajās

sarunās jāuzņemas centrālā loma sakarā ar Kioto protokola ievērošanu un nesenās REACH regulas saglabāšanu.

6.5 Dažās ražošanas nozarēs notiek plaša uzņēmumu pārvietošana, kas rada pamatotas bažas. Jāveic visi pasākumi, lai ražotņu slēgšana būtu iespējami mazāk traumējoša darba ņēmējiem un attiecīgo reģionu labklājībai. Seku mazināšana nedrīkst būt vienīgā atbilde. Par pastāvīgu mērķi jāizvirza arī uzņēmumu un darba ņēmēju pārkvalifikācija ar tālākizglītības palīdzību, lai būtu iespējams palikt darba tirgū, pateicoties profesionālajām iemaņām.

7. Teritoriālā politika

7.1 Lai visa Kopienas teritorija attīstītos līdzsvaroti, arī ES līmenī ir jānodrošina uzņēmumi, lai to investīcijas nebūtu vienkārši aizvietojošas, bet gan papildinošas nolūkā paplašināt to produkcijas lietotāju grupu un reāli gūt labumu no iekšējā tirgus priekšrocībām, kurā ir iekļautas arī jaunās dalībvalstis. ES rūpniecības struktūru raksturo veiksmīgas jomas un nozares. Šis modelis nav novecojis un var būt konkurētspējīgs arī nākotnē, sevišķi dažās specifiskās ražošanas nozarēs.

7.2 Komisija ⁽¹⁸⁾ pati uzsvēra pastāvošās "rūpniecības lomas samazināšanās (deindustrializācijas)" un "uzņēmumu pārvietošanas" tendences, kas daļēji ir savstarpēji saistītas parādības. Nav šaubu, ka pēdējās desmitgadēs ES ekonomikā notikušas milzīgas pārmaiņas: ražošanas daļa ES ekonomikā samazinājās no 30 % 1970. gadā uz 18 % 2001. gadā, vienlaicīgi strauji augot pakalpojumu nozarei — no 52 % uz 71 %. Uzņēmumu pārvietošana īpaši skar ražošanu, kas maz izmanto tehnoloģijas, bet ir darbietilpīga. Tomēr viens no patiesiem riskiem ir tas, ka ārpus ES robežām var tikt pārvietota (un tas jau notiek) arī pētniecība un izstrāde. Jaunākie dati par rūpniecības pasūtījumiem, ko 2007. gada aprīļa beigās publicēja *Eurostat*, ir satraucoši ⁽¹⁹⁾.

7.3 Ražošana vienmēr bija un arī turpmāk būs ES ekonomikas pamatu pamats. Daudzas nozares, ieskaitot pakalpojumus, ir atkarīgas no stipras rūpnieciskās bāzes. Atteikties no tās būtu nepareizi, jo tur ir milzīgs potenciāls un daudzas stiprās puses ⁽²⁰⁾. Laikā, kad notiek dažu darbietilpīgu rūpniecības nozaru pārvietošana ārpus Eiropas Savienības, ir svarīgi, lai spēcīgs rūpnieciskās ražošanas kodols, kas veido mūsu ekonomikas augstu pievienoto vērtību, paliktu uz mūsu kontinenta.

⁽¹⁸⁾ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam "Daži svarīgākie jautājumi Eiropas konkurētspējā — ceļā uz integrētu pieeju", COM (2003) 704.

⁽¹⁹⁾ *Eurostat News Release* 56/2007, 2007. gada 24. aprīlis.

⁽²⁰⁾ Stipras un vitālas Eiropas rūpniecības nozares būtisko nozīmi Komisija apstiprināja paziņojumā "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: Politikas pamats ES apstrādes rūpniecības stiprināšanai — ceļā uz integrētu pieeju rūpniecības politikai", COM(2005) 474 galīgā redakcija, 2005. gada 5. oktobrī, un EESK atzinumā par minēto paziņojumu, OV C 185, 8.8.2006., 80. lpp.

7.4 Ja pavēro, kādi ir pasaules mēroga uzņēmumi ar vislielāko apgrozījumu, tad kļūst acīmredzama rūpniecības noturīgā pozīcija ekonomikā. Turklāt arī pakalpojumu nozares, kas attīstās un turpinās attīstīties, savu dinamismu un novatorismu aizgūst no “ražošanas pakalpojumiem” ⁽²¹⁾.

7.5 Pēdējo gadu laikā Eiropas Komisija uzņēmas dažādas saistības rūpniecības nozaru atbalstam. Kā piemēru minēsim divas. Autobiļu rūpniecība, tradicionāli spēcīga ES rūpniecības nozare, kas veido 3 % no ES IKP un 7 % no nodarbinātības ražošanā, nesen piesaistīja Komisijas uzmanību. Publicējot paziņojumu “CARS 21” ⁽²²⁾, Komisija vēlējas izveidot vispārēju ES autobiļu rūpniecības stratēģiju ar mērķi ilgtermiņā uzturēt autobiļu ražošanu par patērētājiem izdevīgām cenām. Dokumenti aptver dažādus aspektus, piemēram, administratīvo izdevumu samazināšanu, vides ilgtspēju, ceļu drošību, tirdzniecību (arī ārējos tirgos) un pētniecību. Šķiet, Komisija apzinājās faktu, ka autobiļu rūpniecība un ar to saistītās jomas ieņem centrālo vietu ES ekonomikā, un līdz ar to tai ir nepieciešami instrumenti, kas ievirzītu tās attīstību, paredzot ES mēroga koordināciju.

7.6 Cita nozare, kurā ES iestādes nāca klajā ar *ad hoc* iniciatīvām, ir tekstilrūpniecība — sevišķi trausla nozare, jo ievērojami pakļauta starptautiskās konkurences ietekmei. Padome jau 2003. gada 27. novembra sanāsmē par konkurences jautājumiem uzsvēra, ka Kopienas mērogā ir svarīgi nodrošināt efektīvu politikas jomu mijiedarbību, sevišķi ar pētniecības, jauninājumu, apmācības pasākumu un intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības starpniecību. Komisija 2004. gada sākumā izveidoja augsta līmeņa darba grupu tekstilrūpniecības un apģērbu rūpniecības nozarēm, kuras uzdevums bija izstrādāt ieteikumus par virkni konkrētu iniciatīvu reģionālā, valsts un ES mērogā ⁽²³⁾.

7.7 Turklāt Komisija 2003. gada novembrī uzsāka ES izaugsmes iniciatīvu, kuras mērķis ir paātrināt ES ekonomikas atveseļošanu. Izaugsmes iniciatīvā ietilpst “Quick Start” programma ar publisko un privāto investīciju projektiem infrastruktūrās, tīklos (*networks*) un izglītībā un apmācībā, lai sadarbībā ar Eiropas Investīciju banku veicinātu publiskā un privātā

sektora partnerību. Šo projektu vajadzētu atbalstīt, sevišķi ņemot vērā ekonomiskos, sociālos un vides aizsardzības mērķus, kurus Eiropas Savienība ir izvirzījusi pēdējo gadu laikā.

7.8 Eiropas Sociālo fonds ir viens no instrumentiem, kura uzdevums ir nodrošināt pārstrukturizēšanu nozarēs, kuras ir skārušas strukturālas pārmaiņas. Tas ir galvenokārt paredzēts aktīvai nodarbinātības, apmācības un piekļuves darba tirgum politikai. Eiropas Reģionālās attīstības fonds atbalsta konkurētspēju, liekot uzsvāru uz pētniecību, jauninājumiem, izglītību un infrastruktūrām. Struktūrfondu darbība sasniegs savu mērķi, ja sociālās un ekonomikas jomas dalībnieki būs atbilstoši iesaistīti plānošanā saskaņā ar partnerības principu.

8. Pētniecība un izstrāde

8.1 Pierādīts, ka pētniecība un izstrāde ir patiens ekonomikas izaugsmes un rūpniecības stratēģiju *condicio sine qua non* (obligāts nosacījums). Eiropas Savienības iestādes veic lielu darbu, lai izplatītu, veicinātu, uzlabotu rezultātus un investīcijas jauninājumu jomā, un tās ir vienprātīgas, ka šiem aspektiem jāpiešķir īpaši būtiska nozīme.

8.2 Lisabonas programmā visām dalībvalstīm ir paredzēts mērķis — pētniecībā un izstrādē ieguldīt 3 % no IKP. Šis uz nākotni vērstais mērķis šodien šķiet ļoti tāls, un pēdējos gados ir novērots, ka valstis, kuras tradicionāli ir vienmēr investējušas, to turpina darīt, savukārt citas nav palielinājušas savas investīcijas, kā tas bija gaidāms ⁽²⁴⁾. *Ad hoc* nodokļu pasākumi var arī izpausties kā pamudinājums veikt investīcijas pētniecībā un izstrādē.

8.3 Kā tas ir pastiprināti uzsvērts *Sapir* ziņojumā, Eiropas Savienības investīciju apjoms pētniecībā un izstrādē būtiski atšķiras no Amerikas Savienoto Valstu investīcijām. Atšķirība nav vienīgi resursos, ko publiskais un privātais sektors novirzījis pētniecībai un izstrādei. Eiropas Savienībā, salīdzinot ar ASV, ir mazāk pētnieku, mazāk zinātnisku publikāciju, mazāka līdzdalība starptautiskajā tirdzniecībā ar augstās tehnoloģijas precēm, tiek reģistrēts mazāks patentu skaits un rodas mazāks skaits veiksmīgu uzņēmumu (tā saucamais *start-up*) ⁽²⁵⁾.

⁽²¹⁾ Par ražošanas pakalpojumu nozīmi un to mijiedarbību ar ES apstrādes rūpniecību skat. EESK atzinumu “Pakalpojumi un Eiropas ražošanas nozares: mijiedarbība un ietekme uz nodarbinātību, konkurētspēju un ražīgumu”, OV C 318, 23.12.2006., 26. lpp.

⁽²²⁾ Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam “Konkurētspējīgas autobūves nozares tiesiskais regulējums 21. gadsimtam — Komisijas nostāja attiecībā uz augsta līmeņa darba grupas CARS 21 nobeiguma ziņojumu — Ieguldījums ES stratēģijā izaugsmei un nodarbinātībai”, COM(2007) 22 galīgā redakcija.

⁽²³⁾ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Tekstilpreču un apģērbu nozare pēc 2005. gada — Augsta līmeņa grupas ieteikumi tekstilpreču un apģērbu nozares jomā”, COM(2004) 668 galīgā redakcija.

⁽²⁴⁾ Skat. EESK Lisabonas grupas darbus, īpaši 2007. gada 15. februāra Rezolūciju “Lisabonas atjaunotās stratēģijas īstenošana”, CESE 298/2007.

⁽²⁵⁾ COM(2006) 728 galīgā redakcija.

8.4 Zaļajā grāmatā "Eiropas Pētniecības telpa: jaunas perspektīvas" ⁽²⁶⁾ Komisija ierosināja stratēģiju, lai pārvarētu šķēršļus, kas radušies attiecībā uz Kopienas patentu. Tiek izstrādātas iniciatīvas, lai atbalstītu "vadošo" tirgu rašanos daudzsoļosās, tehnoloģiski ietilpīgās nozarēs.

8.5 Kopienas pētniecības pamatprogrammas un konkurētspējas un inovācijas pamatprogrammas sakarā vairāk nekā jebkad ir nepieciešams izveidot koordinācijas kontaktiestādi, jo īpaši saistībā ar stratēģijām rūpniecības jomā.

8.6 Atbalsts pētniecībai vēl joprojām ir galvenokārt valstu pārziņā, bet ir arī pretēji piemēri, kas ir veiksmīgi: konsorciju *Airbus* un kopuzņēmumu *STMicroelectronics* vairums ekonomistu uzskata par veiksmīgiem ES vadošiem uzņēmumiem. Tie ir reti pārnacionālas koordinācijas piemēri, kas liecina par konkurētspēju pasaules mērogā tehnoloģiski sarežģītās nozarēs. Inovācijas fonds varētu kalpot ES rūpniecības konsorciju veidošanai, atvieglojot pozitīvas, pārnacionālas pieredzes paplašināšanos.

8.7 Vēlamajai rūpniecības struktūrai, lai tā varētu darboties, ir nepieciešams tīkls, un pirmām kārtām Eiropas tīkls. Tāad mērķim jābūt uzlabot un konsolidēt materiālās infrastruktūras, piemēram, transporta, IT, ostu, transporta koridoru, gaisa

pārvadātāju tīklus, kā arī nemateriālās infrastruktūras, kuru nozīmi nevar atstāt otrajā plānā, sevišķi ilgtermiņā, liekot uzsvāru uz apmācību un koordināciju starp universitātēm un pētniecības centriem.

8.8 Šajā situācijā ir nepieciešama cieša saikne starp akadēmiskajām un pētniecības aprindām un uzņēmējiem. Tādēļ ir nepieciešama stratēģiska pieeja, kas nodrošinātu studentiem nepieciešamās iemaņas darba dzīves uzsākšanai. Turklāt būs nepieciešamas publiskās un privātās investīcijas, jo arvien vairāk attīstās izcilības centri, kas saiknē ar universitātēm, veido labvēlīgu vidi nākotnes uzņēmējdarbībai.

8.9 Turklāt jāatgādina, ka Eiropas Savienības Septītajā pētniecības pamatprogrammā no 2007. gada līdz 2013. gadam ⁽²⁷⁾ ir palielināts budžets un īpaša uzmanība ir pievērsta maziem un vidējiem uzņēmumiem, piešķirot 1,3 miljardus *euro*:

- mazu novatorisku uzņēmumu grupu atbalstam, lai risinātu kopīgas tehnoloģiskas problēmas,
- MVU pētniecības un izstrādes darbības finansēšanai 75 % apmērā (salīdzinot ar 50 % Sestajā pamatprogrammā),
- MVU atbalsta attīstīšanai un koordinēšanai valsts mērogā.

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ COM(2007) 161 galīgā redakcija.

⁽²⁷⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammas izveidi (no 2007. līdz 2013. gadam)", OV C 65, 17.3.2006., 22. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu

- **“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai — Dalībvalstu tiešo nodokļu sistēmu koordinēšana iekšējā tirgū”**
- **“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai — Nodokļu režīms attiecībā uz zaudējumiem pārrobežu situācijās”**
- **“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai — Aplikšana ar nodokļiem izceļojot un nepieciešamība koordinēt dalībvalstu nodokļu politiku”**

COM(2006) 823 galīgā redakcija un par tematu

COM(2006) 824 galīgā redakcija — {SEK(2006) 1690}, un par tematu

COM(2006) 825 galīgā redakcija

(2008/C 10/25)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2006. gada 19. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minētiem tematiem.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 4. septembrī. Ziņotājs — Lars Nyberg kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 438. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 26. un 27. septembrī (26. septembra sēdē), ar 168 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un secinājumi

1.1 Attiecībā uz nodokļu uzlikšanas jomā un iekšējā tirgū veicamā darba mērķiem un ievirzi Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka ar koordinācijas un dalībvalstu savstarpējas sadarbības palīdzību iespējams sasniegt nodokļu politikas mērķus un aizsargāt nodokļa bāzi. Tādējādi iespējams arī samazināt atbilstības izmaksas un novērst tādas šķēršļus kā diskriminācija un nodokļu dubultā uzlikšana.

1.2 Minētajos Komisijas paziņojumos ir izvēlēti piesardzīgi formulējumi, piemēram, “Komisija ierosina” un “Komisija ierosina tuvākajā laikā pārskatīt” utt. EESK uzskata, ka Komisijas ierosinātie pasākumi ir nodokļu jomā īstenojamas darba programmas loģiska sastāvdaļa. Minētie ierosinājumi attiecas uz pārrobežu darbības problemātiskām jomām.

1.3 Tomēr Komisijas piesardzīgā pieeja rada grūtības lasītājam. Dažādu situāciju apraksti ir ļoti īsi un arī tiem juridiskās situācijas skaidrojumiem, kas ir sniegti, nepieciešami precizējumi. Tādēļ atbildes reakcija uz Komisijas paziņojumos paustajām idejām var izpausties drīzāk kā to pamatā esošo principu novērtējums, nevis kā konkrēta nostāja. Diskusijās ar Komisijas pārstāvjiem noskaidrots, ka minētie paziņojumi drīzāk jāuztver kā atskaite par Komisijā notiekošu plašāku darbu.

1.4 Attiecībā uz zaudējumu atlidzināšanu pāri robežām Komisija pauž viedokli, ka iekšzemes regulējuma attiecināšana arī uz pārrobežu situācijām nav ideāls risinājums, tomēr uzskatāma par uzlabojumu. Tomēr juridiskā ziņā un tautsaimniecības aspektā tā ir ļoti apšaubāma, jo praksē ar ārzemju uzņēmumu

starpniecību citas valsts teritorijā tiktu piemērots šādu uzņēmumu izcelsmes valsts regulējums. Dažādās ar uzņēmumu zaudējumu atlidzināšanu pāri robežām saistītās juridiskās un saimnieciskās problēmas ilgtermiņā būtu iespējams atrisināt, ieviešot kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB). Tā kā Komisija pie šā jautājuma strādā īpašā darba grupā, kurā iekļauti arī dalībvalstu pārstāvji, Komisijai minētajā darba grupā būtu jācenšas ātri atrast risinājumu un, pamatojoties uz šajā atzinumā apspriestajiem paziņojumiem, vairāk jāpievēršas pārējām problēmām.

1.5 Komisijas veiktajā analizē mēģināts atrisināt problēmu, kaut arī vismaz šajā atzinumā apspriestajā paziņojumā nav analizēts tās apmērs un faktiskās sekas, kas rastas, ja būtu tiesības zaudējumus nodot pāri robežām. Komisijas argumentācijā turklāt nav pievērsts pietiekami daudz uzmanības iespējai zaudējumus pārcelt uz nākotni. Vairumā gadījumu ne vienmēr ir vajadzība veikt zaudējumu pārnesanu uz citām valstīm.

1.6 Attiecībā uz uzņēmumu nerealizētas peļņas pārnesanu uz citām dalībvalstīm nav iespējams pamatojumam izmantot tikai vienu atsevišķu gadījumu, kas ir saistīts ar fizisku personu peļņas pārnesanu. Noteikums par to, ka ar rezidences maiņas nodokli nedrīkst aplikāt kapitālu, kam ir nerealizēta peļņa, ir par iemeslu augstām prasībām pret informāciju. Nodokļu iestādēm sadarbīties, būtu jāspēj nodrošināt tas, ka abas valstis saņem likumīgo, sev pienākošos nodokļa daļu, kad tā ar laiku jāsāk maksāt. Dažus pārnestos aktīvus, piemēram, nemateriālos aktīvus, nekad neatsavina vai arī vienkārši iztērē. Komisijas dokumentā šādi gadījumi aprakstīti neskaidri.

1.7 Vispārīgi izsakoties, ir svarīgi paplašināt sadarbību un koordināciju uzņēmumu ienākuma nodokļa jomā. Tajā pašā laikā subsidiaritātes principa dēļ jārespektē dalībvalstu tiesības nodokļu jomā pastāvīgi pieņemt lēmumus saskaņā ar vietējiem apstākļiem.

2. Ievads

2.1 Komisija 2006. gada 19. decembrī publicēja trīs paziņojumus par dalībvalstu nodokļu politikas koordinēšanu. Viens no minētajiem paziņojumiem ir vispārīgs, bet abos pārējos apspriestas konkrētas problēmas — zaudējumi pārrobežu situācijās un rezidences maiņas nodoklis. Paziņojumu mērķis ir nevis ierosināt valsts nodokļu sistēmu saskaņošanu, bet gan uzlabot to mijiedarbību.

2.2 Kaut arī paziņojumi attiecināti uz tiešo nodokļu sistēmām, tajos apspriesta gandrīz vienīgi uzņēmumu aplikšana ar nodokļiem. Minētos paziņojumus publicēja, lai mēģinātu ātri atrast risinājumus problēmām, kas saistītas ar pārrobežu uzņēmējdarbību un kuru risinājums ilgākam laikposmam ir kopējā konsolidētā uzņēmumu ienākuma nodokļa bāze (KKUINB), kā arī lai risinātu tās problēmas, kas varētu saglabāties pēc šādas nodokļa bāzes ieviešanas.

2.3 EESK ir paudusi pozitīvu attieksmi pret KKUINB ieviešanu un minējusi vairākus principus, kas būtu jāpieņem, ja šāda bāze tiks ieviesta (¹).

2.4 Komisija ir skaidri norādījusi, ka diskusijas un priekšlikumi ir ne tikai par to, kā novērst diskriminējošus šķēršļus uzņēmumiem un risku, ka varētu notikt nodokļu dubultā uzlikšana, bet arī par to, ka jādod iespēja dalībvalstīm aizsargāt to nodokļa bāzi.

3. Dalībvalstu tiešo nodokļu sistēmu koordinēšana iekšējā tirgū, COM(2006) 823 galīgā redakcija

3.1 Komisija uzskata, ka nodokļu sistēmas jākoordinē tāpēc, lai novērstu diskrimināciju un nodokļu dubulto uzlikšanu, nepieļautu to, ka nodokļi netiek uzlikti, un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, kā arī lai samazinātu tādu uzņēmumu un fizisku personu izdevumus, kuri darbojas vairākās nodokļu sistēmās. Ja divas nodokļu sistēmas kādā aspektā ir nesaderīgas, to parasti risina ar divpusēju līgumu palīdzību. Kā alternatīva šādiem līgumiem ir izveidotas tiesvedības procedūras, ko izmanto, lai noskaidrotu, vai noteikumi atbilst Kopienas tiesībām. Paziņojumā norādīts, ka pie tādiem dalībvalstu noteikumu aspektiem, kas var būt pretrunā ar Kopienas tiesībām, cita starpā pieskaitāmi tie, kuri attiecas uz rezidences maiņas nodokli, no dividendēm ieturamo nodokli, grupu aplikšanu ar nodokļiem saistībā ar zaudējumu segšanu un filiāļu aplikšanu ar nodokļiem.

3.2 Eiropas Kopienų Tiesas prakse nepārtraukti attīstās. Parasti tiek izskatīti specifiski gadījumi, un lietas reti iespējams interpretēt vispārīgi. Komisija uzskata, ka nepieciešamas vadlīnijas, kā Tiesas praksi interpretēt vispārīgāk. Ar vairāku minē-

tajos paziņojumos ierosinātu iniciatīvu palīdzību Komisija vēlas palīdzēt dalībvalstīm atrast koordinētus risinājumus.

3.3 Komisijai svarīgs mērķis ir novērst nodokļu dubulto uzlikšanu, kas var apgrūtināt pārrobežu darbību. Lai nepieļautu nodokļu neuzlikšanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, Komisija ierosina pievērsties Tiesas praksei darba grupā, kurā piedalītos arī dalībvalstu pārstāvji. Šo jomu regulējošie noteikumi atšķiras, turklāt tie jāpieņem 27 atšķirīgās administratīvajās sistēmās. Komisija ierosina izpētīt, kā iespējams uzlabot dalībvalstu administratīvo sadarbību.

3.4 Komisija ir norādījusi arī turpmāko paziņojumu tematus, piemēram, pasākumi, lai novērstu izvairīšanos no nodokļiem, parāda un pašu kapitāla definīcija un arbitražas procedūras piemērošana gadījumos, kad dalībvalstīm rodas savstarpēji strīdi nodokļu jomā.

Piezīmes

3.5 Piezīmēs par trim minētajiem Komisijas paziņojumiem EESK vēlas atkārtoti paust atbalstu kopējā konsolidētā uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzes (KKUINB) izveidei. Viens no attiecīgā EESK atzinuma pamatprincipiem ir tāds, ka nolūkā panākt KKUINB pilnīgu efektivitāti tai jābūt obligātai. Tikuši pausti politiski iebildumi pret KKUINB izstrādi. Komiteja tomēr uzskata, ka nav iemesla apšaubīt mēģinājumus izveidot šādu nodokļa bāzi. Tā ir nepieciešama, lai iekšējais tirgus spētu funkcionēt ilgākā laikposmā. Ar šādas nodokļa bāzes palīdzību arī būtu vieglāk īstenot Komisijas paziņojumos sniegtos ierosinājumus. Protams, ka var būt atšķirīgi viedokļi par to, kā šāda nodokļa bāze būtu jāveido. Diskusijai par šo jautājumu jāatsākas, kad iesniegts konkrēts priekšlikums.

3.5.1 EESK atzinumā par KKUINB norādīts, ka būtu vēlams pakāpeniski iesniegt tādus priekšlikumus, kurus iespējams īstenot jau pirms galvenā priekšlikuma izstrādes pabeigšanas. Komiteja minētos Komisijas paziņojumus uzskata par šāda darba sākumu.

3.6 Komisijas paziņojumā izvēlēti ļoti piesardzīgi formulējumi: "Komisija ierosina laist klajā vairākus priekšlikumus [...]", "Komisija ierosina tuvākajā nākotnē pārskatīt šo jomu kopā ar dalībvalstīm darba grupā [...]", "vēlams izpētīt vispārīgāk to, kā pārrobežu atbilstības izmaksas varētu samazināt [...]". Ņemot vērā pirmām kārtām finanšu ministru negatīvo attieksmi, ir saprotams, kādēļ Komisijas pieeja nodokļu jomā ir piesardzīga. Ja politiķi nav gatavi konstruktīvi strādāt, lai nodrošinātu sadarbību, koordināciju un vajadzības gadījumā arī saskaņošanu (pirmām kārtām saistībā ar KKUINB), Eiropas Kopienų Tiesa arī turpmāk būs tā iestāde, kas nosaka, kā savstarpēji savietojamas dažādu dalībvalstu nodokļu sistēmas.

3.7 EESK uzskata, ka Komisijas ierosinātie pasākumi ir nodokļu jomā īstenojamas darba programmas loģiska sastāvdaļa. Minētie ierosinājumi attiecas uz pārrobežu darbības problemātiskām jomām. Svarīgi, lai Komisijas turpmākajos priekšlikumos būtu sniegta informācija par to, kāda varētu būt to nozīme Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanā.

(¹) EESK atzinums par tematu "Kopējās konsolidētais uzņēmumu nodokļu bāzes izveidošana ES", OVC 88, 4.11.2006., 48. lpp.

3.8 Šajā atzinuma nodaļā apspriestajā paziņojumā un abos pārējos paziņojumos analizētas galvenokārt problēmas, kas saistītas ar uzņēmumu pārrobežu darbību. Uz fiziskām personām attiecas tikai paziņojums par rezidences maiņas nodokli. EESK uzskata, ka ir pareizi diskusijās par iekšējo tirgu un aplikšanu ar nodokļiem galveno uzmanību pievērst uzņēmumiem.

3.9 Kad uzņēmums apsver, vai sākt darbību citā valstī, ļoti nepieciešama ir informācija par attiecīgās valsts nodokļu sistēmu. Vajadzīgs, lai informācija būtu pārredzamāka un vieglāk pieejama. Komisija varētu uzņemties svarīgu uzdevumu, proti, nodrošināt saikni ar dalībvalstu nodokļu iestādēm un to rīcībā esošo informāciju. Šajā ziņā par piemēru varētu uzskatīt Komisijas lomu, ko tā uzņēmusies saistībā ar informācijas sniegšanu par konkurences politiku.

3.10 Uzņēmējdarbības nodokļu jomā sadarbība un koordinācija ir ļoti vajadzīga. Kaut arī Komisijas paziņojumā runāts par sadarbību un koordināciju, daži no izmantotajiem argumentiem ir tādi, kas praksē varētu novest pie piespiedu atteikšanās no valsts neatkarības nodokļu jomā. Turpmākajos konkrētajos priekšlikumos no tā vajadzētu izvairīties.

4. Nodokļu režīms attiecībā uz zaudējumiem pārrobežu situācijās, COM(2006) 824 galīgā redakcija

4.1 Uzņēmuma vai uzņēmumu grupu zaudējumu kompensēšana pārrobežu situācijās tiek veikta, balstoties galvenokārt uz Eiropas Kopienų Tiesas spriedumu lietā *Marks & Spencer*. Ja netiek dota iespēja veikt pārrobežu zaudējumu segšanu, var rasties situācija, ka vairākās valstīs strādājošus uzņēmumus aplik ar lielākiem nodokļiem nekā tādus uzņēmumus, kas darbojas tikai vienā valstī. Ar KUIINB palīdzību būtu iespējams atrisināt šo problēmu, kas rodas vairākās valstīs strādājošiem uzņēmumiem. Kamēr šāda nodokļa bāze nav ieviesta, Komisija ierosina vairākas metodes, kā veikt pārrobežu zaudējumu segšanu mātessabiedrībā par meitassabiedrības cīstiem zaudējumiem, kā arī uzņēmumā, kuram ir pastāvīgi uzņēmumi vai filiāles citās valstīs.

4.2 Tā kā dažādu dalībvalstu noteikumi atšķiras, nav iespējams vispārīgi aprakstīt stāvokli ES.

4.3 Uzņēmumiem, kuriem ir vairākas struktūrvienības vienā un tajā pašā valstī, vienmēr ir iespēja segt zaudējumus starp struktūrvienībām. Paziņojumā iekļautajā shēmā norādīts, ka pārrobežu zaudējumu segšana vairumā gadījumu ir iespējama, tomēr ne starp visām dalībvalstīm. Eiropas Kopienų Tiesa ir nolēmusi, ka gan uzņēmumiem, kam ir vairākas daļas vienā valstī, gan vairākās valstīs strādājošiem uzņēmumiem jāpiemēro vienādi noteikumi. Tādēļ Komisija uzskata, ka zaudējumu segšana izriet no dibinājumbīvības.

4.4 Vairumā dalībvalstu uzņēmumu grupām (mātessabiedrība un meitassabiedrība) ir iespēja segt iekšzemes zaudējumus. Ja uzņēmumam ir meitassabiedrības citās valstīs, zaudējumu segšana iespējama tikai uzņēmuma gadījumos. Šāds gadījums tika izskatīts lietā *Marks and Spencer*. Tiesa nolēma, ka mātessabied-

rība zaudējumus drīkst kompensēt tikai tad, ja ir izsmeltas visas iespējas tos ņemt vērā tajā valstī, kurā strādā meitassabiedrība. Zaudējumu kompensēšana drīkst notikt vienīgi vertikāli augšupejošā veidā, proti, to dara mātessabiedrība. Turklāt tā ir pieļaujama tikai kā pagaidu risinājums.

4.4.1 Uzņēmumu grupā ietilpstoši uzņēmumi juridiskā ziņā ir atsevišķas vienības, un tos aplik ar nodokļiem katru atsevišķi. Tomēr 19 dalībvalstīs ir ieviesušas iekšzemes sistēmu grupu aplikšanai ar nodokļiem. Vairumā dalībvalstu grupām atļauts apkopot nodokļus kā vienam veselumam, bet dažās ir iespēja tikai segt zaudējumus. Protams, ka attiecībā uz pārrobežu zaudējumu segšanu vajadzīgi īpaši noteikumi, jo uzņēmumu rezultāti jāaplik ar nodokļiem atbilstīgi atšķirīgām sistēmām. Minētie noteikumi dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgi. Ar KUIINB palīdzību būtu iespējams atrisināt visas šāda veida problēmas, kas rodas vairākās valstīs strādājošiem uzņēmumiem. Komisijas mērķis ir ieviest ierobežotam laika posmam paredzētus kopējus risinājumus attiecībā uz pārrobežu zaudējumu segšanu uzņēmumu grupās.

Piezīmes

4.5 Paziņojums ir par zaudējumu segšanu, tomēr pašsaprotamu iemeslu dēļ izklāsta izejas punkts ir peļņas aplikšana ar nodokļiem. Labākais risinājums būtu arī formas ziņā skaidri apspriest gan zaudējumu segšanu, gan peļņas aplikšanu ar nodokļiem vienā un tajā pašā dokumentā. Zaudējumu segšanu nav iespējams analizēt atsevišķi no peļņas aplikšanas ar nodokļiem. Tā kā Komisija galveno uzmanību veltījusi iespējai pārnest zaudējumus, nav sīkāk apspriests otrs deficīta finansēšanas veids — "ieguldījumi grupas ietvaros". Ja tiek dota iespēja "ieguldījumus grupas ietvaros" veikt pirms peļņas nodokļa nomaksas, nodokļu jomā rodas tādas pašas sekas, kā pārnēsot zaudējumus.

4.6 Argumentācija, ka vienādi noteikumi jāpiemēro gan vairākās valstīs strādājošiem uzņēmumiem, gan tādiem uzņēmumiem, kam ir vairākas daļas vienā valstī, problēmu atspoguļo tikai daļēji. Komisija vēlas, lai būtu vienlīdzīga attieksme pret visiem uzņēmumiem, kas veic pārrobežu darbību. Tā kā zaudējumu segšanas noteikumi dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgi, rodas jaunas atšķirības starp uzņēmumiem. Ja uzņēmums ir no valsts, kurā pārrobežu zaudējumu segšana ir atļauta, un ja tas drīkst piemērot šādus noteikumus valstī, kur zaudējumu segšana starp mātessabiedrību un meitassabiedrību nav atļauta, rodas atšķirība starp vietējiem un ārzemju uzņēmumiem. Kamēr regulējums atšķiras, iespējams nevis panākt visu trīs veidu uzņēmumu vienlīdzību, bet gan to tikai "pārnēsot". Tādējādi regulējumā noteiktā vienlīdzība, kas agrāk pastāvēja starp visiem vienā valstī strādājošiem uzņēmumiem, kļūst par visu no vienas un tās pašas valsts nākušo uzņēmumu vienlīdzību neatkarīgi no tā, kur tie veic uzņēmējdarbību. Citiem vārdiem izsakoties, ar meitassabiedrību vai filiāļu starpniecību no vienas valsts uz citu tiek "pārvietoti" noteikumi attiecībā uz zaudējumu pārnesšanu. Tas nav pieņemami. Citiem vārdiem runājot, Komisijas veiktajā analizē nav ņemtas vērā sekas, kas var rasties pārrobežu darbību neveicošiem uzņēmumiem.

4.6.1 Komisija pauž viedokli, ka iekšzemes regulējuma attiecināšana arī uz pārrobežu situācijām nav ideāls risinājums, tomēr uzskatāma par uzlabojumu. Tomēr juridiskā ziņā un tautsaimniecības aspektā tā ir ļoti apšaubāma, jo praksē ar ārvalstu uzņēmumu starpniecību citas valsts teritorijā tiktu piemērots šādu uzņēmumu izcelsmes valsts regulējums. Komiteja uzskata, ka no Komisijas aprakstītajām negatīvajām sekām, kas rodas tad, ja pārrobežu zaudējumu segšana nav iespējama, visnopietnākās ir grūtības izveidot uzņēmumu. Zaudējumi parasti rodas uzņēmējdarbības sākumposmā. Šajā posmā tomēr nav iespējas zaudējumus kompensēt ar uzņēmuma izcelsmes valstī gūtu peļņu. Tas atbaida no uzņēmumu dibināšanas citās valstīs. Turklāt šādus sākotnējus izdevumus segt visgrūtāk ir maziem un vidējiem uzņēmumiem. Protams, ka minētās problēmas rodas arī vietējiem uzņēmumiem un nav raksturīgas tikai ārvalstīs izveidotiem uzņēmumiem.

4.7 Komisijas argumentācijā turklāt nav pievērsts pietiekami daudz uzmanības iespējai zaudējumus pārcelt uz nākotni. Vairumā gadījumu ne vienmēr ir vajadzība veikt zaudējumu pārvešanu uz citām valstīm. Atšķirība starp zaudējumu atlīdzināšanu, tos pārceļot uz nākotni un vienā valstī, un zaudējumu atlīdzināšanu starp vairākām valstīm izpaužas laika aspektā. Zaudējumus atlīdzinot pāri robežām ir iespējams tos uzreiz kompensēt ar peļņu. Rodas jautājums, vai grūtības izveidot īpašus risinājumus, kas vajadzīgi, lai ES ieviestu zaudējumu atlīdzināšanu pāri robežām, atsvēr ar zaudējumu atlīdzināšanu uzreiz, proti, gadā, kad zaudējumi radušies, saistītās priekšrocības. Zaudējumu finansēšanas pagaidu risinājums var būt uz zināmu laiku veikti "ieguldījumi grupas ietvaros". Problēma, kuru Komisija mēģina atrisināt, varbūt nav tik liela, kā šķiet. Komisijai savā analizē būtu jāpievēršas gan zaudējumu atlīdzināšanai pāri robežām, gan zaudējumu pārvešanai uz nākotni kā divām pārrobežu darbību veicošu uzņēmumu izvēles iespējām, nevis jāvelta galvenā uzmanība tikai vienai no abām metodēm.

4.8 Turklāt — vismaz minētajā Komisijas atzinumā — nav analizēts problēmas mērogs un tas, kādas varētu būt faktiskās sekas, ja tiktu dotas tiesības pārnest zaudējumus uz citām valstīm. Pirms tiek pieņemts lēmums par to, vai atļaut zaudējumu pārvešanu uz citām valstīm, šāda analīze ir ļoti nepieciešama.

4.9 Komisijas veiktajā juridiskās situācijas analizē secināts, ka zaudējumu atlīdzināšana jāatļauj tādēļ, ka jānodrošina dibinājumbīvība citās dalībvalstīs strādājošiem pastāvīgiem uzņēmumiem vai filiālēm, tomēr nav norādīts, vai šādai atļaujai jābūt laika ziņā ierobežotai. Šķiet, ka pašlaik ir iespējama tikai zaudējumu pagaidu atlīdzināšana. Tāpēc būtu skaidri jānorāda, ka Komisija iesaka tieši šo risinājumu.

4.10 Komisija vēlas saistībā ar lietu *Marks and Spencer* noteiktos ierobežojumus izmantot kā pamatnostādnes turpmākajiem priekšlikumiem attiecībā uz veicamiem pasākumiem.

EESK uzskata, ka turpmākie priekšlikumi jāizstrādā tā, lai pēc iespējas samazinātu risku, ka iespēju atlīdzināt zaudējumus izmanto, lai izvairītos no nodokļu maksāšanas.

4.11 Komisija agrāk ir iesniegusi vairākus priekšlikumus, kuros paredzēts atļaut zaudējumu segšanu nākamajā gadā pēc to pārvešanas. Mātesabiedrība zaudējumus pārnes atpakaļ, tiklīdz ir peļņa, ar kuru tos iespējams kompensēt. Šķiet, ka šajā gadījumā tā ir labākā metode, jo nodokļa bāze starp iesaistītajām valstīm tiek pārvietota tikai pagaidām.

4.12 Ja tiek mēģināts atrisināt ar pārrobežu zaudējumu segšanu saistītās problēmas, pirms tam neieviešot KĶUINB, tad pastāv plaša mēroga problēma, kuru Komisija, šķiet, nav pietiekami ņēmusi vērā. Kā var zināt, kuri zaudējumi jāpārceļ uz citu valsti, ja peļņa un zaudējumi abās valstīs pamatojas uz atšķirīgi aprēķinātu nodokļa bāzi? Tāpēc nav iespējams vienoties, kāds ir zaudējumu faktiskais apjoms. Īsāk izsakoties, šķiet, ka dažādu ar pārrobežu zaudējumu atlīdzināšanu saistītu juridisku un saimniecisku problēmu risinājums ilgākam laikposmam ir tikai KĶUINB. Ja šis jautājums tiks atrisināts samērā ātri, būtu vēlams, lai Komisija vairāk pievēršas citām minētajos paziņojumos apspriestajām problēmām.

5. Aplikšana ar nodokļiem izceļojot un nepieciešamība koordinēt dalībvalstu nodokļu politiku, COM(2006) 825 galīgā redakcija

5.1 Komisija uzskata, ka gadījumā, ja starp uzņēmumiem tiek pārnesta nerealizēta peļņa, jāpiemēro vienādi nodokļu pagarīšanas noteikumi gan tad, ja peļņu pārnes vienā valstī, gan tad, ja to dara starp valstīm. Tā kā nerealizētas peļņas aplikšanu ar nodokļiem regulējošie noteikumi atšķiras, tomēr rodas problēmas. Neaplikšanu ar nodokļiem vai nodokļu dubulto uzlikšanu var izraisīt ne tikai atšķirīgi noteikumi, bet arī nepietiekama informācijas apmaiņa starp nodokļu iestādēm un iesaistītajiem uzņēmumiem vai personām. Komisija min piemērus, kā iespējams labāk koordinēt dalībvalstu noteikumus. Tomēr vēl ir atlicis darāmais, lai problēmas novērstu pilnībā.

5.2 Komisijas argumentācija pamatojas uz lietu, kuras būtība ir šāda — fiziskas personas ⁽²⁾ nerealizētā peļņa tika aplikta ar nodokļiem, kad viņš pārcēlās uz citu valsti, kaut arī valstī uz pastāvīgu dzīvi paliekošu privātpersonu peļņu aplik ar nodokļiem pēc tās gūšanas. Tiesa nolēma, ka šāda atšķirība ir pretrunā ar EK Līgumā noteikto pārvietošanās brīvību. Šādā gadījumā tomēr rodas cita problēma — valsts, kurā peļņa radusies, negūst nodokļa ienākumus. Ja nav īpašu noteikumu, tad peļņu pēc vērtības pieauguma realizācijas ar nodokļiem aplik tā valsts, uz kuru notikusi pārcelšanās. Tiesa nosprieda, ka ir atļauts pieprasīt nodokļu deklarāciju laikā, kad tiek mainīta dzīves vieta, un ka, pamatojoties uz deklarāciju, nodokļa ieņēmumus sadala pēc vērtības pieauguma realizācijas.

⁽²⁾ Lieta C-9/02 *Hughes de Lasteyrie du Saillant v. Ministère de l'économie, des Finances et de l'Industrie*, OV C 94, 17.4.2004., 5. lpp.

5.3 Lielākā daļa dalībvalstu pašlaik ievēro Tiesas spriedumu un ir atcēlušas tūlītēju aplikšanu ar rezidences maiņas nodokli. Neskaidrība ir par to, kādā veidā un vai vispār valstij, no kurienes notikusi izceļošana, vēlāk ir tiesības uz daļu no nodokļa ienākumiem. Komisija iesaka sistēmu, kurai atbilstīgi jaunā rezidences valsts kreditē to nodokļa daļu, kas ieturama par peļņu, kas gūta pirms pārcelšanās. Lai tas būtu iespējams, abu valstu nodokļu iestādēm savstarpēji jākoordinē nodokļa uzlikšana. Komisija Tiesas spriedumu fiziskas personas lietā interpretē kā spēkā esošu arī attiecībā uz uzņēmumiem, kuri pārceļ nerealizētu peļņu.

5.4 Īpašs gadījums ir EEZ/EBTA valstis, uz kurām attiecas ES noteikumi par brīvu pārvietošanos, bet ne tās tiesību akti nodokļu jomā. Komisija uzskata, ka nolūkā nodrošināt nodokļa ienākumus valstij, no kuras tiek izcelts, drīkst pieprasīt nodokļu nomaksu izceļojot, ja divpusējos līgumos nav iespējams vienoties par citām metodēm.

Piezīmes

5.5 Kad Komisija analizē dažādus gadījumus, kas saistīti ar starp uzņēmumiem pārceltiem aktīviem, kam ir nerealizēta peļņa, juridiskā situācija šķiet neskaidrāka nekā saistībā ar fiziskām personām. Komisija interpretē Tiesas spriedumu fiziskas personas lietā, to attiecinot arī uz uzņēmumiem. Spriedums

fiziskas personas lietā nav tieši attiecināms uz uzņēmumiem. Tāpēc Komisijai jāpapildina sava analīze, pievēršoties īpašām problēmām, kas var rasties uzņēmumiem.

5.6 Izsmelšāk jāapraksta, kādiem noteikumiem, pēc Komisijas domām, jābūt spēkā, piemēram, attiecībā uz mātesabiedrībām un meitassabiedrībām, filiālēm un pastāvīgiem uzņēmumiem. Izlasot Komisijas paziņojumā sniegtos aprakstus, cita starpā rodas jautājums, vai tiešām attieksmei pret nerealizētiem aktīviem jābūt atkarīgai no tā, kādas ir iesaistīto uzņēmumu attiecības.

5.7 Noteikums par to, ka ar rezidences maiņas nodokli nedrīkst aplikāt kapitālu, kam ir nerealizēta peļņa, ir par iemeslu augstām prasībām pret informāciju. Pārmērīga šķiet prasība līdz pat aktīvu atsavināšanai ik gadu sniegt informāciju par to, ka aktīvi nav atsavināti. Nodokļu iestādēm sadarbojoties, būtu jāspēj nodrošināt tas, ka abas valstis saņem sev likumīgi pienākošos nodokļa daļu, kad tā ar laiku jāsāk maksāt.

5.8 Dažus pārnestos aktīvus, piemēram, nemateriālos aktīvus, nekad neatsavina vai arī vienkārši iztērē. Komisijas dokumentā šādi gadījumi nav aprakstīti izsmelīgi. Kā dalībvalsts, no kuras aktīvi ir nākuši, var saņemt nodokli par agrāk bijušu nerealizēto vērtību, ja nodokli nedrīkst iekasēt pārņemšanas brīdī?

Briselē, 2007. gada 26. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS
